

M. ERTUĞRUL DÜZDAĞ

Üstad ALİ ULVİ KURUCU

Hatıralar – 4

KAYNAK

M. ERTUĞRUL
DÜZDAĞ

Üstad
ALİ ULVİ KURUCU
Hatıralar - 4

KAYNAK

Üstad

Ali Ulvi Kurucu

Hatıralar - 4

M. Ertuğrul Düzdağ

Biyografi

•

MEHMED ERTUĞRUL DÜZDAĞ, 1941 yılında, Bursa'da doğdu. Babası 93 Harbi göçmeni Lohçalı bir aileden ve annesi Yenişehir'in yerli ahalisindendir. İlkokulu, Yenişehir ve Bursa'da okudu. Haydarpaşa Lisesi'ni ve İstanbul Edebiyat Fakültesi'nin Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nü bitirdi (1965). Yedek subaylığından ve beş yıl süren öğretmenlik hayatından sonra, talebelik yıllarında başlayıp devam ettirdiği yazarlık mesleğine, tamamen intisap etti. 1959 yılından beri Türkiye'de gelişen İslamî öğrenci ve dernek hareketlerinden başlayarak, iman hizmetlerine, fikir ve basın faaliyetlerine fiilen katıldı. Siyasete, ticarete ve memuriyete girmedi. 1957 yılında hocası Muallim Mâhir İz Bey'in delâletiyle tanıma şerefine kavuştuğu İslâmcı dinî hareketin, bağımsız bir neferi ve işçisi olarak, 1960'tan bu yana yazıları ve 1969'dan itibaren kitaplarıyla, cihad ve ibadet telakki ettiği bu yolda çalışmaya -Rabbimizin lutf ü keremiyle- devam edebilmektedir… Bkz. (http://www.biyografi.net/kisiayrinti.asp?kisiid=221) ve haberleşme: (duzdag@hotmail.com).

Yayınladığı kitaplar:

Tarafsız Değilim / Yakın Tarih Yazıları / Düşman Acımaz / Müslüman Aile / Başörtülü Melekler / Aman İrtica Olmasın / Mehmed Âkif Ersoy / Mehmed Âkif Hakkında Araştırmalar (3 cilt) / Mehmed Âkif Mısır Hayatı ve Kur'ân Meâli / Yakın Tarihimizde Gizli Çehreler / Yakın Tarihimizde Irkçılık Meselesi / Yakın Tarihimizde Dönmelik ve Dönmeler / Şeyhulislâm Ebussuud Efendi'nin Fetvalarına Göre Kanunî Devrinde Osmanlı Hayatı / Peygamber Efendimiz (Ahmed Cevdet Paşa'dan) / Delâil-i Şerif Mecmuası (el-Cezûlî'den) / Buhranlarımız ve Son Eserleri (Said Halim Paşa'dan) / Mehmed Âkif (Süleyman Nazif'ten eski metniyle birlikte) / Safahat (Mehmed Âkif'ten eski metniyle birlikte, karşılaştırmalı, tenkidli neşir) ve Safahat'ın, eski ve yeni harflerle muhtelif baskıları / Başımıza Gelenler (Mehmed Ârif Bey'den) / Türk ve Arap (Çerkeşşeyhi-zâde Halil Hâlid Bey'den eski metniyle ve Arapçasıyla birlikte) / Barbaros Hayreddin Paşa'nın Hatıraları (Seyyid Murâdî Reis'ten *Gazavât-ı Hayreddin Paşa*) / Zağra Müftüsünün Hatıraları (Hüseyin Râci Efendi'den *Târihçe-i Vak'a-i Zağra*) / Turfanda mı, Yoksa Turfa mı? (Mehmed Murad Bey'den, roman) / Volkan

Gazetesi (Derviş Vahdetî'den yeni harflerle aynen neşir ve tedkik) / Dönmeler Âdeti (Ahmed Sâfi Bey'den, 120 yıllık yazma belge) / Üstad Ali Ulvi Kurucu Bey'in Hatıraları, 4 cilt (Medine ve İstanbul'da 22 yıldır süren bir çalışma) / Mehmed Âkif Ankara'da-Millî Mücadele Yılları / Safahat'tan Seçmeler / Mehmed Âkif›in Tefsir Yazıları ve Vaazları / Sırâtımüstakim-Sebilürreşad dergisinin yeni harflerle aynen neşri çalışması devam ediyor…

ÜSTAD ALİ ULVİ KURUCU
HATIRALAR - 4

Copyright © Kaynak Yayınları, 2014
Bu eserin tüm yayın hakları Işık Yayıncılık Tic. A.Ş.'ye aittir.
Eserde yer alan metin ve resimlerin Işık Yayıncılık Tic. A.Ş'nin önceden yazılı izni olmaksızın, elektronik, mekanik, fotokopi ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılması, yayımlanması ve depolanması yasaktır.

Editör
Hasan Hayri DEMİREL

Görsel Yönetmen
Engin ÇİFTÇİ

Kapak
İhsan DEMİRHAN

Epub
Ahmet KAHRAMANOĞLU

Dijital ISBN
978-605-158-043-2

Yayın Numarası
380

Basım Yılı
Temmuz 2014

Işık Yayınları
Bulgurlu Mahallesi Bağcılar Caddesi No: 1
34696 Üsküdar/İSTANBUL
Tel: (0216) 522 11 44 Faks: (0216) 522 11 78

www.isikyayinlari.com
facebook.com/kitapkaynagi

Dördüncü Cilt İçin

Bizleri yaratan, yaşatan, besleyen, elçiler gönderen, akıl ve iman bağışlayan, namazı lütuf buyuran, sağlık ve hastalık veren, iyileştiren ve öldüren Yüce Rabbimiz'e hamd olsun.

Bizlere Yaradanımız'ı bildiren, insanlık ve kulluk öğreten, güzel ahlâkı gösteren; iyiliğe yönlendiren, gönlümüze Allah aşkını koyan, imanımızı bilgi ve gerçekle güçlendirip aklımıza yerleştiren, İlâhî âlemin habercisi, kurtarıcımız, sevgilimiz, Resûl-i Ekrem Efendimiz'e hasretlerimiz, sevdalarımız, salât ü selâmlarımız sunulsun.

Allah ve Resûlü'nün aydınlık yolunda bizlere rehberlik eden ihlâslı, ilimli, amelli, sabırlı bütün büyüklerimize ve bilhassa merhum Ali Ulvi Kurucu hocamız, ağabeyimiz ile onun yad ettiği bütün merhum zatlara, minnetlerimiz, hayır dualarımız ve Fatihalarımız, âhiret azığı sayılsın…

1992 yılında Medine-i Münevvere'de, başlayan sual, sohbet, kayıt, tesbit, tasnif, tedkik, tertip ve tahrir maceramızın 15. yılında, 2007'de Hatıralar'ın ilk üç cildini mü'min kardeşlerime sunabilmiştim. Çalışmamızın 22. yılında da Rabbimizin hayat, sıhhat, fırsat ve gayret lütufları sayesinde, hamd olsun, değerli ve sevgili Hatırat'ın 4. cildine kavuşmuş bulunuyoruz.

İlk 15 yıl zarfında da çok soran olmuştu; fakat ilk ciltlerin neşri üzerine eserin tadını alıp da gelecek cildi soranların adedi, bu son 7 senede artık binlerle ifade edilecek sayıları buldu. Rabbim eserde anlatılan iman ve ahlâk sağlamlığı ile millî kültür ve tarih şuurunu cümlemizde uyandırıp, tesirini inşaallah devamlı kılsın

Şimdi bir müjde ve bir de ricam olacak: Hatıralar'ın bir cildi daha var, bu tabii müjde… Rica ise şu: Lütfen bu yaşlı adama "sıhhat ve zaman

bereketi” dua buyurup, iki sene kadar da sabredip, “ne zaman çıkacak?” diye meraklanmayınız… Yavaş pişen, aşçısı da beraber pişen yemek lezzetli olur. Dört tencere fena olmadı, inşaallah beşinciyi de aynı lezzette sizlere sunabilirim.

Ve bir çağrı: Beşinci cilt, hatıralara ilâveten: Üstad’ın isteği üzerine, şiirlerinin “*İslâm’ın Nuru*”nda çıkmış asıl metinleri (bkz. 363-366), mektuplar, fotoğraflar ve beş cildin indeksini ihtiva edecek… Elinde mektup, fotoğraf, önemli bir hatıra veya belge olan dostların, lütfen benimle temas kurmalarını istirham ediyorum. (duzdag@hotmail.com)

Bütün güç ve tasarruf kendisinin olan Rabbimiz’den, biz kullarını “o günlerdeki gibi” yine birbirimize sevdirmesini, birlik ve beraberliğin dünya ve âhirette izzetle yaşamanın ilk şartı olduğu idrâkine erdirmesini tazarru ederek, onun rahîm, afuv ve cemîl sıfatlarına sığınıyorum.

Yâ Rab, bizi kahretme helâk eyleme… Âmin!
Tâ ibret olup kalmayalım âleme… Âmin!
Yâ İlâhî bize tevfîkini gönder… Âmin!
Doğru yol hangisidir, millete göster… Âmin!

M. Ertuğrul Düzdağ

DÖRDÜNCÜ KISIM
TÜRKİYE'DEN HATIRALAR

Doktor Ali Kemal Belviranlı

Ali Kemal Bey kardeşimi küçük yaşlardan beri tanırım. Benden dört beş yaş küçüktür. Çok zeki idi. Hıfzını babamdan okuyup tamamlamış, sekiz dokuz yaşında hâfız olmuştu. Kendisiyle birlikte, Kâdirî Şeyhi-zâde Hâfız Ali Efendi'den kıraat ve makam tâlim etmiştik. Henüz on yaşında iken bizimle birlikte Kapı Camiinde mukâbele okumaya başlamış ve birkaç sene devam etmişti.

Zekâsı dehâ derecesindedir

Ali Kemal Bey, dehâ denecek derecede bir zekâya sahiptir. Bildiğini çok iyi bilir. Çok sağlam hâfızdır. Ağzı Kur'ân-ı Kerîm'e yatkındır, çok güzel okur. Güzel okuyanı da çok iyi tanır. Mûsikî bilgisi çok kuvvetlidir. Besteler yapar. Besteleri tenkid edebilir.

Osmanlıca'yı çok iyi bilir. Notlarını eski yazımızla tutar. Senelerden beri, bendenize yazdığı mektuplar hep Osmanlıca'dır, hatasız yazar.

Biz ailecek Konya'dan Medine'ye göç ettiğimizde 13-14 yaşlarında idi. Ortaokulda okuyordu. Fakire bir ağabey nazarıyla bakar. Ben de onu öz kardeşim gibi severim. Konya'da beraber bulunduğumuz senelerde, bu ilâhî şefkat ve hürmet devam edip giderdi. Kendisiyle, on seneden fazla bir fasıladan sonra 1949 yılında Mekke-i Mükerreme'ye hac için geldiklerinde tekrar görüşebildik.

Hacca gitmeye 1947'ye kadar izin yoktu

Kahire'den Medine'ye döndüğüm senelerde, Hicaz'a hac için kimse gelemiyordu, izin yoktu. Fakat Türkiye'de bir iman duygusunun, bir İslâmî

hareketin gelişip yayılmakta olduğu anlaşılıyordu.

İlk olarak 1947'de hacca izin çıkmış, deniz ve hava yoluyla birkaç bin hacı gelebilmişti. Bu hacılar, halleri ve sözleriyle Türkiye'de yeni bir dinî neş'enin hayata doğduğunu anlatıyordu. Gelen gazetelerde ve bilhassa Sebilürreşad dergisinde okuduklarımız da yurdumuzda İslâmiyet'in yeniden yeşerdiğini gösteriyordu...

Bazı siyasetçiler ve yazarlar o zamana kadar söylenemeyen sözleri dile getirmeye başlamışlardı: *"Din zarûrettir, ihtiyaçtır. Dinsiz bir millet yaşayamaz. Bu milletin de dini vardır"* diyorlar; *"Müslüman Türk Milleti"* sözünü sarf ediyorlardı. Bunlar 1924'lerden beri söylenemeyen sözlerdi...

Geçen yıllarda, dinden hiç bahsetmeyen kimselerin, eski mebuslar, devlet adamları ve yazarların böyle dinden bahsetmeleri, insanlara ümit veriyordu.

Benden daha yüksek bir genç idi

1949 yılı hac mevsiminde, eski hâfızlık arkadaşım Ali Kemal'i Mekke-i Mükerreme'de gördüm. Şeyh Mahmud Sâmi Efendi ve amcam Hacıveyiszâde Mustafa Efendi'nin de bulundukları kafileyle gelmişti. Her ikisinin de hizmetine koşuyordu. Şeyh Sâmi Efendi'ye Harem'den otele gidip gelirlerken refâkat ediyordu.

Bu vesile ile kendisiyle uzun uzun konuşma fırsatı bulduk. 1939'dan 1949'a aradan on sene geçmişti. Bu kadar zaman zarfında olup bitenler, insanın gerek hususî ve gerek ruhî ve fikrî hayatında büyük değişiklikler yapıyor.

Ali Kemal Bey, benden birkaç yaş küçük olmasına rağmen, akılca, idrâkçe, ruhça benden daha yüksek bir genç idi. Kendisinin İstanbul'da olduğunu duymuştum, ama Tıbbiye'ye girdiğini bilmiyordum. O sırada son sınıfta bulunuyordu.

Şeyh Sâmi Efendi'nin hizmetinde

İstanbul'a tahsile giden gençlerin birçoğunun eski hallerini kaybedip

Kur’ân’dan, ilim ve irfandan uzaklaştıklarını görür ve üzülürdüm.

Ali Kemal Bey’i bu endişemin aksine Şeyh Mahmud Sâmi Efendi’nin yanında, ona hizmet ederken bulmuştum. Çok sevindim. Hacca daha on gün vardı. Bu zamanı bütün dertleşip sohbet ederek, eskileri ve yeni ahvâli birbirimize naklederek geçirdik. Uzun gecelerin sonunda sabah namazını kılıp yatardık.

İstanbul’da büyükleri dinlemişti

Ali Kemal Bey, İstanbul’da yalnız tıp okumamış. O zaman yaşayan eski âlimlerle, âriflerle görüşmüş; ziyaretlerine gitmiş tanımış, onları dinlemiş. Ömer Nasuhi Bilmen, İsmail Fennî Ertuğrul, Ali Fuad Başgil, hatta Elmalılı Hamdi Efendi ve Beyleri tanımış. Hasan Basri Çantay’a çok gidip gelmiş. Hatta Çantay kendisine “evlat” dermiş.

Ali Kemal Bey’in asıl bahtiyarlığı, İstanbul’daki tahsili sırasında Hâfız Abdurrahman Gürses Hocaefendi’nin evinde kalmış olmasıdır.

“Menemen Hadisesi” bahane edilerek, nerede bir hocaefendi varsa hapse atılıp zulümler yapılırken, Gürses Hoca da bir bahane ile hapsedilmiş ve hapiste Ali Kemal’in babası ile birlikte bulunmuşlar.

Gürses Hocaefendi’nin evinde

Abdurrahman Gürses Hoca Konya’ya gelince Ali Kemallerde kalırdı. Ali Kemal tahsil için İstanbul’a gidince Hocaefendi, onu evine almış. Ali Kemal bu sayede, İstanbul’da o gün bulunan şeyh olsun, âlim olsun, ârif olsun, üstadlar fâzıl zatlar olsun, hepsiyle tanışıp çok istifade etmiş.

Ali Kemal Bey, Abdurrahman Hoca’nın faziletinden, sehâvetinden, cömertliğinden ve “Cennetlik Teyze” dediği zevcesinin iyiliğinden, ikramlarından uzun uzun bahsetmişti. Onları hep hayırla, muhabbetle anardı:

“Annem babam olsalar bana o kadar iyilik yaparlardı. Sabahleyin kalkarım, bakarım, pantolonlarım ütülenmiş, gömleklerim kolalanmış...

Teyzem, evimde görmediğim yemekleri yapmış...” derdi.

Ne zaman lâf açılsa, Hocaefendi’nin iffet, nezâhet ve nezâketinden, vakârından, gözü tok oluşundan bahseder,

“Çok vakur, insanlıktan başka gâyesi olmayan, tam bir hoca ve Osmanlı efendisi edebine sahip bir zat” diye zikr-i cemîlini geçirirdi.

Ali Fuad Başgil Bey

Ali Kemal Bey’in İstanbul’daki günleri çok feyizli geçmiş, çok kıymetli kimselerle tanışmıştı... Meselâ *İslâm’ın Nuru* için Ali Fuad Başgil’den makale istediğinde şöyle karşılanmıştı:

“Evlâdım, Allah bana oğul vermedi. Talebelerimi bir evlât gibi severim. Bilhassa senin gibi daha Tıbbiye’de okurken *İslâm’ın Nuru* diye bir dergi çıkarmaya çalışması ve benden yazı istemesi, beni mesrûr eder. Bu benim için de bir din borcudur. Senin dergine yazı vermekle, bir vazifemi ifa etmiş olmanın huzurunu duyuyorum.”

Ali Kemal Bey’in kendisine has fikirleri, emelleri vardı. Hac dönüşü, *İslâm’ın Nuru* adında bir dergi çıkarmak ümidinde, azminde idi. Halbuki fakir, Türkiye’yi bırakıp çıkarken, halkın bilhassa gençliğin dine, dinî neşriyata pek ilgisi yoktu. Bunu kendisine de söyledim:

Kapı Camiinde üç genç

“Yâhu doktor; biz seninle çocuk yaşımızda Ramazan ayında ikindiden sonraları, Konya Kapı Camiinde mukâbele okurduk. Camie, gele gele sadece üç genç gelirdi. Bunlar Ahmed Said Uğurlu, Hâfız Nuri, bir de Mustafa dediğimiz bir arkadaştı. Said sonra operatör doktor oldu; Nuri de biliyorsun hâkim çıktı. Bunlar o zamanlar lisede talebe idiler. Koskoca Konyalı ayağa kalkar, bunlara bakardı.

“Allah’ım sen ne kudret sahibisin ki, bu tecelli nedir? Bunlar ki hem lisede okuyor, hem de camie gelip, oruç tutuyorlar!” diye sevinirlerdi.

Tahsilin şartı, sanki dinsizlik!..

“Sanki tahsilli olmanın şartı, dinsizlikti. Öyle gösterilmiş, öyle inanılmıştı. Üç lise talebesinin Ramazan’da Kur’ân-ı Kerîm dinlemeye câmie gelmeleri Konyalıya tuhaf görünür, İlâhi bir tecelli gibi gelirdi. Onları, sanki fetih ordusunu karşılar gibi ayağa kalkıp karşılarlardı. Elinden gelse, onlara camide alkış tutacaklardı. Halk öyle heyecanlanır, sevinirdi...”

Bunları Ali Kemal Bey’e hatırlattım. Benim içimde, acaba olur mu, diye istifhamlar vardı. Fakat o çok ümitli idi. Benim önüme yepyeni bir ufuk açtı.

Türkiye’de İslâm’ın Nuru adıyla çıkacak bir derginin okunacağını, satılacağını, böyle bir şeyin artık beklendiğini, bunu çıkarmanın bir din borcu olduğunu söylüyordu. Devamlı, gençlik gençlik diyordu. Birgün sordum:

“Gençlik, gençlik!” dediğin kimler?

“Ali Kemal Bey, azizim, kardeşim! Siz kaç kişisiniz ki, böyle gençlik, gençlik diyorsun?”

O zaman bana Türkiye’de yeni başlayan İslâmî uyanıştan bahsetti:

“Bir Necip Fazıl Bey çıktı. Fransa’da okumuş. Mazisi öyle senin benim gibi değil, dinî kültürü de pek fazla değil. Fakat sırf imanı sayesinde, bir fikir kutbu oldu ve bir gençlik meydana getirdi. Konferansları çok heyecanlı oluyor...”

Ali Kemal, Necip Fazıl’dan bahsederken çok heyecanlıydı. Ben de Necip Fazıl’ı görmeden sevdim, âşık oldum. Sonra Büyük Doğu’ya da abone oldum. Sebilürreşad’ın yanında onu da takip etmeye başladım. Ali Kemal devam ediyordu:

Cevat Rifat Atilhan

“Bir Ali Fuad Başgil Bey var. Hukuk profesörü. Gençler hep ziyaretine gidiyorlar...

“Yahudi meselesinden başka bir şey bilmeyen Cevat Rifat Atilhan Bey var; aynı mevzuu yazar. Eserleri kırkı elliyi aşmış. Yazdığı aynı mevzu, Mason Yahudi, Yahudi Mason, İttihat ve Terakki, Sultan Abdülhamid... Aynı bahisler için adam elli kitap yazıyor, yazdıkları da okunuyor...

Ağabey, Allah’ın izniyle ben bu dergiyi çıkaracağım. Sizden de yazı beklerim...”

Şair nedir, ne yapar?

Ben o zamana kadar ne şiir, ne de nesir, herhangi bir şey yazmıştım. Okuyorum, hele şiire aşığım... Ancak okuma hep okuma...

Yalnız biliyorum ki, şair demek bir milletin ruhunu harekete geçiren; dâvasını, şiirleriyle milletin kalbine, gönlüne üfleyen; bir ilâhî nefes olup, bir milleti dirilten insan demektir.

Bu nefes bazen fırtınalı, dalgalı bir deniz olur; bazen barajlarla, sedlerle önlenemeyen coşkun bir sel olur... Bu şekilde gönlümde bir şiir aşkı var, ama daha başımdan geçmedi...

Mina’da bir sohbet

Ali Kemal Bey’le Mina’da çadırda konuşuyoruz... O kadar heyecanlı konuştu ki, dâvasına beni de âşık etti.

“Eğer biz gençliğe böyle bir dergi çıkarmazsak, bu yolda atılacak adımı atmazsak; Allah bize, şu geldiğimiz haccı sorduğu gibi onu da soracak: Gücünüz yettiği halde neden haccetmediniz, niçin namaz kılmadınız, oruç tutmadınız, malınızın zekâtını vermediniz; niçin iyi müslüman olmadınız, Müslümanlığı gereği gibi yaşamadınız, diye sual edeceği gibi, bu vazifeyi görmezsek, bunu da bizden soracak! Bu vazifemizi yapmazsak, ilâhî mes’uliyetten kurtulamayız...” diyordu.

Beni de heyecanlandırdı. Kendisine,

“Doktor, çıkaracağın dergiye inşâallah ben de elimden geldiği kadar yazılar yazacağım” dedim.

Yeni bir ilmihal

Ali Kemal Bey, hâfızlığı ve doktorluğu yanında, dinî tahsilini de tam olarak ikmâl etmiş, âlim, ârif ve kâmil bir mü'mindir. Dine ve dile yani kültürümüzün temel değerlerine hizmet etmek için güzel eserler de kaleme almıştır.

İslâm Prensipleri adını verdiği ilmihal kitabı, yazıldığı günlerde çok büyük bir ihtiyacı karşılamış, bilhassa gençlere ve İslâmiyet'i yeni öğrenmek için okuyacak eser arayanlara çok faydalı olmuştur.

Eski ölçülerle bir ilmihalden çok İslâmiyet'i hemen her bakımdan ele alan ve herkesin anlayacağı bir dille yazılmış, seçkin bir eserdir. Büyük bölümü soru cevap şeklinde kaleme alınmış olan kitabın son senelerde İngilizce tercümesi de yayınlanmış ve faydası adeta cihanşümul hale gelmiştir.

Her kitabın hizmeti ayrı

Ali Kemal Bey'in böyle bir kitap yazdığını duyan bazı arkadaşlar, Konya'da,

"Sanki memlekette ilmihal kıtlığı varmış gibi, Ali Kemal de kalkmış ilmihal yazıyor" diye, tenkid yollu konuştuklarında, bendeniz,

"Ey! Çok şair yetişti, dünyalar kadar şiir yazıldı. Fakat bir *Safahat* çıkmadı. Onlar da şiir Safahat da... Ama hepsi aynı mı? Safahat bence asrımızın Mesnevî'sidir. Binaenaleyh Ali Kemal Bey'in yazacağı ilmihal, mutlaka farklı olacaktır; müstesna tarafları olacak ve faydalı olacaktır. Bu kadar zeki ve samimi bir arkadaşın yazacakları ayrı bir vazife görecektir" demiştim.

"Sadaka-i câriyye"ler, tükenmeyen hayırlar

Ali Kemal Bey gerek *İslâm Prensipleri* gibi pek çok kimsenin imanını, amellerini kurtaran bir kitapla ve gerek diğer eserleri ile pek faydalı hizmetler ediyor... Zaten bu gibi hayırlı eserler vermemiz için Peygamber-i Zîşân Efendimiz'in teşvikleri vardır.

İnsanoğlu ölünce, amel defteri kapanır. Artık bir şey, bir hayır veya şer yapamayacağı için deftere bir şey yazılmaz olur... Ancak üç kimsenin amel defteri kapanmaz, hayattaymış gibi devam eder durur. İyilikleri, hasenatları bir nehir gibi onun lehinde olarak kıyâmete kadar akar gider. Buna: Sadaka-i Câriyye denir...

Üç şeyi bırakan bahtiyarlar

Hayattayken yaptığı ve kendisi öldükten sonra insanlara faydalı olmaya devam eden iyilikler, işler, eserler, yapılan vakıflar, sebiller, rubatlar, yurtlar, yollar, köprüler, camiler, içinde hayırlı ilimler okunan mektepler, medreseler... Onun adına sevap kazanmaya, kazandırmaya devam ederler. İşte amel defteri kapanmayanlardan birisi budur.

İkincisi, hayırlı bir evlat bırakmış olandır. O evladın yaptığı her hayır, hasenat ve iyilikten, merhum babası da aynen pay alır, onun sevabı da eksilmez. Böylece hayır kazancı nesiller boyu devam eder gider. Ayrıca hayırlı evlat, babasına dualar da eder, Fatihalar ve hatimler de gönderir.

Amel defteri kapanmayıp, hayırları artmaya devam eden üçüncü kısım bahtiyarlar ise, faydalı kitaplar yazıp, bırakıp gitmiş mü'minlerdir. İşte Ali Kemal Bey de bu zümredendir.

Ali Kemal Bey'in ayrıca yazdığı *BeyânülHak*, *Osmanlıca Rehberi*, *Kıraat Kitabı*, *Tecvid* gibi eserleri de çok faydalıdır. Bir de *Aruz ve Âhenk* diye bir kitap yazmıştı.

Ali Nihad Tarlan Bey

Buna dair bir hâtırayı Mimar Mühendis Ömer Kirazoğlu dostumuz şöyle anlatmıştı:

İstanbul Edebiyat Fakültesi'ndeki odasında, Prof. Ali Nihad Tarlan Hoca'yı ziyarete gitmiştim. Baktım, masanın üzerinde senin şiir kitabın *Gümüş Tül ve Alevler*'le Ali Kemal'in *Aruz ve Âhenk* kitabını gördüm. Ali Nihad Hoca'ya kitapları işaret edince, şöyle dedi:

“Bu doktor çok zeki, çok müstesna bir çocuk… Yâhu bana yeniden aruzu öğretiyor. Aruzun sırlarını keşfediyor, iyiliklerini anlatıyor. Bana bu kitap kendisini okutturdu. Kâinattaki âhenkten bahsediyor. Osmanlının aruzu niçin aldığının, sevdiğinin felsefesini yapıyor. İftihar ettim; memnuniyetle okudum...”

Ali Kemal Bey yaşça benden küçük olmasına rağmen, bir dost olarak, fakire durmadan “yüksel, daha yüksel, daha yüksel” diye seslenen gönül dostlarından birisidir. Kendisine olan minnetim pâyansızdır.

“Şimdi yaşayan, bir gölgedir.”

Ali Kemal Bey, üniversite muhitini, gençliği kurtarmak için *İslâm’ın Nuru* isminde bir dergi çıkarmanın aşkıyla yanıyordu. Bütün emeli, kitleye hâkim olan münevver zümreye hitap etmek, memleketin mukadderatını yarın ele alacak olan aydınlara İslâm’ı anlatabilmek, onları kurtarmaktı. Onların kurtulmasıyla memleketin de kurtulacağına inanıyordu.

“Kültürümüz, yani başta dinimiz olmak üzere, dilimiz, âdetlerimiz, ahlâkımız elden gitti; onlarla beraber millet ve memleket de elden gitti. Şimdi yaşayan bir gölge, bir kuru kalabalıktır... Kültürümüzü ihya eder, diriltir, yeniden kazanırsak, memleket ve millet de yeniden memleket olur, millet olur” diyordu.

Âkif Bey’in şu beyti ruhuna hâkim olmuştu:

Sâhipsiz olan memleketin batması haktır;
Sen sâhip olursan bu vatan batmayacaktır.

“Ey müslüman vatan evladı, kendine gel, kendini bul; memleketine, vatanına sahip ol!” diyordu. Bütün derdi, gâyesi aydınları, vatana sahip çıkma şuuruna eriştirmekti.

Hayatımı değiştirdi

Binaenaleyh kendisiyle görüşmelerimiz çok samimi oluyordu. Çünkü İstanbul’a yüksek tahsile giden gençlerin çoğunun bizden koptuğunu, elden

gittiğini biliyordum. Avrupa'ya gitmekle İstanbul'a gitmek birdi. Anadolu'dan buraya gelen genç o denizin içinde eriyip gidiyordu.

Yüksek tahsilini İstanbul'da yapmış, Tıbbiye'nin son sınıfına gelmiş bir kardeşimizin, benden küçük olmasına rağmen, böyle dert dolu bir dâva adamı olarak Mekke'de karşıma gelmesi, bendenizi son derece heyecanlandırdı.

Bu sûretle Ali Kemal Bey hayatımda büyük inkılâp yapanlardan birisi oldu. Bu hususta kendisine minnetdarım. Yazdığım her eserde, her şiirde, bu kardeşin himmet ve gayreti vardır.

"Derviş nedir?"

Ali Kemal Bey'le Mekke-i Mükerreme'deki ilk buluşmamızda, kendini bana, Şeyh Mahmud Sâmi Efendi ve amcam Hacıveyiszâde Mustafa Efendi'nin de bulundukları tayyare ile gelmiş, onların hizmetinde, zikr ü tâat ile meşgul, umumiyetle alışılmış olan bir derviş şeklinde görünmüştü.

Her ne kadar, benim zihnimde, ruhumda yaşayan derviş tarifi, babamların amcamların şeyhi olan Zeynelâbidin Efendi'nin sözlerinde şekil bulan bir cazibe bir felsefe ile ruhuma hâkimdi...

Kendilerine, "Derviş nedir?" diye sorulduğunda, "Hazır askerdir." cevabını vermişlerdi.

Hazır asker

Evet, derviş bir kelime ile "hazır asker"di. Derviş, kendisini cemiyete, insanlığa vakfetmiş, adamış insan demekti. Derviş, herhangi bir cemiyet meselesinde, en ağır vazifeleri gönüllü ve karşılıksız olarak yapmaya hazırdır. Derviş, Allah'a varlığını, benliğini teslim etmiş; Allah'ın rızasında fâni olmuş; bu aşk ile bâki olmuş kimsedir.

İşte ilk görüştüğümüzde, Ali Kemal Bey'i zihnimdeki o tarife uyan değil de, umumiyetle gördüğümüz, sadece şahsî ibadetleriyle meşgul bir derviş gibi anlamıştım. Meğer öyle değilmiş. Meğer ruhumla gönlümle âşık

olduğum o derviş tarifine uyan bir derviş imiş...

“Biraz da zikrimi yapsam...”

Fakir böyle kendisiyle, ne zamandır hasret kaldığım mevzulara kavuşmuş gibi, müslümanların dertleri nelerdir; nasıl hizmetler yapmalı diye konuşup dururken, Ali Kemal Bey, yine de haklı olarak içinden geçirmeden edememiş:

“Yâhu ben buraya, ibadete mi geldim, konuşmaya mı geldim? Şimdiye kadar çok konuştuk; artık biraz da evrâdımla, ezkârımla, Sâmi Efendi’den almış olduğum derslerimle meşgul olsam...”

“Dünya ticareti mi?..”

Onun gönlünden bunlar geçerken, Allah da bana şu sözleri söyletmiş:

“Ali Kemal Bey, şimdi size bu konuşmalarımız mâlâyâni gibi gelmesin. Unutmayın ki Resûlullah Efendimiz’in hayatı bütün böyle geçti. Biz burada dünya ticareti mi konuşuyoruz, ne yapsak, ne kadar para kazanırız diye planlar mı yapıyoruz? Hayır! Dinimize nasıl hizmet ederiz, etmeliyiz; müslüman kardeşlerimize nasıl faydalı oluruz, diye konuşuyoruz.

“Doğrusu ben seni İstanbul’a gittin, ellerin malı oldun sanırdım. Sen beni şâd ettin. Ama bir derdimi de bin ettin. Allah razı olsun. İnşâallah dualarım kabul olacak. Çünkü ben Kahire’de talebelik hayatımda Câmiül Ezher’de, Muhammed Bey Ebuzzeheb yurdunda bir gece başımdan geçen bir hadiseyi ve o gece ettiğim duayı unutamam...”

Ali Kemal Bey benim bu sözlerim üzerine heyecanlandı, hakikaten içinden öyle düşünceler geçirdiğini söyledi:

“Ağabey ben de kendi kendime, yâhu demiştim; on gündür Harem’de olsun, Mina gecelerinde olsun durmadan konuştuk, evet güzel anlar geçirdik, hizmet için sözleşmeler yaptık, ama artık ağabeye görünmesem de bir kenara çekilip evrâd ü ezkâr ile meşgul olsam” demiştim.

Sonra Kahire’deki talebe yurdunda ettiğim duanın ne olduğunu sordu.

Ben de anlattım. Hadise şudur:

“Alevler içinde, fakat yanmıyor!”

Gecelerden bir gece, derslerimi yaptım, yatacağım. Kahire’de intişar eden, er-Risâle diye bir dergi vardır. Merhum Üstad Mustafa Sâdık er-Râfiî burada makaleler yazardı. Odamda masanın üzerindeki dergi gözüme çarptı:

“Acaba üstad ne yazdı, bir okuyayım da öyle yatayım” dedim.

Gecenin geç saati, talebeler yatmışlar, yurtta ses seda yok... Üstad’ın makalesi, beni, elektrik çarpmış gibi çarptı. Şok diyorlar ya, onun gibi. Şoktan daha müessir bir çarpış ve çarpılış... Makalenin ünvanı, “Fi’l-leheb ve lâ yehtarik” yani *“Alevler İçinde Fakat Yanmıyor!”*

Bu başlık beni çarptı: Alevler İçinde Fakat Yanmıyor... Alevler içinde olup da yanmayan nedir? Ateş tuğlası değil... Üstada dehşet veren bir hadise var. Nedir bu yanmayan?

Üstad devam ediyor:

Nurlu üniversite gençleri

Geçenlerde evime, gecelerden bir gece, üniversite talebelerinden müteşekkil bir grup genç geldi. “Benim yazılarımdan istifâde ettiklerini, zevk duyduklarını, feyz aldıklarını söylediler.”

Yüzlerinde secdenin nuru vardı; ifadelerinde imanın şuuru vardı; hallerinde Allah’a kul olmanın aşk ve huzuru vardı... Konuşmaları, gerek nezaketleri ve gerekse tavır ve hareketleri, bilhassa yüzlerindeki nur, ruhumu yaktı.

Ağlayarak, Allah’ıma dedim ki:

“Ya Rabbi, ben bu gençlere feyiz verecek insan değilim. Ben kendimi bilirim. Sen beni, benden daha iyi bilirsin Allah’ım... Fakat sen bu âciz kulunu onlara böyle gösteriyorsun...” Hayret ettiğim bir taraf da şu oldu:

Bu gençler, kılık kıyafetlerinden belli ki, zengin, aristokrat ailelerin

çocukları, iyi üniversitelerde, kızlarla beraber okuyorlar. Fakat bütün bu dünyevî imkânlara, bu saptırıcı teşviklere rağmen nasıl böyle temiz kalmışlar!

Bunlar böyle neler soruyorlar, hangi bahislere giriyorlar, benden neler bekliyorlar!

Üstad'ın duası

Derken içimden bir feryat koptu:

"Allah'ım, sen öyle bir güç ve kuvvet sahibisin ki,

"Ateşler içinde İbrahim'i, Firavun'un sarayında Hazret-i Musa'yı, balığın karnında Hazret-i Yunus'u muhafaza ettiğin gibi,

"Düşmanların elinden Hazret-i İsa'yı kurtardığın gibi,

"Sevgili peygamberimiz Hazret-i Muhammed Mustafa sallâllahu aleyhi ve sellemi mağarada sakladığın gibi, bunların imanını da koruyorsun...

"Allah'ım, bunları görmekle, senin kudretine olan imanım kemâl buluyor!.."

"Yâ Rabbi, bizde de yetişsin..."

Üstad er-Râfiî'nin yazısı böyle devam ediyordu. Dayanamadım ağladım... Gittim abdest aldım, geldim. İki rekât namaz kıldım. Gözyaşlarımla yalvardım:

"Allah'ım, Üstad Râfiî'nin anlattığı gençler gibi bir gençlik de benim memleketimde yetişmeyecek mi, yâ Rabbi!" dedim.

Bu duamı her fırsatta tekrar eder dururdum. Mekke-i Mükerreme'de Ali Kemal Bey kardeşimi görünce, bu duamı ona da böylece anlattım.

"Doktor benim bu duam, kabul olunacak inşâallah" dedim.

Ali Kemal Bey, benden bunları dinleyince heyecanlandı:

"Ağabey Türkiye'de üniversitelerde şimdi ne cevherler var" dedi ve ekledi:

“Ben sizi on senedir görmüyorum. Arabistan’da kaldı, Türkçe’yi unutmuştur. Acaba ağabeyle ben nasıl konuşacağım, diye gönlümden tereddütler geçiyordu. Sizi, böyle dâvaya bu kadar âşina, bu kadar yakın ve Türkçe’yi unutmamış, bu kadar rahat konuşur görmekle bahtiyar oldum, ağabey...”

Kâbe karşısındaki tatlı sohbetler

Ali Kemal Bey’le, bu şekilde, Mekke-i Mükerreme’de Kâbe-i Muazzama’nın karşısında geçirdiğimiz günler ve geceler, o tatlı saatler, hakikaten fakir için unutulmaz hâtıralar oldu.

Ali Kemal Bey ile sohbetlerimizde, on yıldır ve bilhassa İstanbul’da üniversite okurken zamanın büyük müslüman münevverleriyle yaptığı temaslar ve onlardan öğrendikleri ile yürüttüğü fikirler, benim için çok faydalı olmuştu:

Memleketin aydını ne haldedir, bu aydının yanlışları nedir? Sözde aydın olduğu halde özde niçin kararmıştır? Aydınlığını neden bu kadar kaybetmiştir? Hep bunları konuştuk. Bu konuşmalar benim için çok faydalı ve irşad edici oldu... Onun çıkaracağı dergiye yazı yazmaya, iştirâk etmeye karar verdim.

“Tapalı, kapalı, sopalı...”

Doktor Ali Kemal Bey kardeşimle birgün Medine-i Münevvere’de, fakirhanede bulunuyorduk. Şöyle dedi:

“Sadeddin Kaynak’ın bestelerinden bir beste var. Acemaşîran olacak. Sadeddin Bey’e güfte olarak vermişler, o da bestelemiş... Beste çok güzel, fakat güftede kaba kelimeler var...”

“Hangi güfte doktor?”

“Gönül sana tapalı, kapın bana kapalı, şaşırmışım yolumu, bu sevdaya sapalı... Tapmak, sapmak... Kulağa, tokmak gibi geliyor... Bir kere tapmak kelimesi yersiz. Bizde İslâm akidesinde Allah’a tapılır, mânen mahzurlu...

Bu kelimeleri hafifleştirsek, güzelleştirsek... Acaba bunların yerine ne desek?..”

“Gönül seni seveli…”

Bunları söyledi, yukarı çıktı. Üst katta oturuyordu. Fakir, şiiri bir gözden geçirdim. Onun yadırgadığı mısraların yerine şu mısralar doğdu:

“Gönül seni seveli, aşkınla oldum deli; bir kez yüzün göreyim, ey güzeller güzeli.” Doktor, sabah namazı için aşağı indi. Namaza giderken söyledim; sevindi, şöyle dedi:

“Allah razı olsun, yıllardan beri bu mısralar zevkime tokmak gibi inerdi...”

Bestelenen Şiirlerim

Ali Kemal Bey, yazdığım bazı dinî şiirleri de bestelemiş ve bazı arkadaşlara da besteletmiştir. Meselâ,

Allâh’a dayan, gâyene tevfîkını versin,
Kur’ân’a sarılmazsan eğer, ye’se düşersin.

mısraları ile başlayan şiiri, Konya’daki gönül dostlarımızdan Fevzi Özçimi Bey’e besteletmişti.

Doktorun meâl isteği

Doktor Ali Kemal Bey’in, fakirden bir isteği vardı, ama kırk yıl geçti yapamadım. Bundan sonra da yapılamaz.

Her zaman,

“Ağabey, tefsirli bir meâl yazsan. Sohbetlerinde âyetlerin muhtelif mânâlarını ne güzel veriyorsun. Bunları yazmak lâzım” derdi; ama ben bunu gücümün fevkında gördüm. Bunun için de,

“Bu tevâzu, seni birçok şeylerden mahrum ediyor” der dururdu. Sahiden de, onun gayreti olmasa, bu şiirler de çok zor ortaya çıkardı.

Şiir kitabım

Ali Kemal Bey, *İslâm'ın Nuru*'nda çıkan şiirlerimi önce *"Gümüş Tül"* daha sonra da *"Gümüş Tül ve Alevler"* adıyla bir kitapta toplayıp bastırdı.

İlk baskı 1962'de yapılmıştı. Ancak daha önce, 1958 veya 1959 olmalı, Hilal Yayınları arasında *"Nurdan Sesler"* adıyla bir kısım şiirlerim yayınlanmıştı.

Sonraki baskılara, yeni şiirler eklendi.

İlâhîler ve Mevlid

Ali Kemal Bey, bazı güfteler de istemişti:

"Ağabey, gerek ilâhî ve gerek şarkılarda güfteler çok sulanmış halde. İlâhî güfteleri maalesef ruhu beslemeyecek kadar sade, basit... Bektaşi havasında söylenmiş ilâhîler memleketin ufkunu sardı... İlâhî ve kaside için güfteler yazsanız da bestelesek" diyordu.

Yazdığım dinî güfte ve kasideler de o kardeşin gayreti iledir... İlahî sözleri yazmak, manevî bir atmosfer, ayrı bir hal ve hava istiyor.

Rivayet edilir ki, birisi Nâmık Kemâl Bey'e,

"Üstad, bir *Mevlid* yazsanız..." diye teklifte bulunmuş. Merhum demiş ki:

"Yâhu tövbe et! Ben haddimi bilen insanım. *Mevlid* yazmak için, o manevî havaya girmek lâzım. Ben maalesef o manevî havada değilim..."

Yazdığım ilâhî ve kaside güftelerinde bazı öyle beyitler vardır ki, hakikaten ruhuma aynalık etmiştir.

"Levlâke Yâ Muhammed"

İlk yazdığım kaside, *"Levlâke Yâ Muhammed"* dir. Şiir *İslâm'ın Nuru*'nda çıktığı zaman, Doktor onu Sadeddin Kaynak Bey'e vermiş; o da rast makamında bestelemiş. Sevildi ve okundu. Hâlen de okunuyor. Ondan sonra yazdığım *"Sevdim Seni"* manzumesidir. Orada bir mısra var:

Doğ kalbime bir lâhzacık, ey Nûr-i Dilârâ...

Bunu yazarken, sanki Muhammed Mustafa salâllâhu aleyhi ve sellemin, Resûl-i Zîşân Efendimiz'in aşkı, feyzi, şefaati, sanki bir nur olarak kalbime doğmuş gibiydi...

Son yazdığım:

Bûy-i vaslındır, muattar eyleyen sünbülleri,
Nur cemâlinden eserdir, bâğ-ı aşkın gülleri,
Gül cemâlindir Habîbim, mesteden bülbülleri,
Ben Resûl-i Kibriyâ'nın bülbül-i nâlânıyım,
Mücrimim gerçi, cemâl-i Mustafa hayrânıyım.

Bu güftede bir mısra daha var ki, çok mânâlıdır:

Âşıkın gözyaşlarından doldu hep peymâneler...

Aşk meclisindeki âşıkların ellerindeki kadehler, onların aşklarının gözyaşlarıyla dolmuştur. Başka içkiye ihtiyaçları yoktur. Kadehleri feyizle, aşkla, şevkle doludur.

Bu gibi mısra ve beyitler, hakikaten ruhumda neş'esi hâlâ yaşayan nağmelerdir.

"Sehl-i mümteni'"

Edebiyatımızda "sehl-i mümteni'" derler, bir tâbir vardır. Bunu herkes anlayışına göre açıklar... En güzel izahını Cenap Şehâbeddin'de buldum. Şöyle tarif ediyor:

"A'zamî besâtet içinde, a'zamî güzellik."

Yani son derece, olabildiği kadar sâde, basit bir ifâdeyle, en güzel, en muhteşem mânâların ifade edilmesi...

Bakarsın çok kolay, sade bir söz...

Fakat bir benzerini söyleyeyim dersen, söyleyemezsin.

Çok zor yazılır, yazan çok zahmet çeker; ama o zahmet derecesinde söz kolaylaşır, güzelleşir.

Mehmed Âkif'in şiirleri sehl-i mümteni'e misaldir. Kolay görülür. Taklit

edilemez. Kendisinin onları yazarken çektiği zahmeti Allah bilir...

Servi ve Yahya Kemâl

İslâm'ın Nuru'na yazdığım bir şiirde, bir "servi" kelimesi geçer... Medine-i Münevvere'den, hayalen memleketime gidip, vatanını müdafaa eden şehitleri ziyaret etmek istiyorum. "*Mücâhid*" şiirimin ilk şeklinde bulunan mısralar şöyle idi:

Geçtikçe hayâlim, o şehîd ülkelerinden,
Dalgın düşünen servilerin gölgelerinden,
Bir ney gibi, rüzgârlar öter kumrular ağlar,
Geçmişlere bin Fâtiha, her zerrede çağlar...

Vezinde eksiklik yok, kafiyeler de tamam. Fakat servilere başka bir sıfat bulamadım. Vezin tuttu, ama servi bir ağaç, nasıl düşünür?..

Meğer aynı şey Yahya Kemal'in de başına gelmiş. "serviler" diye kelimeyi yazmış, ama ona bir sıfat bulamamış... Birgün ağaç gölgesinde otururken, aklına "serin" kelimesi gelmiş. Hemen yanındakilere yazdırmış.

"Üstad, ne oldu?" diye sormuşlar.

"Çocuklar, uzun zamandan beri servilere bir sıfat bulamamıştım. Serin serviler, ruhumu doldurdu" demiş.

"Neylerse güzel eyler!"

Sehl-i mümteni'lerden Yunus Emre'nin beyitleri, öyle kolayca söylenir gibi gelir. Mâna dolu, tevhid dolu, aşk dolu... Söylemek ne mümkün!

Erzurumlu İbrahim Hakkı hazretlerinin, ilâhî âlemin tercümanlarından olan o muhteremin, darb-ı mesel halini almış mısraları gibi olan sözler vardır:

Deme bu niçin böyle
Yerindedir o öyle
Bak sonuna sabr eyle

Mevlâm görelim neyler
Neylerse güzel eyler

Hak şerleri hayr eyler
Ârif onu seyr eyler
Mevlâm görelim neyler
Neylerse güzel eyler

Bu mısralar hem sehl-i mümteni'dir, hem de imanın ruhudur, teselliler tesellisidir. Bu kıt'aları, Ali Kemal, Dişçi Nuri, Fevzi Özçimi Beyler Uşşâk makamında, fevkalâde okurlardı. Şimdi bu güzel ve yüksek mânâlı eserlerin pek okunmadığını görmekteyiz.

Başka ilâhî yok mu!

Vaktiyle, Zeynelâbidin Efendi'nin hayatta olduğu günlerde, Medine-i Münevvere'de Zekâi Hoca, ilâhîler, kasideler okur imiş. Birgün meclisten sonra çay içilirken, Zeynelâbidin Efendi merhum demiş ki:

"Zekâi Efendi, evlâdım, Selçukluyla başlayan bin senelik Osmanlı edebiyatında, bu güftelerden başka güfte yazılmamış mı? Bin senedir, bir çağlayan halinde akan İslâmi Türk edebiyatında, hep böyle te'vil isteyen mısralarla mı ilâhî okunmuş? Ne diyor: *Esrâr-ı îman kāle yekûl ile bilinmez...*

Evet, bunu söyleyen şair te'vilini, tefsirini bulur. Ama ilk akla gelen nedir: İlme lüzum yok, öyleyse neden medreselere gidiyorlar? Mâdem ki, kāle yekūlü diyen ulemâ bu işi bilmiyor, kim bilecek?.. Bektaşi dedeleri!..

"Daha: Meyhaneyi seyrettim bilmem ne olmuş; Teklîf ü tekâlîften sükkânı muâf olmuş... Zekâi Efendi, eğer bu meyhane, te'vil olunduğu gibi zikrullah meclisi, irfan meclisi ise, onlar nasıl dinin emir ve yasaklarından muâf olurlar? Asıl o meclislerin ârifleri, dervişleri, bütün insanları irşad edip kurtarmakla vazifelidirler. En büyük ve ağır teklifler onların üzerindedir...

"Mısra'-ı berceste"ler

Şiirlerde, sehl-i mümteni' olduğu gibi, edebiyatımızda bir de "mısra'-ı berceste" denilen, tek mısralar vardır. Müstesnâ, güzîde, şâhâne... Herkes tarafından söylenemez mısralar... Tek mısra olunca "mısra'-ı berceste" deniyor; iki mısra olup da bir beyit teşkil ederse, "beytü'l- kasîd" deniyor.

Kasidenin, şiirin, taç beyiti, şah beyiti, en güzel beyit, kasideye bayrak olacak beyit...

Şeyh Gâlib'in Na'ti

"Âkif Bey'in *Said Paşa İmamı* şiirinde, Said Paşa İmamı'na, herkesin söylediği bir kaside veya ilâhîyi söyletmeyip de Şeyh Galib'in, tamamen sehl-i mümteni' olan *Na't*'inden okutması çok isabetli olmuştu:

Sultân-ı Rusül, Şâh-ı Mümecced'sin efendim!
Bîçârelere devlet-i sermedsin, efendim!
Menşûr-i "Le amrük"le müeyyedsin efendim!
Dîvân-ı İlâhî'de ser-âmedsin, efendim!
Sen Ahmed ü Mahmûd u Muhammed'sin efendim!
Hak'tan bize Sultân-ı Müeyyed'sin efendim!

Gözyaşıyla yıkanmak

Eğer seçmek istenirse, berceste mısralar en çok Safahat'ta çıkar. Âkif Bey'i ve Safahat'ı tabii bana ilk olarak sevdiren, İstiklâl Marşı, onun her parçasında iman tüten coşkunluğu olmuştu. Sonra *Gölgeler*'de ilk gördüğüm bir mısra, günlerce beni mestetti, aklımı başımdan aldı:

Yıkandım bir ömürdür döktüğüm yaşlarla, yetmez mi?

Âkif Bey Gölgeler'deki, peşpeşe yazdığı meşhur *Gece*, *Hicran*, *Secde* şiirlerinin ikincisinde öyle diyor:

İlâhî! Pek bunaldım, nerde nûrun? Nerde gufrânın?
Cehennem gezdirip dursun mu âfâkımda hicrânın?
Evet, gafletti sun'um, lâkin insan gaflet etmez mi?

Yıkandım bir ömürdür döktüğüm yaşlarla, yetmez mi?

Tövbe budur

Hem mısra'-ı berceste, hem ölümsüz bir eser... İnsanın gözyaşıyla yıkanması... İnsan yaptığı hatalardan, gafletlerden ancak gözyaşıyla yıkanıp abdest alarak temizlenebilir. Tevbe de budur...

Birkaç şiirimde fakir bu mânayı dile getirmeye çalıştım. Şu mısralar da onlardandır:

Her ismi güzel Rabbini bin şevk ile an da,
Kalbindeki mihrâba büyük câize insin,
Gözden boşanan sel gibi yaşlarla yıkan da,
Rûh âleminin neş'esi her zerrene sinsin...

Âlim, ârif ve âmil...

Ali Kemal Bey, haliyle tavrıyla, ilmiyle fikriyle, davranış ve yaşayışıyla, kâmil bir mü'min kardeşimizdir.

Amcam Hacıveyiszâde Mustafa Efendi'nin cenazesi sırasında, Konya vâizi Tâhir Büyükkörükçü Hocaefendi'nin yaptığı konuşmada söylediği şu sözler, merhum Ali Kemal Bey için de geçerlidir:

"Konya, gelecek yıllarda, daha çok hocalar, âlimler, vâizler, müftüler görebilir... Yalnız bir Hacıveyiszâde, bir daha zor görülür. Zira hocamızda birçok hal ve hususiyetler vardı. Âlim idi, ârif idi, âmil idi, fakih idi...

"Evet, insan âlim oluyor, âmil olamıyor. Âmil oluyor, ârif olamıyor... Ârif oluyor, ama bu sefer de ulemâya ve ilme karşı, fukahaya karşı, lâubâli oluyor. Onların hizmetlerini takdir edemiyor: İşin derinliğine, sırrına erememiş" diye, o zevâtın hizmetlerini hor görüyor. Çizgiyi aşıyor. Ârifliğini zedeliyor...

"İşte Hacıveyiszâde Mustafa Efendi Hocamız bütün bu hususiyetleri şahsında toplamış, 'Muhammediyyun meşreb' bir mü'min-i kâmil idi..."

Tehlikeli virajlar

Ali Kemal Bey, siyaset konuşmasını da iyi bilirdi. İyi idare-i kelâm ederdi. Adalet Partisi'nin yeni kurulduğu günlerdeydi. Milleti mahv ü perişan eden 27 Mayıs isyanından sonra memleket toparlanmaya çalışıyordu. Solcu, anarşist ve Halk partililerin karşısına millet, Adalet Partisi ile çıkıyordu.

Doktor da Konya'daki seçim mitinglerinden birinde bir konuşma yaptı. Şöyle dedi:

"Aziz milletim, vefâkâr Konyalılar, bu Cumhuriyet Halk Partisi, bu milletin insanına, geçmiş günlerde, merkebe babam dedirten bir partidir."

Tabii herkes meraklandı. Anlatmaya devam etti:

"Bu parti bir zamanlar iktidardayken, milletin bütün hayvanlarından tek tek vergi alırdı. Ama halk fakir. Değil vergi vermek yiyeceği yok. Hayvanını saklar... Evde merkep varmış. Tahsildar, yanında Jandarma eve gelmiş, her yanı dolaşıyor. Hayvan arıyor.

"Ev sahipleri, merkebi güç bela çatı katına çıkarıp saklamışlar. Tahsildar bakmış, hayvan yok. Yukarıya da bir bakalım demiş... Yukarıya çıkacaklarını anlayan evin oğlu, yatmış duran eşeğin üzerine battaniye örtmüş... Tahsildar merdiven başından bakıp sormuş: Bu yatan ne!.. Köylü cevap vermiş: Babam...

"Eh babadan vergi alınmadığına göre, kurtarmışlar... İşte bu parti adamı aç bırakırken merkebe baba dedirten parti idi..."

Meğer Nureddin Topçu Bey de o günlerde Konya'da imiş. Konuşması bitince Ali Kemal Bey'in yanına gelmiş:

"Doktor, çok tehlikeli virajlardan ustalıkla geçtin, âferin..." demiş.

İki Kardeşin Antlaşması

Bir gece Mina'dayız, Doktor Ali Kemal Bey'le aynı bahislere devam ediyoruz. Çadırımız Resûl-i Zîşân Efendimiz'in Medinelilerle ahid yaptığı muhitte bulunuyordu.

"Ali Kemal, dedim; şu mehtabın dili olsa da söylese, nelere şahit olmuştur!.." sohbet bunun üzerine devam etti:

Herkes uyur, o çadırları gezerdi...

Efendimiz, Mina gecelerinde uyumazlardı. Gece yarısından sonra, ortalıktan el ayak çekilip de herkes uykuya daldıktan sonra, çadır çadır gezerlerdi.

Acaba uyanık birilerini bulup da onlara İlâhî dâvayı tebliğ edebilir miyim, bir sohbet, bir görüşme imkânı olur mu, diye dolaşırlardı. Mübarek ömürleri, senelerce böyle geçmişti. Herkes uyur, o uyumaz çadırları gezerdi.

İkinci Akabe Biatı'nda, müslüman olmuş Medinelilerle görüşecek, onlarla antlaşma yapacaklardı. Beraberlerindeki amcası Abbas henüz imana gelmemişti, ancak yeğenini korumak için yanında bulunuyordu.

İkinci Akabe Bîatı

Medineliler seksen küsur kişi gelmişlerdi. Peygamber Efendimiz onlara şöyle buyurdu:

"Ey Medineliler, biz karar verdik: Mekke'de bulunan iman etmiş kardeşlerimizle beraber hicret edip Medine'ye sizlerin yanına geleceğiz. Biz Medine'ye geldiğimizde, düşmanlarımız tarafından hücuma mâruz

kaldığımızda, sizler, kendi malınızı, canınızı, ırz ve namusunuzu, evlâd ü iyâlinizi müdafaa ettiğiniz gibi, bizleri de koruyabilecek misiniz?”

Medineliler bu suale hep bir ağızdan,

“Evet ya Resûlallah, edeceğiz!..” diye cevap verdiler.

“Şu mehtâbı bir âvize olarak gök kubbeye yakan Cenâb-ı Hak, bu sözünüze şahit olsun. verin elinizi...”

Hep birlikte ellerini verdiler, Peygamber Efendimiz’in eliyle biat ettiler, antlaşma yaptılar.

“Neye söz verdiniz; farkında mısınız!?”

Amcası Abbas böyle bir hali, böyle samimi, candan, denizler gibi taşan bir heyecanı ilk defa görüyordu... Medinelilere dedi ki:

“Ey Medineliler yeğenim ne diyor farkında mısınız? Ederiz, ederiz diyorsunuz. Ama onun ne dediğinin, neye söz verdiğinizin farkında mısınız?”

Medineliler “Evet farkındayız” deyince, devam etti:

“Bakın ne diyor: Düşmanlarımız tarafından taarruz ve tecavüze uğradığımızda, beni ve size gelecek olan kardeşlerimizi, kendinizi ve ailenizi korur gibi koruyabilecek misiniz, diyor. Siz buna hazır mısınız?..”

“Evet anladık, razıyız. İmanımız bunu icap ettirir...”

Medinelilerin bu sözlerini duyunca, Abbas der ki:

“O zaman anladım, iman ne demekmiş!..”

Buna rağmen Hazret-i Abbas ancak Bedir savaşında imana geldi. O zamana kadar, babasını ana karnında iken, anasını altı yaşında, dedesini sekiz yaşında kaybeden, öksüz yeğeninin hallerini hayretlerle müşahede etti... O yetim, insanları imana çağırıyor, antlaşmalar yapıyor ve ona söz verenler, inançlarının aşkıyla, dünyalara meydan okuyan yeminleri, gözlerini kırpmadan, hiç kimseden korkmadan edebiliyorlardı.

“Aynı yoldayız” diyerek ağladık

Ali Kemal Bey’le Mina’da konuşurken, hep bunları hatırladık. O günkü, o mukaddes, mehâbetli, cihanşümûl antlaşmaya şahit olan mehtap, biz iki kardeşin de aynı iman için yaptığımız antlaşmaya şahit oluyordu.

“Aynı dâvadayız, aynı gâyedeyiz, aynı yoldayız” diyerek, ikimiz de ağladık...

Bizim 1949’da Ali Kemal Bey’le Mekke-i Mükerreme’de buluşup görüşmemiz, benim hayatımda bir inkılâba sebep oldu desem, yeridir.

Konya’dan ayrılırken, bir orta mektebi talebesi olarak bıraktığım, hâfızlık arkadaşım küçük Ali Kemal, Tıbbiye’ye gitmiş, son sınıfa gelmiş, doktor olmuştu. Karşıma sade kabiliyetli bir tabip hüviyetiyle değil, üstelik bir mütefekkir, bir dâva insanı, büyük hareket ve hamlelerin âşığı bir idealist olarak çıkmıştı.

“Kulum, Nasıl Geldin?”

Doktor Ali Kemal Bey kardeşimizin *“İslâm Prensipleri”* kitabı hakikaten çok faydalı oldu ve pek çok defa basıldı. Faydalarından birine ben de bizzat şahit oldum:

Almanya’nın Köln şehrinde, bir Türk doktorla tanışmıştık. Bu zat samimiyetimiz ilerleyince, bizzat kendi başından geçen bir kıssayı anlattı. Dedi ki:

“Türk’ün dini nedir, ben anlayamadım…”

Zevcem Alman’dır. Kendisiyle evlenirken, benim dinimi kabul etmesini şart koşmuştum. Aramızda sevgi vardı. Şartımı kabul etti, evlendik.

Aylar geçti. Birgün kendisine va’dini hatırlattım ve aramızda şöyle bir konuşma geçti:

“Hanım, hani senin bana verilmiş bir sözün vardı?”

“Hangi söz?”

“Hani benim dinime girecektin ya!”

“Olur gireyim. Ama doktor, ben senin dininin ne olduğunu anlayamadım ki... Ben haftada bir kiliseye gidiyorum; Allah’ın huzurunda boyun büküyorum. Sen ne kiliseye gidiyorsun, ne havraya gidiyorsun, ne de camie gidiyorsun! Türk’ün dini nedir? Ben senin dinini anlayamadım...”

“Yâhu ben ne olmuşum!?”

Eşimin, Alman kızının bu sözü beni ruhumdan yaraladı; kalbimden vurulmuşa döndüm... Kendimi, geçen hayatımı, günlük, aylık, yıllık, yaşayışımı, ömrümü gözden geçirdim.

“Yâhu ben ne olmuşum! Yâhu Türk’ün ne dini, ne imanı kalmış, ne camii...”

Alman kızı beni böyle yaraladı. Serseriliğimi anladım. O zaman babam hayattaydı. Hemen bir mektup yazdım:

“Aman babacığım, bana acele dinî kitaplar gönder” dedim.

Babam da camiin imamına, müezzinine, vâizlere sormuş; birkaç tane kitap alıp gönderdi. Bunların içinden, en çok işime yarayan Doktor Ali Kemal Bey’in İslâm Prensipleri eseri oldu.

Orada sizin şiirlerinizi de okudum. Hemen her bahiste, sizden de mevzua uygun kıt’alar, beyitler koymuş. Hele şu şiiriniz benim ruhumun âvîzesi olmuştur.

İmanla geçen her gece gündüz gibi aydın,
Bir taze bahar âlemi her ânı hayatın;
Allah’a dayan, gâyene tevfîkını versin,
Kur’ân’a sarılmazsan eğer ye’se düşersin...

“Şimdi senin dinine girerim!”

Böylece, namaz nedir, oruç nedir, hac nedir, zekât nedir; haram helâl nedir, müslüman nasıl yaşar, öğrendim. Namaza başladım. Peşinden Ramazan geldi, oruca başladım. Namaza başlayınca içkiyi, kumarı bırakmıştım. Bu fenalıklardan, kendi kendimi rezil rüsva etmekten kurtuldum.

Dolayısıyla öyle onun bunun davetine gitmez oldum. Eve bağlandım. Geceleri terâvih kılan dostlar bulmak lâzım geldi. Muhitimiz, dostlarımız, münasebetlerimiz, kısacası hayatımız değişti, hayata benzedi.

Bir zaman sonra, hanım kendiliğinden dedi ki:

“Ayhan, artık şimdiden sonra, gel benim dinime gir, diyebilirsin... Ben Allah’ın huzuruna haftada bir çıkarken sen günde beş defa çıkıyorsun; açlığa katlanıyorsun; huyun değişti, güzelleşti, hayatımız nurlandı... Ben de

senin dinine gireceğim...’”

“Kitab’ımla geldim Allah’ım...”

O Ramazan günlerinden birinde, beraber namaz kıldık. Namaz sûrelerini de çabucak öğrendi. Evimize bağlandık; içkiden, kumardan, israftan kurtulduk, evimiz bereket doldu.

Yaşlı kayınvalidem vardı. Dedi ki:

“Çocuklar, nur oldunuz siz yâhu! Ee benim günâhım ne? Bana da öğretin!..”

Ona da Kelime-i Şehâdet’i yazdırdık, hem aslını, hem tercümesini ezberledi... O günlerde hasta oldu. Son günleriymiş. Bize,

“Çocuklar, ben yolcuyum. Fakat perişan bir halde Allah’ın huzuruna gidiyorum. Bana: Kulum, nasıl geldin? derse: Kitab’ınla geldim, diyeyim. Kur’ân-ı Kerîm’i göğsüme koyun” dedi.

Kur’ân-ı Kerîm’i göğsündeyken, Kelime-i Şehâdet getirerek gitti. Allah rahmet eylesin.

Ömer Kirazoğlu Ağabey

Allah rahmet eylesin Yüksek Mühendis-Mimar Ömer Kirazoğlu ile önce gıyâben mektuplaşarak tanışmış idik.

Sıcak mektubu, şiir aşkımı artırdı

1950 yılında, Dr. Ali Kemal Belviranlı Bey'le *"İslâm'ın Nuru"* mecmuasını çıkarmaya başlamışlardı. Fakir de, o mecmuanın ilk sayısına *"Türk Gençliğine"* başlıklı bir manzume göndermiştim.

Bu manzumeyi alır almaz, Ali Kemal Bey'le Ömer Ağabey, birlikte birer mektup yazarak Medine-i Münevvere'deki adresime göndermişlerdi.

Zarfı açınca gördüm ki, mektubun birisi Ali Kemal Bey'den, diğeri de o günlerde ismini duyup da henüz şahsını göremediğim Yüksek Mühendis-Mimar Ömer Kirazoğlu'ndan idi.

Bu mektupların ikisi de gâyet candan yazılan ifâdelerle parıldıyordu. Fakat, merhumun ifadesinde o kadar ruhu yakan bir câzibe vardı ki, aylarca o sıcak ifâdenin te'siri altında kalmıştım. Evet, o sitâyişkâr cümleler, bende şiir yazma cesaretini artıran en büyük teşviklerden birisi sayılır.

"Âkif alnından öperdi."

Merhum, mektubunda, adı geçen manzumeden bazı mısralara işaret ettikten sonra şöyle diyordu:

"Evet, Âkif olsaydı; milletimizin bir Âkif'e daha kavuştuğunu görerek, bir asil at gibi şahlanan iman ve irfan gençliğini bağrına basacak, senin de alnından öpecekti...

"Canım kardeşim! O ne temiz lisân? O ne berrak bir âhenk? O ne asâletli

bir ruh? Zira biz, -nur içinde yatsın- Âkif'den beri bu temiz ifadeye ve bu asil ruha hasret kalmıştık.

"Manzumenizin edebî değeri hakkında, benim yazamadıklarımı Ali Kemal Bey yazmıştır. Bu itibarla bu takdir ve tebriki her ikimizden kabul ediniz. Böyle edebi bir melekeye mazhariyetinizden dolayı sizi tebrik etmekle, bahtiyarlıklarımın altın devrini yaşamış oluyorum. Bundan böyle *İslâm'ın Nuru*'nun her sayısında bir şiirinizi görmeyi milletçe bekliyoruz, benim güzel ağabeyim!.."

"Hasret ne kadar sürecek?"

Yine o güzel mektuplarından birinde de şöyle yazmıştı:

"Ağabey, geçenlerde bir dostun evinde, Sönmez Neşriyat Şirketi'nin kurulma teşebbüsleri için toplanmıştık. Orada aslen Kayserili, İstanbul'da demir tüccarlığı yapan Mustafa Dedeoğlu isminde bir hemşerim, sizin *Mücâhid* şiirinizi okudu. Bu şiirdeki:

Bir bahçedir iç âlemin ey şanlı mücâhid,
Kalbinde açan gül, o güzel bahçeye âid.
Bitmez o gülün vasfı ağaçlar kalem olsa,
Hilkat de bütün şi'r ile baştanbaşa dolsa;
Bir sel gibi her an şunu söyler taşarım ben,
Gâyendeki ulviyyete hayran yaşarım ben...

mısralarını duyunca, kendi kendime, gözyaşlarımla, şöyle dedim:

"Kurban olduğum Allah'ım, bu gönüldaşımla hasretim daha çok mu sürecek? Ya bana imkân ver de Medine-i Münevvere'ye gideyim. Yâhud bu aziz kardeşim, buraya gelsin de, burada görüşelim..."

Şeyh Sâmi Efendi'nin huzurunda

Vaktâ ki 1955'te İstanbul'a gittim, kendisiyle görüştük...

Fakiri, kayınpederleri cennetmekân büyük ârif Şeyh Mahmud Sâmi hazretlerine götürdü...

Bir Ramazan günü ikindiden sonra idi, hiç unutmam 25 Ramazan'dı... Beni Efendi Hazretleri'nin odasına bıraktıktan sonra, "Halvet olun siz, ben odadan çıkayım" diyerek, bu nezaketi de göstermişti.

1955'teki tanışmamızdan başlayarak, Ömer Ağabey merhumla çeşitli mülâkatımız olmuştur. Her mülâkatta, sohbetimizin mihrak noktası: İslâm illerinin derdi ve müslümanların âtîsi oluyordu.

Merhum Hattat Halim Bey

Her sohbette de bahsimiz mutlaka şiir ve edebiyatla birlikte, hüsn-i hat, tezhib ve güzel san'atlara kayıyordu. Hiç unutmam, birgün gözyaşlarıyla, hattat Mustafa Halim Özyazıcı Bey'i anarken şöyle demişti:

"Ağabey! Bugünlerde Halim Bey'i gördüm. Çok neş'eli buldum. Emekli olduğunu söyledi ve dedi ki:

"Hazretim beni tebrik edin. Hamdolsun vazife kaydından kurtuldum. Bundan sonra ömrümü yazıya vereceğim. Hayalimde öyle istifler vardı ki, inşâallah onların kuvveden fiile çıktığını göreceksiniz."

Bunun üzerine kendisinden bir "Kur'ân-ı Kerîm" yazmasını rica edince:

"Ruhumun ufkunda güneşler gibi parıldayan bu arzu, arzularımın başında gelen temennidir" dedi.

Merhum Halim Bey'in bu görüşmeden hemen sonra, bir trafik kazası neticesinde Hakk'a yürüdüğünü hatırladıkça ruhunu şâd eyler; hat san'atındaki üstün maharetini takdir ve hayranlıklarla yâd eyler idi.

"Ey Fâtıma, ey Fâtıma!"

Hattâ birgün, merhum Halim'i bağında ziyaret ettiğinde, "Ömer Beyciğim! Hani senin bir *Ey Fâtıma, ey Fâtıma!* ilâhîsi vardı. Lütfetseniz de dinlesem" demiş.

Ömer Ağabey, bu ilâhîyi okudukça, Halim merhum hıçkıra hıçkıra ağlarmış.

Bunu söylediği günlerin birinde fakir de, kendisinden aynı ilâhîyi bize de

dinletmesini rica etmiştim.

Lütfederek okumuşlardı. Mecliste bulunan mücâvir kardeşlerimizle birlikte o yanık ilâhîyi gözyaşlarıyla dinlemiştik. İlâhinin güftesi şu mısralarla başlıyordu:

Ey Fâtıma, ey Fâtıma! Kân-i saâdet Fâtıma!
Kapında miskin bekliyor, geçmez boğazdan Fâtıma!

“Hezâr-fen”

Herkesin, belirli bir vazife için dünyaya geldiği bilinen bir gerçektir. Fakat, her kâidenin bir istisnası bulunduğuna göre – nur içinde yatsın – Ömer Kirazoğlu Ağabeyimiz işte, bu istisnalardan birisi idi...

Bilindiği gibi, merhumun mesleği Yüksek Mühendis-Mimarlık idi. Lâkin, onun ruhunda yaşayan büyük aşk, kendisini, taş ve tuğla yığınından ibaret olan madde mimârisinin müşahhas zemininden alarak, insan mimârisinin mücerred semasına yükseltmişti. Bu sebepten, merhumun, insanlarla olan münasebet sahası, insanlık kadar geniş idi...

Evet, bunca yüksek mühendis ve mimarların malûmat seviyeleri, kendi meslekî sahalarına inhisar ederken, Ömer Kirazoğlu’nun âşinâsı bulunduğu sahalar, sayılamayacak kadar geniş ve çeşitli idi. Eskiler, bu gibi kimseler için: “hezâr-fen” tâbirini kullanırlar ki, “bin hüner sahibi müstesna insan” mânâsına gelir.

“Anaç bülbül”

Ömer Bey’in üniversitedeki talebelik günlerini hatırlayıp söyleyenler şöyle derler:

“Ömer Ağabey, o kadar diğer-gâm, kardeşlerini gözeten, bilhassa yaşça kendinden küçük olanları kanadının altında saklayan bir anaç bülbül idi ki, gençleri koruyacağım, onların ahlâklarını, maneviyatlarını himaye edeceğim diye, üniversiteyi geç bitirdi.

“Onlarla sohbet edeceğim, alâkadar olup yol göstereceğim derken, ders

çalışmaya, derslerini müzakere etmeye vakit bulamazdı. İstikbalini genç kabiliyetler için feda etti.”

O günün gençleri

Merhumun dış mimâri dışında, iç mimâri demek olan insan bina etme hususundaki hizmetlerini, o günkü yüksek tahsil gençlerinden dinlemek fevkalâde bir kadirşinaslık olur.

Meselâ: Dr. Ali Kemal Berivanlı, Dr. Âsım Taşer, Dr. Dursun Aksoy, Dr. Necmeddin Akcan, Prof. Dr. Süleyman Yalçın, Prof. Dr. Ayhan Songar, Dr. M. Nuri Yılmazgil, Fevzi Özçimi, Prof. Dr. Nevzat Yalçıntaş, Dr. Ali Nâdir Hayta, Prof. Dr. Sabahaddin Zaim, Dr. Mustafa Mıhçı, Dr. Seyfi Delilbaşı, Dr. Muhsin Keskin, Dr. Fahir Sağol, Dr. Cemil Aykut, Dr. M. Hulûsi Baybal gibi şu anda bu kadarını hatırlayabildiğim birçok zevâtın Ömer Ağabey’e ait hâtıralarını dile getirmeleri, merhumun ruhunu şâd eyleyecek vefâ nişaneleri olurdu.

Bu zatlardan halen hayatta olanlar olsun, bu vazifelerini eda ederlerse, pek makbule geçer. Çünkü merhum bu zevat için, gerçek ağabeylik ve nigehbânlık gâyesi ile üniversiteden mezuniyetini te’hir etmişti. Evet, kendinden evvel, bunların ikbâl ve istikballerini düşünüyor idi.

Mü’min kardeşi, kendine tercih

Fedakârlığın en büyüğü de işte, yüce dinimizin baş emirlerinden olan *“Mü’min kardeşinin hayat ve rahatını, kendi menfaat ve ihtiraslarına takdim ve tercih”* âlîcenablığıdır.

Resûl-i Kibriya Efendimiz başta olmak üzere, bütün sahabe-i kirâmın ve onların izinde yürümeyi ve yollarında can vermeyi din borcu bilen büyük atalarımızın şeref tâcı mefkûreleri, bu idi. Zâten gerçek mü’min de bu kudsî ideal için yaşamak ve bu uğurda fedâ-yı can etmekle mükellef değil midir?..

Babası ve feyz aldığı büyükler

Fıtraten “insan” yaratılışlı olan Ömer Bey, çocukluğundan beri dindar bir ailenin tertemiz muhitinde yetişmesi hasebiyle, dört başı ma’mur bir İslâmî terbiyeye sahip olmuştu. Babası Ahmed Kiraz Hoca, çok kibar, güler yüzlü, tatlı çocuk gönüllü, rikkat-i kalbe sahip, yufka yürekli bir zat idi.

Kur’ân-ı Kerîm harfleriyle eskimez yazımızı en güzel şekliyle yazmak kudretine mâlik olarak temel kültür kaynaklarımıza muttali bulunuyordu.

İstanbul’da yüksek tahsil devresinde, başta tefsir sahibi büyük âlim Elmalılı Hamdi Efendi olmak üzere, o devrin en meşhur âlimleri, ârifleri, edipleri, şairleri, hâfızları, kurrâları, hattatları ve estetik mütehassısları ile tanışarak, onların her birinden nur ve feyz almıştı.

Şeyh Sâmi Efendi’nin damadı olunca...

Yukarıda saydığım vasıflar, Ömer Ağabeyimizin evlenmeden evvelki hayatına aid olan safhaları idi. Evlendikten sonraki safhaya gelince:

Bu mazhariyet öyle bir saadet sahnesi idi ki, bunun kadir ve kıymetini ancak, kayınpederleri -Allah şefaatine nâil eylesin- “Şeyh Mahmud Sâmi Ramazanoğlu” hazretlerinin manevî derecesini bilenler takdir edebilirler...

Böyle bir edeb dershanesine girdikten sonra, Ömer Ağabeyimizin şahsiyeti, yepyeni bir husûsiyet kazanmış oldu.

İnsan yetiştirme müessesesi olan bu dershanede, gerçek mânâda, Müslümanlığın, sadece İslâm’ı yaşamak değil, başkalarına da aynı neş’eyi yaşatmak demek olduğunu; bir hayat felsefesi olarak benimsemişti. Hayatta, büyük işler görmek için yaratılan büyük ruhu, kendisini, mesleğin dar muhitinden alarak, diğer ilmî, edebî ve tasavvufî sahalar semasına kanatlanıyordu.

Ömer Ağabeyin babası Ahmed Kiraz Hoca, Allah rahmet eylesin, o da Sâmi Efendi gibi, Şeyh Es’ad Efendi hazretlerinin dervişlerinden idi. Sâmi Efendi’nin bir tek kerîmeleri var idi. Ömer Bey o günlerde fakülteyi bitirmişti. Babası tâlip olmuş...

Sâmi Efendi hazretleri, tabii her baba yaradılış itibariyle hayırlı bir evlâdı

olmasını istediği gibi, hayırlı bir damadı olmasını da istiyor; uygun görmüşler...

Ömer Bey'le daima görüştüğümüz gibi, en nihayet son senelerinde, kayınpederiyle birlikte Medine-i Münevvere'ye geldiler, mücâvir oldular, burada kaldılar... Daha sık görüşür olduk.

Terâvih sonrası sohbetler

Bu seneler zarfında, Sakızlı Medresesi'nde Mustafa Necati Hoca ve diğer dostlarla birlikte, hatimle terâvih kıldığımız yıllarda, merhum Ömer Bey, terâvihe sebat ve intizamla devam eden cemaatten idi.

Hatta okuduğumuz cüzde zihnine takılan, kendisini ağlatan âyetler hakkında sualler sorar, her terâvihten sonra, onun sayesinde, on dakika kadar bir tefsir sohbeti olurdu.

Medine-i Münevvere'de yaşadığı, ömrünün son yıllarında, Allah rahmet eylesin, karşılaştığımız zaman:

"Ağabey sık sık görüşemiyoruz" derdi. Fakir de kendisine,

"Ömer Bey, haftada olmasa da, ayda bir kere mutlaka sizi görmek isterim..." derdim. "Niçin?" diye sorunca cevabım şu olurdu:

Gözlüğünün camları yeşil...

"Ömer Bey, aziz kardeşim kurban olduğum Allahım, sizin gözlüğünüzün camlarını yeşil yaratmış... Çirkin şeyleri bile size güzel gösteriyor. Sizin lügatinizde, kar, kış, sonbahar yok, her taraf daima bahar mevsimi... Bahtiyarsınız ki, siyah kayalar bile size taze baharlar, yemyeşil ovalar gibi görünüyor..."

Merhum şu cevabı verirdi:

"Ağabey, Allahıma şükrederim: Kara haberi sevmem. Bugünlerde memleketimizde, dâvamızın geliştiğine dair ruhumuza can veren, gönlümüzü nura gark eden haberler geliyor. Abi büyük fütühat var!.."

Onun bu haline gıpta eden dostları, güzel bir haber duyunca:

“Şimdi Ömer Abi olsa da, bu haberi o anlatsa: Abi büyük fütühat var, diye başlasa...” diye onu hatırlarlardı.

Abi, fütühat var!..

Hiç unutmam, birgün namazdan sonra Mescid-i Saadet’te rastlaşmıştık. Heyecan içindeydi. Hemen “Abi fütühat var” diyerek başladı. Mescid’in mühendislerinden Selahaddin Yeşilyurt’tan son işittiği güzel haberi bizlere müjdeledi.

Anlatmaya başlamadan da “Dinle ağabey dinle, bu haber bahar değil de, ne olacak!” diyordu:

Selahaddin Bey’i gördüm. Memlekete gidip dönmüş. O anlattı. Dedi ki:

“Ağabey, Ortadoğu Üniversitesinde talebe iken en büyük derdimiz, namaz kılacak yer bulmak olurdu. Öğle ve ikindi namazlarını acaba nerde kılsak; hangi odada, hangi köşede, hangi merdivenin altında kılsak diye endişe eder, yorulurduk...

Ortadoğu Üniversitesi’ndeki cami

“Bu yaz izne gidince, Ankara’da Ortadoğu’daki bazı arkadaşları görmek için üniversiteye uğradım. Cuma günüydü. Vakit gelince, arkadaşlarla namaza gideceğiz. Bir de ne göreyim! Okulun bahçesine koca bir cami yapılmış... Cami dolmuş taşmış, içerde yer yok; dışarıda bahçede ceketlerimizin üzerinde namazı kıldık.”

İşte ağabey Allahu Teâlânın ism-i celâlinin dahi anılması yasak olan okullarda bunlar oluyor. Artık oralarda da dindar, nurlu talebeler hocalar yetişiyor. Bunlar dinimizin memleketimizde de kıyâmete kadar batmayacak bir güneş olduğunu gösteren hayırlı müjdelerdir.”

“İyi ki sınıfta kaldın aslanım...”

Merhum, kara haberi sevmediği gibi, her şeyi hayra yormayı da pek iyi bilirdi. Söylediğine göre, çocuklarından, torunlarından, derslerinde ikmale,

bütünlemeye kalanlara şöyle dermiş:

“Üzülme yavrum, aslanım, nazar boncuğudur. İkinci imtihanı çalışıp daha iyi vereceksin, dersi daha iyi öğreneceksin inşâallah. Ben öyle her sene sınıfı çabucak geçenleri sevmem. Asıl sınıf geçmek, işte böyle dersi iyi öğrenerek, insan olup geçmektir. Öyle yalnız notla değil ahlâkla, faziletle geçmektir. Haydi bakalım, bundan faydalan, çalış, daha a’lâ notlar al...”

“Hicret Kıssası”

Hayatının yedi senesini Medine-i Münevvere’de geçirdi. Bu yıllarda sık sık görüştük.

Son yıllarda merhum, o kadar hummalı bir çalışma devresine girmişti ki, tarif edilemez. Meselâ: Mescid-i Nebevi hakkında durmadan raporlar yazarken, memlekette çıkan her İslâmi dergiye bir makale göndermek için çırpınıyor idi.

Gençlikte gördüğü İslâmi uyanış, kendisini yeniden hayata kavuşturuyordu, sanki... Her güzel habere, âdetâ, çocuklar gibi sevinip heyecanlanıyordu.

Memleketten hac ve umre için gelen herkesle görüşmek ister, nûr inen beldelerin yâdigârı olsun diye, onlara hikmetli sözler hediye etmeye çalışır idi. Son günlerde, manzume halinde yazmış olduğu *“Hicret Kıssası”*nı okumaya başlayınca gözyaşlarını tutamaz, dinleyenleri de birlikte ağlatırdı...

Vedâ ağlayışları

Evet, bu ağlamanın sebebini şimdi anlıyorum: Demek ki, Ömer Ağabey âlemini değiştirmek üzereydi. Fani dünyaya vedâ etmek hazırlığını yapıyordu... Döktüğü gözyaşları: Hizmete doymayan ruhunun gözlerinden boşanan ifadeleri idi...

Son görüştüğümüzde, yine her zamanki gibi,

“Ağabey son yazılan şiiriniz yok mu?” diye sormuş; ben de,

“Ömer Bey, şiir mi beni bıraktı, ben mi şiiri bıraktım, bilmem, yazamıyorum” demiştim.

O günden sonra ben Türkiye’ye gittim. Ömer Ağabey burada Cennetü’l-Bakî’e uçmak bahtiyarlığına erişti.

Hizmete doyamayan bir insan, bir insân-ı kâmil, muhlis bir mü’min ve müslüman bir kardeşimizdi. Nur içinde yatsın.

Doktor Hulûsi Baybal

Doktor Hulûsi Baybal Konyalıdır. Çok temiz bir ailenin çocuğudur. Kendisiyle akraba da oluruz... Biz henüz Konya'da iken 6-7 yaşlarında idi. Dedesi Hacı Süleyman Amca'yla beraber, amcam Hacıveyiszade Mustafa Efendi'nin kıldırdığı Pirî Paşa Camiine gelirlerdi. Nur gibi bir siması vardı. Amcamın duasını almıştı. Sonra büyümüş Tıbbiye'ye girmiş.

Hem doktor, hem din hizmetinde bir mübarek

1955'te İstanbul'a gittiğimde Tıbbiye'nin son sınıfında idi. Bahtiyarlıklarından birisi de İstanbul'da bulunduğu müddet zarfında daima hocalar, âlimler, ârifler, şeyh efendilerden istifade etti. Hep onların ziyaretine gider, sade gitmekle kalmaz, birçok talebe arkadaşlarını ve gençleri de bu feyizli meclislere götürürdü.

O yıllarda kendisinin bazı camilerde vaaz verdiğini de gördüm. Çok güzel de dua ederdi. Böyle vaazı güzel, sohbetleri güzel, duası güzel, hem doktor hem din hizmetinde mübârek bir hal almıştı.

Sonra Sâmi Efendi hazretlerinden dua ve feyiz aldı. Sohbetleri ve manevî vazifeleriyle ilmi, irfanı ve ihlâsı ile dine, insanlara hizmete devam etti.

İllâ ki cemaat!..

Dr. Ali Kemal 1951 mezunuydu, Baybal da 1955'te doktor çıktı. Ali Kemal Bey, Baybal için der ki:

"Doktor Hulûsi Baybal kardeşimizin birçok kıymetli meziyetleri vardır. Hayranı olduğum meziyetlerinin başında, iki eli kanda olsa, muhakkak bulunduğu mahallenin camiinde cemaate gitmek, namazını her vakitte

cemaatle kılmaktır.

“Hastalar arasında olsa, âcil bir şey yoksa, hastayı yatakta bırakır:” Bir dakika, ben şimdi geliyorum der; hasta onu iğne kaynatmaya, iğne doldurmaya gitti sanır; hemen gider, namazı kılar gelir...”

Muayenehane ve dergâh

1992 yılı yazında Konya’da muayenehanesine davet etti, gittim. Baktım, muayenehane, muayenehane olmayı geçmiş; bir taraftan muayenehane, bir taraftan sohbethane, bir taraftan dergâh olmuş...

Öğle namazını orada kıldık. Buhara pilavını orada yedik. Pilavı kendi pişiriyor... Sonra sohbete daldık.

O gece, bir salonda, geniş bir konferans salonunda, fakir için gençlere bir sohbet tertiplemişti. Sohbetin ünvanı “*Peygamber Sevgisi ve Gençlere Hitap”* idi. Tatlı bir sohbete vesile oldu.

İşte Doktor Hulûsi Baybal Bey, böyle ihlâslı, hizmet ehli, ilim irfan ehli bir kardeşimizdir.

İbrahim Eken Bey

1946’da Süveyş’ten Cidde’ye gelirken vapurda Kayserili birkaç hacı efendiye rastlamıştım. Onların içinde, ilim adamı olduğu, halinden, sözlerinden, arkadaşlarına karşı muamelesinden belli olan bir zat vardı. Kendisi Kayserili Yusuf Efendi imiş.

“Oğlum âlim olsun... Dua edin!..”

Tanışıp görüşmemiz esnasında bu zatla,

“Kiminiz var, evlâdınız var mı?” filân diye sohbet ederken, şöyle demişti:

“İbrahim isminde bir oğlum var; okuyor. Onun bir âlim olmasını, evimizden ilim ehlinin kesilmemesini isterim. Şu mübarek yerlerde, yollarda, sizlerden de dua isterim ki, oğlum âlim olsun, dine, millete hâdim olsun...”

Gel zaman, git zaman, İbrahim Eken Bey Bağdat’ta okuyormuş. 1956’da Bağdat’tan Medine-i Münevvere’ye geldi. Hacdan evvel bir buçuk ay kadar burada kaldı.

Dualar kabul olunmuş

Görüşmelerimiz sırasında kendisine sordum:

“Ben Kahire’den Medine-i Münevvere’ye dönerken, Süveyş’ten Cidde’ye gelen vapurda, Kayserili Hacı Yusuf Efendi diye bir hocaefendi ile tanışmıştım; acaba tanır mısınız?”

“Pederim olur” deyince,

“İbrahim Bey, demek ki babanızın hac yolunda ettiği, benden de istediği dualar kabul olunmuş ki, bu kıtlık günlerinde, Cenâb-ı Hak sizin gibi zeki,

ilim âşıkı bir kardeşimizi yetiştirmiş” demiştim.

Kâmil bir mürşid

İbrahim Eken Bey, o bir buçuk aylık Medine-i Münevvere ikametini, çok güzel değerlendirmişti. Günlerini kütüphanelerde geçirdi. Medine-i Münevvere’de bulunan ilim adamları bilhassa Şıh İbrahim Hotenî ve bazı zevatla birlikte, Saatçi Osman Efendi’yle çok münasebeti oldu.

O tarihten sonra Türkiye’ye gittiğinde, kendisinin vâiz olduğunu gördüm. Bazı vaaz ve konferanslarında bulundum. Gâyet rahat konuşan, İslâm’ın ruhunu anlayan, İslâm hukukunun derinliklerini anlatan bir tarzı vardı.

Sonraki bir tarihte kendisini Konya’da gördüm. Daha da tekâmül etmiş, kâmil bir mürşid olmuştu. Vaazları, uyandırıcı, milleti kendine getirici, diriltici bir ruh taşıyordu.

Müslümanlığı sadece yaşayan da değil, yaşatan bir cemiyet olunmasını telkin ediyordu.

Manevî talebeleri

Her sene umreye geliyor, gerek Cidde’de ve gerek Mekke-i Mükerreme’de bulunan manevî talebeleri, öğretim üyeleri, mühendisler, doktorlar ve talebe dostlarıyla çok faydalı sohbetlerde bulunuyordu.

Son günlerde, te’lif ettiği *“Kulluk”* adında bir kitabını verdiler, çok faydalı buldum. İhlâs dolu bir eser, derin tarafları var. Bu gibi kıymetli nice eserler te’lif etmesini Cenâb-ı Hak’tan niyaz ettim.

1992 yılında bir konferans için Kayseri’ye gittiğimde, beni cân ü gönülden karşılayanlar arasında idi. Orada bulunduğum birkaç gün içinde, her saatini fakirle geçirdi. Alâkalarına şükran hislerim, sıhhat ve saadetine olan samimî dualarım pâyansızdır.

Abdurrahman Gürses Hocaefendi

Hendekli Hâfız Abdurrahman Gürses Hocaefendi 1935'te Tarsus'tan geliyorlarmış, Konya'ya uğradılar. Kapı Camiinde, bir öğleden sonra Sûre-i Mâide'nin son âyetlerinden, estaîzübillâh:

"Ve iz evhaytu ile'l-havâriyyîne en âminû bî ve bi-resûlî..." âyetinden başlayarak, sûrenin sonuna kadar bir aşr-i şerif okudular. Bir buçuk sayfa kadar, on âyet-i kerîme...

Kendisini, hocam Kâdirişeyhi-zade Ali Efendi'yle birlikte dinlemiştik... Okuma bitip Hocaefendi uğurlandıktan sonra Ali Efendi hocam, şunları söylemişti:

Sesin manevî tesiri

"Evlâdım, simalar gibi seslerde de bir şua, bir parıltı var, gözle görülmeyen bir şua var. Ruhla duyulan, vicdanla sezilen bir râyiha, bir koku var. Bazı sesler, insana manevî tesir yapar. Sesin güzelliğiyle beraber, okuyuşta bir halâvet, bir tatlılık, bir manevî tesir olur.

"Bu tesir, kulağınızdan varlığınıza yayılan bir tesirden ziyade, vicdanınıza, ruhunuza tesir eden manevî bir füyûzat, bir feyiz, bir bereket, bir tatlılık verir.

"Bu ikinci tesir, okuyucunun takvası, imanı, ahlâkı, fazileti, gönül âlemi ve ruh dünyasıyla alâkası olan bir haldir. Bu zatta o hal var... Okurken kimin kelâmını okuduğunun farkında...

Okuyandan, dinleyenin ruhuna...

Tesir buradan geliyor. Sade sesin güzelliği, tecvide, edâya, makâma,

tertîle, riâyetinden değil... Onlardan ziyade, ruhundan sesine, sesinden okuyuşuna, okuyuşundan dinleyenlerin ruhuna aksedip tesir eden, ilâhî bir câzibe halinde akan bir hâlet-i rûhiye var. Tesir eden asıl o haldi.

“Yavrum, sizlere tavsiyem, Kur’ân-ı Kerîm okurken, evvelâ bu hâlet-i rûhiyeye bürünün: Bu kelâm kimin kelâmıdır; ne için indi; Resûlullah, sahabe-i kirâmı bu Kur’ân’la terbiye etmemiş miydi...”

Bunları söylerken hocam Ali Efendi, beni Gürses Hocaefendi’nin okuyuşundan alıp, başka âlemlere götürmüştü. Şunları da ekledi:

“Abdurrahman Gürses Hoca, dört sene önce Konya’da bütün bir Ramazan kalmıştı. Kendisi geçen birkaç yıl içinde daha bir kemâl, daha bir vakâr, daha bir nurlu hal kazanmış...”

“Camide ne sır konuşulur?”

Hocam Ali Efendi, fakire bu nasihatleri ederken, tabii Gürses Hoca gidince cemaat de dağılmış, camide birkaç kişiden başka kimse kalmamıştı. Bunlar uzaktan bize bakarlarmış, hocam onları çağırdı; biraz çekinerek yaklaştılar:

“Efendim, ikiniz hoca talebe konuşuyorsunuz diye gelemedik. Efendimiz aleyhisselâm: İki kişi konuşurken, siz üçüncüsü olmayın, belki konuştukları bir sırdır, buyurdukları için…” dediler.

Hocam merhum,

“Yâhu camide ne sır konuşulur... Hendekli Abdurrahman Hocaefendi’nin okuyuşu beni başka âlemlere götürdü de, bilmem Hâfız Ali evlâdıma neler söyledim. Ruhumda duyduğum şeyleri ifade ettim. Yâhu Allahın kulu, keşke gelseydin de sen de dinleseydin. Bunlar bir daha da söylenmez...” diye cevap vermişti; Allah rahmet eylesin.

O ağladı, ben ağladım...

İstanbul’a ilk gittiğimde, 1955 senesinde, kendisinin hiç unutamadığım, hayranı olduğum bir haline şahit oldum.

Kabri cennet olsun Hulûsi Topbaş Bey merhum ile bir Kadir günü Sultanhamamı'ndaki mağazasında idik. Beni arabasına aldı:

"İkindiyi Beyazıt'ta kılalım. Namazdan sonra Hâfız Abdurrahman Efendi mihrâbiye okur, onu dinleyelim; hem de selâmlaşalım" dedi.

Namazdan sonra Gürses Hoca beş sayfa kadar okudu. Çok güzel okudu. Cemaati mest etti...

Okuma bitip de Fatiha çekip, mihraptan kalkınca fakiri bir kucaklaması var, Allah !.. Belki beş dakika, o ağladı, ben ağladım... Ramazan, Kadir günü, o Kur'ân ziyafetinden sonra o candan kucaklaşma, candan ağlama, unutulacak şey değildi.

Nezâket timsali

Hocaefendi, çok vakur, temkinli, ağladığını kimseye göstermeyen, manevî hallerini izhardan çok çekinen, riya gibi görünecek her türlü gösterişten çok uzak, iffetin, nezâhetin, ulviyetin, nezâketin, bir timsâli idi... Gözyaşlarını silerken,

"Teşrifinizden haberim yoktu. Sizi görmekle, kendimi Medine-i Münevvere'deyim, Ravza-i Mutahhara'dayım sandım. Civâr-ı Akdes'deyim hayal ettim. Kucaklarken o kokuyu duyayım diye, sizi bağrıma bastım..." diyordu.

Hoca, hac yollarının bütün cefalarına tahammül eden bir hocadır. Nur inen beldelere âşıktı. Her sene gelir... "Hoca bu yıl gelemeyecek galiba" derim; bakarım, Ravza-i Mutahhara'da görürüm.

"Burası kervansaray olmuş..."

Bir sene fakirhanede kaldı. Tahammüllü insan... Bizim ev tabii misafirhane gibi; o zamanki evimiz hemen Mescid-i Nebevî'nin yakınında idi. Kaybolan bize gelir, sokakta kalan bize gelir... Bilmezler, Hocaefendi'nin kapısını sabaha kadar elli kişi çalmış: Tak, tak... Hoca kalkar açar. Bakarlar Hocaefendi...

Sabahleyin dedi ki:

“Efendim, sizin burası misafirhaneyi de geçmiş, kervansaray olmuş. Şeyh Es’ad Efendi’nin şiirindeki,

Ne yerden kervân-ı gam göçer olsa konar bende,
Belâ râhında şimdi bir muayyen menzil oldum ben.

Beytindeki “belâ râhı” nı “çile râhı” diyelim. Sizin burası da “çile yolunda bir durak, uğrak” olmuş... Siz nasıl uyuyorsunuz? Benim bir odam çalınıyor, sizin bütün eviniz çalınıyor?..” Fakir:

“Medineli olmak zor yâhu!...”

“Efendim, biz hacdan sonra uyuruz” diye cevap verince,

“Medine-i Münevvereli olmak çok zor yâhu... Akşama kadar kütüphaneye gelenler, adres soranlar; sonra sabaha kadar eve gelenler...” demişti. Kendisine,

“Efendim, bu hususdan dolayıdır ki, Efendimiz salâllahu aleyhi ve sellem bize sabrı tavsiye buyuruyorlar: *Men sabara alâ le’vâihâ ve şiddetihâ küntü lehu şefiân yevme’l-kıyâme,* buyuruyorlar, deyince, Hoca ağlayarak, şunları söylemişti:

Âlemlere rahmet olan o Resûl-i Kibriyâ, ümmetine şefaatçi olmaz mı? *Kendini Allah’a kul, beni de peygamber bilsin, günâhkâr da olsa ben ona şefaat edeceğim, Allahım bana şefaathakkı verecek* diye müjde eden o Nebiyy-i Zîşân, buradaki yakınlarına komşularına şefaatçi olmaz mı?..”

“Hocaefendi tekrar gelebilecek mi?”

Galiba 1976 senesiydi. Said Şâmil Bey’in evinden Hoaefendi’yi İstanbul’a gönderiyoruz. Fakat çok rahatsızdı. Said Şâmil Bey, pek üzüntülü bir sesle şunları söylemişti:

“Yâhu ehl-i Medine! Ben Hocaefendi’yi çok rahatsız görüyorum. Benim kendime, kendi dualarıma itimadım yok...

“Fakat ehl-i Medine, sizler, Hocaefendi için dua edin. Bu kibar Osmanlı efendisi, bu hastalıktan kurtulsun da Kur’ân-ı Kerîm’e hizmete devam etsin... Çünkü bu ilim artık garip kaldı... Siz daha iyi bilirsiniz ki, bu kırâat ilmini bilen, sonra bu ahlâkta, bu nezâhet, fazilet ve sehâvette bir âlim bulmak çok zor.

“Abdurrahman Gürses Hoca gibi zevat, tarihten birer yaprak demektir. Bunlar mücerred birer tarihtir; bunlar başlı başına bir âbidedir. Bunlar fazilet, nezâhet, ahlâk âbidesidir...”

Araba kapıda bekliyordu. Hocaefendi’yi dualarla gönderdik. Herkes, son günleri, son demleri diye hayatından endişe ederken, hamdolsun, iyileşti, sıhhatine kavuştu; daha defalarca hacca geldi.

Kur’ân’a hizmete devam

Uzun yıllar imam ve hatibi olduğu Beyazıt Cami-i şerifinden emekli olduktan sonra, senelerdir hasretini çektiği Kur’ân hizmetine de kavuştu. Diyanet İşleri Başkanlığı’nın açtığı Haseki Yüksek İhtisas Medresesinde, yetişmiş, tam ehil din adamlarına, genç âlimlere kıraat ilmini okutuyor.

Bugün Hâfız Hendekli Abdurrahman Gürses Hocaefendi kardeşimiz, “Şeyhü’l-Kurra” olmanın faziletini, meziyetini bihakkın temsil ve takdir ediyor... Geçenlerde merhum Turgut Özal’ın cenaze namazını dahi kıldırmasını görünce bahtiyar oldum. Allah ömrüne bereket versin.

Hâfız Sâmi Efendi

Konya’da birgün dediler ki:

“Pastırmacı Tahsin Bey’in bahçesinde Hâfız Cevdet Bey okuyacak...”

Vardık ki, havuzun başında halılar serilmiş, semâver kaynıyor.

“Gönül mir’ât-ı Rahman’dır”

Hâfız Zekâi Efendi, Karamanlı Mevlüd Efendi, Sivaslı Derviş Ahmed, bir de o günlerde Konya’da bulunan, Yüzbaşı Galip Bey diye bir güzel sesli subay... Zekâi Efendi’nin talebeleri Galatalı Hâfız Mahmud, Hâfız Nuri ve bazı gençler de birlikte ilâhî okumaya başladılar. Uşşak makamından:

Sivâdan kalbini pâk et,
Gönül mir’ât-ı Rahman’dır;
Safâdan sîneni çâk et,
Gönül mir’ât-ı Rahman’dır.

“Sînesin çâk etti...”

Bu ilâhîyi okudular. Onlardan sonra Hâfız Cevdet iki kaside okudu. Birisi şu idi:

Keşf olunmaz görmeyince sırr-ı Hak kâşânesin
Aldılar uşşâk serâpâ nezdine cânânesin
Sordular Mecnûn’a Leylâ’nın saâdet-hânesin
Sînesin çâk etti gösterdi dil-i vîrânesin...

Bunu okuyunca, Sivaslı Hâfız Ahmed bir feryat kopardı...

İlâhilerden sonra çay geldi, içmeye başladık. Fakir o sırada onbeş onaltı

yaşlarımda olmalıyım. Daha yedi sekiz yaşlarımızdan beri, hep Konya'lı hâfızlar gibi bizim de kulaklarımız İstanbullu hâfızların medihleri ile, kalblerimiz gönüllerimiz onların hayranlığıyla dolu idi.

Hâfız Sâmi Efendi sevgisi

Bunların içinde bilhassa Hâfız Sâmi Efendi, bir efsane olarak söylenirdi. Görmeden, duymadan ona adeta âşık olmuştum. İstanbul sevgisi, İstanbul okuyuşu, güzelliği, edebi, terbiyesi içimizi doldurmuştu.

O gün pastırmacı Tahsin Bey'in bahçesinde dinlediğimiz Hâfız Cevdet Soydanses idi. Hâfız Sâmi'nin yeğeni oluyordu.

Çay içilirken, kendisine sordum:

"Hocam bu okuyuşta dayınızdan akisler var mı?"

"Eh, oldukça... Bazı nağmelerde dayım var."

"Dayınız daha mı güzel okur?"

Yeğeninden bir hâtıra

Ben böyle sorunca, Hâfız Cevdet Bey gülümsedi ve dayısıyla birlikte yaşadığı bir hadiseyi anlattı:

Evlâdım, dayımla birlikte, İstanbul'da küçük Hüseyin Efendi'yi ziyarete gitmiştik. Bir müddet sonra Hüseyin Efendi,

"Hazretim, ben konuşacağımı konuştum. Sizi dinlemek zamanı geldi" dedi. Dayım,

"Cevdet, bir Kur'ân-ı Kerîm oku" dedi. Okudum. Benden sonra dayım başladı... Bir alev çağlayanı... Üç sayfa kadar okudu... Arkasından bu kasideye başladı... Artık hâzirûn kendilerinden geçtiler; feryatlar, figanlar..."

Nereyi okudu?..

Bu sûretle, Konyalılarla beraber yeğeninin ağzından Hâfız Sâmi Efendi'den bir hâtıra da dinlemiş olduk. Merak ettim, sordum:

“Efendim, dayınız Kur’ân-ı Kerîm’den nereyi okumuştu?”

Sualim Cevdet Bey’in hoşuna gitti.

“Âferin be âferin! Sen hâfız mısın?”

“Evet efendim hâfızım...”

“*Ve va’adnâ Mûsâ selâsîne leyleten ve etmemnâhâ*... Buradan başladı ve üç sayfa kadar okudu...”

Hâfız Sâmi Efendi A’raf Sûresi’nin 142. âyetinden başlamıştı. Bundan sonrasında, Hazret-i Musa’nın Tur Dağı’nda Cenâb-ı Hakk’ın kelâmına muhâtap olması, onun Rabbini görmeyi dilemesi, ilâhî nurun dağa aksetmesiyle dağın parçalanması Hazret-i Musa’nın baygın düşmesi ve sonraki hadiseler anlatılmaktaydı.

Konya’dan çıkıp, Kahire’ye geldikten sonra, burada da Şeyhülislâm Mustafa Sabri Efendi’den, Hâfız Sâmi’nin medhini duyar olmuştuk. Güzel bir ses duydu mu, hemen Hâfız Sâmi ile mukayese eder, ondan bahsederdi. Bu arada Hâfız Sâmi’yle olan bir hâtırasını da şöyle anlatmıştı:

Sabri Efendi ve Romanya baş müftüsü

Romanya’da bulunduğum sırada, baş müftü Sâlih Efendi’nin çok iyiliğini gördüm. İttihatçıların zulmünden kaçıp oraya gitmiştim. Almanlar Romanya’ya girince hapsedildim. Bu günlerde müftü efendi benimle ve ailemle çok ilgilendi, bakımlarını sağladı idi.

Serbest olduğumuz günlerde bana Romanya’daki bazı hâfızları dinletirdi. Ben de ona,

“Müftü Efendi, inşâallah birgün olur İstanbul’a gidersek, ben de sana Hâfız Sâmi’yi dinletirim” derdim.

Baş müftü İstanbul’da

Gün oldu, İstanbul’a döndük; Şeyhülislâm olduk. Romanya’dan müftü efendiden telgraf geldi. Hem meşihatimi tebrik ediyor, hem de filân gün geliyorum, diyordu.

Bekledik, geldi; bizim evde misafir ettik. Şerefine bir davet tertipledik... Hâfız Sâmi Efendi, gelecek. Yer altı Camii imamı Hâfız Ali Efendi ve Hâfız Necati Efendi de gelecekler...

Zaten Hâfız Sâmi dedin mi, her şey bitiyor... Kur'ân mı istersin, Mevlid mi istersin kaside mi istersin, hepsine yetiyordu.

Davetliler arasında da ileri gelen zevat var. Zeynelâbidin Efendi, Küçük Hamdi Efendi, Âsım Efendi, Naim Bey, Âkif Bey ve daha başkaları, kalabalık bir cemaat.

Hâfız Sâmi Efendi, okuyor...

Yemek yendi. Hâfız Ali Efendi yatsıyı kıldırdı. Hâfız Sâmi yok... O günlerde de Hâfız Sâmi'de hafif rahatsızlık alâmetleri vardı. Her yere gitmiyormuş, kabristanlarda okuyormuş filân... Böyle bir haller görülüyordu. Rahatsızım, diyordu.

Davet günü, tufan halinde de bir yağmur vardı. Kapı çalındı, Hâfız Sâmi geldi. İyice ıslanmış, çamaşır değiştirdi. Oturdu.

Hâfız Ali Efendi onu görünce, sadakallâhü'l-azîm deyip bırakmıştı.

Hâfız Sâmi, onun bıraktığı yerden okumaya başladı... Daha birkaç âyet okudu... Öyle bir okuyuş... Romanya Baş Müftüsü, misafirimiz Sâlih Efendi, dayanamadı, kulağıma eğildi:

"Efendi hazretleri, bu nasıl ses! Bu ses beni bir anda yaktı kavurdu... Yâhu bu adam bu sese bir ömür boyu nasıl dayanmış? Bu ses onu deli etmiş..."'dedi.

Mesut Cemil'den Hâfız Sâmi'ye dair

Hâfız Sâmi'nin vefat günleri idi. Birgün Medine-i Münevvere'de Ankara radyosunu açtım. Tevâfuk olarak, Tanburî Cemil Bey'in oğlu Mesut Cemil, Hâfız Sâmi hakkında konuşuyormuş, o çıktı... Şöyle dedi:

"Kemanın en tatlı perdesi re sesidir, re perdesidir. Hâfız Sâmi'nin okuyuşunun yanında bu tatlı perde yavan kalır... Ne talihsizliktir ki, plaklar

onun sesinin, okuyuşunun ancak onda birini temsil edebiliyor.”

Bunlar da Mesut Cemil’in Hâfız Sâmi hakkındaki sözleriydi.

Ses güzelliği önemli mi?

Medine-i Münevvere’de Mescid-i Saadet’e tayin olunup gelen Şıh Eyyub ile, Dâvûd aleyhisselâmın sesinin güzelliği ve bunun gerek Kur’ân-ı Kerîm ve gerek Resûl-i Zîşân’ın sözleriyle tasdik ve medih olunmasını konuşuyorduk.

“Şahsa bu kadar kıymet vermeli mi?” diye sordu.

“Hazret, bu değeri Allah ve Resûlü vermiş. Kur’ân-ı Kerîm’le sâbittir ki, Hazret-i Dâvûd, Mezâmir’ini okurken, dağlar ağlar, kuşlar ağlarmış... Allah, Allah! Dağların ağlaması nasıl olur? Dağları kuşları ağlatan ses, insanı ne yapsın yâhu!

“Resûl-i Ekrem Efendimiz, birgün Ebu Musa el-Eş’arî’ye,

“Ya Ebâ Musa! Allah sana Mezâmir-i Âl-i Dâvûd’u vermiş” diye iltifat buyurmuşlar.

“Nereden bildiniz ya Resûlallah?”

“Dün akşam Kur’ân-ı Kerîm okuyordun, seni dinledim.”

“Ya Resûlallah, eğer sizin dinlediğinizi bilseydim, başka türlü okurdum...”

Geçmişteki sesler

Bu vak’a da gösteriyor ki ses bir Allah vergisidir ve sesin de güzel ses sahibinin de, onu hayra kullanması şartıyla, takdir olunması güzeldir.

İbrahim Sabri Bey’in *“Ses”* için yazdığı bir kaside de, şöyle bir beyiti vardır:

Hevâyı yer gibi, âtîde, hafrederse beşer,
Bu sesde, savt-ı Mezâmir’i belki keşfeder.

Derin bir mânası var:

“İnsanlar, toprağı kazıp eski medeniyetlere ait eserleri ortaya çıkardıkları

gibi, birgün teknik, ilim ilerler de, atmosferde, uzayda, fezâda da bir kazı yapabilirlerse, belki Hazret-i Dâvûd'un Mezâmir'ini okuyuşunu da bulur, dinlerler... "

Bu bahiste, aziz dostumuz Ertuğrul Bey, Mehmed Âkif merhumdan, Eşref Edib Bey'in muazzam eserinde naklettiği, benzeri bir rivayete işaret etti.

Eşref Edib merhum, bizzat şahidi olduğu konuşmayı şöyle anlatıyor:

A'mâlin istinsâhı ve radyo

Mısırlılarla Türklerin Kur'ân okuyuşları hakkında görüşüyorduk. Ulemâdan bir zat Mısır hâfızlarının okuyuşunu tenkid ediyordu. Bazı harflerin tarz-ı telâffuzunu beğenmiyordu. Üstad ise bu tarz-ı telâffuzu doğru buluyor, müdafaa ediyordu.

Bir münasebetle dedim ki:

"Peygamberimiz zamanında fonograf olup da o zamanki okuyuşlar, tarz-ı telâffuzlar muhafaza edilmiş olsaydı, şimdi ihtilâf olmazdı." Üstad dedi ki :

"Mâdem ki ağızdan çıkan ses gâib olmuyor, fonograf ve radyo bunu isbat etti. Birgün gelecek, fen terakki edecek; olabilir ki, geçmiş zamanlardaki söylenen sözler de alınabilecek. Buna şu âyet-i kerîme delil olabilir:

"Hâzâ kitâbünâ yantıku 'aleyküm bi'l-hakki, innâ künnâ nestensihu mâ küntüm ta'melûn...

(Bu, yüzünüze karşı gerçeği söyleyen kitabımızdır. Çünkü biz, yaptıklarınızı kaydediyorduk. -Câsiye, 45/29)

"Mâdem ki insanların bütün a'mâli, bütün harekâtı istinsâh ediliyor; şu halde sesler de gâib olmuyor, istinsâh ediliyor, demektir."

Hâfız Sadeddin Kaynak

Hâfız Sadeddin Kaynak Bey günün meşhur bestekârı, mâziden kalan o günlere hep şâhit olmuş, o günleri yaşamış, görmüş... Mesleğinin ehli, hem hâfız, hem bestekâr, çok şey biliyor...

Sadeddin Kaynak Medîne'de

Hacca geldiğinde, kendisinden birçok şeyler sormuştuk. Bilhassa Kur'ân-ı Kerîm'e, kıraatine ve mûsikîye dair uzun boylu sohbetlerimiz oldu.

Medine'de bulunduğu on yedi gün zarfında, her gün kütüphaneye uğrardı, rahat rahat konuşurduk.

"Bir kimseyi meslekdaşından sormalı" derler. İnsanlık icabıdır, insan hased eder, kıskanır, eksik taraflarını görür, beğenmez, rakip olur; insanda bu zaaf vardır.

Hâfız Sâmi Efendi'nin kürsüsü boş!..

Hâfız Sadeddin Kaynak Bey'e de Hâfız Sâmi Efendi'yi sordum:

"Efendim, çocukluğumdan beri, hakkında duyduklarımla, Hâfız Sâmi meraklısıyım, dinlemeden sanki ona âşık olmuşum. Onun hakkında ne buyurursunuz?"

Aynen şu cevabı verdi:

"Hâfız Sâmi'ye ait kürsü hâlâ boş duruyor. O günden bugüne kadar, bu kadar okuyucu geldi. Sesi güzel, okuyuşu güzel, gırtlağı var; birtakım meziyetleri olan okuyucular geldi geçti. Gerek Kur'ân-ı Kerîm, gerek kaside okuyacaklar... Fakat Hâfız Sâmi'ye ait olan makam, kürsü hâlâ boş duruyor, oraya kimse oturamadı..."

Bir mevlid hâtırası

Hâfız Sadeddin Kaynak sözüne devam ederek,

“Şimdi size gözümle gördüğüm bir hadiseyi söyleyeyim. Aynen böyledir. Tarihe geçmelidir bu hadise…” dedi ve şunları anlattı:

Sultan Reşad Han zamanı; hocam dedi ki:

“Sadeddin, bugün Süleymaniye’de Valide Sultan’ın mevlidi varmış. Hâfız Sâmi ile Hâfız Kemal okuyacaklarmış, kaçırma... Ben çok isterim, ama gidemem, izdiham olur, ezilirim diye korkarım... Sen muhakkak git. Zaten bu sıralar, Hâfız Sâmi için rahatsız filân diyorlar, belki böyle bir mevlidini filân bir daha dinleyemezsin, kaçırma...”

Cuma günüydü. Günün en erken bir saatinde geldim, kürsünün yanına oturdum... Çok geçmedi, cami doluverdi.

Cuma namazı kılındı. Enderun’dan on beş kadar hâfız gelmişti. İlahi söylediler... Mevlid, padişah mevlidi, padişahın annesi için okunuyordu.

Hâfız Kemâl

İlahi bitti, Hâfız Kemal çıktı. Fevkalâde bir okuyuşla, Süleymaniye kubbesini çatlatacak şekilde, pesleri, tizleri, meyanlarıyla, ne lazımsa yaptı... *“Allah âdın zikredelim evvelâ”* bahrini okudu, bitirdi.

Tekrar ilâhîler söylendi, Kur’ân-ı Kerîm okundu. Hâfız Kemal, Mevlid’in ikinci bahri olan *“Velâdet”* bahrine başladı:

Âmine Hâtun Muhammed ânesi,
Ol sadeften doğdu ol dür dânesi...

Hepsi çok güzel, fevkalâde, hiçbir eksik tarafı yok... Fakat halk bir şey bekliyor... Ben bile Hâfız Kemal için gitmedim. Hâfız Kemal, beğeniliyor, seviliyor... Seviliyor da insan yanmıyor... Yanmıyorsunuz. Hayran oluyorsunuz, mâşallah diyorsunuz, belki ağlıyorsunuz da...

“Yakacak biri” bekleniyor

Fakat bir yanmak ihtiyacı var. Siz de, sizi yakacak biri'ni bekliyorsunuz... Cemaat, ağa düşmüş kuş gibi çırpınıyor, sağa sola bakınıyor. Oraya bakar, buraya bakar filân... Kıyâm oldu. Resûl-i Ekrem doğuyor:

Doğdu ol sâatte ol sultân-ı din
Nûra gark oldu semâvât ü zemin
Sallû ve sellimû teslîmâ
Hattâ tenâlû cenneten ve na'îmâ

dendi oturduk. Kur'ân-ı Kerîm'e başlandı, okunuyor...

Cemaat ayakta!..

Kur'ân-ı Kerîm okunurken, Poyraz Kapı'dan beyaz cübbeli, sarıklı bir zat girdi...

Girmesiyle, bütün cemaat, elektrik çarpmış gibi ayağa kalktı.

Hayretler içindeyim. Seneler geçti, o tabloyu, o sahneyi hatırlarken tüylerim ürperiyor...

Onun geldiğini görünce, Hâfız Kemal sadakallâhü'l-azîm dedi, kürsüden indi.

Hâfız Sâmi doğru kürsüye çıktı. Aşağıya eğildi, Endurunlu hâfızlara,

"Segâhtan bir ilâhî okuyun" dedi. Okudular, ilâhî bitti.

Aklım çıkacak diye korktum...

Hâfız Sâmi Efendi,

"*Seyyid-i Kâinât Hazret-i Muhammed Mustafa-râ salâvat"* dedi, başladı:

Yâradılmış cümle oldu şâdümân
Gam gidip âlem yeniden buldu cân
Çağrışûben dîdiler kim, merhabâ

deyince... Camide bir feryat koptu. Aklım çıkacak diye korktum...

Allah, Allah!.. Başlar "küt, küt!" birbirine vuruyor... Cemaat vecd içinde kendinden geçmiş halde...

Yâhu deli olacağım sandım... Böyle işte... Bütün yaktı kavurdu gitti.

Akşam hocamın evine gittim.

“Hocam, bende hakkınız çok büyük; bu manzarayı bana gösterdiniz, size minnetdarım” dedim.

“Oğlum, böyle bir okuyuşu artık göremezsin. Sâmi rahatsızmış, öyle işitiyorum... Yâhu hiçbir şey olmasa, insana göz olur, nazar değer...”

Hâfız Sadeddin Kaynak merhum hacca geldiği yıl, Medine-i Münevevre’de on yedi gün kalmış ve her gün vazifeli bulunduğum Şeyhülislâm Arif Hikmet Bey Kütüphanesi’ne gelerek çok şeyler anlatmış, bizleri müstefid kılmıştı. Allah rahmet eylesin. Hâfız Sâmi hakkındaki bu hâtıralar da çok kıymetli idi.

Hâfız Sâmi Efendi, dersiâm idi

Yine hem Hâfız Sâmi ve hem yaşadığı günlerde şahidi olduğu hadiseler ve şahıslar hakkında önemli bilgiler vermişti. Şöyle diyordu:

Benim ömrüm okuyucu dinlemekle geçti. Bir Hâfız Deli Hüseyin Efendi vardı. Sesi fevkalâdeydi. “İkinci Sâmi” derlerdi. Fiilen de öyleydi, gerçekti.

Fakat Hâfız Sâmi’de başka bir hal vardı. O bambaşka bir muhitte yetişmiş, başka bir devrin, neslin insanı idi.

Bir kere önce şunu düşünün, Hâfız Sâmi bir İstanbul çocuğu ve bir dersiâm... Belki kim bilir Hâfız Sâmi’nin dersiâm olduğunu sen de yeni işitiyorsun?”

“Tabii efendim, yeni işitiyorum.”

“Sabri Efendi söylemez miydi?”

“Hayır efendim, söylememişti...”

“Hâfız Sâmi, dersiâmdı... İstanbul’da yetişmiş, güngörmüş, fevkalâde zeki... Bir kere yaşayıp, büyüyüp, yetiştikleri, feyz aldıkları devir, istikrar devri... Her şeyin güzelini yetiştirmiş, fakat kadri bilinmeyen devir... Allah o devre olan hürmetsizliklerimizi hepimize soracak...”

Okudukça sesi açılırdı

Evet, bu sözleri, o günlerde pek az söylenen, söyleyenin de pek az olduğu ve söylemenin de insana pek hayır getirmediği bu sözleri, Sadeddin Kaynak Bey'den aynen dinledim. Devam etti:

O devir, şeyhin en iyisini, hocanın en iyisini, şairin en iyisini ve okuyucunun da en iyisini yetiştirmiş. Hattatlar ise ayrı bir âlem...

Hâfız Sâmi okurken bana sanki oksijen kaynağı yapıyorsunuz da bir yeriniz yanıyor gibi gelir, öyle sanırsınız. Bunda ilâhî bir hal var. Bu, çalışmakla elde edilemez, Allah vermiş, Allah vergisi...

Birçok sesler nazlı olur, perdesini çabuk kaybeder. Benim sesim de onlardandır. Fazla meyâne yaptım mı, sesim perdesini kaybeder. Meyânelerde fazla kalamam, sıkıntı duyarım.

Hâfız Kemal'in de sesi güzeldi. Yorulmayan, bıkmayan, kubbeler çatlatan bir ses... Fakat Sâmi'nin sesi, okudukça açılan bir ses. Buna ancak Allah vergisi denir. Evet, tekrar ediyorum: Hâfız Sâmi'ye ait olan kürsü, memleketimizde boş duruyor, kimse henüz o kürsüye oturamadı.

Hâfız Sadeddin Kaynak, hacca geldiğinde kendisiyle bilhassa "kâri'ler" yani "okuyucu" lar, hâfızlar ve mûsikî dünyası hakkında çok faydalı, lâtif sohbetlerde bulunmuştuk.

Okuyucunun altın devri

Hâfız Sadeddin Kaynak Bey, yukarıda arz ettiğim gibi meşhur Hâfız Sâmi Efendi'ye dair merakımı da gidermiş, arîz amîk malumat lütfetmişti. Bu arada yine Hâfız Sâmi'nin okuyuş ve sesinden, hususiyetlerinden bahsederken, onun neden birden bire okumayı bırakıp çekilmiş olabileceğine de dikkate şayan bir açıklama getirmişti. Şunları söyledi:

Herkesin bilmediği, birçok kimselerin farkında olmadığı bir gerçek vardı. O gerçek de şudur:

Her devletin bir "altın devri" olduğu gibi, her okuyucunun da bir altın

devri olur.

Osmanlı Devleti’nin 650 senelik ömründe, saltanat müddetinde, Kanunî zamanına “altın devir” derler. Bu böyle bilinir. Fakat herkesin bilmediği gerçek şudur ki, her okuyucunun da bir “altın devri” vardır ve bu devir bazılarında üç, bazılarında beş sene devam eder.

Bu, o zatın kendisine has yükseliş devridir, en parlak, en verimli, en gür devridir. Bu devir Hâfız Sâmi’de çok devam etti. Çünkü hançeresinin yanıklığıyla beraber sesinde de bir kuvvet vardı.

Beş saat okusun da ses perdesini kaybetmesin!

Beş saat okuyup da kararmayan bir ses, nâdir görülür; bu ancak Allah vergisidir. Hâfız Sâmi’de bu hal çok devam etti... Şöhretini kaybetmedi.

Hâfız Sâmi Efendi, okumayı neden bıraktı?

Fakat bu kuvveti, bu perdeyi kaybedeceği zamanın geldiğini anladığı an, zeki insan, hassas san’atkâr, rahatsızım dedi, okumayı kesiverdi... Binaenaleyh, kimse:

“Ah! Hâfız Sâmi’nin eski günlerini görseydiniz!” diyemedi. Her okuyucu için, söylenen bu söz:

“Hâfız Kemal’in, Hâfız Hüseyin’in, Hâfız Sadeddin’in, Hâfız Ali Efendi’nin, ne bileyim Necati Efendi’nin, Hâfız Hasan Efendi’nin, Hâfız Abdurrahman Efendi’nin gençliğini görseydiniz; altın devrini görseydiniz... Ah vaktiyle görecek, dinleyecektiniz, sizlerin şimdi gördüğünüz bir şey mi?”

Hâfız Sâmi için söylenmedi. Zeki insan, baktı ki sesi perdesini kaybediyor veya hakikaten hasta; o yüzden eskisi gibi okuyamayacağını anladı. Eski meyanları, eski parlak, şakrak, insanları deli divane eden okuyuşunu kaybedeceğini anladığı, hissettiği an kesiverdi okumayı...

“Rahatsız, okumuyor; rahatsız okumuyor” dendi.

Merhum Hâfız Sadeddin Kaynak Bey’in hacca geldiği yıl, Medine-i

Münevvere’de kaldığı günlerde, kendisinden Hâfız Sâmi merhuma dair dinlediklerim bunlardı. Bu hâtırat vesilesiyle, Ertuğrul Düzdağ kardeşimin himmetiyle, bana emanet edilmiş olan bu belgeleri de milli kültür tarihimize inşâallah tevdi etmiş bulunuyoruz.

Konya’daki Dostlar

On altı senelik bir ayrılıktan sonra 1955’te Konya’ya gittiğimde bir ay kaldım. Allah kendilerinden razı olsun, Doktor Ali Kemal, Tâhir Büyükkörükçü Hoca, Diş Hekimi Nuri Yılmazgil, Fevzi Özçimi, kabri cennet olsun Hâfız Ahmed Kağnıcı beyler ve daha birçok kardeşlerimizle bir ay boyunca sohbetlerde bulunduk.

Hemen her gece toplanır, meclis kurar sohbet ederken, eski ve yeni besteleri, ilâhî ve na’atleri okurlardı. Bunların içinde kendi yazıp besteledikleri de bulunurdu.

Sohbetlerimizde, yeri gelince fikir, yerinde zikir, yerinde aşk, şevk, ibadet, feyiz, namaz; gönül, his ve hayal, şiir ve san’at dile getirildi.

“Bir muazzam pâdişahsın...”

Hepsi mûsikîden anladıkları için gerek güfteler, gerek besteler hep seçme olurdu. Hele benim çok sevdiğim Uşşâk makâmında:

Âşık seni kande bula?

İlâhisiyle Şevk-i Tarab makâmındaki,

Bir muazzam pâdişahsın
Kim, kul olur cümle şâh
Kurb-i ev-ednâ’da
Var oldu senin çün taht-gâh
Emrine mahkûm her şey
Her sözün vahy-i ilâh

Bu ilâhîyi ve diğer birçok ilâhîlerle birlikte Ali Kemal Bey’in bestelediği,

güftesi Yaman Dede'ye ait, *"Dahîlek Yâ Resûlallah..."*

Fevzi Özçimi Bey

Sonra Fevzi Bey'in, fakirin şiirlerinden Rast makamında bestelediği,

Allâh'a dayan, gâyene tevfîkını versin,
Kur'ân'a sarılmazsan eğer ye'se düşersin!..
Kur'ân bize yâd ettiriyor Bezm-i Elest'i,
Mü'min o tecellînin ezelden beri mesti!..
Îmanla geçen her gece gündüz gibi aydın,
Bir tâze bahâr âlemi, her ânı hayâtın!..

Bestesi Nuri Yılmaz Bey'in olan Şeyh Es'ad Efendi hazretlerinin, daha önce bahsi geçen, *"Âteş"* kasidesi ile *"İster"* kasidesi okunurdu.

Fevzi Özçimi Bey kardeşimiz iktisatçıdır. Konya'daki Üniversite Kitabevi'nin sahibidir. İlimle irfanla meşguldür. Mûsikîşinas, ârif, edip, nezîh, birçok faziletleri olan bir gönüldaşımızdır.

"Sin efendim, sin efendim..."

Sonra tabii Şeyh Galib'in meşhur kasidesi:

Sultân-ı Rusül, Şâh-ı Mümecced'sin efendim!
Bîçârelere devlet-i sermedsin, efendim!
Menşûr-i "Le amrük"le müeyyedsin efendim!
Dîvân-ı İlâhî'de ser-âmedsin, efendim!
Sen Ahmed ü Mahmûd u Muhammed'sin efendim!
Hak'tan bize Sultân-ı Müeyyed'sin, efendim!

Daha önce, Kahire günlerini anarken bahsi geçmişti:

Fakir birgün bu kasideyi Arap şuarasının da bulunduğu bir mecliste de okumuştum da *"sin efendim, sin efendim"* diye dillere pelesenk olmuş idi.

İhsân-ı müebbed

Bir başka gün okuduğumda ise Mustafa Sabri Efendi, şu mütâlaalarda bulunmuştu:

“Sultân-ı müeyyed” ifadesi çok isabetli, “Allah’ın te’yîd ettiği, desteklediği sultan sensin. Sen Allah’ın desteklediği bir güç ve kuvvetsin ya Resûlallah!” demek oluyor. Allah’ın te’yîd ettiği bir güç yenilir mi? Hayır! Sen de yenilmezsin; dâvan da yenilmedi, yenilmeyecek!.. Niçin? Çünkü sen Rabbülâlemîn’in te’yîdine mazhar olmuş bir sultan, bir iktidarsın...”

Hazret bir de şöyle demişlerdi:

Bir de “ihsân-ı müebbed” olmalıydı. Ebedî ihsan, sonu olmayan ikram, ihsan, i’zâz, lütuf olarak...

Konya’daki diğer dostlar

Konya’daki sohbet ve meclislerimize neş’e veren, feyiz veren okuyucu kardeşlerimizi anarken, o listeye şu kardeşleri de katmak isterim:

Konya’nın meşhur hâfızı Hasan Varol, Hâfız Ahmed Kağnıcı, üstad Ârif Etik Bey oğlu Enver Etik Bey, Hâfız Esad Belviranlı...

Sohbetlerimizi, Kur’ân-ı Kerîmler, na’t-i şerifler, ilâhîlerle süsleyen nurlandıran bu kardeşlerimizin ilk sırasında, meşhur Hâfız Hasan Vasrol Efendi bulunur. Hâfız Hasan, kıraatini, hıfzını Konya’da ikmal ettikten sonra, asker olarak İstanbul’a gider. Orada bir müddet kalarak, Hâfız İsmail Enderûnî’den kıraat okur.

Okuyuşu, ehlinin mâlumudur ki, tam bir İstanbul okuyuşudur. Hatta 1980’lerde bir tarihte Türkiye birincisi olmuş idi.

Veysel Öksüz Bey ve oğulları

Merhum Veysel Bey kardeşimizin mesleği demircilik, kaynakçılık idi. Mesleğine rağmen o kardeşimizdeki edebiyat, san’at kabiliyeti harika idi. Kendi kendine yetişmiş, aruz vezniyle yazılmış şiirlerinden bir divan meydana getirmişti.

Bilmem o divan şimdi ne oldu? Oğulları bastırdılar mı, bastıracaklar mı?..

O şiirler heder olmamalı.

Çünkü hepsi aruzla yazılmış gönül şiirleri, tasavvuf ve ahlâk şiirleridir.

Bu san’atkâr demirci kardeşimizin üç oğlu vardır. Hüseyin, İsmail ve Sâmi Öksüz kardeşler. İki oğlu dişçi ve eczacı oldular. Hüseyin ise aşk ve gayret gösterip hattat oldu. Konya’da birinci hattattır. Küçük kardeşi Sâmi de aynı zamanda fevkalâde denecek derecede tezyin ve tezhib san’atıyla meşguldür. Allah kendilerinden razı olsun.

Bağrı Yanık Anadolu

Şeyhülislâm Mustafa Sabri Efendi merhum, mûsikî bahsinde Hüseynî makamıyla alâkalı olarak, mühim bir mütalaada bulunmuştu…

Kahire'deki namazlar

Kahire'de beraber olduğumuz meclislerde, gerek akşam ve gerek yatsı namazlarını, merhum kendisi kıldırırdı. Müezzinliği bazen Mustafa Runyun, bazen fakir yapar idik.

Bir seferinde namaz kılındı, bitti, namazdan sonra fakire sordular:

"Küçük Ali, okuduğum makam neydi?"

"Hüseynî idi, galiba efendim."

Bu cevabım üzerine şunları söylemişti:

"Âferin, âferin! Mevlevî dergâhının size çok faydası olmuş. Memleketten genç yaşta ayrılan bir kimsenin, okuduğu makamı bilmesi, hârikulâdeden bir şeydir..."

Hüseynî makamı

Hüseynî makamı hakkında da hiç unutmadığım şu mütalaada bulunmuştu:

"Çocuklar, Hüseynî makamı, tam bir Türk makamıdır... Bu makamı işittiğinizde, Anadolu'nun viran bağları, dumanlı dağları, hazin ıssız, boş ovaları gözünüzün önünden geçer..."

Hazret böyle söyleyince, hepimizi bir hüzün kapladı. Fakir cür'et ettim:

"Efendim, İbrahim Bey de *Nil Taşarken* adlı şiirini, galiba bu makamı dinlerken yazmış olmalı. Nil'in taşarak Mısır arazisini sulayıp diriltmesini

tasvir ederken, bizim Anadolu'yu hatırlayarak, arada şu mısraları da söylemiş:

Bekleşir baht ü kaderden, düşecek damlaları,
O bizim bağrı yanık memleketin tarlaları…

Bahsini ettiğim uzun bir manzume idi. Bunda İbrahim Sabri Bey, Nil'in taşması mevsiminde Mısır ovalarının, bağ, bahçe ve tarlalarının nasıl muazzam bir çamur selinin istilâsı altında kaldığını; fakat bu müdhiş, yıkıcı selin, aslında Mısır'a hayat veren bir "Cennet ırmağı" olduğunu anlatıyordu.

Nil'in bereketli çamuru

Gerçekten de Allahu Teâlâ, Mısır'a yağmur vermemiş, onun yerine bu nehri ihsan etmiştir. Nil çamur halinde taşar, suyunu ve bereketli gübreli toprakları etrafına yayar.

Gübre, dünyanın dört bir tarafından, soğuk memleketlerden kışı geçirmek üzere uçup gelmiş, milyonlarca kuşun sahillerine bıraktığı gübrelerdir...

O yüzden Mısır fellahının, çiftçisinin, bizim çiftçimiz kadar, gübreye de pek ihtiyacı olmaz...

Mor menekşe

O mecliste fakir, kâmeti, "allâhümme entesselâm" duasını ve namazdan sonraki "aşır" ı hep Hüseynî makamından okumuştum. O da, bu sohbete vesile olmuştu… Fakir,

"Efendim, demiştim; Hâfız Sadeddin Bey'in Hüseynî de besteleri vardır..."

Mustafa Sabri Efendi, "Nedir?" diye sorunca, bir tanesini okumuştum;

Mor menekşe boyun eğmiş,
Yaprakları yere değmiş,
Yazın yeşil kemha geymiş,

Kışın sâde giyen dağlar...
O dağlar, ah ulu dağlar,
Eşinden ayrılan ağlar...

Albay Muammer Bey

Konya’da sohbet meclislerimizi ihya eden okuyucu kardeşlerden biri de, soyadını hatırlamadığım, Albay Muammer Bey idi. Kendisini ilk defa Doktor Ali Kemal Bey’in muayenehanesinde görmüştüm. Terbiyeli, ağırbaşlı, nur yüzlü bir zat idi.

Ali Kemal Bey kendisini tanıtırken,

“Ağabeyimiz Muammer Bey, hem albaydır, hem ehl-i haldir, ehl-i zikir ve fikirdir. Aynı zamanda günümüzün Itrî’sidir...” deyince, Muammer utandı, edebinden yüzüne bir pembelik geldi,

“Estağfirullah” dedi... Doktor,

“Bugün güfteci, besteci Itrîler yoksa da, Muammer Ağabey gibi hiç olmazsa, onun eserlerini okuyanlar kaldı” diye sözünü tamamladı.

Muammer Bey, o gün muayenehanede bize birkaç beste okumuştu.

27 Mayıs darbesi

Mâhut 27 Mayıs 1960 darbesinden iki üç yıl sonra seçim yapılmış; merhum Menderes’in eski partisi, yeni adıyla yine seçimi kazanmıştı. Meclis açıldı. Hükümet programı radyoda okunacak, bekliyoruz, okundu...

27 Mayıs hükümet darbesinden sonra, dindar halkı üzen, sindiren, ürküten, ağlatan, gönüllerinde onulmayacak yaralar açan çok kötü haller geçirilmişti.

Gecenin o saatinde, o sakin anında okunan programda, ehl-i imanı sevindirecek çok va’adler vardı. O fırtınalardan sonra bu va’adler, gelecek tatlı günlerin müjdeleri, bir bayram sabahı gibi, adeta gül bahçelerinden

esen bir meltem gibi, gönüllerimizi ferahlandırmıştı.

“Sîne senindir...”

Tam o sırada, programın okunmasının ardından Tanburî Cemil Bey’in bir rast peşrevi çalındı; hemen peşinden de koro şu şarkıyı okudu:

Sînem dahi sâzın gibi bir nağme-zenindir
Vur sîneme mızrâbın ile sîne senindir.

O güzel va’adlerden sonra, Tanburî Cemil Bey’in muhteşem icrâsı ve arkasından “vur sîneme mızrâbın ile sîne senindir” neş’esi ile adeta bir ümit baharı, gönül bahçelerimizde, gül kokulu meltemler gibi tüllenmişti...

Bu kıssayı Albay Muammer Bey’e anlatmıştım. O günden sonra, fakiri her gördüğünde, “sîne senindir” diye iltifat ederdi.

Vedâ hediyesi

Hiç unutmam bir vedâ günü idi. Konya’dan ayrılıyor idim. Muammer Bey,

“Efendim bu mühim günde ne okuyalım?” diye sorunca, vefatını bugünlerde öğrendiğim Veysel Öksüz, Allah rahmet eylesin, dedi ki:

“Hocam müsaade edin: *Gül mushafını açtı, yemîn eyledi bülbül*... Bu besteyi okusunlar... Bunun üzerine Muammer Bey de o besteyi, yine Rast makamında, bana vedâ hediyesi olarak okumuştu.

Hâfız Nuri Baş Bey

Konya’daki aziz dostlarımızdan, son senelerde kendi himmeti, kendi gayretleriyle yetişen bir şair kardeşimiz var, Hâfız Nuri Baş Bey...

1960’lardan beri kendisiyle tanıştığım bu kardeş, evvela sağlam hâfızdır, güzel seslidir, güzel Kur’ân-ı Kerîm okur; kaside, ilâhî, besteler okur.

Tashih değil, takriz...

Aynı zamanda, aruzla rahatlıkla şiir yazacak bir şairdir. Her güzel halinin yanında, en çok gönlümü fetheden güler yüzü, hoş görüşü, tevâzu ahlâkıdır. Yazdığı şiirleri fakire gönderir... Tam bir samimiyetle tashih ister. Kendisine derim ki:

“Hâfız Bey, bu şiirler tashih değil, takriz ister...”

“Efendim takriz sonraya kalsın, siz evvelâ tashihleri yapın” diye cevap verir.

Şiirlerini *“Kervan”* ünvanı ile bir kitapta toplayıp bastırdı. Bu divanını, inşâallah diğer divanları takip eder.

Fakire gönderdiği şiirleri için şu kıt’ayı yazmıştım:

Hisli şair, şi’riniz aslında bir gül bahçesi;
Çağlayan her mısra’ından bülbülün muhrik sesi.
Ma’neviyyât âleminden feyz alan ilhâmınız,
Bir ilâhî neş’enin ta’rîfe sığmaz bestesi...

Aruz sevgisi

Aruz, Türk edebiyatına, İslâm’la şeref-yâb olduktan sonra geldiği için,

benim nazarımda, aruzu sevmek, dinimi sevmek gibi bir kıymet ve ehemmiyet taşır. Kasidelerde, ilâhîlerde olduğu gibi, şarkılarda bile, güftesi aruzla olan besteler ruhumda bambaşka yer tutarlar.

Hâfız Nuri Bey, bütün bu fazilet ve meziyetlerine ilâveten, gâyet de güzel rık'a yazar. Geçenlerde bana bir gönül bestesi kadar zarif bir mektup yazmış. Mektubu hâvî olan zarfı alınca, üzerindeki rık'aya bayıldım.

"Allah, Allah! Yâhu, hâlâ bugünde, böyle rık'a yazanlar var mı?" dedim.

Demek ki, ruhundaki asalet ve san'at zevki, yazıda da kendisini göstermişti.

Hulûsi Topbaş Bey

Topbaş ailesinin hayırseverliğini, asalet ve faziletini Kahire hâtıralarımı anlatırken, zikir ve beyan etmiştim. Bu ailenin içinde merhum Hulûsi Topbaş Bey'in gönlümdeki yeri bambaşkadır. Merhumu, ilk olarak talebeliğim sırasında 1945'te Kahire'de gördüğüm günlerde sevmiş idim.

Hacca geldiği senelerde görüşürdük. Hatta fakire, "dünya âhiret kardeşim" derdi. Bu iltifatının da gönlümde bambaşka yeri bulunur.

"Kardeşlerime olan borçlarım..."

Her geldiğinde, buradaki Türk mücâvirlerden fakir olanlarına yardımı olurdu.

"Kardeşim, liste yap da, kardeşlerime olan borçlarımı vereyim" derdi. Senelerin birinde listeyi yaptık, yardımını aldık dağıttık, ama birkaç fakir daha çıktı... Merhuma,

"Hacı Bey özür dilerim, 5-6 fakir daha çıktı" deyince, merhum dedi ki:

"Aziz kardeşim, ben sizden özür dilerim. Ben size teşekkürler ederim. Zira siz beni borçtan kurtarıyorsunuz. Cenâb-ı Hak, yüce dinim, beni mü'min kardeşlerime karşı borçlu kılmış. Ben onlara karşı borçluyum. Zekâtımı verirken, bu borcumu ödemiş oluyorum... Namaz neyse, oruç neyse, hac neyse; zekât da odur..."

Merhum, verdiğini severek, isteyerek, gönülden verirdi.

"Bu paranın sahibi velidir..."

Muallim Cevdet Bey merhumun Medine-i Münevvere'de çok muhtaç olduğu günlerdi. Kimseden yardım istemez, almaz, zekât, sadaka kabul

etmez. Öyle bir halde idi... Ona da zorla yirmi riyal verdimdi...

Aylardan sonra bana şöyle demişti:

“Ali Ulvi Bey, siz bana bir para vermiş idiniz. O paranın sahibini benim bilmem şart değil. Fakat siz bilin. O muhterem zat velidir. Allah dostlarından bir kuldur... Yâhu aylardan beri, ben o parayı bitiremedim.”

Hulûsi Bey’in vefatını işittiğimde, pederime üzüldüğüm gibi üzülmüştüm... Kendisi için Ravza-i Tâhire’de bir hatime başladım. Bu hatimi, cennet bahçelerinden bir bahçe olan Ravza-i Mutahhara’da bitirip, bir Cuma gecesi ruhuna ithaf etmiştim.

Hulûsi Bey Cennet’te...

O gece merhum Hulûsi Topbaş’ı rüyamda gördüm:

Bir sahrada yürüyorum. Yürüdüğüm yolun kenarından bir tarafı ağaçlık, Hulûsi Bey o tarafta... Yeşil ağaçlar iki metre kadar yüksek bir hudut teşkil ediyor. Sıkı koyu yeşil bir ağaçlık…

Hulûsi Bey’in tarafındaki ağaçlar o kadar koyu yeşil ki, hayret ediyorum. Merhum yukarıdan geldi, selâm verdi. Selâmlaştık.

“Hacı Bey nasılsınız?” dedim.

“Allah’a binlerce şükür olsun, çok iyiyim” dedi. Ben,

“Buyurun!” deyince,

“Âlemimiz ayrı, Allah’a emanet olun, esselâmu aleyküm” diye cevap verdi ve yoluna devam etti. Ben de yolumda yürüdüm.

Yüzüne baktım. Çok güzel çok genç bir simâ... Hulûsi Bey o günlerde 60’a yakın idi. Fakat gördüğüm çok gençti. Gözlerinin, saçlarının, bilhassa kaşlarının siyahlığı, yüzündeki beyazlık, pembelik, nûrânî bir beyazlık; doyulmaz bir güzellik... Güzelliğin ötesinde, insanı mânâ âlemlerine, bambaşka âlemlere çekip götüren bir güzellik... Simâsına, bir tabloya dalar gibi öyle baktım... Yürüdü kayboldu.

Rüya içinde yorum

Kendi kendime diyorum ki:

“Yâhu Hulûsi Bey bu kadar genç değildi, çok genç gördüm!..”

Sonra derken kalbime geldi:

“Yâhu Hulûsi Bey: Âlemimiz ayrı, âlemimiz değişti” demiyor muydu? Resûl-i Zîşân Efendimiz de:

“Cennet halkı otuz üç yaşında olacak” buyurmamış mıydı? İşte Hulûsi Bey’in simâsı Cennet ehlinin simâsı!..

Rabbim şahiddir, yalanım yok, eğer o güzellik halk içine çıksa, bir şehirde, bir meydanda bulunsa, aynen, âziz-ı Mısr’ın, Mısır kralının sarayında kadınların, Yusuf aleyhisselâmı görmekle, kendilerinden geçip, meyva soyarken ellerini bıçakla kestikleri gibi, insanlar ellerini keserlerdi... O simâyı görenler: “Bu insan değil, melektir!” derlerdi.

Cennet ağaçlarının gölgesi

Rüyamda bunları düşünüp, Hulûsi Bey’in Cennet ehli olduğuna dalıp hayran olurken; onun tarafındaki ağaçların yeşilliğine dikkat edip diyorum ki:

“Yâhu, Rahman sûresinde, Cennet’in ağaçlarını tavsif ederken, Kur’ân-ı Kerîm, müdhammetân buyurmuyor mu? Yani Cennet bahçelerindeki ağaçların gölgeleri o kadar yeşil olacak ki, siyaha çalan bir koyu yeşil olacak... Çünkü ağaçlar o kadar taze, genç ve sık, gölgeler o kadar kesif olacak...”

Hulûsi Bey’i andıkça, hâlâ o manzara, o güzellik, gönlümde gözümde canlanır. Merhum, doğuştan derviş, Hakk’ın rahmetine ermiş bir zat idi. Allah rahmet eylesin.

Abdullah İzmirli Bey

Medine-i Münevvere mücâvirlerinden Abdullah İzmirli diye bir kardeşimiz vardı. Bulgaristan muhâcirlerinden imiş. Oradan İzmir'e gelmişler. Malları mülkleri Bulgar elinde kalmış. Babası İzmir'de hamallık etmeye mecbur olmuş. O günlerde vâlidesini kaybetmiş...

Fakirleri çok kollardı

1950'den sonra Medine-i Münevvere'ye geldi ve 1990'a kadar yaşadı. Bekârdı. Rubat'ta otururdu. Zarif bir insandı. Hacılara çok hizmet eder, gariplerin, çamaşırını yıkar, yemek götürür; bilhassa bu rubatlarda yurtlarda bulunan fakirleri çok kollardı.

Garip bir insandı; kendine has halleri vardı. Sonradan pederi ölünce, satılan bir evden payına düşenle burada küçük bir ev aldı. Onu hacılara kiraya verir, onlara hizmet eder, az bir gelirle geçinirdi.

Birader Ziya'nın daveti

Bir gün bizim birader Ziya, kendisini davet etmiş:

"Abdullah Efendi, yarın Said Şâmil Bey amca bizi teşrif edecek, çorbayı bizde içeceğiz. Siz de buyurun.

Abdullah Efendi, önce "Pekâlâ!" demiş; fakat bir iki adım attıktan sonra sormuş:

"Ziya Bey, Said Bey'den başka davet ettiğin dostlar arasında kimler var?" Ziya,

"Filân, filân, filân..." diye saymış...

Abdullah Efendi bunun üzerine, hiç beklenmedik, fakat çok da

düşündürücü, ibretli olan şu cevabı vermiş:

“Toplantıya konuşmak için gelirim...”

Kardeşim, ben bekâr, garip, bir yurtta oturan, yalnız bir insanım. Çorba benim evimde de var. Ben bir meclise, bir toplantıya gelirken, oraya konuşmak için gelirim. Ben dertli bir insanım, birkaç dost yüzü görüp, kurdumu dökmek için gelirim...

Said Bey, evet, beni dinler, dua da eder,

“Allah âkıbetini hayreylesin Abdullah Efendi, ey zarif insan” diye, gönlümü de alır.

Fakat diğer kardeşler, konuşma hastasıdır. Orada bana söz fırsatı vermezler... Bir mecliste konuşma imkânı bulmak için, konuşan zevâtın nokta koyması lâzım ki, sözleri bitti, konuşma nöbeti size geldi, anlaşılsın... Sizin çağırdığınız dostlar virgül bile koymazlar...

“Konuşmazsam patlarım, sözüm kesilirse çatlarım!..”

Binaenaleyh ben konuşamadığım meclise gelmem. Said Bey amcaya selâmlar söyleyin, ellerinden öperim.

Aziz kardeşim, beni anlayamadınızsa, anlayın: Ben bir sohbete konuşmak için gelirim. Derdimi dökmek için gelirim. “Ben garip insanım, beni bilin de dertlerimi dinleyin” isterim.

Ben bir yere gider de konuşamazsam, patlarım. Konuşur da sözüm kesilirse, çatlarım.”

Böyle söyleyerek, rubatına doğru yürüyüp gitmiş. İşte Abdullah İzmirli, böyle açık sözlü, kendine mahsus halleri olan bir efendi idi.

Yetim görünce ağlardı

Bulgaristan’dan İzmir’e gelip de validesi vefat edince, babası bir daha evlenmiş. Abdullah Efendi’nin bir ablası, bir ağabeyi varmış. Üvey anneden de biraz zahmet çekmiş ki, Abdullah Efendi,

“Ben yetim büyüdüm” der; bir yetim gördü mü, ağlar, yardım etmeye çalışırdı.

Şöyle derdi:

Ben yetim büyüdüm. Yetimin kadrini Muhammed Mustafa Salâllahü aleyhi ve sellem bilir ve yetimleri severdi. Niçin severdi, çünkü kendisi de bir yetimdi. Allah o büyük zatın pederini, daha annesinin karnındayken almış; sevgili vâlidesini altı yaşındayken almış; dedesi Abdülmuttalib’i sekiz yaşındayken almış; on çocuğu olan Ebu Tâlib’in yanında kalmaya mecbur olmuş...

“Peygamberim, keşke benim başımı da okşasaydı...”

Mekkeliler ona, “yetîm-i Ebû Talib”, Ebû Talib’in yetimi derlermiş. Onun için, o büyük insan, yetimin ne olduğunu, yetimliğin ne demek olduğunu bilir... Onun için Medine sokaklarından geçerken, çocuklara selâm verir, yetimlerin başlarını okşar imiş.”

Dertli kardeşimiz Abdullah Efendi, bu hüzünlü ifadesini, gözyaşları ile şöyle bitirdi:

“Ah keşke ben de o günlerde olsaydım da, Peygamberim benim başımı da okşasaydı...”

“Kumluk”ta bir tanışma

Abdullah İzmirli ağabeyimizin Mısırlı mühendis Âdil Bey’le bir tanışması, bir macerası var ki, anlatmaya değer... Abdullah Efendi, Allah rahmet eylesin, birgün Harem-i Şerif’in kumluğunda yatsıdan sonra dua ediyorken, bir mühendis Âdil Bey’le tanışmışlar.

Mescid-i Nebevî’nin asıl binasının gerisindeki üstü açık kısmın zemini, eskiden kum idi. Sonradan burası mermer döşendi. Oraya “Kumluk” denirdi.

Güneş gittikten sonra burası serin olurdu. Tabii o zaman soğutucular yoktu. Kum zemine de, halı değil de Hindistan’da dokunmuş, pamuktan,

serin tutan kilimler serilirdi. Bunları oranın zenginleri gönderirlerdi.

Abdullah Efendi, birgün bu kumlukta dua ediyormuş... Kendisi şöyle anlatırdı:

“Ağabey, Cennet’te yalnız sıkılırsın yâhu!..”

Harem-i Şerif’in kumluğunda yatsıdan sonra dua ediyordum. Kendimden geçmişim... Gözyaşlarımla duayı bitirdim, ellerimi yüzüme sürdüm.

Yanımda Mısırlı bir genç oturuyormuş. Selâm verdim, tanıştık. İsmi Âdil, mühendis imiş. Sonradan Riyad’a da gelip çalıştı... Ahbap olduk. Mühendis Âdil, çok efendi, çok kibar bir genç. Merhum Hasanül Benna’nın sohbetlerinden, vaazlarından çok istifade etmiş...”

Tanıyıp konuştuktan sonra, Mühendis Âdil, Abdullah İzmirli’ye şunları söylemiş;

“Ağabey, duanızı dinledim, âmin dedim.

“Yalnız dikkat ettim, dualarınız hep kendi şahsınıza ait... Allah’ım bana şunu ver, bunu lütf et, cennetini ver, cemâlini göster... Müslüman dünyası yok... Abdullah Efendi, muhterem büyüğüm! Cennette yalnız sıkılırsın yâhu!

“Hızır aleyhisselâm, bu kadar genç miymiş!”

“Kuran-ı Kerîm, baştan sona hep *biz* diyor. Daha Fatiha’da: iyyâke na’budu ve iyyâke nesta’în... sana ibadet ederiz, senden yardım isteriz... Hep *biz*.

“Cenâb-ı Hak: Yâ eyyühe’l-mü’min, demiyor, yâ eyyühe’l-lezine âmenû, diyor. *Ey mü’min!* diye değil; *Ey îman edenler!* diye hitap ediyor.”

Abdullah İzmirli, Mühendis Âdil’in bu hikâyesini şöyle bitirdi:

Başladı Kumluk’ta bana ders vermeye... Kendisine dedim ki:

“Âdil Bey, benim Hızır aleyhisselâma imanım var. Fakat bu kadar genç yaşta olduğu da tuhafıma gitti... Haydi gidelim de, evde sana bir ikram

yapayım.’”

Şiirlerimi tenkid ederdi

Merhum Abdullah İzmirli, muhâcirlik, yetimlik dolayısıyla esaslı bir tahsil görememişti. Fakat şiiri sever, anlar, okurdu... Fakire o taraftan da yakınlığı vardı. Şöyle derdi:

“Âkif Bey’in şiirlerini severim, imanımla alâkalıdır. Yahya Kemal’in şiirleri de yağmur suyu gibi berraktır, severim... Senin şiirlerini de, ondan da var, ondan da var diye severim...”

Onun böyle şiirden anladığını görünce, bendeniz şiir yazdığım günlerde, şiiri dergiye, İslâm’ın Nuru’na göndermeden önce, kendisine de okurdum da bazı kelimeleri tenkid eder,

“Şu kelime yerine daha tatlı bir kelime bulsanız; bu kelimede filâna dokunan bir taraf var.” gibi faydalı fikirler beyan ederdi. Allah rahmet eylesin.

Bandırmalı Ali Ağabey

Bandırmalı Ali ağabey müstesna bir insan... Osmanlıcayı çok iyi bilir. Meşâyih, ulema, gönül ehli kimseler, fuzelâ, üdebâ, edipler, şairler tarafından sevilen bir ağabeyimiz...

“Ali Bey’i görmekle, gamlarım gider...”

Kendisini, Şeyh Haydar Efendi, Neyzen Emin Bey, Süheyhl Ünver Bey, Hacı Kâmil Akdik, İsmail Hakkı Altunbezer, Hattat Halim, Hattat Hamid Beyler gönülden severler...

Tâhirül Mevlevî merhum, kendisine “mânevî evlâdım” diyor. Hattat Necmeddin Okyay Hoca:

“Ali Bey’i görmekle gamlarım gider, derdimi unuturum; gönlüm neş’eyle, feyizle, sevinçle dolar” dermiş.

Vefâda, sehâda, dostlukta erişilmez

Ali Ağabey, vefâda, sehâda, dostlukta örnek bir ağabey olduğu gibi, kıymetine, meziyetine, ahlâkına, faziletine erişilemeyen bir gönül dostudur.

Her vesileyle Bandırma’dan Medine-i Münevvere’ye fakiri aramakta pâyesine erişilmeyen bir dosttur. Kandillerde, mübarek gecelerde, her münasebetle ve devamlı sûrette fakiri arar...

1970’li yıllarda fakiri aramış; Konya’da idim. İstanbul’dan sormuş; Konya’da olduğumu öğrenmiş... Konya’ya geldi. Konya’nın Meram bahçesinde bir sohbette idik. Ali Kemal Bey’in de o günlerde bir misafiri vardı. Nijerya’nın sıhhiye bakanlarından Doktor Cibril Bey... Londra’da Ali Kemal Bey’le birlikte dâhiliye ihtisası yapmışlar. O da beraberimizde idi...

Güller üzerine gönül sohbeti

Ali Ağabey oraya geldi. Konuşup görüşülüyordu. Önümüzdeki tarafta güller vardı. Gül bahçesine geçildi. Ali Ağabey açıldı:

“Şunun rengi pembe, bunun rengi kırmızı, şu beyaz... Acaba şu gülün rengi neden sarıdır?.. Bu bir ifadedir, bir bestedir; diğer bir lisanda bir güftedir... Cenâb-ı Hak, Kur’ân-ı Kerîm’inde: *Kâinatta her şey Allah’ı tesbih eder, zikr eder; fakat siz onların dilini bilmediğiniz için, tesbihlerini, zikirlerini, dediklerini anlamıyorsunuz,* buyuruyor...

“Acaba bu gülün rengi niçin sarıdır? Bu sarılık neyin ifadesidir? Esmâ-yı Hüsnâ’nın acaba hangisini okuyor? Vird-i zebânı acaba nedir? Kendi diliyle, acaba subhânallah mı diyor; elhamdülillâh mı diyor?.. Doksan dokuz esmâdan, acaba hangisi bunun zikridir?..” diye ağladı ve bizi de ağlattı...

Giderken de dönerken de ağlatır

Ali Ağabey, İstanbul’a her vardığım zaman, fakiri ilk defa ziyarete gelen dostlarımdandır... Fakir de defalarca Bandırma’ya kendisini ziyarete giderim... Birkaç defa, sağ olsun Selçuk Eraydın Bey kardeşimiz, Ziya Belviranlı, diğer kardeşlerimizden Ekmeleddin Bey, Uğur Derman Bey birlikte ziyaretine gittik.

Ali Ağabey de Bandırma’daki sevdiklerini çağırır, sohbet ederiz... Sohbetten ayrılıp da Bursa’ya doğru gelirken, yol boyu gözyaşı dökeriz. Ali Ağabey, dostlarını, hem ziyaretlerine gelirken, hem ziyaretlerinden sonra vedâ ederken ağlatan bir ağabeydir.

Allah ömürlerine bereket versin. Ali Ağabey, faziletiyle, nezâketiyle, edebiyle cidden gönül dostu olduğu gibi, şiirden anlar, yazıdan anlar; her şeyin güzelini sever; yaptığı şeylerin de en güzelini yapar...

Allah feyzini daim eylesin, inşâallah...

Abdurrahman Şeref Güzelyazıcı Bey

Her çiçeğin apayrı rengi, kendisine mahsus kokusu, letâfet ve zerâfeti olduğu gibi, âlimlerin de, şairlerin de, âriflerin de kendilerine has fazilet ve meziyetleri oluyor.

Sanki Hasan el-Benna...

Şeref Hoca, sohbetine ilk gittiğimizde, Haseki'deki evinde, bizi o kadar tatlı karşılamıştı ki, sanki merhum Hasan el Benna karşılıyormuş gibi; o kadar tatlı...

O gün evinin salonunda, yüzü aşkın talebe vardı; seçkin talebeler... Hocanın bana yakın taraflarından birisi de, şair oluşu... Güzel bahsediyor, tatlı konuşuyor, arada şiirler okuyordu.

O gün o kadar insana, çay yapıp yetiştiren, dağıtan Hulûsi Baybal kardeşimizdi. Bugün hatırladıkça hâlâ şaşarım ve her halde melekler yardım ediyordu derim...

Hocanın tatlı sohbetlerini ve kendisini çok sevdim.

Ondan sonra artık Hacc'a geldiği zaman, fakirhaneye gelirlerdi.

Şişli Camiinde bir konuşması

Birgün, "Şişli Camiinde vaazım var" dedi; gittim. Vaazı gâyet tatlı. Cemaatin seviyesine iniyor. O gün çokça İslâmî olmayan âdetlerden konuştu:

"Âdet böyledir, diye, günâha gireriz. Yanlış olduğunu da itiraf ederiz. Hem kötü deriz, hem yapmaya devam ederiz. Allah ve Resûlünü razı etmeyen gelenek ve görenekleri neden bırakmayız; neden bunlarla

elbirliğiyle mücadele etmeyiz; neden kaldırmayız?

“Maalesef bir kayıtsızlık var. Herkes yapılacak şeyi başkasından bekliyor. İslâm âleminin uğradığı felâketler işte böyle, bir araya gelip dertlerimize birlikte çare bulamayışımızdandır... Bu halin temelindeki sebebe artık siz, tedbirsizlik, samimiyetsizlik deyin, ihlâssızlık deyin, ne isterseniz deyin...”

“Mîrâs-ı pederdir gireriz...”

Yetmişli yıllarda birgün mâ-aile gelmişler. Hoca benim kitaplarımın bulunduğu odaya geçmiş. Beni görünce, gülerek, o meşhur tebessümüyle:

Kimdir bizi men’ eyleyecek bâğ-ı cinandan,
Mîrâs-ı pederdir, gireriz, hâne bizimdir.

beytini okumuş,

“Burası da bizim Medine-i Münevvere’deki cennet bahçemizdir; kardeşimizin evidir; girdik azizim” demişti. O geldiğinde, “baktıkça” diye Ravza-i Mutahhara’ya ait bir şiirini de bendenize ithaf etmişti.

Bursalı Ali Cânip Bey

Ali Cânip Bey'le, Allah selâmet versin, hacca geldiğinde görüştük, tanıştık, biliştik... Zarif, birçok kasideler bilen, devamlı zikre, fikre ait besteler, kasideler, ilâhîler okuyan bir gönül dostumuz idi.

"Sabah namazı size emânet..."

"Zekâi Efendi Hoca" bahsinde anlattığım: Zekâi Hoca'nın Bursa'da mevlide gidip de, duaya dışarıdan "*Beş yanında iki sıfır alanlardan eyle bizi"* ilâvesini yaptığı menkıbeyi rivayet eden de bu Ali Cânip Bey olmuştu.

Birkaç defa Bursa'ya gittiğimizde Ali Cânip Bey'in dergâhında kaldık... Bir gece sohbet geç vakte kadar devam etmişti. İki sularında yatarken dedik ki:

"Cânip Bey evelallah, bizim sabah namazı size emanet, siz de Allahu Teâlaya emanetsiniz. Belki namaza kalkmak için delâletinize muhtaç olacağız."

"Mâdem ki hepimiz Allah'ın hıfz u emanetindeyiz; hazretim korkmayın, Allah u Zülcelâle tevdi edilen emanet zâyi olmaz..."

Seherde salât u selâm

Seher vakitlerinde baktık hazret salât ü selâm veriyor; hep birlikte kalktık, namazı kıldık... Fakir, namazda sûre-i Saff-ı okudum.

Cânip Bey namazdan sonra dedi ki:

"Efendim ben gönlümle, Ravza-i Mutahhara'da namaz kılıyorum, diye niyet ettim... O niyetle namaza durmuş idim. Güneş doğuncaya kadar okusa idiniz, yine doymayacaktım... Şimdi sizler biraz daha dinlenin. Bahçede

sulanacak çiçekler var, ben onları sulayayım...”

“Âşıka Bağdad sorulmaz...”

Biz yatınca, Allah selâmet versin, şehre kadar inmiş. Taze ekmek ve kahvaltılıklar almış. Yürüye yürüye gidip gelmiş. Çekirge’nin o yokuşunu çıkmış. Kahvaltıyı hazırlamış, semaveri yakmış...

Baktık, semaver zikreder gibi ötüyor; kalktık. Biz,

“Allah’ın kulu o kadar yol, o yokuş neden gittin” deyince,

“Efendim, âşıka Bağdat sorulmaz; uzak değildir, derler... Bunu diyenler de bizim gibi insandı. Bağdat’a değil ya, Bursa’ya gittim. Allah’ım şahit, nasıl gittim, nasıl geldim anlamadım...

“Medine-i Münevvere’den gelen insanlarda, o belde-i tayyibenin râyihası duyuluyor. Bu niyetle gittim, geldim.

“Her adımımda Allahu Zülcelâli zikrettim; Muhammed Mustafa’ya salavat getirdim... Allah sizin gibi dostları, ömrüm oldukça benim yuvamdan, dergâhımdan eksik etmesin” demiş idi.

Hasan Basri Çantay Bey

Allah kendisinden razı olsun, Hulûsi Baybal kardeşimin beni götürüp tanıştırdığı büyüklerden birisi de Hasan Basri Çantay Bey idi.

Bazı şiirlerini okudu

Hoca, çok lâtif, son derece zeki, çalışkan, gayretli bir insan… Fakire,

“Âkif’i gördün mü sen?” dedi.

“Görmedim hocam. Âkif 1936’da İstanbul’a gitmişti. Biz Mısır’a 1940’ta gittik.”

“*İslâm’ın Nuru’*nda yazdığın şiirleri okudum; Âkif tarzı. Sanki Âkif’i görmüşsün...”

“Efendim, Âkif Bey’in cismini görmedim, huzurunda okumadım. Fakat mânen hocam sayılır. Gençliğimde, talebeyken 1940-43 yıllarında, gönlüme bir Safahat aşkı, bir Âkif Bey sevdası düştü. İslâm şairi olayım, diye geceleri dua ederdim...” Hoca,

“Oğlum, benim de var bazı şiirlerim yâhu! Fakat aruz çok zor, aruzla şiir yazmak çok zor, yıpratıcı bir tarz bu aruz... Hece daha kolay geldi bana” dedi ve bazı şiirlerini okudu...

“Meâl yolunu açtım...”

Sonra, o günlerde yazmış olduğu Meâl’i gösterdi.

“Nasıl buldun?” diye sordu

“Efendim, çok güzel buldum; Allah razı olsun” dedim.

“Artık ben, özenip bezenip, büyük meşakkatlerle, meâli bu hale getirdim.

Bundan sonra, şu kanaate vardım ki, bundan sonra meâl yazmak artık kolaylaşacak. Ben yolu açtım...”

Âkif’in meâli

Bundan sonra Âkif Bey’in Meâl’inden bahsetti.

“Âkif Bey’in meâlini gördünüz mü?”

“Görmedim efendim.”

“İhsan Efendi Hoca’ya verdiğini işittim. Eşref Edip böyle diyordu. Âkif’i gidip görenler de öyle diyorlar...”

“Efendim, İhsan Efendi Hoca ketum bir insandı. Âkif Bey: Kimseye gösterme, mi dedi; ne dediyse; göremedik...”

“Âkif Bey de ketum bir insandı” dedi.

“Kırk Hadisler”i neden derlemiş

Çantay Hoca, bir de *Kırk Hadisler* toplamıştı. Topladığı Kırk Hadisler’i gösterdi.

“Nasıl buldun?” dedi.

“Efendim, çok canlı hadisleri toplamışsınız. Bu hadisleri seçip toplarken, bir gâyeniz vardı tabii... Siz neyi kastettiniz?” deyince, Hoca güldü.

“Allah razı olsun yâhu... Hiç kimse bunu sormadı bana” dedi;

“Her Kırk Hadis toplayan, bir gâye, bir emel, bir maksat için toplar. Ben bu Kırk Hadisler’i toplarken, bizim mü’min müslüman insanımızdan ziyade, İslâm’a uzak kalmış, acaba bu din nasıldır, İslâm Peygamberi nasıl birisidir filân şeklinde müteredditt, şüpheci kimselere, dini ve Peygamberimizi gösterip tanıtayım, diye düşündüm...

“Bu hadisleri, Resûl-i Ekrem Efendimizin şu sözlerini görünce, hayran kalıp: Yâhu, ne Peygambermiş yâhu! Desinler gâyesini güttüm...” dedi.

“Hastayım, fakat...”

Baktım Hoca, çok gayretli bir insan... Dedi ki:

“Ali Ulvi Bey, bende dört rahatsızlık var. Kalb var, şeker var, tansiyon var, idrar darlığı var... Fakat ziyaretime gençler geliyor. Onları görünce: Yâhu eğer bu gençlere, dün yazılan eserler kâfi gelseydi, benim gibi bir insanın ziyaretine gelmezlerdi, diye düşünüyorum...

“Benden yazı isterler, makale isterler, mesele sorarlar... Hatta üniversitede okuyan bazı gençler, Arapça, Farsça, Osmanlıca ibareler getiriyorlar. Hocam bize ders okut diyorlar...”

Gençlerle meşgûliyet

Çantay Hoca yaşlı ve hasta halinde, imanının şevkiyle coşmuş anlatıyordu:

“Ders okut diyenlere: Oğlum, bu telâşe arasında ders okutmak nasıl olacak? Ders okutmak için önceden çalışmak lâzım. Şimdi o mümkün değil...

“Yalnız, siz anlamadığınız ibarelerin altını çizin, getirin beraber anlayalım, diyorum. Unuttuğum şeyleri hatırlatıyorlar. Bilmediğim şeyleri öğrenip ders hazırlamama sebep oluyorlar...”

İsmail Dayı

O sırada Hoca’ya beş altı tane üniversite talebesi geldi. İçlerinden biri de İsmail Dayı imiş. Efendi bir delikanlı. Hoca onu şöyle tanıttı:

Bu genç hemşehrimdir. İsmail Dayı derler. Bu anaç bülbüldür. Cins kuşları yakalar, böyle getirir. İslâm’ı namazı bilmeyen, İslâm’a henüz uyanmamış; ama merakı, suali olan gençleri toplar getirir... Beni konuşturur. Onlara da:

“Not tutun, not tutun, yazın” der. “Sualler sorun, cevapları yazın” der.

Onların not almaları, sanki bana şöyle diyor:

“Ey Basri Çantay, kulağından pamuğu çıkar, bu çocuklara dikkat et! Bak ki, senin defter-i a’mâlini yazıyorlar. Senin söylediklerini yarın

arkadaşlarına, çocuklarına, gelecek nesillere söyleyecekler!”

Gençler bugün misvak soruyorlar...

Geçenlerde bu İsmail Dayı sormasın mı, dedi ki:

“Hocam, arkadaşlarla münakaşa ettik. Mutlaka misvak kullanmak şart mıdır; Peygamber Efendimiz kullandıkları için... Yoksa diş fırçası da misvak yerine geçer mi?”

Ali Ulvi Bey İslâmi uyanışa bakın, bugün elhamdülillah Peygamber-i Zîşân’ın sünnetlerini ihya devri geldi. Üniversite gençliği bana misvak soruyor... Dün, imanın, İslâm’ın şartlarını bilmeyen sormayan, belki cünüp gezen üniversite gençliği, bugün bana misvak soruyor...

“Hocam diş fırçası, macunla beraber misvak yerini tutar mı?” diye soruyorlar. Ben,

“Eh mâdem ki dişin temizliği maksuddur...” deyince, bu İsmail Dayı ne dese beğenirsiniz:

“İyi ama Hocam, sünnet terk olunmuş olmuyor mu? Eğer Peygamber Efendimiz: Herhangi bir temizleyici maddeyle dişlerinizi temizleyin, deseydi, mesele olmazdı. Ama Cibril aleyhisselâm geliyor gidiyor, misvak tavsiye ediyor; aman sahabelerine tavsiye eyle diyor...”

Bu İsmail Dayı işte böyle...

Memleketimizde iş var!..

Yâhu Ali Ulvi Bey, eğer ben sizin gibi olsam yaşayamam. Sizler ye’se kapılmış insanlarsınız... Yâhu memleketimizde yepyeni bir hava var...

Ah dünyaya erken gelmişim. Ah yetmişi geçmiş olmayacaktım da, yirmi yaşında olacaktım ve bu gençlerle birlikte kollarımı sıvayıp işe koyulacaktım...

Memleketimizde iş var Ali Ulvi Bey, memleketimizde iş var!..

Hasan Basri Çantay Hoca işte bunları söylemişti.

Çantay Hoca’nın yardımları

Hasan Basri Çantay Hoca’nın bilinmeyen tarafları vardır. Mahmud Cevdet Bey merhum *Doğan Güneş*’i çıkarırken, Çantay Hoca, *Doğan Güneş* dergisini görür görmez hayran olur. Dergiden çok sayıda alır. Etrafa, eşe dosta, bilhassa gençlere dağıtır.

Cevdet Bey:

“Yâhu İstanbul kadar, Balıkesir ve civarına da *Doğan Güneş* gönderiyor idik” demişti. Sebebini sordum: “Balıkesir’de Çantay Hoca var” dedi ve anlattı:

Ahmed Vehbi Çıkrıkçıoğlu Bey

“Acaba nasıl haberi oldu, diye merak etmiştim. Meğer Çantay Hoca, İstanbul’da Balıkesirli avukat büyük mücâhid, fazîlet âbidesi, asil bir zât olan Ahmed Vehbi Çıkrıkçıoğlu Beyefendi’ye mektup yazmış:

“Bu zat kimdir yâhu? Bir görüş, tanış... Vatanda böyle kimseler de var mıymış? Bu zat, hem Arapça biliyor, hem Fransızca ve felsefe biliyor. Sonra aruzla rahatlıkla şiir yazıyor. Bugün aruzla şiir yazan kimse kalmadı. Şair olur, imanı olmaz, imanı olur, ameli olmaz; ameli olur, dünyayı bilmez... Bu zat imanı da, ilmi de, irfanı da, san’atı da, her şeysi olan bir zattır. Bugünün büyük kahramanıdır.”

Bu kahraman kimdir?

Mahmud Cevdet Bey’in kendisinden defalarca işittim:

Ahmed Vehbi Bey cidden kendisinden çok fayda gördüğüm bir kahraman idi. Hele birinde, hayâtî bir mesele için sizinle görüşmemiz lâzım, dedim. Balıkesir’e gidecek imiş, ailesiyle çoluğuyla çocuğuyla. Onları göndermiş. Üçbaş medresesinde kaldığım günlerde, bana geldi dedi ki:

“Efendim, Basri Çantay Hoca’nın selâmı var:

“Bu kahraman kimdir, ben gelemedim, göremedim kendisini. Bu

kahramana benden selâmlar söyle, lâzım gelen hizmeti, gayreti, fedakârlığı yap, dedi.

“Şimdi sizden: Hayatî bir mesele için görüşeceğim, demenizi duyunca; ailemi, çoluğumu, çocuğumu gönderdim. Ben kendim geldim, buyurun!..”

Basri Bey’in Bu alâkasına da Cevdet Bey senelerce teşekkür ederdi...

Cenâb-ı Hak hepsine ve hepimize, lûtfuyle, keremiyle rahmetler, mağfiretler eylesin... Amin.

Ali Fuad Başgil Bey

Ali Fuad Başgil Bey’i 1955’de Feneryolu’ndaki evinde ziyaret ettiğimde, kendisine şöyle demiştim:

“Efendim, İslâm’da reform bahsinde, en güzel, en doğru, en son sözü siz söylediniz. Sözünüz, hem kesin söz oldu; hem de fitneleri kesen söz oldu. Arapça tâbirle: Miskü’l-hitâb oldu...”

Rabbim kullarını onlardan daha iyi bilir

Merhum Hoca dedi ki:

Aziz dostum, sevgili Ali Ulvi Bey, ben dinî vecibelerini mükemmelen ifâ edenlerden olamadım. Hatalarım var, eksiklerim var, kusurlarım var... Ben kendimi bilirim. Rabbim kullarını onlardan daha iyi bilir.

Dindara hayranlığım var. İmanlı insanın takdis hissi var. Kâinatta eksiklikler görülüyor... Bütün bunlardan münezzeh, muarrâ, müberrâ bir mutlak güzel var; mutlak hakikat var; mutlak, ekmel ve etemm Zât-ı Bârî var... Bu takdis hissini, imanlı insanın gözyaşlarıyla, Ma’bûdun bil-Hakk’a, Vâcibu’l-Vücûd’a arz etmesi, bahtiyarlıkların en büyüğüdür.

Namaz kılanlar mes’ud, bahtiyar kimselerdir

Bunu günde beş defa, hatta daha da fazla yapanlar, ne mes’ud kimselerdir!.. Dünyanın en bahtiyar, en imrenilecek insanları bunlardır. Çünkü bunlar, nefsin esâretinden kurtulmuş; itiyâdın, alışkanlıkların değil, ruhun hâkimiyeti altına girmiş, bahtiyar, ilâhî kimselerdir.

Başkaları, nasipsizler: “Allah var mıdır, yok mudur? Şunda yoktur, bunda yoktur...” Ömürleri böyle şekler, şüpheler, deliller, isbatlar, inkârlarla

geçerken; bu bahtiyar, imanını, Cenâb-ı Hakk'ın huzurunda ilân etmiştir... Bu mü'minlerin derûnî âlemlerine hayranım...

İmam Gazalî'ye hayranım

Ali Fuad Başgil Bey merhum, o ziyaretimde, *Din ve Laiklik* kitabını, ithaf ve imzasıyla bana hediye etmişti. Kitabı fakire verirken, kitabın bir ucu onun, diğer ucu benim elimde, şunları söylemişti:

"Muhterem Ali Ulvi Bey, görüşlerinizi açıkça söylediniz; güzel sohbet ettik. Sâmimiyetinizi hissettim, memnun oldum..."

Kitabı verip yerine oturduktan sonra sözüne devam etti:

"Benim gönlümde, yıllardır bir hasret var. İmam Gazalî'yi gençliğimden beri severim, kendisine hayranım. Ne yazık ki, ben İmam Gazalî'yi Fransızca eserlerden okudum. Türkçesi elimizde yok... Sultan Abdülhamid zamanında, Ebululâ Mardinî Bey'in babası, *İhyâu'l-Ulûm*'u tercüme etmiş. Yıldız Kütüphanesi'nde imiş. Ne hikmetse, yayılmamış, basılmamış...

"İhyâ'yı tercüme ediniz."

"Bugün onun üslûbu ne de olsa eskimiştir. Bir de Latin harfleri çıktı. O eski ağır lisan, bu Latin harflerine geçince, belki biraz daha güçlüğünü de artıracaktır... Sizin gibi bir kalem ehli kardeşimizden, Arapçası güzel, ana dili Türkçe olan, aruzla şiirler yazacak kadar lisana hâkim olan bir dostumuzdan, milletimiz adına bu eserin tercümesini istirhâm ediyorum..."

Hoca'nın bu beklenmedik, ama mühim teklifi üzerine fakir, "inşâallah" filân dedimse de, kendimde öyle bir eseri tercüme edecek kudreti göremedim.

"İnşâallah, benden daha ehil kimseler tercüme etsin" diye bıraktım.

Rüyamda bana sitem etti

Bir zaman sonra Medine-i Münevvere'ye döndüm. Orada Ali Fuad Başgil Hoca rüyama girdi:

Hoca, Bâbü’l-Mecid’deki evimize gelmiş. Yanında da bir delil var; Hoca’yı ziyaretlere götürüyoruz. Hoca sakallı, sakalı beyaz siyah karışık orta yaşlı bir insan, o sırada bulunduğu yaştan daha genç... Nurlu bir siması var. İçimden:

“Ben Ali Fuad Bey’in imanlı bir insan olduğunu biliyorum. Sohbetinde duyduğum haz, hâlen ruhumda yaşamakta... Kendisi: Dindar insana hayranım, hürmet ederim, dindar insanın bahtiyarlığına hayranım, demişti. Fakat böyle, sakal bırakacak kadar, hem de sünnet üzere sakallı bir müslüman olduğunu bilmiyordum. Demek ki, kimde ne var bilmiyoruz” diyorum.

Rüyamda çay yaptım, içtiler. Çaydan sonra Hoca, kendini getiren delile dedi ki:

“İstanbul’da görüştüğümüzde, ben Ali Ulvi Bey’den bir istirhamda bulunmuştum. Galiba, maalesef o ricamı yerine getiremedi. Kendisinden İmam Gazalî’nin *İhyâu’l-Ulûm*’unu tercüme etmesini rica etmiştim. Galiba yapamadılar. Eğer yapsalardı, maddeten ve mânen çok istifade edeceklerdi...”

“Maddeten ve mânen” tâbiri aynen Ali Fuad Bey’indir.

Gazeteye günlük yazı

1960’lı yıllarda sağcı çevreler Ali Fuad Başgil Hoca’ya başvurmuşlar:

“Hocam *Yeni İstanbul* diye, günlük bir gazete çıkaracağız. Dâvamız için böyle bir gazeteye şiddetle ihtiyacımız var. Siz de gazeteye her gün yazı verirsiniz; bir köşede veya baş makale olarak, nasıl isterseniz?” demişler. Ali Fuad Bey, kabul etmemiş, ısrar etmişler, yine kabul etmeyince, biraz da tuhaflarına gitmiş, hatta darılmışlar.

Kendisini bir ziyaretimde, merhum bu meseleye de temas ederek, şöyle dert yanmıştı:

Bana her gün yazı yazmamı teklif ettiler. “Ben her gün yazamam” deyince,

“Neden çekinip korkuyorsunuz, Hocam?” diye sordular.

Bir makale nasıl yazılır?..

“Efendim, kimseden çekindiğim, korktuğum yok... Ben öyle bir günde yazı yazmaktan utanıp, sıkılırım... Benim yazdığım yazıyı, ertesi gün tekrar tekrar okuyup tenkid ve tashih etmem lâzımdır. Tekrar okurum, düzeltirim, araştırırım...

“O gün oturup belki bir vak’anın tesiriyle yazmışımdır. Acaba yazdığım bir heyecan eseri mi; akla, ilme uygun mu değil mi?.. Vicdanımın sesi, memleketimin, milletimin bir derdinin ifadesi midir, değil midir? Söylenmesinin zamanı, zemini midir? Bunları tekrar tekrar düşünürüm... Düşünülmesi de lâzımdır.

Her söz, her yerde ve her zaman söylenmez

“Esasen ben heyecanla yazı yazamam. Her söz, her yerde ve her zamanda söylenmez. Düşüne düşüne yazmak lâzımdır. Müsvedde yaparım, üzerinde çalışırım... Yani her gün yazmam mümkün değildir.

“Öyle kabiliyetler vardır. Daktilo başına geçer, takır takır yazar, çıkarlar... Hemen verirler, mürettipler dizer... Ben öyle yapamam. Haftada en çok bir, belki çok önemli olursa, bazen iki yazı ancak verebilirim...” dedimse de galiba,

“Hoca koskoca ordinaryüs profesör olmuş, bir yazı yazamıyor, bu nasıl iş” diyerek pek de anlayıp inanamadan gittiler.

“Kaç günde yazıldı, kimse bilemez...”

Söz böyle, düşüne taşına, işi ciddiye alarak yazı yazmaya gelince, oğlu İbrahim Bey’in çokça ve çabuk şiir yazması üzerine Mustafa Sabri Efendi’nin şikâyetçi olduğunu; hatta benim bu hususta:

Dâima anılan güzel şiirler
Kaç günde yazıldı kimse bilemez

Bir celsede, uzun kasîde yazdım,
Diye iftiharlar da edilemez

diye yazdığım satırları merhum, hoşuna gitmekle beraber:

“Aman bunu İbrahim görmesin, sonra darılır” diye, gizlememi istediğini anlatmıştım.

Bir yıl çalışılan yazılar

Eski Araplarda edebiyat, hitabet ve şiir yarışmaları yapılır, kazananların eserleri Kâbe’nin duvarına asılırdı. Bu yarışçılar eserleri üzerinde bir sene çalışır, müsabakaya öyle katılırlardı. İşte böyle üzerinde çok çalışılmış yedi eser, Kâbe-i Muazzama’nın duvarına asılmış ve “Mu’allakāt-ı Seb’a = Yedi Askı” diye de meşhur olmuştu.

Arkasından, taraf-ı İlâhî’den gelen Kur’ân-ı Kerîm’in belâgat kudretine bakınız ki, o yedi askı, nâzil olan âyetlerin yüksekliği karşısında değerlerini kaybetmiş ve yerlerinden indirilmişlerdi...

Kur’ân-ı Kerîm’in meydan okuması

Bunları o gün Ali Fuad Bey’le konuştuğumuzda, kendisi şu sözleri söylemişti:

“Kur’ân-ı Kerîm’in, bütün o Arap hatip ve şairlerine, en kısa bir sûresinin benzerini getirmeleri için meydan okuması, sonra, dediğiniz gibi: Bunu yapamazsınız ve kıyâmete kadar da yapamayacaksınız, diye kesin hüküm vermesi; bu hükmünün de gerçekten doğru çıkmış olması hadisesi, insanın, Kur’ân-ı Kerîm’in Allah tarafından Peygamberimize indirildiğini kesin olarak benimsemesini kolaylaştırıyor.

“Düşünüyorum ki, bu İlâhî hitap karşısında, kulların cesareti kalmıyor. Böyle bir şeye cesaret edemiyorlar. İddiaya kalkarsam, gülünç olurum, diye korkuyorlar. Cenâb-ı Hak onlardan bu cesareti alıyor.

“Sonunda çıkıp da: Ben de uydurdum veya bana da geldi diyen adama Müseylemetü’l-Kezzâb, Yalancı Müseyleme adı takılıyor. Adam hakikaten

rezil olup kalıyor...”

Roma’da suçlu nasıl tesbit edilir!..

Ali Fuad Başgil Bey merhumla yaptığımız sohbet sırasında Hoca, İslâm Hukuku ile Avrupa’da geçen asra kadar geçerli olan Roma Hukuku arasında da bir mukayese yapmış ve şu mühim hususları beyân etmişti:

Yakın asırlara kadar Avrupa’da bir suçla itham edilen zanlının, hakikaten suçlu olup olmadığı şöyle anlaşılırdı: Zanlının ellerine, filân kilisenin önünde, mahkeme heyetinin karar vereceği ağırlıkta iki gülle verilirdi. Suçlu sayılan adam, bu ağırlıkları şu kadar dakika veya saat tutabilir, buna dayanırsa suçsuz; tahammül edemeyip de gülleleri düşürürse, suçlu sayılırdı.

İslâm’da delilsiz suçlama olmaz

İslâm hukukunda ise “el-beyyinetü ale’l-müddeî ve’l-yemîne alâ men enker” yani, birisini bir suçla itham eden bunun delilini, şahitlerini, vesikasını, getirmekle mükelleftir. Yoksa birisini öyle uluorta, senetsiz, şahitsiz, suçlamak olmaz...

Eğer suçlayanın, iddeâ edenin delili şahidi yok; ama suçlamasında ısrar ediyorsa, o zaman suçlanana yemin teklif edilir. Suçlu değilim diye yemin ederse kurtulur... Yemin: “Kur’ân-ı Kerîm üzerine yemin eder misin? Eğer yalancı isen, seni, beni, yeri göğü yaratan Allahu Teâlânın gazabının üzerine inmesine râzı olur musun?” şeklindedir.

İşte İlâhî hukukun farkı!..

Şimdi bir İslâm’ın getirdiği şu insanî, hakka, adle, insafa ve akla uygun usule bakınız; bir de adamın eline gülle veren Roma Hukukundan çıkma Avrupa kanununa... Yani adam çalıp çırpmış, ama pehlivan gibi, ağırlıkları kaldırıp kurtuluyor; öteki suçsuz ama güçsüz bir adam elinden düşürdüğü için suçlu oluyor!..

İslâm hukukunun İlâhî oluşu, her hükmünden ve halinden bellidir.”

İşte Ali Fuad Başgil Hoca, sohbetlerimizde böyle güzel ve faydalı şeyler anlatmıştı.

Allah rahmet eylesin.

Kâmil Miras Hocaefendi

Doktor Hulûsi Baybal kardeşim sağ olsun, Türkiye'ye geldiğimde beni çok mühim kimselerle görüştürmüştü. Kâmil Miras Hocaefendi'ye de götürdü. Hoca Boğaz içinde eski bir köşkte kalıyordu.

Âbânî bir sarık

Kendisi o sırada hayli yaşlanmıştı. Herhalde seksen yaşında vardı. Evinde başına sardığı âbânî bir sarıkla oturuyordu.

Âbânî kumaşı, Şam'da yapılır. Şamlılar bu sarığı sararlar. Rengi beyaz değildir. Koyu sarı, tahin renginde nakışlı bir kumaştır.

Nerde okuduğumu sordu. Mısır'da deyince,

"Mustafa Sabri Efendi'yle tanıştınız tabii" dedi

"Efendim, kendisi hocamdı…"

İstanbul'dan icâzet almak

Kâmil Miras Efendi bunun üzerine, geçmişi hatırlayıp şunları anlattı:

Sade senin değil, benim de hocamdır...

Ben Afyonluyum. Afyon'da hoca idim. Fakat icâzet almamıştım. İstanbul'un bir şöhreti vardı. İstanbul'da okumayan, İstanbul'dan icâzet almayan, hoca sayılmazdı sanki...

İçimde de İstanbul aşkı vardı. İstanbul'a geldim. Sabahleyin büyük camilerdeki ders halakalarını dolaşmaya başladım.

Fâtih Camiinde genç bir hoca...

Fatih Camii'nde ders okutan hocaların başında, talebeler halaka olmuşlardı. Her sütunun başında bir hoca ve etrafında talebelerinin halakası... Halakaların hepsine gittim. Ayakta öyle dinliyorum...

Sonra Beyazıd ve Süleymaniye'ye gittim. Bir hafta hoca aradım.

Nihayet, Fatih'te genç bir hocaya rastladım. Kendisi, Allâme Sa'deddin Taftazânî'nin eseri olan *Mutavvel*'i okutuyordu. Okuturken, Arapça beyitlere farklı güzel mânalar veriyordu. Hiçbir hocada görmediğim bir anlayış, bir kavrayışı vardı.

Evvelâ beyiti irâd ediyor, zor anlaşılan kelimeleri şerh ediyor, sonra beyite umûmî olarak edebî bir mâna veriyordu.

Beyitin şairi de onu dinlese,

"Evet, bu beyitten, bu mânayı kasdetmiştim.'" derdi.

Dersten sonra elini öptüm. Kendisinden belâgat okudum ve icâzet aldım.

Mücadeleci bir adam

Mustafa Sabri Efendi, benim edebiyata aşkımı, şevkimi, kabiliyetimi görünce, talebeler dağıldıktan sonra, bana hususi olarak beyitler yazdırırdı. O beyitlerden hâlâ hatırımda kalanlar vardır.

Bana yazdırdığı beyitler, hep hamâsete, kahramanlığa dair olurdu. Kendisinin mücadeleci bir adam olacağı oradan belliydi. Mütenebbi'den beyitler yazdırırdı."

Kâmil Miras Hoca sözünün burasında bana sordu:

"Efendi, yine mücadeleci midir?"

"Öyledir efendim..."

"Ruh yorulmaz; beden yorulur."

Kâmil Miras Hocaefendi'ye gençliğinde yazdırdığı beyitleri, Mustafa Sabri Efendi, yaşlılığında bizlere de yazdırmıştı.

Abbasi devrinin en büyük şairlerinden Mütenebbi'den bize yazdırdığı

beyitlerden bazısının tercümesi şöyle idi:

“Büyük ruhların, büyük ümitlerin, namütenahî emelleri vardır. Yüksek gâyeleri temin için çalışırlar. Halbuki bedenler, toprağa bağlı olduğu için sınırlıdır, fânîdir. İlâhî âleme mensup olan ruhlar yorulma bilmezler; onların arzu ve emelleri yolunda, bedenler yorulur...”

“Büyük işler, büyüklere küçük görünür.”

Yine Mütenebbi’den:

“Küçük çaplı, basit, zayıf şahsiyetli kimselerin nazarında küçük şeyler büyük görünür. Küçük, âdi şeyleri büyük, önemli görürler... Büyük şahsiyetlerin gözünde ise, büyük şeyler küçülür, basit görülür.”

Mustafa Sabri Efendi, Nâmık Kemâl’den de hamâsî şiirler okurdu:

Hâke yüz sürmekle kāimse yer üstünde hayât,
İhtiyâr et altını hâkin hayâtın rağmına.
Şerr idi gördüm de ayrıldım sihâb-ı kâinât,
Münferid kaldım bu yolda kâinâtın rağmına.

“Ravza-i Mutahhara’yı bana bir anlatın!..”

Kâmil Miras Efendi, Allah rahmet eylesin, şu suali de çok mühimdir. Dedi ki:

Yâhu kardeşlerim, Ravza-i Mutahhara’yı bana bir anlatın. Ben maalesef o şerefe eremedim. Yaşım da sıhhatim de bu hale geldi.

Sallâllahu aleyhi ve sellem Efendimiz: *“Evimle minberim arası, cennet bahçelerinden bir bahçedir”* buyururlar.

Buna binâen, bu hadis-i şerifin şârihleri, derler ki: Peygamber-i Zîşân’ın lisân-ı pâkiyle “Evimle minberim arası, cennet bahçelerinden bir bahçedir” denildikten sonra, bir kimse, “Yemin verse de, vallahi ben dünyada cennete girdim” dese, yemininde hânis olmuyor.

Râbıtamı Resûl-i Zîşân’a yapacağım

Evlâdım ben artık, yazı yazmaktan, kitap okumaktan yorgun düştüm. Bu işleri göremez oldum. Maalesef artık elim de titriyor. Artık yalnız zikirle meşgul oluyorum.

Zikrederken, kendimi Hücre-i Saadet'in önünde, yani Sallâllahu aleyhi ve sellem Efendimiz solumda, mihrap önümde, minber sağımda tasavvur ve hayal edip râbıtamı bu şekilde Peygamber-i Zîşân'a yaparak zikretmek istiyorum. Bana o mübarek makamı, güzelce bir tarif ve tasvir et..."

Bunun üzerine Hücre-i Saadet ile ravza, mihrap ve minber nasıldır, nerededir, güzelce anlattım. Hocaefendi anlattıklarımı Doktor Baybal'a çizdirdi.

Mihrab'ın üzerinde ne yazılı?

Doktor,

"Kıble şurasıdır, mihrap, minber, Kabr-i Saadet şuradadır" diye çizdiği şekli tarif ederken, Hoca sordu:

"Mihrabın üzerinde ne yazılı?"

"Efendim, mihrabın üzerinde: *Hâzâ musallen nebiyyi sallâllahu aleyhi ve sellem"* yazılıdır, deyince, Hocaefendi ağlamaya başladı.

"Allah! Yâhu siz niçin birkaç sene evvel gelmediniz? Sanki Efendimiz sallâllâhu aleyhi ve sellem mihrabında sahabe-i kirama namaz kıldırıyor gibi, mihrap gözümde tecelli etti... Demek bu mihrap Efendimizin namaz kıldığı aynı yerdir, demek böyledir öyle mi?

"Ah ne olurdu birkaç sene önce geleydiniz de bu manevî lezzeti, bu manevî zevki birkaç sene evvel alsaydım?!."

"Cemâlini görerek..."

Sonra Doktor Baybal'a dua etmiş,

"Evlâdım, bana kimi getirdin, nerelerden haberler getirdin. Seni ben dünya ve âhiret evlâdım olarak biliyorum. Sen daima böyle hayra vesile olacak çocuksun. Allah seni bu yollardan ayırmasın" demiş,

Merhum Kâmil Miras Hocaefendi, bir son nefes duası olarak,

“Rabbim iman ile son ömrümde, Peygamber-i Zîşân’ın cemâlini görerek…” deyince,

“Efendim, dedim; Seyyid Kutup selleme hullah, Sûre-i Feth’in son âyeti olan: *Muhammedu’r resûlullahi ve’llezîne ma’ahu...* âyetinin meâlini verdikten sonra şöyle bir ibâre serd eder...”

Ben böyle deyince, Hoca dayandığı koltuktan toparlandı. Pür-dikkat dinlemeye başladı. Seyyid Kutup o sırada hayatta idi.

Seyyid Kutub’un duası

Seyyid Kutup diyordu ki:

“Allah’ım, gerek Muhammed Mustafa’yı ve gerekse onun mektebinde, dergâhında, ordugâhında yetişen sahabelerini medhettin... Bu ne bahtiyarlıktır... Ezelden ebede kâinatın ruhu olan, âşıkların, sâdıkların, gönül dertlerinin devâsı, ruhlarının cilâsı, kalblerinin şifâsı olan Kur’ân-ı Kerîm’de bunları medhettin...

“Allah’ım, bu simaları ben bu dünyada göremedim... Ben onların âşıkıyım... Allah’ım, senden dileğim, âhirette onun kervanına, beni de kat da, dünyada göremediğim o cemâli, âhirette göreyim...”

Bunu üzerine Hoca, ağlamaktan mendili ıslanmış vaziyette,

“Yavrum, ben bu duaya nasıl âmin demem! Âmin, âmin, âmin...” demişti.

Allah rahmet eylesin.

Muallim Mâhir İz Beyefendi

Mâhir İz Hoca'yla ilk olarak, Gürün Han'da bulunan İlim Yayma Cemiyeti bürosunda görüştük. O sırada İmam Hatip Okulu'nun müdürü bulunuyordu.

Kendisini daha ilk görüşte sevdim. Mültelit, efendi, baba adam, Osmanlı Beyefendisi...

Sohbet çayhânesi

Sonra Emirgân'daki devlethânesine ziyarete gittik. Emirgân camiinde namazda buluştuk. Namazdan sonra Emirgân'ın meşhur "Çınaraltı"sında, nezîh bir çayhânede oturduk, sohbet ettik.

Mâhir Hoca, yazları talebeleriyle bu çayhânede sohbet toplantıları yaparmış. Çayhânenin üstü teras şeklinde, açık hava güzel bir mekân idi. Orada oturduk. Hoca,

"Son şiirlerinizden neler var?" diye sordu. O günlerde zihnimde yazmakta olduğum beyitleri, orada kâğıda döküp kendisine verdim. Okudu, okur okumaz:

"Mâşallah, efendim bu ne fesâhet! Mısralar okunur okunmaz anlaşılıyor... *Gönül Ver* mevzuundaki bir şiirin, bir okunuşta anlaşılması; acaba şair ne demek istiyor, demeye ihtiyaç kalmaması, Allah'ın size verdiği bir fasihlik kabiliyetidir. Bu, sehl-i mümteni'in bir nev'idir" diye iltifatta bulundu.

Sebil'deki Yesârî yazıları

Çayhanede bir müddet oturduktan sonra, kendisinin devlethanesine gitmek üzere, oradan çıkınca, Mâhir Bey, çınarın altındaki Sebil'e doğru

yürüdü ve

“Yahya Kemâl’in hayranlıkla, sitâyişle bahsettiği Yesârî’nin yazılarına bakalım da, biz de beraber hayran olalım” dedi.

Sebil’e gittik. Yahya Kemâl’in,

Baktım, Yesârî hatlarının en nefîsine,
Daldım coşup giden denizin mûsikîsine.

dediği, nefis ta’lik hatları seyrettik...

Şair-i mâhir Yahya Kemâl

Hoca’nın evine doğru yürürken, kendisi devam etti:

Efendim, şiir dediğiniz bu... Sihir, büyü haramdır. Peygamber Efendimiz, güzel beyanlar, şiirler, yüksek ifadeler için sihrin büyünün helâl olanıdır, buyuruyor... Bu sihr-i helâl, sizi bilmediğiniz, görmediğiniz, fakat içinizde hasretini duyduğunuz âlemlere çeker götürür.

Bu mevzularda bu zat çok mâhirdir, şair-i mâhirdir. Sizi hayal âlemine çok çabuk götürür ve güzel götürür. Sonra sizi oralarda, hayal âlemlerinizde bırakır... Hele şu şiirdeki:

Coşup giden denizin mûsikîsine daldım...

Denizin rengi, mûsikîsi ve Yesârî’nin nefis hattı

Deniz coşup gidiyor, onun bir mûsikîsi var. Şair bir tabloya dalar gibi, bir manzarayı seyreder gibi, coşup giden denizin mûsikîsine dalıyor... Gözünüzün önünde, Yesârî’nin nefis hattı var. Hem sizi oraya bağlıyor, bir de karşınızdaki deniz tablosunu seyrettiriyor.

Deniz, sade rengiyle, havasıyla, sahillerindeki manzaraların güzelliğiyle kalmıyor; denizin bir de mûsikisi var... Sizi o mûsikîye daldırıyor. Sizi gözünüzün görmediği, ruhunuzun, hayalinizin âşık olduğu âlemlere götürüyor...

Kendi şâhâne âleminde

Mâhir Bey’in devlethanelerine vardık... Şiir sohbetine devam ediyoruz. Dedim ki:

Efendim, Yahya Kemal İstanbul’u sevmiş; İstanbul’da yaşamış...

“Sâde bir semtini sevmek, koca bir ömre bedel” diyor. Talihli bir insanmış. Âsûde bir hayat geçirdi. Milletvekili oldu, sefir oldu... Bekâr adam; Park Otel’de kalır... Âkif gibi belâlı mevzulara girmemiş...

İstanbul’un güzel yerlerini gezmiş, yaşamış. Aile derdi yok, çocuk sıkıntısı yok... Âkif’in duyduğu acı ve sıkıntıları duyacak dinî hassâsiyeti de yok... Kendi şâhâne âleminde, şâhâne bir dünya hayatı yaşamış... Hayal âlemine dalmış gitmiş...”

İki mısra nisbetsiz

Fakir konuşuyorum, Mâhir Bey, İstanbul beyefendisi edebiyle, alâka ile dinliyor. Devam ettim:

İstanbul için yazdığı şiirlerin birinde şöyle bir beyit var. Beyitin birinci mısraı fevkalâde, mısra’-ı berceste denecek bir mâhiyette, fakat bu mısra ile ikinci mısra arasında nisbet yok...”

Mâhir Hoca meraklandı:

“Hangisiymiş acaba o?” dedi. Devam ettim:

Efendim, birinci mısra:

“Benzetmek olmasın sana dünyâda bir yeri.”

Bu söz, müstesna hallerde söylenilen, hayranlığı, ifadeye sığmayan bir tenzih... Benzetmek olmasın, *leyse ke mislihi şey’*... Bunda dinî ve tasavvufî bir tevhid, iman inancı var... Benzetmek olmasın, lâ teşbih, lâ teşbih deriz. Mukaddes bir şeye benzetilecek olan herhangi bir şey, bir hadise veya bir san’at eseri için, lâ teşbih deriz. Yani benzetmek olmasın... Yani güzel İstanbul’a hiçbir şeyi benzetemeyiz, o kadar güzeldir...

“İsviçre gölleri!..”

Niçin?.. Çünkü güzellikleri maddî, dünyevî, görünen olduğu kadar, olduğu gibi, manevî, tarihî güzellikleri, hâtıraları var.

Fakat bu güzel mısradan sonra, kafiye zarûreti, şairi istemeyeceği bir mısraa sürüklüyor... Bugün kendisine sorsanız, "Aceleye gelmiş, şimdi farkına varıyorum; müsaade edin de bunu düzelteyim" diyebilir. Mısra şudur:

"Eylül sonunda böyledir İsviçre gölleri."

İsviçre göllerinin, İstanbul'un baharına veya sonbaharına benzediği şeyler, manzaralar, görünüşlerdir. Yani Boğaz, Çamlıca, sahiller, adalar, manzara itibariyle güneşin doğuşu veya batışı; yağmuru veya bulutu, sisi, tül perdelerle ufukların kapanması... Bunlar İsviçre göllerini manzara olarak andırabilir...

İstanbul'da ayrıca daha neler var!..

Ancak bu manzarada, ne tarih var, ne camiler, minareler, kubbeler var, ne Fetih var!..

Hani kendisinin *Süleymaniye'de Bayram Sabahı* şiirinde,

"Gönlüm doludur ışıklarla bu bayram sabahı" dediği, bayram sabahının ihtişâmı, kudsî hâtıraları, İsviçre göllerinin manzarasında bunların hiç biri yok...

Fakirin bunları, o günlerdeki şair heyecanımla söyleyişim, esasen bir his ve heyecan adamı olan Mâhir Bey'in hoşuna gitti... Beni tasdik ederek şunları söyledi:

"Evet, birinde, İsviçre göllerinde, sade bir göl manzarası var. Manzara olarak guruplar, tulû'lar, mehtaplar, yıldızlar, daha ne ise sisli puslu görünüşler çok güzel; ancak İstanbul'da onların hepsi, her çeşidiyle bulunduğu gibi, ayrıca tarih var, din var, iman var, mukaddes bir Fetih hâtırası var...

"İstanbul sade ne Boğaz'ıyla, ne Çamlıca'sıyla, ne Marmara'sıyla

güzeldir. İstanbul, insanlığın Peygamberi Muhammed Mustafa'nın sallâllahu aleyhi ve sellem lisân-ı pâkiyle, feth olunacağının müjdelenmiş olması ile güzelleşmiş bir beldedir..."

Bir İzmir seyahati

Merhum Mâhir İz Beyefendi hocamızın dikkat ve alâka ile dinleyişi, bana heyecan ve cesâret vermişti. Devam ettim:

Efendim, İstanbul bahsi açılmışken, bir hâtıramı da zikretmek isterim:

Efendim, İstanbul sevgisi, Konya'daki çocukluk devirlerinden beri içime işlemişti. Her şeyin güzeli, okuyucunun, hocanın, ilmin, sesin, hattatın güzeli, hep İstanbul'dadır, diye inanmıştık...

1975 yılında olacak, dostlar tarafından İzmir'e davet olundum. Uçakla gittim. Candan kardeşler tarafından karşılandık. Bir hafta kadar kaldım. İzmir'in görülecek yerlerini gördük; gezilecek yerlerini gezdik...

Akşam sabah dost sohbetleri, gönül sohbetleri yaptık. Deniz havası var, sonbahar manzarası, güzel yağmuru var; her şey var. Bütün bu varlar içinde, bir yok var...

İçimde bir hicran, bir gariplik, bir yetimlik var... Ruhumun semasında, hayal ve gönül âleminde kaybolan bir sevgili var...

Ah o camiler, o kubbeler!...

Bu kadar iltifâta, ikrâma, bu kadar candan sıcak alâkalara rağmen, bir gariplik bir yetimlik var içimde... Neden olduğunu anlayamadım. Birkaç aydır Medine-i Münevvere'den uzaktım; acaba ondan mı böyle hissediyorum, diye düşündüm. Çözemedim...

Bu meçhul, dönüş yolunda, uçak İstanbul semalarına girince çözüldü... Uçak İstanbul semalarında bir tur dolaştı: Camiler, kubbeler, tarihî eserler görünür görünmez, ruhumdaki boşluk silindi, ruhum doldu... İfadeye sığmayacak bir hal... Noksan olanın neler olduğu böylece ortaya çıktı...

O günkü hislerimle *Kubbeler Şehri* şiirimi kaleme aldım. Birkaç mısra:

Kubbeler şehrine daldıkça, gönül vecde gelir,
Mahyalardan yayılan ufka: Fetih âyetidir!..
Ufku bir dağ gibi yardıkça: Süleymâniyye,
Şanlı mâzîleri aksettiriyor: Âtîye…

Bekir Hâkî Efendi, Ali Yakup Hoca...

Biz böyle sohbete dalmış iken, telefon geldi; Bekir Hâkî Efendi fakiri sordurmuş, "Mâhir Hoca'yı ziyarete gitti" denilince, burayı aratmış. Telefonda arayan İhsan Toksarı Bey, diyor ki:

"Ayrılmasınlar, Bekir Hâkî Efendi, Ali Yakup Hoca, Emin Saraç Hoca ve bazı arkadaşlarla beraber geliyoruz..."

Geldiler... Allah rahmet eylesin, Bekir Hâkî Efendi'nin şiir okuduğunu o güne kadar görmemiştim... Ezberinde, seçkin, mümtaz, berceste mısralar varmış onları okudu.

Şiir sohbeti

Mâhir Bey, o gün, hânesinde olduğumuz için, ev sahibi sıfatıyla bizi dinliyordu. Bekir Hâkî Efendi,

"Herkes ezberinde olan en güzel beyiti okusun" dedi.

O okur, ben okurum, Ali Yakup Bey Arapça bazı beyitler okur... Mâhir Bey, Bekir Hâkî Efendi'ye dedi ki:

"Efendim, son beyti okumadınız..."

"Okuyacağım da, tam hatırlayamadım..."

Bekir Hâkî Efendi, bazı beyitler okudu. Mâhir Bey yine:

"Efendim, gönlümüzdeki son beyit bunlar değil" deyince:

"Yâhu hatırlayamadım..."

"Hatırlatayım?"

"Çok iyi olur!"

Mâhir Hoca beyiti hatırlattı, sonra:

“İsterseniz ben okuyayım?”

“Çok iyi olur.”

Mâhir Bey, çağlayanlar gibi...

O zaman hiç duymadığım bir üslup ve ifade ile Mâhir Bey, çağlayanlar gibi, bir yanardağ gibi şu beyiti okudu:

Çıkmadı bir nîm-ten kadd-i bülend-i himmete,
Atlas-ı gerdûnu birkaç kerre tahmîn ettiler...

Bekir Hâkî Efendi cüş ü hurûşa geldi:

“Âferin yâhu Mâhir Bey! Şiir böyle okunur. Çocuklar Osmanlı şiiri işte böyle okunur... İşte Osmanlı şiiri böyleydi. Var mı bugün böyle bir şiir yazan, böyle bir şiir okuyan... Böyle bir şiiri ezberinde taşıyan?!”

“Beyit benden, izahı sizden...”

Bekir Hâki Efendi, hakikaten coşmuştu. Mâhir Bey:

“Efendim, ben metni okudum. İzahı size ait” deyince, Bekir Hâkî Efendi, o âlim adam, Allah, Allah! Öyle bir şerh yaptı ki, niçin o zaman yanımızda bir teyp yoktu, hâlâ yanarım. Bunun gibi, Fuad Şemsi Bey’in evindeki o ilâhî sohbet ve daha bunlar gibi birkaç sohbet, kayda alınmadığı için hâlâ yanarım...

Efendim, Bekir Hâkî Efendi, o büyük âlim, bu beyite fevkalâde edebî bir izah yaptı... Şair olan İbni Kemâl’in, meşhur Şeyhülislâm Kemal paşazâde oluşu, âlim oluşu da Hoca’nın hem meşrebine, hem mizacına uygun düşüyordu.

Bekir Hâkî Efendi’nin açıklaması

Hoca şöyle diyordu:

“Kâinat kumaşını birkaç kere tahmin ettiler, ölçtüler, biçtiler...

“Kadd-i bülend-i himmete, yani himmetin, hizmetin, gayretin sülün gibi

boyuna posuna onun timsali olan Yavuz Sultan Selim'e, bir elbise yapmak için, kâinat kumaşını terziler ölçtüler biçtiler; bir kaftan elbise çıkarmak şöyle dursun; o boya posa bir nîm-ten, yani bir mintan, bir gömlek bile çıkmadı..."

Fakir sonunda bu ifadenin, Yavuz Selim'e izâfe edilen, "Bu dünya bir padişaha az gelir, yetmez" sözüne işaret olduğunu düşünmüşümdür...

Mâhir Bey'in sohbetleri

İşte Mâhir Bey'le Emirgân'daki devlethanesindeki sohbet gecemiz böyle geçmişti. Sonraki yıllarda, muhtelif yerlerde, talebeleri ve halktan meraklılarla yaptığı sohbet toplantılarına da katılıp dinlemiştim.

Merhum sohbete başlamadan,

"Çocuklar, bir sual sorun da sohbete öyle başlayalım" derdi.

Mâşallah, ferâgatine, nezâketine, sabrına, bildiğini talebelerine öğretme, nakletme gayretine hayran kaldım. Bütün derdi, münevver, okur yazar zümreyi dindar, şuurlu, mutedil insanlar yapmak, milletin, vatanın hizmetine sokmaktı...

Kendilerinde kabiliyet gördüğü gençlerle çok yakından ilgileniyordu. Talebeleri arasından elhamdülillâh, yazarlar, şairler, profesörler çıktı...

Fakirin hâtıralarını tesbit için bunca zahmetlere katlanan aziz kardeşim Ertuğrul Düzdağ'ın da onun yetiştirdiği talebelerden olduğu ve bu hizmet aşkını ondan aldığı düşünülürse, Mâhir Hocamızın manevî himmetinin tesir ve vüs'ati anlaşılmış olur.

Mâhir Bey'in yüksek vasıfları

Mâhir Hoca'nın en sevdiğim taraflarından biri çok samimi, tam ihlâslı olması; birisi de çok munsif, insaflı davranmasıdır. Âkif Bey'in talebesi ve arkadaşı olmuştu. Onu hocası, üstadı tanıyor ve çok iyi anlıyordu. Fakat Tevfik Fikret'in imanlı günlerinde yazdığı şiirleri de okuyor, takdir ediyordu.

Mâhir Hoca, Divan Edebiyatımızı hakkıyla okuyan, anlayan ve o yolda şiirler yazabilen son üstad edebiyatçılarımızdandı.

Bunlara ilâveten, kendisinin fevkalâde bir şiir okuma tarzı vardı. Midhat Cemâl'in birkaç şiirini okumuştu; hayran kalmıştım. Aruzun ve kelimelerin tam hakkını vererek ve şiirin heyecanını hissederek, bir çağlayan, bir volkan gibi şiir okurdu. Talebeleri ve kitapları ile sadaka-i câriyyesi devam ediyor.

Allah rahmet eylesin.

Doktor Abdullah Öztemiz Bey

Daha önce de arz etmiştim; şiirlerde, sehl-i mümteni' olduğu gibi, edebiyatımızda bir de "mısra'-ı berceste" denilen, tek mısralar vardır. Müstesnâ, güzîde, şâhâne... Herkes tarafından söylenemez mısralar... Tek mısra olunca "mısra'-ı berceste" deniyor; iki mısra olup da bir beyit teşkil ederse, "beytü'l- kasîd" deniyor.

Kasidenin, şiirin, taç beyiti, şah beyiti, en güzel beyit, kasideye bayrak olacak beyit...

Böyle bir beyit hakkında, takdirlerimi, hayranlığımı yazamadığım, şairini tebrik ve tebcil edemediğim için yıllardır hicran çekerim. Onu burada yerine getirmek istiyorum:

Mısra'-ı berceste

Belki 30 – 35 sene evvel, hangi dergide gördüğümü hatırlamıyorum. Abdullah Öztemiz Hacıtâhiroğlu kardeşimizin *"Anne"* isminde bir şiirine rastlamıştım. Oradaki bir mısra, hakiki bir berceste mısradır:

Anne, yavrum dese, yaşlar birikir gözlerine...

Yıllar var ki, bu mısraın hayranıyım. İşte sehl-i mümteni'... Eh, bunda söylenmeyecek bir şey yok, dersen: Buyur sen de söyle!..

İşte mısra'-ı berceste ve devamı olan mısra:

Anne, yavrum dese, yaşlar birikir gözlerine;
Anne evlâda serer kalbini yorgan yerine...

Bu mısralara olan hayranlığımı yıllar var ki, bir makalede beyan edeyim diyordum, bugüne kısmet oldu, hamdolsun...

Aziz şair kardeşim Dr. Abdullah Öztemiz Bey'i bir defa gördüm. *"Yeni İstiklâl"* gazetesinin idarehanesine Şevket Eygi Bey'i görmeye gitmiştim. Doktor Bey de çıkıyormuş...

Heyecanlı, dalgalı bir kardeşimiz. İman, aşk ve heyecan, gözünden sözünden taşıyordu. Fakir için,

"Aruzu, ancak senle ben yaşatıyoruz, aruzu ikimiz yaşatıyoruz" diye; böyle bir iltifatı oldu.

Acep hayretteyim...

Edebiyatın, bilhassa şiir san'atının ne olduğunu anlatmak için Hoca Rauf Efendi'nin şu beyitini almak lâzım. Hoca Rauf, Allah kabrini cennet eylesin, der ki:

Acep hayretteyim ben Sedd-i İskender husûsunda,
Eğer maksûd eserse, mısra'-ı berceste kâfîdîr.

"Çin Seddi'ni san'at diye, 'acâib-i seb'a'dan, dünyada insan eliyle yapılmış 'yedi san'at hârikası'ndan biri diye gösterirler; ben buna çok şaşarım" diyor. Devam ediyor:

"İnsanlık âlemine ölmez bir eser bırakmak istersen, söylenmeyen, söylenemeyen bir mısra bırak, dillere destan olsun..."

Dr. Abdullah Bey de işte onu yapmış. Allah hayırlı ömürler, daha nice mısra'-ı bercesteler nasip buyursun...

Erdoğan Uğur Bey

Gönen kaplıcalarına ilk defa 1990 yazında gitmiştim. Kaplıcadan çıkınca Gönen'in Ulu Camiinde namaz kılmak, camii ve çarşısını görmek istedim, gittim.

Namazdan sonra camiden çıkarken, aziz dostum ve gönüldaşım Ertuğrul Düzdağ Bey'in dünürü, damadı Sabri Bey'in babası Erdoğan Uğur Bey hemen koştu:

"Hocam hoş geldiniz, safa geldiniz."

"Yâhu siz buralı mısınız?"

"Hocam ben Balıkesirliyim ama burada bulunuyorum, şimdi..."

On bir gün beraber olduk

Oradaki İmam Abdullah Efendi ve diğer müezzin ve hâfızlarla tanıştırdılar... Bir de orada Düzceli bir vâiz varmış, o da bulunuyordu. İmam ve müezzin odasına gittik. Oradaki sohbette, vâiz olan zat dedi ki:

"Hocam, yedi sene Gönen'de ben vâizlik yaptım. Gönen halkına şiirlerinizi okuttum, ezberlettim. Gönen halkı şiirlerinizi bilirler; sizi şiirlerinizden tanırlar."

Erdoğan Bey, Allah rahmet eylesin, Gönen'de on bir gün kaldık. Hiçbir gün bırakmadı. Her gün gelirdi. Beni Gönenli dostlarla tanıştırdı. Ayrılırken:

"Hocam bir dahaki sefere sâlimen geldiğinizde, inşâallah sizi otelde karşılamayacağım; evime davet edeceğim, buradaki dairemin anahtarını size vereceğim" demişti.

Erdoğan Bey’i kaybettik!..

1992 Haziran’ında Gönen’e geldiğimde Erdoğan Bey’i sordum:

“Hacca gitti” dediler. “Hacdan sonra hemen döneceğim, Hocam buradayken kendisine kavuşacağım, inşâallah” demiş.

Dördüncü veya beşinci Bayram günü, Erdoğan Bey’in tanıştırdığı dostlardan, Allah selâmet versin, Ali Osman Dağcı Bey’e uğradım. Gönen camiinin karşısında beyaz eşya satan bir mağazası vardı. Baktım Ali Osman Bey ağlıyor.

“Hayır inşâallah!”

“Hocam Erdoğan Bey’i kaybetmişiz...”

“İnnâ lillâhi ve innâ ileyhi râci’ûn... Hayır inşâallah?”

Hayırla andık, rûhunu şâd ettik, ağlaştık

“Hacda, haccını eda etmiş, Mina’dan Mekke-i Mükerreme’ye inmiş. Orada, ihramlı halde iken, rahatsızlanıp vefat etmiş, Mekke-i Mükerreme’ye gömülmüş...”

Fakirin, Ali Osman Bey’in mağazasına geldiğimi gören cemaat, geldiler, toplandılar, beraber ağlaştık, ruhunu şâd ettik.

Dedim ki:

Kardeşlerim, ümmetini Allah’ın mukadderâtına râzı kılan; rûhen, mânen ve ahlâken ümmetini terbiye edip yetiştiren Muhammed Mustafa sallâllâhu aleyhi ve sellem efendimiz, bizlere ölümü bile sevdiriyor.

“O yolda ölen, her sene hac yapar...”

Fahr-i Kâinat Efendimiz, buyuruyorlar ki:

“Haccedip de evine sıhhat ve selâmetle dönen bir kimse, bir defa hacı olur; hac sevabını kazanır; hac vazifesini, borcunu ifa ve eda etmiş olur... Yalnız hac yollarında ölen, hacca gitmiş ve vatanına dönememiş, hac yollarında, gerek yolda ölmüş, gerek Mekke’de ölmüş, Medine’de ölmüş,

Mina'da ölmüş; hac yolunda ölmüş de evine dönememiş kimsenin ruhu ise, her sene Arafat'a çıkar, her sene:

"Lebbeyk, Allahümme lebbeyk! der..."

Sözün burasında, cemaat tekrar coşup ağladılar... Dedim ki:

Kendimize ağlayalım...

Erdoğan Bey'e acımayalım; kendimize acıyalım... Hac'dan dönenler kendilerine acısınlar... Erdoğan Bey yıkandı, pâk oldu. Çünkü Efendimiz sallâllâhu aleyhi ve sellem:

Arafat'tan dönüyorken Hacı bir kuş gibidir;
Ne kadar pâk, anasından yeni doğmuş gibidir...

buyuruyorlar... Onun için hacdan dönene acımalı, bizlere acımalı... Acaba akıbetimiz ne olacak? Hacdaki temizliği son nefese kadar, lekelemeden muhafaza edebilecek miyiz?

Bu hususta Efendimiz sallâllâhu aleyhi ve sellem dualarında şöyle buyuruyor:

"Allah'ım, ömrümün en hayırlısı, ömrümün sonu olsun. İbadet ve amellerimin en hayırlısı da ibadetlerimin en sonuncusu olsun. Amellerimin en hayırlısı son yaptığım amel ve ibadetlerim olsun. Gençliğinde sana ibadet edip, ibadet ve tâatte, hayır ve hasenatta bulunup da, yaşlandıktan sonra gaflete düşenlerden olmayayım, Allah'ım..."

Cennetü'l-Muallâ

Binaenaleyh, Erdoğan Bey, haccını eda edip pâk olduktan sonra Mekke-i Mükerreme'de kalmak; Cennetü'l-Muallâ'ya gömülmek saadetine erdi.

Yine sallâllâhu aleyhi ve sellem Efendimizin, oralarda kalmak bahtiyarlığına eren ümmeti için şu müjdeleri vardır:

"Mahşer meydanına ilk gelecek olanlar Cennetü'l-Bakî' ehlidir. Benim sancağım altında gelecekler. İkincisi Cennetü'l-Muallâ'ya gömülen

ümmetim, o bahtiyarlar olacak...”

Kardeşlerim, Erdoğan Bey kardeşimiz, Mahşer’e, Cenâb-ı Hakk’ın huzuruna, Hazret-i Hadice annemizin kanadı altında varanlardan olacak...

Allah rûhunu şâd etsin.

Dindar Bir Albay

Hiç unutmam, 1955 yılı Ağustos ayında idi; Konya'dan otobüsle İstanbul'a gidiyordum. Otobüs, Konya, Kadınhan, Ilgın, Akşehir, Bolvadin, Emirdağ yoluyla, Eskişehir'e geldi. Otobüsün şoförü,

"Yolcular, yarım saatlik yemek ve istirahat molası..."

Ben yemekle, abdest tazelemekle oyalanmışım, öğle ezanı da daha okunmamış gibiydi... "Yolda bir yerde durur, namaz kılarız" ümidiyle otobüse bindik, gidiyoruz...

"Duramam hocam!.."

Yolda ikindi yaklaştı, vakit daralmak üzere; Sakarya nehri sağımızdan akıyor. Şoförün yanına gittim:

"Şoför efendi, lütfen şu akan Sakarya nehrinde bir abdest alıp, iki rekât bir namaz kılayım" dedim, rica ettim. Şoför,

"Duramam hocam! Ben size yarım saat mola vermiştim. Eskişehir'de bu işi görmeniz lâzımdı. Biz saatle gidiyoruz; dakikamız sayılıdır" diye ret cevabı verdi.

"Eh!" dedim, yerime oturdum.

"Sen nereden türemişsin!?.."

O sırada resmî kıyafetli bir albay, şoföre sordu:

"Şoför, nerelisin sen?"

"Konyalıyım..."

"Konya'dan böyle terbiyesiz çıkmaz zannederdim. Sen nereden

türemişsin!?”

Otobüs halkı, bütün yolcular şaştı... Şoförün sesi çıkmadı. Albay devam etti:

Otobüs ibâdethâne oldu

“Hocaefendi, bütün nezaketi, efendiliğiyle ayağına kadar geldi: Şoför efendi, iki rekât bir namaz kılacağım, şu akan sudan bir abdest alıp, dedi... Duramam dedin; Eskişehir’de mola vermiştim, dedin... Halbuki Eskişehir’den ayrıldığımızda daha ezan okunmamıştı. Hocaefendi, namazı nasıl kılacaktı?.. Sonra bu namaz, sade Hocaefendi’nin değil, müslümanların namazıdır, hepimizin kılması icap eder.

“Hocaefendi’nin söylediğini hepimizin söylemesi icap ederdi. Fakat yaşayan ölüler olduk, bize ölmüş diriler demek daha doğrudur...” diye bütün celâdetiyle Albay konuşurken, otobüste bir sakinlik oldu; otobüs bir ibadethane halini aldı...

Şimdi birkaç saat bekle!..

O sırada şoför bir dağı dolaşıyordu. Baktık ki, yeni asfalt yol açılmış; oradan bir dağ kırılmış, yağmurla kırılan dağdan bir parça kopmuş yolu kapatmış... İstanbul’dan gelen ve İstanbul’a giden yüzlerce araba ve kamyon yolda birikmiş... Hayır inşâallah!..

Sorduk; yolu grayderler açmaya çalışıyormuş... Albay,

“Şoför efendi, dedi; beş dakikaya razı olmadın; bakalım burada kaç saat kalacağız! Başımıza gelen felâketler, hep sizin gibi derbederlerin işidir; yazıklar olsun!.. Sizlerden evvel de bizlere yazıklar olsun...”

Ben hemen koştum Sakarya’dan abdestimi aldım; Seccademle sol tarafa ağaçların altına doğru gittim. Baktım, Albay da abdest almış, potinlerini giymiş, seccadesi elinde koşarak geldi. Beraber cemaatle öğle namazımızı kıldık. İki rekât namazımız var zaten...

İkindiden sonra da yemek

Albay sordu:

“Hocam kimsiniz?”

Anlattım. “Medine-i Münevvereli” deyince, Albay bize daha yakın oldu... Konuşurken saatine baktı:

“Hocam fırsat bu fırsat, abdestimiz de var, ikindiyi de kılalım” dedi; kıldık.

Albay gitti, bir sepet getirdi. Sepetin içinde yemekler var... Ailesi de varmış, annesi ve iki çocuğu ile... Onlara da ayrı yere battaniye serdiler. Albay benimle kaldı. Sohbete daldık...

Subaylar halkla iç içe idiler

Orduyu milletinden koparan, milleti ordudan soğutan, o korkunç plan, o müdhiş 27 Mayıs 1960 darbesi faciasından önce, subaylarımız, halkın içinde bulunur, aynı mahallede, aynı evlerde otururlar, aynı bakkaldan, kasaptan resmi elbiseleri ile iş dönüşü alış veriş ederler, aynı vasıtalarda halkla iç içe seyahat ederlerdi. Sivil halkın çocukları olan subaylar, yine onlarla beraber yaşarlardı.

Orduyu, milletin üzerinde, kendi hain fikirlerinin kamçısı olarak kullanmak isteyen, mel’un yabancı bir planın 27 Mayıs ile tatbike konmasından evvel, subayların ayrı siteleri, marketleri, ayrı mahalleleri yoktu...

Sonraki hali bilen yeni nesiller, burada anlattığım, bir yolcu otobüsünde resmî kıyafeti ve ailesiyle birlikte seyahat eden subayı anlayamayacaklardır, ne yazık ki...

Urfalı Karalük-Zâde Hasan Efendi

Dindar Albay kardeşimiz, aslen Urfalıymış. Konya'da vazife yaparken, Edirne'ye tayini çıkmış; oraya gidiyormuş...

Hoca Hasan Efendi

"Urfalıyım" deyince, "Medine-i Münevvere'de Urfa'dan gelmiş mücâvirler var" dedim. O benden evvel, kimler varsa saydı. Bu sırada,

"Hoca Hasan Efendi vardı, Karalük ailesinden, Allah rahmet eylesin, Medine-i Münevvere'ye gitmeden evvel, Urfa'da komşumuzdu; pederin ahbabı idi" dedi. Ayrıca yine Urfa'nın âyânından Hacı Fâik Efendi ile Hacı Emin Efendi ve Efkâr oğlu diye bir zat da vardı.

Albay, Hoca Hasan Efendi için şunları söyledi:

Hoca Hasan Efendi, İstiklâl Harbi'nde, Fransız harbinde, o fitnelerin çok olduğu günlerde, bir ordu kumandanından fazla memlekete hizmet eden bir zat idi. Milleti cihad için, orduya yardım için coşturmuştu.

Pederim anlatırdı: Birgün camide yaptığı bir vaazla, erkekler paltolarını, hanımları yüzük bileziklerini orduya vermişlerdi.

"Onların şapkasını giymek için mi savaştım!?.."

Sonraki yıllarda, Hoca Hasan Efendi, mahallenin çocuklarına Kur'ân-ı Kerîm öğretirken, Arapça öğretiyor, diye tevkif edildi. Urfa'nın âyânı, valiye kadar gittiler.

"Bu Hasan Efendi, alelâde bir hoca değildir. Bunun Urfa'ya, memlekete, vatana yaptığı hizmeti, ne paşa, ne subay, ne asker, kimse yapamaz" dediler.

En nihayeti, Şapka Kanunu çıkacağı sırada, Hasan Efendi,

“Ben Fransızlarla, Türkün düşmanlarıyla, onların şapkasını giymek için mi harbettim!” dedi. Medine’ye göç etti.

Hasan Efendilerin kadrini bilmemek...

Hasan Efendi’nin memleketimizden ayrıldığı günlerde, babam evde günlerce ağladı. Ağlarken şöyle derdi:

“Hasan Efendi gibi bir âlimin, Hasan Efendi gibi bir mücâhidin, bir temiz insanın kadr ü kıymetini bilmeyen memleket, Allah’ım nasıl felâh bulur?.. Hasan Efendilerin bedduasını alan bir kavim, nasıl iflâh olur Allah’ım...”

Said Şâmil Bey ve Beytülmâl

Şeyh Şâmil hazretlerinin torunu Said Şâmil Bey Medine-i Münevvere'de oturuyordu. Dedesi zamanında ailece buraya gelmişler. Said Bey burada doğmuş. Kendisinden daha önce uzunca bahsetmiştik.

Râbıta'dan maaş teklifi

Kendisinin bir geliri yoktu. Satılığa çıkardığı bir arsası vardı. Ona mahsûben bizden her ay beş yüz riyal borç alır, onunla geçinirdi. Arsa da zaten fakirin üzerindeydi. Daha sonra bu arsa satıldı. Said Bey aldıklarını ödedi.

Said Bey'in ihtiyacı olduğunu bilen Cafer Fakih, Râbıtatü'l Âlemi'l-İslâmî teşkilatından ona bir maaş bağlatmak istedi. Bu teklifi Said Bey'e uygun bir şekilde duyurmak üzere de beni vazifelendirdi.

"Beytülmâl parası alamam..."

Said bey Râbıta'ya üye idi ve toplantılara, konferanslara katılırdı. Yıllık Râbıta raporlarına, İslâm dünyası hakkında en fazla ve en kıymetli raporları yazan da kendisi idi.

Cafer Fakih'in teklifini, en münasip bir şekilde Said Bey'e söylediğimde şu cevabı verdi:

"Ali Ulvi Bey, bu para Kral Faysal'ın kendi parası değil. Bu devletin parası. Binâenaleyh Beytülmâl'dir. Ben bugüne kadar hiçbir devletten vazife almadım. Burada bir iş gördüğümüze de kāni değilim. Beytülmâl parası almak istemiyorum... Biliyorsunuz sizden aldığım aylık beş yüz riyal ile geçinmekteyim. İnşâallah arsa satılınca, size olan borcumu da teşekkür

ve dualarımla size takdim edeceğim...”

Said Bey’in raporları yayınlanmalı

Said Bey’in o devirde İslâm âlemine dair yazdığı raporlar çok önemlidir. Asılları kendisinde idi. Râbıta’nın arşivinde de bulunması lâzım...

Bugünlerde yaşadığımız hadiseler, o raporlarda, ta o zamandan hep haber verilmişti. Râbıta onları müslüman memleketlerin idarecilerine dağıtmış olsa idi, çok faydalı olurdu...

Halen de bulunup neşrolunması fevkalâde lüzumlu hatta elzemdir.

Üsküdarlı Hâfız Ali Efendi

Hâfız Ali Üsküdârî, İstanbul hâfızlarının en meşhurlarından sayılır. Şeyhülislâm Mustafa Sabri Efendi, kendisinden çok bahsederdi. Hâfız Ali Efendi'yle ilk defa 1955 yılında Topbaş Nuri Bey'in evinde, bir bayram ziyareti sırasında görüştüm, tanıştım.

Dehâ denecek derecede...

Hâfız Ali Efendi, çok zeki, bilgili, dehâ denecek derecede hâfızası kuvvetli olan bir zattır. Kıraat bilir; tarih bilir, ilâhîler, kasideler, naatlar bildiği gibi, diğer besteleri de bilir; nükteler bilir...

Notayla okumadığı halde, geçtiği ilâhîleri, kasideleri, güfte ve besteleri, hocadan meşk edip zihnine aldığı halde, istediği zaman, altmış yetmiş sene evvel öğrendiği bir besteyi, bir ilâhîyi, bir kasideyi, aynen sanki önünde nota varmış gibi icra etmesi, harikulâdeliklerinden birisidir. Kendisini çok severdim, o da fakiri severdi...

Topbaş Nuri Bey'in evinde

Topbaş Nuri Bey'in evindeki bayramlaşma sırasında Hâfız Ali Efendi geldiler. Gelince tabii hâzirûn ayağa kalktı... Senelerden beri medhini, sesini, okuyuşunu işittiğim Ali Efendi, o sırada yetmiş beş yaşın üzerinde, fakat dinç idi.

Kahve içildikten sonra herkes tabii bekliyordu. Herkesten ziyade de, hocanın okuyuşunu ben bekliyordum.

O şiirler senin mi?

Fakirin kim olduğunu sordu.

“Medine-i Münevvere’den ...” filân denince,

“Yâhu Doktor Ali Kemal’in çıkardığı *İslâm’ın Nuru*’ndaki şiirler senin miydi?”

“Evet, efendim, benimdi.”

“Nerelisiniz, yoksa sende mi Konyalısın?..”

“Yarısı hâfız bunların yâhu!”

Baktım Hocaefendi, yarı ciddi, yarı şaka, latife gibi, biraz da dokundurarak soruyordu... Bir de fıkra anlattı:

Birisi Konyalılara sövecekmiş:

“Ah ulan şu Konyalılar yok mu...” demiş... O sırada içeri bir Konyalı girivermiş:

“Hayır, inşâallah” deyince; adam lâfını tamamlamış:

“... yarısı hâfız oluyor bunların yâhu!..”

Ali Efendi sordu:

“Konya’da kimlerdensiniz?”

“Hacıveyis Efendilerden” deyince; Topbaş kardeşlere, Nuri ve Hulûsi Beylere, toplantıda Muammer ve Musa Beyler de vardılar...

“Pederiniz, bu Hacıveyiszâde’lerden çok bahsederlerdi” diye hitap etti. Nuri bey,

“Efendim babam bizi genç yaşımızda, Ziya Efendi’nin Konya’da açtığı Islâh-ı Medâris’e göndermişti. Ali Ulvi Bey’in hem dedeleri, hem babaları, hem amcaları orada müderris idiler.”

Hâfız Sâmi Efendi ve Romanya Baş Müftüsü

Ali Efendi, Mustafa Sabri Efendi’den bahis açtı, derken:

“Hoca’nın şeyhülislâmlık günlerinde, konağında yaşadığımız bir gece vardır...” dedikten sonra, Hâfız Sâmi Efendi’nin şeyhülislâm konağında,

Romanya Baş Müftüsü'nün bulunduğu mecliste Kur'ân-ı Kerîm tilâveti hadisesini anlattı:

Sabri Efendi o davete, fakiri de çağırmıştı. Akşamı kıldık, yemeği yedik. Vezir, vüzeâ, ulema efendiler ve hâfızlar vardı. Âsım Efendi, Hamdi Efendi, Zeynel Âbidin Efendi de vardılar... Yatsıyı da kıldık, fakat Sâmi Efendi yok... O günlerde bazı davetlere, rahatsızım diyerek icâbet edemiyordu.

Hâfız Sâmi Efendi ıslanmıştı

"Hâfız Ali Efendi, sen oku bari Sâmi Efendi gelemeyecek herhalde" dediler. Halbuki Romanya Müftüsü onu dinlemeye gelmişti...

Sûre-i Yûsuf'tan okumaya başladım...

O sırada, âdetâ tûfan halinde bir yağmur yağmaktaydı... Kapı çalındı. Sâmi Efendi gelmişti. Yolda ıslanmış, bir de düşmüş çamurlar içinde kalmış... Neyse çamaşır değiştirdiler.

Hâfız Sâmi meclise girdi. Kendisine has tavrıyla oturdu. Tabii ben Hâfız Sâmi'nin ayarını bilirim. Kızdırmamak için, hatta onun seveceği bir makamla "Sadakallâhül azîm" dedim, okumayı kestim... Soba yanıyordu, ısınsın diye sobanın yanına oturtmuşlardı.

Yaktı, yıktı, kavurdu!..

Sâmi Efendi merhum, benim bıraktığım yerden alıp okumaya başladı...

Azizim, şimşek çakar gibi, alevler gibi, sular akar, güller açar, bülbüller öter, çağlayanlar çağlar gibi bir okuyuş... "*Ve şerevhu bi semenin...*", "Yusuf'u az bir şeye, sattılar, az bir fiyata sattılar..." Bu âyet-i kerîmeden başladı; yaktı, yıktı kavurdu...

Baş Müftü Efendi, Mustafa Sabri Efendi'ye demiş ki:

"Yâhu bu Sâmi Efendi'yi, rahatsız diyorsunuz. Bu adam nasıl hasta olmaz. Yâhu bu ses adamı delirtir... Beni deli etti. Yâhu, içimden bağırmak, haykırmak geliyor... Bu nasıl ses böyle!?"

Hâfız Ali Efendi’nin takdiri ve alaycılığı

Hâfız Sâmi Efendinin medhini evvelâ 1946’da Medine-i Münevvere’de Hâfız Sadeddin Kaynak’tan dinlemiştim. Şimdi de Hâfız Ali Efendi’den işitiyorum.

Hâfız Ali Efendi’yi bilenler, onun için,

“Ona adam beğendirmek, hoca, hâfız, bestekâr, okuyucu beğendirmek çok zordur... Müşkülpesent bir insandır. Herkese bir bahane bulur” derlerdi.

Onun Hâfız Sâmi Efendi’yi, böyle hiçbir kayd-ı ihtirazda bulunmadan takdir ve methetmesi çok mühimdi. Kendisine,

“Efendim, Hâfız Sâdeddin Kaynak da sorduğumda, Hâfız Sâmi için aynı böyle demişti” diyemedim. Çünkü Hâfız Sâdeddin Bey, Ali Efendi’den bahsederken şöyle demişti:

“Hâfız Ali Efendi, her şeyi bilir. Bu zâtın bilmediği yoktur. Kutup gibi insandır... Ah bir de şu alaycı hali olmasa...”

Bunun için çekindim, söylemedim idi.

Hâfız Ali Efendi’den sonra

Topbaş Nuri Bey’in evinde, o günkü Bayram ziyareti cemiyetinde Hâfız Ali Efendi, kendisinden beklediğimiz üzere okudu. Yaşı belki seksen olmuşken, buna rağmen son derece tatlı bir okuyuştu. Hele o kendisine mahsus gırtlak nağmeleri çok güzeldi... Sonraları kendisini teyplerdeki kayıtlardan da çok dinledim.

Ali Efendi’nin okumasından sonra, Allah rahmet eylesin gerek Nuri Bey, gerek Hulûsi Bey, Musa ve Muammer Beyler fakire:

“Bir de sen oku” dediler.

“Hocaefendi’nin yanında ben okuyamam, teeddüb ederim” deyince, Ali Efendi,

“Ayol, sende Medine-i Münevvere’nin râyiha-i tayyibesi var. Seni biz Ravza-i Tâhire’den esecek bir nefes diye dinleyeceğiz... Sıkılma, korkma

oku!.. Bu kulak, neler dinledi neler...” diye cesaret verdi, teşvik etti.

İstanbul okuyuşu

Okumaya başladım... Okumaya Sûre-i Hadîd’den “*Sebbeha lillâhi mâ fi’s-semâvâti ve’l-arz”*dan okuyorum. Fakir devam ederken, Hoca arada,

“Âferin... Hımmm... Mâşallah... Âferin...” filân diyor... Bitince,

“Kaç senedir Medine-i Münevvere’desin sen?”

“Efendim 1939’da gittikti... On altı senedir...”

“Yâhu küçüklükte hâfızaya zâkireye giren şeyler, başka oluyor. Ana dilin, ana lisanın unutulmadığı gibi, okuyuşlar da böyle oluyor, demek. Bu kadar zaman zarfında hâlâ bu İstanbul Türk okuyuşu, bu kıraat... Gerçi harflerde bazen, tabii muhitin icabı, zemmelerde hafif bir Arap tarzı var ki, sizin için bu tabiidir... Kimden okumuştun?”

Kādirî Şeyhi-zâde

“Efendim, pederden hâfız oldum. Peder kıraat için bizim Konya’da Kādirî şeyhi-zâde Hâfız Ali Efendi var, onun Altın Çeşme mahallesindeki camiine göndermişti...”

Babam rahmetli, hıfzımı ikmâl edip de sarf ilmini okumaya başladığım günlerde, velev günde bir saat olsun, Hâfız Ali Efendi’ye gidip kıraat okumam için Ali Efendi’nin camiine yollamıştı. Her gün bir saat oraya gider, okurdum.

Hâfız Ali Efendi Hoca merhum gâyet zeki, efendi, kibar, lâtif, talebesine karşı son derece mültelif, mükrim; edep, terbiye, nezaket telkin eden bir hocaefendi idi...

Üsküdarlı Hâfız Ali Efendi sordu:

“Ali Efendi, bizim Ömer’in babası mıdır?”

“Evet efendim...”

Ali Efendilerin görüşmesi

Kādirî Şeyhi-zâde Hâfız Ali Efendi'nin, Hâfız Ömer diye bir oğlu vardı. Onu, Üsküdarlı Ali Efendi'den okusun diye İstanbul'a göndermişti... Sordum:

"Hâfız Ali Efendi sizi gördü mü efendim?

"Evet, görüştük, oğlunu getirmişti. Beraber geldiler. Oğlunu bize teslim etti. Ömer bizde okudu... Çok güzel sesi vardı, büyük kabiliyeti vardı... Fakat İstanbul, muhafazakâr muhitlerden gelen gençlere, bazen pek yaramıyor... Hâlen İstanbul'a gelir mi bilmem, kendisini pek göremez oldum..."

Üsküdarlı Hâfız Ali Efendi ile ilk görüşmemiz böyle olmuştu... Cenâb-ı Hak cümlesine rahmet eylesin.

Doktor Âsım Taşer Bey

Japonların, emekli olmak istemediklerinden hayatlarını devamlı çalışma üzerine kurduklarından bahsetmiştik. Bizimkilerin: “Ah bir emekliye ayrılsam” fikriyle aradaki uçurum kadar fark da böylece ortaya çıkmıştı...

Hamd olsun bizde de ölünceye kadar çalışmayı gâye ve düstur edinen çalışkan dâva adamlarımız var.

Fedakâr doktorumuz

Bunlardan kendisini tanıdığım yıllardan beri, daima en hayırlı, en faydalı ilim irfan müesseselerinin kuruluşunda çalışan, onların tekâmül edip müslüman gençlere hizmet etmesinde başı çeken fedakâr doktorumuz Âsım Taşer’imiz vardır.

Kendisini yakın zamanda gördüğümde,

“Doktor mâşallah, herkes tekaüde çıktı, sen hizmet vazifesinden emekliye ayrılmadın” demiştim.

Müslüman ölünceye kadar çalışır

Âsım Bey kardeşimin verdiği samimî, gönülden cevabı hiç unutamam ve unutulmamalıdır da...

“Hocam, ben, İslâm’da tekaüde çıkmak yoktur, diye biliyorum...” dedikten sonra; bu asîl, mücâhid, gayretli, ilmiyle âmil; bu hizmet kahramanı doktorumuz şöyle devam etti:

“Hocam, ruhumda yazılı olan düstur; idealimin, imanımın hülâsası olan düstur şudur: Müslüman emekliye ayrılmaz; mütekāid olmaz... Değil mi ki İslâm Peygamberi sâlâllahu aleyhi ve sellem Efendimiz, mü’minlere:

“Beşikten mezara kadar ilim öğrenin; yani hayatınızın, ömrünüzün tamamı, ölünceye kadar ilimle geçsin, öğrenmekte devam edin.’ diye buyurdu... Peygamberin emri bu olan bir millet, nasıl emekli olur!?

Emeklilik musallâ taşında

“Müslümanın, bence tekaüde çıkması, emekliye ayrılması, musallâ taşına konmasıyla başlar... Musallâ taşına konup da: Er kişi niyetine!.. denince, artık o kimse emekliye ayrılmış olur. O güne kadar müslümana emeklilik yoktur. Müslümana daima hizmet etmek düşer...”

Doktor Âsım Taşer Bey’in bu sözüne hayranım...

Yine Âsım Bey, 1990’da bir gece, başında bulunduğu İlim Yayma Vakfı’nın İstanbul’daki yurtlarından birine, talebelerle konuşma yapmam için götürdü. Yağmurlu birgündü...

Sizi tebrik etmeye geldim

Konuşmaya şu sözlerle başlamıştım:

Gençler, ben size konuşmaya gelmedim. Sizi tebrik etmeye geldim. Hasretimi beyâna geldim...

Kahire’de Ezher’de talebe iken, Şeyhülislâm Mustafa Sabri Efendiler, Zâhid el Kevserî’ler kaldığımız yurda gelirlerdi de:

“Çocuklar yurda girmezden evvel, bizim varlığımızı manevî bir koku sarıyor; bu koku bizi mest ediyor. Çünkü sizler, ilim tahsil ediyorsunuz. Ah mümkün olsa da, sizin yaşlarınıza dönüp, bizler de tekrar talebe olabilsek” derlerdi.

Melekler ne dermiş?..

Sizler için Yüce Peygamberimiz Efendimiz bakın ne buyuruyorlar:

“Melekler derlermiş ki: Allah’ım, lütuf buyursan da, ilim talebelerinin, öğrencilerin gelip geçtikleri yollara kanatlarımızı sersek de, bu masum, bu temiz gençler, topraklara basmasalar, kanatlarımıza basıp yürüseler,

derlermiş.”

Gençler, her şey bu yaşlarda kazanılıyor. Araplar “Bugünün küçüğü, yarının büyüğüdür” derler. Yani bugünün talebesi, yarının hocası; bugünün öğrencisi yarının öğreticisidir. Bu itibarla, sizler yarının hâkimi, avukatı, savcısı, kaymakamı, valisi, milletvekili, başvekili, reisicumhurusunuz...

Gevezelik değil, ciddiyet

Anneniz, babanız, hocalarınız ve bütün memleket, sizlerden gevezelik değil ciddiyet bekliyor... Boş sözlerle vakitlerinizi boşa harcayıp öldürmeyin... Sizlerden beklenen, sınıf birinciliği, okul birinciliği, şehir birinciliği, ülke birinciliğidir...

Bugünlerde, bu gençlik zamanınızda, cemiyette, hükümette, devlet idaresinde gördüğünüz, duyduğunuz yanlışlık vesaireler sizi çok meşgul etmesin. Onların tenkidi dedikodusuyla vaktinizi harcamayın.

Dertlerin çaresi adam olmak

İslâm dünyasındaki dertler de zihninizi dağıtmasın... Evet, bunları öğrenin bilin, ama faydasız çok dertlenip, konuşup, bu önemli günlerinizi boşa tüketmeyin.

Bu sıkıntıların çaresi, şimdi boş boş konuşmak değildir. Bu günlerde çalışıp, bir an önce hayatta önemli yerler, mevkiler edinip; o dertlere bizzat çare olabilecek bir güç ve imkâna kavuşmanızdır” demiştim.

“Allah söyletti!..”

Dua edip sohbeti bitirdikten sonra Âsım Taşer Bey,

“Hocam Allah razı olsun; yağmur yağıyordu, telaşlı bir an idi, yapamadımdı. Yoksa sizden talebelere, işte bu tavsiyelerde bulunmanızı rica edecektim... Allah söyletti sizi...” demişti.

Doktor Âsım Bey’den Allah razı olsun, hayırlı uzun ömürler versin; Allah yavrularını bağışlasın; onlar da kendisi gibi hizmet ehli mücâhidler olsunlar,

inşâallah..

Fuad Şemsi Bey

Merhum Mehmed Âkif Bey'in Safahat'ın altıncı kitabı Âsım'ı kendisine ithaf ettiği Fuad Şemsi Bey'i 1979 yılında, Emirgân'da bir müzeyi andıran devlethanesinde ziyaret etmiştim.

"Adam, bizzat kendisi tarih..."

Ali Yakup Bey, önceki yıllarda hacca geldiğinde, memleketten bahis açıldığında Kadir Mısıroğlu Bey'den bahsetmiş, bu sırada,

"Yâhu, Kadir Bey bizi bir zâta götürdü. Senin görmeni çok arzu ediyorum. Adam, tarihten bir safha; safha değil bizzat müşahhas bir tarih... Evinin döşemesi, levhaları görülecek şey... Fuad Şemsi Bey..." demişti.

Adını duyunca, manevî üstadım Âkif Bey'in bu yakın dostunu muhakkak görmek, ziyaret etmek arzusu gönlüme düşmüştü.

Gürses ve Runyun hocalarla beraber

79'da İstanbul'a geldiğimde, Yakup Bey'e,

"Hani beni Fuad Şemsi Bey'e götürecektin" diye va'dini hatırlattım.

"Olur, dedi; kendisinden bir gün alalım..."

Gidilecek gün gelince, Mustafa Runyun Bey'in hatibi bulunduğu Şişli Camii'nde ikindiyi kıldık. Oraya giderken uğrayıp Abdurrahman Gürses Hoca'yı da almıştık. Namazdan sonra Mustafa Runyun'un cemaatinden birkaç genç de katıldı; hep birlikte Fuad Şemsi Bey'e Emirgân'a gittik.

Ev değil, sanki müze

Evine vardığımızda, Fuad Şemsi Bey haberli olduğu için bizi

beklemekteydi... Eve girdik. Bizi salona buyur ettiler...

Salona girince, dekoruna hayran oldum. Sanki bir ev değil de, bir saraya, bir müzeye giriyor gibi oldum...

Döşemenin, halıların mevcut eşyanın ihtişamından ziyade, bütün duvarı bir kuşak halinde çepeçevre kuşatmış olan, ta'lik yazı levha, ruha tesir ediyor, sanki insanın gönlünü içine alıyordu.

Hat, Hattat Hulûsi Efendi'ye aitti. Ayrıca Kazasker Şefik Bey, Suphi Bey ve Sâmi Efendi'ye ait bazı levhalar da vardı... Onlara fazla dalamadım.

Oturduğumuz müddet zarfında, duvarı çepeçevre kuşatmış olan ta'lik yazının güzelliği ruhumda âvizeler gibi yanmaya başladı...

Ta'lik kuşağın hatırlattığı hazin vak'a

Görüşmenin başında, ta'lik kuşak dolayısıyla hatırıma gelen acıklı bir hadiseyi, hâzirûna nakletmek istedim. Ev sahibimizden müsaade alarak şunu anlattım:

Efendim, Mısır'dayken Hattat Hulûsi Bey'in talebelerinden Boşnak Vehbi Bey vardı. Kendisi Mısır mahkemelerinde yazı mütehassısı, ehl-i hibre, bilirkişi olarak vazife görüyordu. 1938 yılında İstanbul'a gitmiş; hocalarını ve arkadaşlarını ziyaret etmek istemiş... Olanları şöyle nakletmişti:

İstanbul'a vardım. Hocalarımı ziyaret edip, ellerini öpeyim istedim. Kimi sordumsa: Filân vefat etmiş, filân, filân vefat etmiş... Eskilerden hocam Hulûsi Efendi'ye gittim. Kapıyı kendi açtı:

"O! Vehbi nerelerdesin?"

"Efendim ben Mısır'da ehl-i hibre olarak çalışıyorum..."

Güzel, filân dedi. Kahve getirdi içtik.

"Hepsi gitti de, ben geberemedim..."

Hocam çok değişmiş. Eski, nükteler yapan, her sözü hikmet olan, neş'e ve teselli telkin eden insan, sessiz birisi olmuş. Başka âlemlerden gelen insan

gibi garip garip gözlerime bakıyor... Kendisine dedim ki:

“Hocam, bahtiyarım ki, sizi bari buldum. Kimi sorduysam, hocalarım hep gitmişler...”

O muhterem hocam, sevgili hocam, bana, o günden beri hâlâ içimde bir yara halinde kanayan şu cevabı verdi:

“Evet, evlâdım, hepsi gitti de ben geberemedim...”’

Hattat Boşnak Vehbi Bey, bu hadiseyi, Şeyhülislâm Mustafa Sabri Efendi’nin hanesinde ve İhsan Efendi’nin Sultan Mahmud Tekkesi’ndeki dershanesinde iki defa anlatmış ve ikisinde de dinleyen bizler hüngür hüngür ağlamıştık.

Hangi yaramıza ağlayalım!..

İstanbul’da Fuad Şemsi Bey’in evindeki anlatmamı dehşetle dinleyen dostlarımızın da gözleri yaşardı...

Fuad Bey dedi ki:

“Aziz dostlarım, sohbetimiz bir yara, bir üzüntü, bir hüzün ile başladı. Milletimizin maddî ve manevî cephesinde açılan yaralar, sade bir yazı yarası değil ki... Yazıya mı acırsınız, üslup ve ifadeye mi acırsınız, ilme irfana, o güzel ince mânalar taşıyan bin yıllık kelimelere mi acırsınız; her sayfası şan ve şeref dolu tarihimizin ihanete uğradığına mı acırsınız; ejderleri dize getirmiş olan ecdâdımızın ihanete uğradığına, büyüklerimizin ihmal ve unutulmasına mı acırsınız...”

Devlet idaresinde câhil adamlar...

Fuad Şemsi Bey, Osmanlı idaresinde “Tedrîsât-ı Umûmiyye Genel Müdürlüğü” yapmış bir devlet ve idare adamı idi. Şu önemli tesbiti ile sözüne devam etti:

“Bugünlerde zihnimi işgal eden hususlardan birisi de, başbakan ve bakanların, o makama geliş şekilleridir. Bu adamlar, o mevkie geldikten sonra devlet işleriyle meşgul olmaya başlıyor. Hatta memleketi, milleti ve

meseleleri, müşkilleri derinlemesine ilk defa o zaman görüyor, öğrenmeye başlıyor...

“Başbakan, ya avukat, ya doktor, ya mühendis yâhut hatta bir askerdir. Bir partiye başkan olur, sonra başbakan olur. Memleket idaresi, devlet idaresi ile alâkası yoktur. Hele dış siyasetin inceliklerini hiç bilmez...

Millet, deneme tahtası mı?

“Halkın bir sözü var: Deneme tahtası, diyorlar. Kırkına ellisine kadar devlet idaresinden, dış işlerinden habersiz adam, bunları nasıl öğrenecek; milletin, devletin kaderi, deneme tahtası mı!?

“Osmanlının eski bir an’anesi vardı; ki büyük devletlerin siyasetçileri hep böyle yetişir; en istidatlı gençler, hâriciyeye mülâzım, stajyer olarak girer, pişe pişe, kademe kademe yükselir; o hale gelir ki, düşmanın ne düşündüğünü, gelecekte ne düşüneceğini bile sezebilir...

“Yâhu her şeyin ihtisâsı oluyor da, siyasetin neye ihtisâsı olmuyor!?..”

“Gümüş Tül ve Alevler”

Derken sohbet şiir mevzularına geçti. Fuad Şemsi Bey şöyle dedi:

Ali Ulvi Bey, sizi bana Allah gönderdi. Geçenlerde bir dostum, sizin *Gümüş Tül ve Alevler* kitabınızla, Doktor Ali Kemal Belviranlı’nın *Aruz ve Ahenk* kitabını getirdi. Şiirlerinizin içinden birçok parçalar çok hoşuma gitti.

Bazı kimselere sordum:

“Yâhu bu zat kimdir? Neyin nesidir?..”

“Medine-i Münevvere’de oturur” dediler.

“Gelmez mi?”

“Ara sıra gelir...”

Yâhu sizi bana Allah getirdi. Aziz kardeşim, sen kimsin, bana bir lütfedip söyle de bileyim?..

Mustafa Runyun Bey’in sözleri

Fuad Şemsi Bey’e o anda, sanki manevî hocam Mehmed Âkif Bey’i görür gibi bakıyordum. Anlattım...

Mustafa Runyun Bey dedi ki:

“Efendim, Ali Ulvi Kurucu kardeşimizin bir dedesi vardı, büyükbabası ki, takvanın, faziletin, ferâgatin, İslâmî hizmetlerin âbidesiydi. Konya’nın en büyük âlimi, en büyük velisi idi. Pederi, Allah yolunda bizim pederlerle beraber hicret etti. Medine-i Münevvere’de vefat edip Cennetü’l- Bakî’e gömülmek izzetine erdi.

“Amcası 1960’da vefat etti. O da artık babasını geçmiş, dine, irfana hizmette Konyalının dilinde destan olmuştu... Kendisi de onların çocuğudur. Türkiye’nin dertlerini dâvalarını anlamak ona ecdattan kalmıştır.

“Ne bahtiyardır ki Mısır’da da Mustafa Sabri Efendi gibi, Zâhid Kevserî gibi, İhsan Efendi, Albay Sâdık Bey gibi kimselerin sohbetinde bulundu...”

“Hicret ne zamandı?..”

Runyun Bey bunları söyleyince, fakir de artık yeri gelmişti:

“Efendim, dedim; şahsıma ait olmayan bütün bu nimet ve devletlere nâil olmamda, ağabeyimiz, oda arkadaşımız Mustafa Runyun Bey’in büyük tesiri ve hissesi vardır...”

Fuad Şemsi Bey,

“Güzel, fakat hangi tarihte hicret ettiniz?”

“1939’da...”

“Azizim yani sen 17-18 yaşında ayrılmışsın buradan...”

“Evet efendim...”

“Sen Âkif’i gördün mü?”

“Senin ayrıldığın günlerde, memlekette, ne yazı, ne üslup, ne ifade, ne aruz, ne bilmem ne kalmıştı... İstiklâl Marşı’nı, Âsım’ı yazan şair, bu

memleketi bırakıp kaçmıştı. Bu memleket oturulamaz bir yangın yeri oldu, deyip gitmişti. O meydanda kimse kalmamıştı... Bütün bunlara rağmen, ömrü Arabistan'da geçen bir insanın Türkçeyi unutmaması, aruzu bu kadar rahat kullanması... Âkif'i gördün mü sen?.."

"Yok, efendim, o 36'da vefat etti; biz 39'da muhacir olduk... Buradayken de Konya'daydım, küçüktüm..."

"Peki nedir bu Âkif taklidi, benzerliği?.. Ben de yapıyorum, olmuyor!.. Evlâdım, ben de Âkif gibi şiir yazayım, diyorum. Şiirim, adıyla, vezniyle, kafiyesiyle şiir oluyor da ruhuyla şiir olmuyor!.."

Fuad Şemsi Bey hâtıralarını yazdı mı?

"Efendim, Kahire'de İhsan Efendi hocamız, Âkif'i bağrında yaşatan bir zat idi. Bizim hocamızdı, bana Âkif'i o sevdirdi... Fakat Âkif Bey merhuma asıl yakın olan, onun dostluğunu kazanmış olan sizsiniz. Hâtıralarınızdan biraz bahseder misiniz? Acaba onları yazdınız mı?.. İnşâallah yazmışsınızdır..."

"Hâtıralarım gönlümün safahatında... Galiba, maalesef benimle kabre gidecek... Eşref Edip, Ömer Rıza ve Hasan Basri Beyler gibi erbâb-ı kaleme hayranım. Benim, bugünki işini yarına bırakan, hiç hoşlanmadığım, müsevvif bir halim var.

"Mâhir Bey de defalarca: Şu hâtıralarını yaz, diye defalarca söyler; gördüklerini, bildiklerini, yazık ediyorsun, der.

"Fakat aziz kardeşim, Âkif'in benim bildirip tanıtmama ihtiyacı kalmadı ki, Âkif artık gönüllerde mevki tuttu...

Eşref Edib ve Çantay'ın hâtıraları

"Eşref Edip'le Çantay iyi ettiler, gördüklerini bildiklerini yazdılar... Benimki tabii Âkif'in şahsi halleri, karakteri üzerine olur. Mertlikleri, verdiği söze riâyeti, insaf hissi, nefsine hâkimiyeti, şiirlerini okurken tevazuundan terlemesi gibi...

“Bir Âkif var, bir de Fikret var... Mizacları, tevâzuları bakımından, şairlikleri bir tarafa, ikisi de ayrı ayrı kimseler. Âkif’in istediği, rahmetle anılmak; ötekinin derdi dâvası, şan, şöhret, alkış…”

Fakir bu arada,

“Efendim, bendeniz gençlik yıllarında: Allah’ım Âkif gibi şair, Cenap Şehâbeddin gibi nâsir olayım, diye dua ederdim” dedim.

Cenap Şehâbeddin’in sözleri

Bunun üzerine Fuad Şemsi Bey şunları söyledi:

“Âkif’i en son anlayan, ama herkesten daha iyi anlayanların birisi de Cenap olmuştur” dedi.

“Efendim, onun Âkif Bey’in şiirleri için bir tarifi, bir tesbiti var: Sehl-i mümteni’ diyor. Kendisinin bu sehl-i mümteni’i de bir tarifi var ki, ona hayranım. Sehl-i mümteni’ için: A’zamî derecede basit, a’zamî derecede güzel...”

“Evet, ben de beğenirim. Bir üdeba meclisinde, Süleyman Nazif:

“Günümüzün edîb-i a’zamı Cenap’tır” demiş. Bunun üzerine mecliste bulunan Cenap Şehâbeddin,

“Hayır, günümüzün edîb-i a’zamı, şair-i a’zamı Mehmed Âkif Bey’dir.’ diye cevap vermiş... Onun bu insaflı sözüne de hayranım...”

Aruz ve hece vezinleri

Mehmed Âkif bahsinden sonra Fuad Şemsi Bey sordu:

“Hece vezniyle de şiirlerin var mı?”

“*Gümüş Tül*’ün sonunda birkaç şiir var, ilâhî olarak... Ali Kemal Bey onları bestelemiştir” dedim.

“Küçüklüğünden beri mi aruzu seversin?”

“Efendim, aruzu aruz olarak İhsan Efendi hocamız okuttu. Aruza ondan başladık... Yalnız daha çocukluğumdan beri dinlediğim bestelerin

güftelerine bakıyorum, hep aruz... Yunusun şiirleri müstesna, ezberimde heceyle şiir yok desem yalan olmaz.

Rıza Tevfik'in şiirleri

Rıza Tevfik'in *Abdülhamîd'in Rûhâniyetinden İstimdâd* şiirini Mustafa Sabri Efendi'nin huzurunda birgün okumuştum da,

"Yâhu insanda şiir okuma kabiliyeti olmalı... Aruz zaten güzeldir, kendini okutturur; ama sen heceyi de güzel okudun yâhu" demişti.

Mustafa Sabri Efendi, Rıza Tevfik'in bu şiiri hakkında şunları da söylemişti:

"Âkif'te bulunan ince nükteler, nazik taraflar Feylosof'ta da var.

Bir çürük ipliğe hülyâ dizmişiz,
Deli sen değil, sâde bizmişiz;
Sâde deli değil, edepsizmişiz,
Tükürdük atalar kıble-gâhına.

"Çürük ipliğe hülya dizmek" işte şiir budur. Hayal içinde hayal, melâl içinde melâl, dalâl, sapıklık... Kupkuru bir sevda, dîvânece bir sevda..."

Yeni nesillerin edebiyat ve san'at ihtiyacı nasıl temin edilecek?

Fuad Bey dedi ki:

"Dışarıya pek çıkmıyorum. Temasım da pek az... Aruzla şiir yazanlar var mıdır?.. Yetişen ve yetişecek olan nesillerin edebiyat ve san'at iştiyaklarını, ihtiyaçlarını kimler temin edecek?.. Yetişecek nesillerin fikri, his, ruh ve zihin tekâmülleri, nasıl temin edilecek, nasıl karşılanacak, nasıl tatmin edilecek bilmiyorum..."

Sonra gözlüğünü takıp, kendisinin, o sıralarda basılmış olan *Hak* adlı şiir kitabından, divanından, bazı yerleri okudu. Şiiri, aruzun ve kelimelerin hakkını vererek güzel okuyordu.

Böyle güzel şiir okuyanlardan Mustafa Sabri Efendi ile Mâhir İz Bey de

daima hatırımdadır. Okuduğu şiir kitabından, sonra imzalayarak bizlere de birer tane vermişti...

Niçin küsüp kapanmış!?

Üstad bir canlı tarih; gerek konuşurken, gerek şiirlerinden okurken, gönlümden şunlar geçiyordu:

Bu kadar bilgi, görgü neden Fuad Şemsi Bey'in kendisinde kalıyor? İnsan kıtlığında, yetişen nesli, kimler yetiştirecek?.. Şahane bir evi var, niçin o evi bir mektep, bir medrese olmuyor; bir ekol olmuyor? Niçin küsüp kapanmış?..

Gerçi bu sual o yıllarda, bana da sorulabilirdi. Ama ben son yıllarda konferanslara gitmeye başladım, Medine-i Münevvere'ye hacca umreye gelen dostlarla, elimden geldiği, dilimin döndüğü kadar yıllardan beri sohbet ederim. Bu sohbetler aziz kardeşim, gönüldaşım Hüseyin Avni Güngören Bey'in himmetiyle daha bir intizama da girdi.

Neden kendi âlemine gömülmüş?

Fuad Şemsi Bey hayatının son yıllarını da inziva içinde geçiriyordu. Ayrıca onun görgüsü bilgisi ile tanıdığı, şahidi olduğu tarihî şahıs ve hadiselerle, benimkiler kıyas bile edilemez...

Gençliğe ümmet-i Muhammed'e faydalı olan, yetişmesi uğruna ömürlerini sarf edenlerden gönlümde, Hasan el-Benna, Süleyman Nedevî, Ebul Hasen Nedevî, Mâhir İz Bey vardır...

Fuad Şemsi Bey'in, tabii o günkü düşünce ve telâkkim ile, böyle kendi âlemine gömülmüş kalması, bana ağır geliyordu.

Âkif ve Yahya Kemal tesiri

Fuad Şemsi Bey dedi ki:

"Azizim, sende yalnız Mehmed Âkif tesiri yok; Yahya Kemal tesiri de var. İstanbul için, Boğaziçi ve Çamlıca için yazmışsın. Onları okurken

Yahya Kemal’i dinliyorum, sandım...”

“Efendim, bizler Konya’da hep İstanbul efsanesini dinleyerek, buraya hayranlık besleyerek büyüdük. Kurân-ı Kerîm kırâatının, hattın, mûsikînin, san’atın, şiirin, her şeyin güzeli burada olur diye dinledik. Buraya hasret duyduk. 1939’da babamla beraber vize almak için kısa bir ziyaretimiz oldu. O zaman Fatih Sultan Mehmed’in türbesi ile Ayasofya’yı ziyaret etmemiz engellendi. Acı bir hâtıra idi...

Bugünkü hal, beni yalancı çıkarıyor

“Ancak 1955’te ilk defa geldiğimde, İstanbul’a Çamlıca sırtlarından otobüsle girerken, Marmara denizi, Adalar, Boğaziçi gün doğmaya yakın, hayal meyal seçiliyordu... Adeta cennetten inmiş bir tablo gibi ruhumu sardı, sarstı... Hayranı olduğum şu mısra sanki canlandı; ruhumun lisanı oldu:

Hüsn olur kim, seyrederken ihtiyâr elden gider...

“Öyle güzellik vardır ki, güzellik ona denir ki, onu seyrederken kendinizi kaybeder, unutursunuz...”

“İstanbul’un seyir ve temâşâsı da bana öyle tesir etti. *Âbideler Şehri İstanbul*, *Boğaziçi* ve *Çamlıca* şiirlerindeki mısralar, ruhumun tutulduğu o halin ifadesidir.

“Fakat bugünkü hal, o yazdıklarımı, o mısralarımı, ne yazık ki tekzip ediyor...”

O yeşil renk, beton rengine dönüştü

Fuad Şemsi Bey merak etti:

“Hangi mısralar onlar?”

“*Boğaziçi* manzumesinde:

Boydan boya sâhilleri tâvus tüyü rengi,
Örmekte bütün tâze baharlar bu çelengi.

“O yıllarda sahilleri boydan boya yeşil bir çelenk olan Boğaziçi, bugün beton rengine boyanmıştır...”

“Gel seni kucaklayayım!..”

Fakir böyle deyince, Fuad Şemsi Bey coştu:

“Yâhu sen konuşulacak insanmışsın!.. Yâhu ben bu anlayışta, Boğaziçi’ni, şiiri, şairi, aruzu, dinimi, imanımı, Allah’ımı, Resûl’ümü, bu kadar sevecek, sevdirecek bir dost arıyorum, yâhu...” dedi. Sonra,

“Gel seni bir kucaklayayım” diyerek, kalktı, beni kucakladı, öptü...

O zaman, fakir de, onun bu iltifâtından istifade ederek, hakkında, gönlümden geçenleri söylemeye cesaret ettim.

Fakir, Mustafa Runyun’dan küçüğüm, Ali Yakup Bey hem büyüğüm, hem hocam; kendisine üstad derdim...

Abdurrahman Gürses Hocamız, şeyhülkurrâ, 1930’dan beri tanıdığım, her hacca gelişinde ellerini öptüğüm, çok hürmet ve muhabbet beslediğim bir büyüğüm...

Bu muhterem zevat o gün bana müsaade ettiler; hürriyet verdiler... Fuad Şemsi Bey’le biz konuşuyoruz, onlar da dinliyorlar... Devam ettim:

Bu muhteşem ev, neden bir akademi olmuyor?

“Efendim, sizi dinlerken, bir ara dalmıştım. İçimden şunlar geçti. Müsaadenizle arz edeyim:

“Efendim, siz gördükleriniz, yaşadıklarınız ve hissettiklerinizle, şu anda tarihten bir yaprak değil, bizzat yaşayan bir tarihsiniz... Acaba sizin gibi üstadın hocalığında, bu muhteşem ev, yetişen gençler için, neden bir akademi, bir medrese olmuyor?..”

“Ah kardeşim, bendeniz, insanlardan kaçar oldum; merdüm-girîz oldum...”

“Efendim, bendeniz insan mizacını ikiye ayırırım...” diye devam ettim...

Bir gül için, bin dikene katlananlar

“Efendim mizac var insandan kaçar; mizac var, insana koşar... Hayatımda hayranı olduğum kimseler var. Amcam bunlardan birisi idi. İmam Hatip Okullarının yeni yeni açıldığı zamanda, orada ders veriyordu. Okul müdürü bey, devrimlerden bahsetmiyor diye, aleyhine rapor göndermiş...

“Amcam raporu biliyor, yine müdüre iltifat edip, başköşede ağırlıyor... Bir dostu müdürün buna layık olmadığını ve gizli raporu söyleyince, amcam: Evlâdım ben hepsini biliyorum. Bak şair ne diyor:

Yâr için ağyâra minnet ettiğim aybeyleme,
Bâğıban bir gül için, bin hâre hizmetkâr olur...

“Bir gül, bir talebe için, bin dikene, bin münafığa katlanır kahrını çekerim...

“İşte amcamın hizmet yolu bu idi...”

Ben bunu anlatınca, Fuad Şemsi Bey:

Okuyan ve konuşan değil; yaşayan!..

“Ah Ali Ulvi Beyciğim, amcan ayağı öpülecek insan imiş... Nerde bende o fazilet... Bunu insana, büyük imanlar yaptırır. Bunları büyük insanlar yapar... Kur’ân-ı Kerîm ne diyor: İslâm yaşayanların dinidir; yalnız okuyan ve konuşanların dini değildir...

“Ben ömrümün son günlerine geldim. Ah keşke, ben de amcanızın meşrebinde bir insan olsaydım da o hizmetlere katılsaydım... Fakat aziz kardeşlerim, ecdâdın dediği: At izi, it izine karıştı... Yâhu Mehmed Âkif’i kaçıran memleket, kimlerin eline kaldı?..”

Fuad Şemsi Bey’in yaşlı ve üzgün sesiyle, üzgün dertli ifadesiyle söylediği sözler, onu da bizi de ağlatmıştı...

Âşiyân’a komşuluk

Mevzuu değiştirmek, aynı zamanda ne diyeceğini, mütâlaalarını merak

ettiğim için sordum:

“Efendim, Tevfik Fikret’in Âşiyân’ına komşusunuz... Biraz ondan da bahseder misiniz?”

Fuad Şemsi Bey, bir “Ah!” çekti ve şunları söyledi:

Ah efendim ah!.. O bahis bir yaradır. Sade kendine etmedi, on sekiz yaşında Amerika’ya gönderdiği o yavruya da etti. Onunla da kalmadı, Türk gençliğine etti...

Fikret ve İttihatçılar

Bir cenâbet zümre var. İttihat ve Terakki bakıyyetü’s-süyûfü, arta kalanları... Fikret önce İttihatçıları tuttu. Fakat az sonra sahtekârlıklarını anlayınca, dayanamadı çekildi. Onları kuvvetli, şiddetli bir şiirle lânetledi:

“Kopsun seni bir hak diye alkışlayan eller...” dedi.

Ondan sonra İttihatçılar, Batıcı zümre, hepsi Fikret’e ateş püskürdüler. Hatta bir İttihatçı şair, mısraı çevirdi:

“Kopsun seni Fikret diye alkışlayan eller...” yaptı.

Kimse yanına gitmez oldu. Aşiyan’a Rıza Tevfik gibi bir iki dostundan başka kimse uğramazdı.

Fakat herif ne zaman küfrünü ilân etti; *“Târîh-i Kadîm”* adlı inkâr-nâmesi ortaya çıktı; Robert Koleji misyonerlerinin emrine girdi; zangoçluğu şeref bildi; oğlunu kurban etti...

Ondan sonra Fikret, artık en büyük şair, lider, fikir adamı oldu...

Fikret’in dindarca şiirleri

İlk şiirleri san’atkârânedir, dindarâne güzel şiirleri de vardır: *“Sabah Ezanında”* gibi… O şiirinde şöyle der:

Allâhu ekber… Allâhu ekber…
Bir samt-ı ulvî: Kalb-i tabîat,
Bir samt-ı nâlân: Rûh-i avâlim,

Etmekte zikr-i Hallâk'ı dâim;
Etmekte ra'şân ra'şân ibâdet…

Fakat dalâlete düştükten, *"Târîh-i Kadîm"* şiiriyle ilhâdını ilân ettikten sonra kendisine alâkam kalmamıştır."

"Kenz-i mahfî imiş bu yâhu!.."

Fuad Şemsi Bey, Fikret'in "Târîh-i Kadîm"şiirine manzum bir cevap da kaleme almış. Bu cevap "Hak" kitabının son sayfalarında bulunuyor.

Güneş gurup etmek üzere idi. Sohbet bütün aşk ve şevkiyle devam ediyordu. Bilhassa Abdurrahman Gürses Hoca'nın büyük dikkat, alâka ve vecd ile, şöyle kulağını da tutarak dinlemesi, meclisin şevkini daha çok artırıyordu.

Ali Yakup Hoca, meşhur lâtif konuşması ve şakasıyla dedi ki:

"Yâhu sen neler bilirmişsin!.. Yâhu geçenlerde Yugoslavya'dan mektuplar alıyorum: Efendim, Medine-i Münevvere'de Ali Ulvi diye bir hoca çıkmış filân... Yâhu bizim Ali Ulvi değil mi bu!? Yâhu neler biliyormuşsun sen yâhu!.. Allah Allah!.. Runyun ne dersin, kenz-i mahfî imiş bu yâhu!.."

Boğaziçi'nin muhteşem manzarası

Güneş batmakta, Boğaziçi'nde muhteşem manzaralar ortaya çıkıyor... Fuad Şemsi Bey'e dedim ki:

"Üstadım, şu manzaraya bakınız. Şiir burada yazılmayıp da nerede yazılır. Bu manzaranın güzelliğine bakarken, bunun ilhâmı ile insan aklını kaybedecek diye korkuyor.

Ben böyle konuşurken, hazret şu cevabı verdi:

Asıl manzara: Yeşil Kubbe

"Canım kardeşim, asıl manzaralar manzarası sizde... Yeşil Kubbe sizde... Sen benim canım Muhammed'imin ravzasındasın... Bulunduğun yerin kendisi şiirdir... O mevkiin feyzi senin şiirlerinde seziliyor... Meselâ senin,

Yahya Kemal’in:

Gel bu mevsimde gurup vakti Cihangir’den bak,
Bir zaman kendini gönlündeki rü’yâya bırak;
Başkadır çünkü bu akşam, geçen akşamlardan...

şiirini taklit ederek yazdığın *Çamlıca* şiirinde bile Ravza-i Mutahhara’dan aldığın ilâhî ilhamın tesirleri var...

“Yahya Kemal okuyucularını, bir hayâl âlemine götürüyor... Sen kâinat ve tabiatı bir ibadethane yapıyorsun. Yahya Kemal’in götürdüğü kâşâne, ışıklardan, renklerden, çiçeklerden yapılmış... Seninki, Allah’a götüren bir ibadethane oluyor... Şu Çamlıca’yı kendi sesinle bir oku da dinleyelim...”

Çamlıca şiirinden beyitler

Bunun üzerine Çamlıca şiirinden bazı beyitler okudum:

Sen de meftunsan eğer, ben gibi, bülbül sesine,
Güllerin rengi kadar tatlı, gönül neş’esine,
Bir gurup vakti, süz etrafı, şu zümrüt tepeden
Hislerin rengi temizlendiği an her lekeden...
Güneşin, pembe bulutdan dökülen hüzmeleri,
Donatır, rûha gülen, neş’eli renklerle yeri...
Açılan goncaların her biri hûrîlere eş,
Tutuşur Marmara’nın kalbine girdikçe güneş...
Boğaz’ın ufkuna sardıkça gümüşden bir tül,
Bin çiçek bahçesinin ömrünü sürmekte gönül...
Bir ilâhî koku baygın yayılırken ovadan,
Aks eder gönlüne bir tatlı nefes her yuvadan.
Gece mehtâba dalan burda yanar, şair olur,
Arş-ı A’lâ’dan inen aks-i sadâlar duyulur...

Hislerin, fikirlerin, inançların rengi...

Okumam bitince, Fuad Şemsi, Bey dedi ki:

“Hele bir mısra, ona doyulmaz; ben doyamadım:
Bir gurup vakti, süz etrafı, şu zümrüt tepeden,
Hislerin rengi temizlendiği an her lekeden...

diyorsun... Efendiler!.. Aziz dostlarım; günümü cennet eyleyen, bana cennet hayatı yaşatan, aziz misafirlerim...”

Abdurrahman Gürses Hocaefendi’ye dönüp, hitap ederek:

“Aziz ve muhterem hocam, bugün dert, hislerin lekelerden temizlenmesidir. İnsanlığın derdi budur. Efendim, hisler lekelendi, fikirler lekelendi, inançlar lekelendi; san’at, edebiyat, her şey lekelendi...

“Ali Ulvi Bey kardeşim diyor ki:

“Hislerin rengi temizlendiği an her lekeden...

“İşte insanlığın muhtaç olduğu devâ hali budur... Ah o hislerin, fikirlerin, inanç ve imanların, vicdanların, akılların, gönüllerin lekelerden temizlendiği an, işte o an, ne zaman gelirse...”

“Ali Kemal Bey’i görmek isterim.”

“Efendim, dedim; Ali Kemal Bey olmalıydı da şiiri o okumalıydı. O zaman daha bir başkalaşırdı.” Ben böyle deyince,

“Yâhu, bu Ali Kemal Bey’i de görmek isterim; göreceğim mutlaka, inşâallah... *Aruz ve Âhenk* kitabını dikkatle okudum. Doktor’un teşhisleri var, keşifleri var. Edebiyat âleminde âhenk mevzuundaki görüşlerine hayran oldum. Çok zeki bir doktor, bu doktor... Kitabında en çok sizin şiirlerinizden misaller alıyor. Münasebetiniz nedir?..”

“Efendim, hem arkadaşlık, hem hâfız meslektaşımız olur. Hıfzını bizde ikmâl etmişti, talebemiz de olur. Ayrıca ben şiir ve şairliğimi kendisine medyûnum. Daha Tıbbiye’de talebe iken çıkardığı *İslâm’ın Nuru* mecmuasına şiir yazmamı teşvik ederek, beni o başlatmıştı... Dine hizmet için o mecmua onun bir ideali idi.”

Ali Kemal Bey’den bahis açılınca, kendisinden naklen bir hâtırasını

anlattım. Hepsi güldüler. Fuad Şemsi Bey, hem gülüyor hem de,

“Vay canına!.. Vay canına!..” diyordu.

Çorlu macerası

Anlattığım hadise şudur:

Ali Kemal Bey yedek subaylık ilk eğitiminden sonra doktor olarak birliklere dağıtım için kur’a çekmiş; Çorlu çıkmış...

Yedek subay arkadaşlarından Çorlulu bir doktora sormuş:

“Yâhu doktor, benim hizmetim Çorlu’ya çıktı. Hiç görmediğim, bilmediğim bir yer... Biliyorsun benim biraz muhafazakâr tarafım da var. Dindar kimselerle görüşmeyi isterim. Lütfen bana Çorlu’daki bir dindar arkadaşı tavsiye eder misin?..”

Evliya Abdullah Bey

O böyle deyince, doktor arkadaşı demiş ki:

“Ali Kemal Bey, sana bizim Evliya Abdullah Bey’i tavsiye ederim. Eczacı Evliya Abdullah Bey var...”

Ali Kemal Bey diyor ki:

“Bunu duyunca hayran oldum. Doktor arkadaşa sordum: Demek böyle evliya denilecek kadar, doğru ve dindar bir arkadaş öyle mi?..”

“Ne söylüyorsun doktor yâhu! Ramazan gelir gelmez, ne şişe kalır, ne meze kalır; tam bir ay!.. Böyle bir evliyadır bizim Abdullah Bey...”

Ali Kemal Bey kendi kendine:

“Yâhu bu memleketin evliyası böyle ise, acaba eşkıyası ne olacak!..

Hikâye buraya gelince hepsi güldüler. Fuad Şemsi Bey,

“Vay canına, ne belâ evliya imiş, ya eşkıyalar nasıl acaba!..” dedi.

Çorlu’da bir doktor, Albay Rüsûhi Bey

Ali Kemal Bey hadisenin devamını şöyle anlatırdı:

Her neyse Çorlu’ya gittim. Doktor Albay vakur, heybetli bir zat idi. Dosyalarımız önünde; gelen doktorları vazife yerlerine gönderiyor: Sen buraya git, sen şuraya git!..

Benim dosyam eline geçince, baktı, bana sordu:

“Evlât, *İslâm’ın Nuru* mecmuasıyla senin bir alâkan var mı?”

“Efendim, fakir bendeniz...”

“Yapma yâhu!.. Sen misin; şöyle otur öyleyse...”

Bu zat, Albay Doktor Rüsûhi Bey, Sâmi Efendi hazretlerine bağlı bir zat imiş ve başından beri de *İslâm’ın Nuru*’nu takip edermiş...

Çorlu, bir Ali Kemal daha bulamaz

Beni evine götürdü. Evde sordu:

“Doktor, yemek hazır, seccadeler de serili... Hangisini yapalım?..”

“Efendim, namazımızı kılalım da, rahat rahat yemeğimizi yiyelim...”

Albayla ahbap olduk. Oranın vâizleriyle, müftüsüyle, din adamlarıyla görüştük. Hatta terhis olacağım vakitte, Albay Rüsûhi Bey bana:

“Gel evlâdım, Çorlu’da kal. Çorlu garip bir yer. Sende hizmet kabiliyeti var... Konya, çok Doktor Ali Kemaller bulabilir de Çorlu bir Ali Kemal daha bulamaz” diye teklif ve tavsiyelerde bulundu.

Diğer arkadaşlar da ona katıldılar... Fakat nasip öyleymiş, kalamadım...

Gönlümün Hüsâmeddin Çelebisi

Fuad Şemsi Bey’in huzurunda Ali Kemal Bey sohbetine biraz daha devam ettik. Dedim ki:

Ali Kemal Bey’in, fakirin şiirlerini teşvik hareketlerinden birisi de, Çorlu’da asker olduğu günlerde, *Gümüş Tül ve Alevler*’den seçtiği on sekiz beyiti, *Mesnevî*’nin ilk on sekiz beyitine nazire niyetiyle seçip bastırmasıdır... Bunu bayram tebriki olarak, eşe dosta göndermişti.

Ben de bunun üzerine ona:

“Doktor sen de benim gönlümün Hüsameddin Çelebi’sisin, sen olmasan, senin gayret ve hizmetlerin olmasaydı, bu şiirler de doğamazdı...” demiştim.

Edâ mı, kazâ mı?..

Fakir bunları anlatırken, Ali Yakup Bey, Allah rahmet eylesin, kabri cennet olsun, yavaşça eğilip dedi ki:

“Akşam namazını eda mı edeceğiz; kazaya mı bırakacağız?..”

Bunun üzerine ben cesarete gelerek, Fuad Şemsi Bey’e,

“Efendim, bizim abdestimiz var” deyiverdim. Fuad Şemsi Bey, Mustafa Runyun’la gelen iki talebeye:

“Yavrularım koltuğuma girin de, ben de bir abdest alayım” dedi. Abdest aldı, geldi...

“Böyle sohbet dinlemedim!..”

Akşam namazını Abdurrahman Hocamız kıldırdı. Namazdan sonra Hoca, Allah ömrüne bereket versin, âfiyet versin, feyizli, bereketli, nurlu insan, bir aşir okudu...

Aşirden sonra talebelerden biri şunları söyledi:

“Ne tedbirsizlik, ne talihsizlik ki şu sohbeti bir kasete kaydedemedik, bir teyp getirmeyi akledemedik... Ben Dil ve Tarih’in son sınıfındayım. Dört senelik tahsil hayatımda, bu kadar derin, bu kadar edebî, tarihî, manevî, güzel, tatlı bir sohbet görmedim ve dinlemedim. Ne talihsizim ki bir teyp getirmemişim...”

Fuad Şemsi Beyefendi’ye vedâ edip, evden ayrılırken arkadaşlara şunları söylemeden duramadım:

Bir himmet ehli yok mu!..

“Millet olarak, talihsizliğimizle beraber, tedbirsizliğimiz de devam ediyor ve görünüşe göre de devam edip gidecek. Böyle bir kıymet, ziyan edilir,

kendisinden gençlerin istifadesi için millî irfan müesseselerimiz, eğitimcilerimiz tedbirler almazlar... Tedbir almak şöyle dursun, bilmezler; bilseler de aldırmazlar...

“Doksan yıllık hayatında, bütün yakın tarihin içinde yaşamış bir ilim, irfan ve devlet adamının, hâtıraları kendisiyle birlikte kaybolup gidecek... Kendisi belki yazamayacak; ama bir himmet ehli veya ilim irfan adına bir vazifeli de gelip kayda almaz...

“Ya bu evdeki san’at eserleri, o kıymetli levhalar, o ta’lik kuşak acaba ne olacak, kimlerin elinde kalacak?..”

Çok geçmeden, Kadir Bey’den, Fuad Şemsi Bey’in vefat haberini aldım, üzüldüm... Allah rahmet eylesin...

Fuad Şemsi Bey’in Şiirleri

“Hak” üç yüz sayfalık bir kitap. İçinde iki yüze yakın aruzla yazılmış şiir var. Bu şiirlerin birkaçından aşağıdaki parçalar seçilerek alındı.

Kitap, Allah’a hamd ve Resûl’üne salât ü selâmdan sonra, şöyle güzel ve mânalı bir *“İthaf”* ile başlıyor:

“Bu eseri, maddî hiçbir istikbâl va’d etmeyen İlâhiyyat, İmam-Hatip ve Kur’ân-ı Kerîm dershânelerine bağlı, talebe ve me’zun bir avuç fedâkâr, vefâkâr çocuklarımıza ithaf ediyorum… Hak yardımcıları olsun!..”

GELECEK NESİLLERE

Zulm ü zâlimden ihtirâzım yok.
Dilde sevdâ-yı imtiyâzım yok.
Haksızın durmadım yanında bile;
Hakka bir kere i’tirâzım yok.
Söyledim, söylemek eğer haksa;
Hak hilâfında harf ü lâfzım yok.
Gizli maksatla söylemem bir söz;
Vecd-i vicdânım, âl ü râzım yok.
Hak için olsa hak demem, hatta;
Cebre, Kur’ân ile, cevâzım yok.
Hak sevenlerleyim kıyâmete dek;
Azamet ü kibr ü gayzım yok.
Oldum ümmet Resûl’e, kul Hakk’a!..
Başka bir yerde bir melâzım yok.
Hak için can verir de can alırım;

Kula, Allâh için niyâzım yok.
Mest-i ahd-i Elest'im; ey Şemsî!
Hamdulillâh ki ahde nakzım yok.

DİLİM

Âşıkım, sizlere, ben kurbânım!
Ey ezânımla, lisânım, vatanım!
Dilerim, haşri ederken ferman,
Bizi birlikte yaratsın Yaradan!

VATANIM

Benzemez bir yere eşsiz bu diyar…
Bu minârem, bu mesâcid, bu mezar!..
Şu basit damla kavuşmuş bu saçak…
Rûha yâ Rab!.. Ne sıcak bir sığınak!..
Nerde her ihtiyar ak pak böyle
Bakar Allah'ı gören gözlerle…
Evliyâ mahşeri her bir şehri;
Bû-yi Cennet doludur, türbeleri!
Yer ve gök, canlı ve cansız yek-dil,
Eder Allâh'ımı zikr ü tehlîl…

YA RESÛLALLAH!..

Dergehinden etmesin Rabb'im, beni bir an cüdâ!
Arş'a, bir sensin eden halk-i cihandan i'tilâ!
Cümle noksandan münezzeh halk edip hilkat seni,
Yâ Resûlallah! Sen oldun Habîb-i Kibriyâ!

NAMAZ

Namaz, huzûr-i İlâhî'ye, Hakk'a vuslattır!
O nûra gark olarak, Hak yolunda nusrattır.
Sükûnla, vecd ile, vicdanla, başka âhenktir;
Namaz, hayât ile kat'-ı alâka etmektir…

EVLİYÂULLAH

Gözlerinden bellidirler, başkadır dünyâları;
Bağlananlar vecd ile Allâh'ına ihlâsına.
Sorma, bilmezler nedir, mihnet, meşakkat, ihtiyaç…
Mesttirler, gark olup şükr ü rızâ deryâsına…

TEVHİD

"Birdir Allah!" demesen, ruh bulamaz sabr u sükûn.
Bereketsiz geçer eyyâm, daralır kalb ü derûn.
Çiğnetip hakkı, yarın korkusuna;
Kul olursun kula, düştükçe hayat kaygusuna…

VATANI ÖZLEYİŞ

Hoş gören, afvı bilen, zinde ve derviş erler…
Rızkı dar, gönlü geniş halk ile, ma'nâ dolu yer!
Beş namaz vakti gidip, câmie sâkin sâkin,
Kavuşan Rabbine binlerce muvahhid mü'min…
Şu namazgâh… şu küçük çeşme… minârem… bu sükûn;
Ehl-i cennetle mi yâ Rabbi, bu yerler meskûn…

AN'ANELERİMİZ

Ramazan günlerimiz… Akşamımız…
Haccımız… Kandilimiz… Bayramımız…
Hele Rabbim, o ezanlar… salavât…
O semâvî, o İlâhî feryâd…
Cum'alar… Beş vakit istiğfârlar…
Beşiğinden alarak, tâ be-mezâr,
Yükselip Arş-ı İlâhî'ye kadar,
Eylemişler bizi bin yıl ikdâr…
……..
Kimsesiz, an'anesiz… Yer yurtsuz…
Koma yâ Rab bizi, biz öz kulunuz.

“Târîh-i Kadîm”e Cevap

Fuad Şemsi Bey, Fikret’in o şiirine manzum bir cevap da kaleme almış. “*Hak”* kitabının son sayfalarında bulunan bu cevaptan birkaç mısra:

GURUR

“Ben!” dedin, “Ben!” diye aksetti sesin;
Gördüğün, dinlediğin, kendindin.
Girişip pür-azamet teşrîhe,
Görmedin; baktın ama târîhe.
Öyle kandın ki, ferîdiyyetine,
Bekledin secdeyi, her hikmetine.
Hânümânınla harâb olmuşsun,
Bekliyorsun, sana âlem uysun!

İSYAN

Bakmayıp aczine, mâhiyyetine,
Zerreden zerre şu cüz’iyyetine,
“Kırdım, ezdim, niye hâlâ bir enîn,
“Bir sadâ çıkmadı?.. Yok, çünkü” dedin…
……..…
Halkının anlamadın, hilkatini;
Meskenet sandın ubûdiyyetini.
Mütevâzı, mütevekkil, mü’min,
Örnek insanları ettin tel’in…

HABER

Okuyup unf ile son buyruğunu,
Kinle sıkmıştın o gün yumruğunu.
“Ben!” demiştin, “Sana, varsan, diyorum,
“Hadi yağsın gazabın, bekliyorum!..”
Geçmeden iki üç hurde sene,
O gazap indi… Fakat can evine!

Bir uzak elden esip bir sarsar,
Bir haber verdi, gazaptan Kahhâr!
Yıktı bünyâdını da, rûhunu da,
Oldu altüst can evinde dünya.
Verdiler, hasta idin sen, haberi;
Kapanan gözlerinin söndü feri.
Ne o savlet, ne o dik dik bakışın,
Kaldı cansız, yatak üstünde başın…

Celâl Hoca

Merhum Celâleddin Ökten Hoca'yı 1958 yılında İstanbul'a geldiğimde ziyaret etmek istedim. Kendisinin Beyazıd'daki Soğan Ağa Camii'nde *İhyâ-yı Ulûm* okuttuğunu söylediler...

Soğan Ağa Camii'ne gittim. Hoca'nın dersine katıldım, dinledim... Çok güzel bir takrir tarzı vardı. Hazır olan cemaate, ağır ağır anlatıyor; İmam Gazalî'nin irşâdını benimsetiyor, sevdiriyordu.

Bu ilk tanışıklıktan sonra kendisiyle çok görüştük. Medine'ye gelip fakirhanemizde, bize misafir de oldu.

"Bunu bilirim, şunu bilmem!.."

Celâl Hoca, düşünerek konuşurdu. Medrese tahsili görmüştü. Arapçası kuvvetliydi. Çok iyi Kelâm ve Mantık bilirdi. Bildiğini çok iyi bilen birisiydi; bahis kendisinin bilmediği bir sahaya intikāl ederse;

"Azizim ben bu işin câhiliyim" demeyi bilen kâmil bir insandı... Meselâ tarih bahislerinde,

"Son üç padişahın devrini çok iyi bilirim. Bir şey sorarsanız cevap veririm; gerisini iyi bilmem" derdi.

Ali Fuad Türkgeldi

Kendisi, son devrin tarihi hakkında Ali Fuad Türkgeldi'den üç sene ders görmüştü.

"Ali Fuad Bey'den üç sene ders aldım. Sualler sordum, cevaplar aldım" demişti.

Celâl Hoca merhum bu malumatını acaba kaydedip yazdı mı; ne oldu?

Yoksa aldığı cevaplar kendisiyle mi gitti... Bunu, kerîmesi Doktor Hümeyra Hanım'a ve mahdûmu Profesör Sa'deddin Bey'e sormalı...

Şair ile âlimin farkı

Bir keresinde Nâmık Kemâl ile Cevdet Paşa mukayese olunduğunda, şair ile âlim farkını şöyle anlatmıştı:

"Nâmık Kemâl'i Ali Ulvi Bey anlar, takdir eder, değerlendirir. Cevdet Paşa'yı da fakir takdir ederim... Nâmık Kemâl şiir noktasından his, heyecan, sevgi ile yazar... Cevdet Paşa ise ilim ve mantık gözüyle bakar. Hadisenin seyrini, ilim ve mantık ölçüleriyle değerlendirir:

"Bu vakalar olur mu, olabilir mi, vukû'u imkân ve ihtimal dâhilde midir?.."

Şairin ise buna vakti yoktur. Heyecan halindedir; öyle yazar, okuyanlara dinleyenlere o heyecanı nakleder.

"Âlim, işi hayale, heyecana bırakamaz. Mukaddimeyle, başlangıç ile neticeyi, sonu birbirine bağlar... Frenkler buna, meseleler arasında sentez yapmak, derler. Biz de, terkib deriz. İlm-i Terkib budur..."

Doğu-Batı

Celâl Hoca, İlm-i Kelâm, İlm-i Mantık, Lisan-ı Arab ve yakın tarih bildiği gibi Batı'yı da bilirdi ve sık sık,

"Bir âlimin Batı'yı da bilmesi lâzımdır. Bilmeyen bir nevi miyop oluyor; ileriyi göremiyor" derdi.

Batı'yı iyi bilmeyen, dışından okumuşları da şöyle tahlil etmişti:

"Elli hatta yüz yıldır, bizim münevverlere hâkim olan ve bugünkü neslimizin de fikrî tarafını temsil eden düşünce şudur: Onlar gibi olalım; onların varlığında, benliğinde, âdet ve an'anesinde eriyelim...

Aşağılık duygusu...

"Maalesef Batı konusunda düştüğümüz hayret, hayranlığa inkılâb etti.

Güzel taraflarını alalım, denilince: ‘Kötü tarafları da var mı yâhu!..’ diye hemen itiraz edildi...

“Meselâ şu ne büyük bir felâkettir ki: İçki içmeyen insan, medenî insan değil; yâhut: Medenî insanın muhakkak içki içmesi lâzım, denildi... Mâ-aile, kadın erkek karışık oturmak lâzım sayıldı... Buna benzer daha neler...

“Bu aşağılık duygusu yüzünden, bu zaaf, bu hastalık yüzünden, varlığımızdan, benliğimizden, tarihimizden, hatta dinimizden sıyrılıp ayrılmalar oldu...”

“İmam Hatip Okulları İçin Nasıl İzin Alındı?”

Celâl Hoca merhum, hak yolunda mücadeleci, azimli, kararlı bir insandı. İmam Hatip Okulları’nın Türkiye’de ilk açılışı onun azmi ve ısrarı sayesinde, lütf-i İlâhî’nin tecellisi ile olmuştur, dersek mübalağa etmiş olmayız.

Bu bahsi fakir, kendisinden, muhtelif zamanlarda dinlediğim şekilde, tarihe emanet etmek isterim. Esasen bu hadiseye ve safhalarına şahit olmuş bulunan herkesin, bildiğini yazması da vicdanî, dinî ve tarihî bir borç hükmündedir...

İşte Celâl Hocamızın Ankara’da Tâlim Terbiye Kurulu’ndan İmam hatip Okullarının açılmasına dair izin alışının, Hoca’nın ağzından dinleyip de bugün hatırlayabildiğim kadarıyla hikâyesi:

Celâl Hocamızın anlattıkları

Merhûm Celâleddin Ökten Hocamız şöyle anlatmıştı:

Memleketimizde 1940’lı yıllarda, halkın ağzında dolaşan bir söz vardı:

“Cenazelerimizi yıkayacak imam kalmayacak!..”

Bu söylentide doğruluk payı vardı. Bazı köylerde imam olmadığı ve ölenlerin yıkanıp gömülmesi için yakın köylerden imam gelmesinin beklendiği bilinen bir şeydi. Zaman geçtikçe, bu halin daha kötüleşeceği de belli idi...

Asıl, imanları yıkayacak hoca yoktu

Halbuki asıl tehlike bu değildi... Cenazenin üzerine bir teneke su atarsın yâhut bir havuza, bir göle batırırsın yıkarsın... Avam: Cenazemizi yıkayacak

hoca kalmadı, der; hocayı, cenaze namazından ibaret bilir... Fakat asıl tehlike şu idi ki:

Milletin imanını yıkayacak, ruhunu yıkayacak, aklını yıkayacak hoca kalmamıştı; kalmayacaktı...

Memleketin imanını yıkayan, koruyan, Mustafa Sabri Efendiler, Hamdi Efendiler, Naim Beyler, Âkif Beyler, Ferid Beyler, İzmirli İsmail Hakkı Beyler gitmişti...

Memleketin imanı gidiyordu. Memleket, sade cehâletin değil, küfrün istilâsına giriyor; küfrün silindiri altında eziliyor, eriyordu...

Tevfik İleri talebem idi

Ne yapıp edip, küfrün kalesinde bir delik açmak için, bir İmam Hatip Okulu'nun açılmasına arkadaşlarla karar verdik... Elimde baston, rahatsız halimle trene bindim; Ankara'ya gittim.

O günün Maarif Vekili olan Tevfik İleri merhum, talebelerimden idi. Terbiyeli bir talebe idi. Beni unutmamıştı...

Daha önce de onun tavassutu ile Başbakan Adanan Menderes'in oğullarına Kur'ân-ı Kerîm okutmak, dinî bilgiler öğretmek için beni tâyin etmişlerdi. O işin de tek âmili Tevfik İleri idi.

Adnan Bey'in oğullarının İstanbul'da olduğu günlerde, Hâriciye Vekili Fatin Rüştü Zorlu'nun evine gider, çocuklara ders verirdim. Bunu herkes de bilmez.

Tevfik İleri ile daha önce konuşmuştum,

"Hocam Ankara'ya gelin. Ümit ederim ki, inşâallah bu İmam Hatip kararını çıkarırız" demişti.

Masonlar, Dönmeler bakanı dinlemiyor

Ankara'da bir otelde kaldım. Günler geçiyor, Tevfik İleri'nin verdiği emirler, Tâlim Terbiye Daire'sinden bir türlü çıkmıyor. Bekle bekle bir ses yok... Tevfik İleri'nin talebem olması, gelin demesi, bana güç vermişti.

Fakat işin bu kadar zor olacağı, Masonların, Dönmelerin Bakanı dahi dinlemeyecekleri hesapta yoktu. Bir ay uzayacağını ise hiç beklemiyordum... Müdür:

“Mevzuat, kanunlar müsaade etmiyor. Bunun için Tevhîd-i Tedrîsat Kanunu’nun değişmesi lâzımdır. Bu kanun ile İmam Hatip Mektepleri kapatılmış; o günden bu güne, buna dair bir kanun da çıkmamış... Karar, bizim selâhiyetimizin dışındadır. Parlamento’dan bir kanun çıkması lâzım. Biz böyle bir izin veremeyiz” diyor, direniyordu.

Param bitti, çay ekmek yiyorum

Müdür olacak adam, sarı bir herif... Yılan gibi bakışları var... Beni çok soğuk karşılıyor. Diyebilse, bana:

“Hoca defol git!” diyecek... Demedi ama bakışları öyle... Bir ay boyunca, her gittiğimde, bu Dönme, beni:

“Yine mi geldin Hoca! Boşuna yorulma!..” diyen bakışlarla karşılıyor.

Bir ay Ankara’da süründüm. Çamaşırım kalmadı. Param bitti. Akşamları, otelden aldığım çayla, odamda ekmeği çaya batırıp yemek zorunda kaldım. Artık uykularım kaçıyordu. Hatta bir gece kaşınmaya başladım.

Bitleneceğim; altıma kaçırıyorum…

“Eyvah, bitlendim mi acaba?” diye korktum, gözlüğümü takıp bakındım... Çünkü temiz çamaşırım kalmamıştı. Girişken bir kimse değilim. Davet eden kimse de yok. Ancak Tâlim Terbiye Kurulu’na ve Tevfik Bey’e giderim, otele dönerim.

Vallahi Ali Ulvi Bey, bir ay içinde kimseye söylemedim: Oturup beklerken, bacağımın altına mendil koyuyordum. Prostatım var, kaçırıyorum.

“Abdeste gideceğim” de diyemiyorum ki;

“Ulan, abdestini tutamayan adamın, burada ne işi var” derler mi diye...

Adnan Menderes hayret etti, üzüldü

Nihayet birgün, artık çok sıkıldım, rahatsızlandım... Sarı adam, gittiğimde artık yüzüme bile bakmaz olmuştu... Bastonuma dayandım:

“Buradan doğru trene gideyim” diye kalktım. Yalnız Tevfik İleri Bey’e bir daha uğrayayım, hem vedâ edeyim dedim. Tevfik Bey, o kırgın halimi gördü; rengimi beğenmedi:

“Hocam, siz rahatsızsınız...’”

“Tevfik Bey, ben gidiyorum...’”dedim... Üzüldü; düşündü:

“Hocam iyi sabretmişsiniz... Son bir çare olarak, meseleyi Adnan Bey’e açalım” dedi.

Birlikte Adnan Menderes Bey’e, başvekâlete gittik. Vaziyeti anlattık. Adnan Bey hayret etti, üzüldü. Tâlim Terbiye Dairesi’ndeki bir adamın, Bakana karşı koyduğuna şaştı:

“Bu derece mi Tevfik Bey?”

“Evet, efendim, bu derecedir...”

Adnan Bey’in planı

Başbakan biraz düşündükten sonra dedi ki:

“Hocam, yarın siz Tevfik Bey’e gelin; Tevfik Bey’le beraber Tâlim Terbiye’ye gidin... Ben aynı saatte baskın yapayım... Bir de bu şekilde tecrübe edelim. Belki Allah yardımcımız olur.”

Ertesi gün Adnan Bey’in dediği gibi, Tevfik Bey’le birlikte Tâlim Terbiye’ye gittik. O memurun masasında iken Başbakan geldi. Girer girmez selâm verdi. Sonra:

“Tevfik Bey neredesin yâhu! Ne zaman sorsam, Tâlim Terbiye’de diyorlar!.. Nedir bu?.. Allah aşkına senin Tâlim Terbiye’de bu kadar ne işin var?..”

“Efendim, Celâl Ökten Hoca, benim hocamdır. Bir aydan beri buradadır...”

“Hayırdır ne işi varmış?..’” Tevfik Bey,

“Efendim, böyle böyle...” diye anlattı...

Lâzım olanı yazın, ben imza ederim!..

Adnan Bey, memura sordu:

“Beyefendi bunun mahzûru nedir?”

“Efendim, bana mes’uliyetimin dışında bir teklif yapılıyor. Ben böyle bir karar verememem. Böyle bir müsaadeyi benden istiyorlar. Benden çıkması lâzımmış. Binaenaleyh mevzuat böyle bir karar vermeme müsaade etmez. Vekil Bey üzerime büyük baskı yapıyor...”

“Peki, Tevfik Bey’in verdiği tâlimat kâfi gelmiyorsa; emri ben vereyim: Bu emri günün Başvekili vermiş deyin...”

“Muhterem başvekilim, ben mes’ul olurum; şifahî emir beni kurtaramaz...”

O halde, lâzım olanı yazın, ben imza edeyim...”

Merhum Adnan Menderes’in bu kararlı tavrı karşısında, artık Tâlim Terbiye Dairesi Başkanlığı’nın söyleyecek sözü kalmadı.

Bina bizden, maaşlar da bizden

Bizim vekâletten bir şey istediğimiz de yok... Binayı bulacağız, kirası, bakımı; idareciler, öğretmenler, hademe vs. maaşları, hepsi bize ait olacak... Tevfik Bey de sormuştu:

“Hocam nereye açacaksınız? Kimler okutacak?..”

“Siz hele bize bir izni verin; Allah’ın lutf ü keremi ile onlar bulunur...”

O gün, benim için bayram oldu. İstanbul’dan telgraf çekip sorarlar:

“Ne zaman geleceksin?”

“Geldim, geliyorum” derken, neyse müjdeyle döndüm.

O gün nasıl çıldırmadım, hâlâ şaşarım..

O gün, muvâfakat emrini alıp da, Başvekâlet'ten otele gelirken, nasıl çıldırmadım, nasıl aklımı kaybetmedim, diye hâlâ şaşarım... Ne evlendiğim gün, ne de icâzet aldığım zaman böyle sevindim.

O gün bu kadar sevinmiştim!..

Bu dereceden fazla, bunu bastıran bir sevinci, ancak Beytullah'ı gördüğüm zaman hissettim...

Artık hemen Başvekâlet'e Adnan Bey'e teşekküre gittim...

Yâhu geçen günler, nasıl unutuluyor; bunları bilmek lâzım... Tarih bunun için, ibret almak için lâzımdır."

Bilinmemesi Nimet Olan Beş Şey

Allah rahmet eylesin; Celâl Hoca merhum, birgün sohbet ederken şunları söylemişti:

Rabbimiz merhamet edip de saklamış

Ali Ulvi Bey, bizler ne kadar bahtiyarız ki, bu imana sahibiz!.. Hani geçenlerde, Sabri Efendi'den bahsederken, onun,

"Gizli nimetler, görülmeyen nimetler çoktur" dediğini; en büyük nimet olarak da "iman"ı zikrettiğini söylemiştin... Gizli olan, Rabbimizin biz insanlara merhamet edip de sakladığı, gizlediği beş şey vardır ki, hakikaten bilinmemesi büyük nimettir.

Evlâdım evvelâ, şu *"kadere iman"* var ya, şu sır perdesi...

Nimetlerin nimetidir.

Yâhu, yarın öleceksin!..

Dikkat et, hepimiz öleceğimizi biliyoruz. Herkesin öleceğine de kāniiz... Ölümün muhakkak olduğunda, mü'min kâfir, erkek kadın, büyük küçük kimsenin şüphesi yoktur... Belki yarın belki bugün, belki bir saat veya bir an sonra vefat etmemiz, muhtemeldir, imkân dâhilindedir değil mi? Evet...

Yani her an ölebileceğimiz halde, gam çekmiyor, üzüntü duymuyoruz. Rahat rahat yaşıyor, yiyor, içiyoruz. Belki yarın öleceğimiz halde, geleceğe dair planlar projeler yapıyoruz.

"İhtiyarlığımızda şunu yaparız, bunu yaparız; şuraya gideriz, burada otururuz..."

Yâhu yarın öleceksin!..

Ölüm günü bilinseydi

Ama ölüm vaktinin, ecelin bir sır perdesi arkasında “gâib” olması, bize teselli veriyor, hayatımızı kurtarıyor; yaşanır halde tutuyor...

Dikkat et evlâdım, eğer bu elîm ölüm hadisesi, zamanı tâyin edilmiş olsaydı:

“Ali Ulvi Bey’in bir milyon yıl ömrü var” bile denilmiş olsaydı; gözün yine takvimde olurdu:

“Bir gün daha gitti; bir gün daha gitti...”

“Ne telâş ediyorsun? Daha bir milyon yıl ömrün var yâhu!”

Evet, öyle iken bile, gam çeker, ölüm yaklaşıyor diye üzülürüz; bugün, belki ölüm ânının içinde oluruz da, telâş etmeyiz; hiç ölmeyecek gibi rahat yaşarız...”

“Ben Azrâil’im!..”

Celâl hoca merhum, bahse dair bir menkıbe ile devam etti:

İbni Sîrîn’in târih-i hayatında okumuştum.

Bu zat, Hârun Reşid zamanında yaşamış âlimlerdendir. Kendisine rüya tâbiri ilmi verilmişti.

Kendisine bir adam gelip rüyasını anlatmış:

Acaip şekilde bir insan gördüm. Kimseye benzemiyordu. Kalktım:

“Ey Allah’ın kulu, sen nesin, kimsin?” diye sorunca:

“Ben Azrail’im” dedi.

“İnsanların ruhunu kabza müvekkel olan melek, sen misin?”

“Evet benim.”

“Ne kadar ömrüm var?..”

Dehşetler içinde kaldım. Kendisine,

“Allah rızası için listeye bir bak da söyle, ne kadar ömrüm kaldı?” dedim.

Azrail aleyhisselâm elini açtı; beş parmağını gösterdi.

“Şu kadar kaldı” dedi.

Gördüğü rüyayı böyle anlatan adamcağız, tabii telaş etmiş. O telaş ile İbni Sîrîn’e gelmiş:

“Hocam huzurum kaçtı... Bu beş nedir? Beş sene mi, beş ay mı, beş hafta mı, beş gün mü, beş saat mi nedir?” diye sormuş.

Sırla örtülü beş gerçek...

Allah tarafından kendisine rüya tâbiri ilmi verilmiş olan İbni Sîrîn,

“Evlâdım üzülme. Ne o, ne bu...”

“Nedir ya hocam?..”

“Sûre-i Lokman’ın sonunda bir âyet-i kerîme var. *Mugayyebât-ı Hamse* denir. Sır perdesiyle örtülü beş gerçektir” deyince adam rahatlamış...

“Hocam Allah razı olsun senden” demiş.

Halbuki belki adama,

“Beş yüz yıl daha yaşayacağına işaretti” deseydi, belki bu kadar sevinmezdi... Adet bildirmeyince, adam sanki ebedî yaşayacak gibi sevindi...

Belki yarın Kıyâmet?..

Kıyâmet ne zaman kopacak?.. Allah bunu Peygamber’inden bile gizlemiş:

“Habîbim, sana Kıyâmet hakkında sual soruyorlar. De ki: Onun ilmini ancak Allah bilir...”

Cebrâil aleyhisselâm da bir sahabe kılığında geldiğinde, Resûl-i Zîşân’a soruyor:

“Kıyâmet ne zaman kopacak?..”

“Sorulanın da soran gibi bu mevzuda mâlûmatı yok... Ben de senin gibiyim, ben de bilmiyorum...”

Allah bu işin sırrını, ilmini gizledi. Sır olarak korumaktadır. Ecelde

olduğu gibi, bunun da tam vakti bilinseydi, yaklaştıkça insanlar her şeyi bırakır bedbinliğe kapılır, dünya kargaşa içine düşerdi... Halbuki şimdi, belki yarın olacak; ama bilmediğimiz için rahatız...

Eğer yağmuru bilseydik...

"Ve yağmurları indiren O'dur..."

Acaba ekin eksek mi, bu sene hava nasıl olacak?.. Yağışlı mı, kurak mı?.. Rençber, çiftçi, Allah'a tevekkül eder; en iyisini umarak ekinini eker...

Bilse idik, tadı kalır mıydı?.. Herkes yağmura veya kuraklığa göre ekin eker; dünyanın nizamı alt üst olur; hiçbir şeyin değeri kalmazdı ve daha neler...

Kız mı, oğlan mı?..

"Annenin rahmine çocuk düşecek mi, düşecek çocuk, kız mı olacak, oğlan mı?..

"Azası tam mı eksik mi? Özürlü mü değil mi? Güzel mi çirkin mi? Yaşayacak mı? Bahtiyar olacak mı? Anaya babaya faydalı olacak mı?.."

Bunların hepsi gaybdır... Bilinse, çocukların yarısı, doğmadan öldürülür veya hiç yapılmaz... Çocuk ana rahmine düştükten sonra aletlerle bakılıp görülen zahirî birkaç bilginin de bu gayb ile alâkası yoktur...

Sır perdesi bunları örter ve her çift en iyisini umarak çocuk sahibi olmaya çalışır...

Yarın ne olacak?

"Ve insanoğluna yarın ne olacak, ne kazanacak; kimlerle görüşecek, kâr mı, zarar mı; iyi mi, kötü mü; başına ne gelecek... Bu da tamamen örtülüdür, gaybdır, sırdır...

Bu sır da bir nimettir... İnsan yarın olacağını bilseydi, hayat ne hale gelirdi, bunu herkes düşünebilir...

Nerede öleceğim?..

“Ve insanoğlu nerede öleceğini de bilmez...”

Birtakım insanlar, kendilerine kabirler hazırlarlar, fakat başka yerde ölürler...

Bu bilinmeyen de nimettir... İnsan nerede öleceğini bilseydi, oradan derhal taşınır gider veya ömrü boyu kendi kendine tahdit koyup, oraya hiç uğramazdı. Dünyanın her yeri binlerce insan için memnu’, yasak bölge olurdu...

Bir an için, bir de bu bilinmemeleri nimet olan beş sırrın, hepsinin herkes tarafından bilindiğini tasavvur edelim: Herhalde dünya da hayat da çekilmez bir perişanlığa düşerdi...

Çok büyük bir nimet: Din kardeşliği

Merhum Celâl Hoca, sözüne devam ile bir de, Allah ve Resûlü tarafından beyan ve ısrarla tavsiye olunan, yani çok bilinen ve netice olarak görülen, bilinmesi görülmesi de istenen, ama ihmal edilmekte olan bir nimete de şöyle işaret etmişti:

Yâhu, müslümanların birbirleriyle kardeş olmaları da İslâm’ın bize bir nimeti değil mi?

Aramızda hiçbir maddî alâka, menfaat olmamasına rağmen, birbirimizi bu kadar sevmemiz de bize Allah’ın büyük bir lütfu ve nimetidir.

Cenâb-ı Zülcelâl, kullarını hacca çağırarak, başka türlü birbirlerini görmeleri mümkün olmayan müslümanları buluşturmakta ve aralarındaki muhabbeti gün yüzüne çıkarmaktadır...

Bu haclar, umreler, Cuma ve Bayram namazları da bizler için büyük nimetlerdir...

Yüzde yüz diye bir şey yok

Kabri cennet olsun, Celâl Hoca’nın güzel sözlerinden birisi de şu olmuştu:

“Yâhular!.. Avam, halk, birbirine ilaç ve devâ tavsiye ederken,

“Bire birdir; yüzde yüz faydalıdır” derler.

“Yâhu biyolojide, bire bir, yüzde yüz diye bir şey yok!.. Yüzde yüz diye bir şey olur mu?..

“Maalesef, aslı esası olmayan, ilme dayanmayan bu safsatayı avam söylediği gibi, bazı havas da söyler...

O ağlama

“Efendi!.. Kâinatta, tabiatta, yüzde yüz diye bir şey olmaz...

“Yüzde yüz” nedir biliyor musun?..

“Allah’ın birliğidir!..

“Yüzde yüz, yüzde bin, yüzde milyon... Allah’ın birliğidir, varlığıdır…”

Celâl Hoca merhum, bu sözleri söylerken, gözlerinden bir yaş boşandı; bir ağladı...

Hâlâ o ağlamaya hayranım...

Doktor Hümeyra Hanım

Celâl Hoca’mızın, Celâleddin Ökten Hoca’mızın kerîmesi Doktor Hümeyra Ökten Hanım’ı 1950’li yıllarda idi, ilk defa Mina’da görmüştüm. Buna da Doktor Niyazi Kurtulmuş Bey vesile olmuştu.

Doktor Niyazi Kurtulmuş

Niyazi Bey, hacca Türk Kızılay’ı ile gelmişti. Türkiye’den bazı dostları kendisine, fakire selâm götürmesi için tenbih edip ısmarlamışlar. Beni aradı, buldu.

Doktor Niyazi Bey’i de ilk defa böyle tanımış oldum. Nur yüzlü, güler yüzlü, hizmet ehli, kibar bir zat... Meğer meşhur *Amentü Şerhi* yazarı, merhum Numan Kurtulmuş Bey’in oğlu imiş. Doktor Âsım Taşer Bey’in kayınbiraderi olduğunu da sonradan öğrendim.

Doktor Niyazi Bey’in İlim Yayma Cemiyeti’nin kurulması ve faaliyetlerinde, hele İmam Hatip Okulları ve onları destekleyen İlim Yayma Yurtları’nın kurulmasında fevkalâde hizmetleri sebk etmiştir.

İsmail Bey’le tanıştık. Beni o sırada Mina’da bulunan Kızılay’a götürdü... Orada bir doktor hanım vardı. Gördüğüm ilk başörtülü doktor... Niyazi Bey, Celâl Hoca’nın kızıdır, filân diye tanıştırdı. Fakir o sırada Celâl Hoca’mızı tanımıyordum.

Bâb-ı Mecîdî’deki evimiz

Konuşurken Doktor Hanım,

“Ben Hâfız Cevdet Soydanses’in yeğeniyim, kendisi dayım olur. Size hâsseten selâm gönderdi” dedi.

İşte o tanışmadan sonra, artık Hümeyra Hanım Medine-i Münevvere'ye geldikçe, bizde kalır...

Harem-i Şerif'in genişletilmesi sırasında istimlâk edilen ve bugün Mescid'in Bâb-ı Mecîdî tarafında içeride kalan evimiz, Harem'e çok yakın olduğu için, o sayede, birçok muhterem misafirlerimiz olmuştur.

Evimizde beş odamız vardı. Hac zamanı bir oda bize kâfi geliyordu. Gerisini hep gelen dostlara veriyorduk. Harem-i Şerif'le aramız iki yüz metre yoktu. Ezandan sonra abdest alınsa, yine farza yetişiliyordu.

"Hümeyra ne ister bilir misin?.."

Hümeyra Hanım önceleri aşağı yukarı her sene hacca gelirdi. Sonra yılda iki kere gelmeye başladı. İkamet aldı. Zamanla yılın altı ayını Medine-i Münevvere'de geçirmeye başladı.

Bir ara, pederi Celâl Hoca ile beraber ve ilk defa altı ay kalmak üzere geldiklerinde, Doktor Abdurrahman Bey'in evinde kalmışlardı. Orası Harem'e daha yakındı. Hümeyra Hanım, bir odayı da muâyenehâne olarak kullanıyordu.

O günlerde Celâl Hoca'yı ziyarete giderdim. Bakarım Hümeyra Hanım yok... Sorarım:

"Doktor Hanım nerede?"

"Harem-i Şerif'de..."

Hoca şöyle demişti:

"Hümeyra ne ister Ali Ulvi biliyor musun?.. Hastalar, beklesinler beklesinler, Doktor Hanım Harem-i Şerif'ten çıkamıyor, desinler... Hastalar gelmesin de Hümeyra, Harem-i Şerif'e gitsin. Onun derdi bu..."

Celâl Hoca'nın tereddütü

Hümeyra Hanım'ın bu ilk defaki altı aylık gelişinde, Celâl Hoca kızını yalnız bırakmamak için beraber gelmiş, o da altı ay kalmıştı.

O sırada geçirdiği tereddütleri şöyle anlatırdı:

Kızım Hümeyra, senenin altı ayını Mekke ve Medine'de geçirmeye karar verdi. Baktım kızı bu sevdadan geçirmeye imkân yok. Yalnız başına da göndermek istemiyorum...

Fakat "Nasıl gideceğim, altı ay nasıl kalacağım? Nerede oturacağım, ne edeceğim?" diye de zoruma gidiyor.

"Beceremem, sefil olurum... Hümeyra hastaya mı bakacak bana mı bakacak?" diye düşünüyorum.

"İçime bir ateş düştü."

Cerrahî Dergâhı'nın şeyhi Fahreddin Efendi'ye intisâbım vardı. Ona gittim, danıştım... O bile mâkul görmedi:

"Yapamazsın Hoca, orada altı ay nasıl kalacaksın?" dedi.

Fakat o sıralarda, içime bir ateş düştü. Bir ilâhî aşk, bir alev benliğimi sardı... Bir Beytullah aşkı, bir Resûlullah aşkı...

Geceleri yataktan kalkarım: Yâhu kalbimde bir alev var!..

Mekke-i Mükerreme'ye vardık. Beytullah'ı gördüm; üzerime bir sükûnet geldi; o alev sâkin oldu.

Cenâb-ı Hak bana:

"Ey kulum, işte ben kızının duasını böyle kabul ederim; seni bu yollara düşürürüm" demiş; ihtiyâr ve irâdemi elimden almıştı...

Hümeyra sayesinde geldim. Çok da iyi oldu...

Bizim için bereket

Hümeyra Hanım, ondan sonra artık, bu altı aylık gelişlerine devam etti. Çoğu bizde kalır; bunu evimiz için bereket sayarız. Kızımda ve biraderde de kalır...

Bu sene henüz gelmedi. Biraz rahatsız oldu. Ramazan'dan önce Mekke'ye gitmişti. Mühendis Halil Tüzün Beylerde kalıyordu. Arafat'a çıkmışlar,

yağmur yağmış, hava da serinlemiş, üşütmüş... Bütün Ramazan hasta oldu...

Hümeyra Hanım, hali ve yaşayışı ile günümüzde bir Râbia-i Adeviyye'dir: Fazilet, ahlâk, edep, irfan, nezaket, takva... Pazartesi, Perşembe günleri oruçludur... Ne zaman görseniz Kur'ân-ı Kerîm okur... Boş vakti yoktu... Allahu Teâlâ takvasını artırsın, hayırlı sıhhatli uzun ömürler versin...

Ekrem Şerif Egeli Bey

Meşhur doktorlardan Profesör Ekrem Şerif Egeli, Doktor Hümeyra Hanım'ın hocalarından imiş. Egeli de Celâl Hocanın talebesi olurmuş...

Ekrem Şerif hasta olmuş. Hümeyra Hanım ziyaretine gitmiş. Egeli demiş ki:

"Hümeyra, hocama selâm söyle, beni dualarında unutmasın..."

O da Allah'ı unutmasın!

Hümeyra Hanım, babasına Ege'linin selâmını ve arzusunu söylemiş. Celâl Hoca, selâmı aldıktan sonra, sormuş:

"Ekrem Bey'e tekrar ne zaman gideceksin?.."

"Yarın bir daha gideceğim. Kendisini biraz rahatsız gördüm..."

"Peki kızım, ona söylersin: Ben onu unutmayayım, ama o da Allahu Zülcelâl'i unutmasın... Hümeyra! Mesele benim unutmamam değil; onun Allah'ı unutmamasıdır..."

Meğer Ekrem Şerif biraz dalgalanmış. Hoca da bu hallerini görmüş; bilirmiş...

Bizim aydınlar çabuk bozuluyor

Celâl Hoca merhum şöyle demişti:

Şu bizim münevver zümre ne çabuk bozuluyor, yâhu!.. Dinleri hemen zayıflıyor. Ne oldum delisi oluyorlar... Meselâ Ekrem Şerif'in oğlu oldu. Adını "Yaman" koydu.

Yâhu bu kadar isim var. Yaman bizde iyi bir isim mi?.. Yaman insanlardan

da korkarım... Oğlum Yaman, halim yaman... Bu nasıl iş?..

Bir zaman oldu. Allahu Teâlâ o güzel, cevval, âteşîn delikanlıyı, bir hadise ile aldı... Yaman gitti... O zaman, Ekrem Şerif:

“Allah’ın Celâl sıfatı bu kadar mı yakınmış; demiş; *Yaman’ı elimle gömmek mi mukaddermiş?”* diye kabristandan ağlayarak dönmüş...

Bu hali gören bir doktor geldi söyledi:

“Hocam Ekrem Şerif Allah’ı unutmadı: Allah’ım Celâlin bu kadar mı yakınmış? Yaman’ı bu yaşta elimle toprağa gömmek mi mukaddermiş, dedi...”

Kapı kapanmadan...

E birader, bizler başımıza felâket gelmeden Allah’a dönmüyoruz; maalesef insanoğlu böyledir. Âyet-i kerîmede de var zaten: İnsanoğlu öyle bir kabiliyet ve fıtratta yaratılmış ki; Allah’ını ancak, başına bir felâket geldikten sonra zikreder. Zikirle de kalmaz,

“Aman Allah’ım!..’”der feryâd eder... O zaman Rabbimiz der ki:

“Ey kulum, ben, şimdiye kadar neredeydim?..”

Rabbimiz öyle bir Allah ki, bu akideyi bize ihsân eden Allah’ımız, tevbe kapısını son nefese kadar açık bırakmış... Yeter ki o mübarek ve mukaddes kapı kapanmadan uyanalım...

Ne yazık ki, birçok kimsenin uyanması, kapı kapandıktan, yani ölümden sonraya kalıyor...

Nureddin Topçu Bey

İstanbul’da İlim Yayma Cemiyeti mensuplarından bazı zevâtın İmam Hatip Okulları için akdettikleri bir toplantıya katılmıştım. Yusuf Türel Bey toplantıya başkanlık ediyordu. Cemiyet başkanı Vehbi Bilimer Bey konuştu, Nureddin Topçu Bey ve birkaç kişi konuştular.

Celâl Hoca bana Nureddin Topçu Bey’den bahseder, “talebemdir” derdi. Kendisine,

“Hocam, İstanbul’a geldiğimde beni bu zatla bir görüştürün; yazılarını beğeniyorum” demiştim.

O gün, o toplantıda tanıştık, görüştük...

Çok hisli, kibar, efendi...

Celâl Hoca, yazları oturduğu Çengelköyü’ndeki yalıya bizi davet etti.

“Filân gün beklerim” dedi.

O gün Nureddin Bey’le beraber gittik. Oturduk, sohbet ettik. İkindi ve akşam namazlarını birlikte kıldık. Yine vapurla, birlikte İstanbul’a döndük.

Nureddin Topçu Bey, çok hisli, kibar, efendi bir insandı. O kadar terbiyeli münasebete alışmıştı ki, kiminle görüşüyor olsa, daima ceketini ilikli bulunduruyordu. Bir nevi kayıtsızlık olmasın diye...

Sonraları Nureddin Bey’i evinde de birkaç defa ziyaret ettim.

Mektuplaştık

Kendisiyle, Doktor Hümeyra Hanım vasıtasıyle mektuplaşmaya da başladık. Doktor Hanım, Nureddin Bey’in teyzesiyle ahbap idi. Hacca

gelişlerinde ona uğrar ve mektubu alır, getirir; giderken de benimkini götürürdü.

Nureddin Bey'den gelen mektupların birkaçı elimde kaldı. Fakat bendeniz, yazılarıma, şahıs ve şahsiyetime değer vermediğim için,

"Mektubun da ne kıymeti olacakmış!.." gibi düşündüğümden, yazıp gönderdiğim mektupların birer sûretini almayı ihmal ettim.

Kopyasını aldın mı?..

Bir defasında, Nureddin Bey'e yazdığım mektup, Hümeyra Hanım için henüz zarfa konmadan, öyle masanın üzerinde duruyormuş. Biraderim Ziya, mektubu okumuş. Daha sonra bana sordu:

"Ağabey, Nureddin Bey'e yazdığın mektubun bir kopyasını aldın mı?.."

"Hayır..."

"Birgün gelecek, bunun için ah edeceksin..."

"Neden yâhu? Şiir değil yâhu bu..."

"Mensur şiir idi. Şiirde ifade edemeyeceğin çok kıymetli ifadeler vardı... Yâhu ağabey, mektubu, Nureddin Topçu gibi, memlekette lider olmuş; bu kadar gençleri etrafında toplamış; onlara rehberlik eden; onları Allah'a, imana, fazilete, ahlâka davet eden bir mühim şahsiyete bir oturuşta, mensur şiir gibi yazmışsın...

"Birgün gelecek, sen Nureddin Bey'e yazdığın mektupların kopyasını almadığın için üzülüp, ah edeceksin..."

Allah rahmet eylesin; acaba kalan evrâkı arasında, benim mektuplarım da bulunmuş mudur?

Nureddin Topçu Bey'in söylemek istediği

Türkiye'ye her geldiğimde de görüştüğümüz Nureddin Topçu Bey, birgün müslüman dünyasından şu şekilde dertlenmiş ve yakınmıştı:

Sevgili Ali Ulvi Bey, benim söylemek istediklerimin hülâsası şudur.

Yazdıklarım, yazacaklarım, söylediklerim ve söyleyeceklerimin hepsini sıkın, damlayan katre şu olur:

Maalesef müslümanlar bugün, çalışmayı angarya biliyor. Her müslümanın gözü emekliye sevk edilmekte, tekaüde ayrılmakta...

Emekliye ayrılmayı arzu eden, hayalini bu ufuklara seren kardeşlerimize sorduğunuzda, cevap ne olur?

Yatacak; bastona dayanıp oturacak; camie giderse gidecek; yoksa oturduğu yerde eskiyecek, pörsüyecek, çürüyecek...

“Çalışmayan, çürür, atılır...”

Şu kanaatteyim ki, İlâhî ceza, bizi yerden yere vuruyor. Çalışmayı angarya bilen, fazladan bir şey gören uzvun, hayat hakkı yoktur. Eskir, pörsür, çiğnenir, atılır; posa olur; posa işe yaramaz, çöplüğe atarlar.

Maalesef böyle bir hâlet-i rûhiye bizi esir etmiştir. Binaenaleyh, Allah’ım İslâm âlemine şu ruhu versin ki, müslümanlar çalışmayı bir ibadet bilsin...

Sizler de mukaddes yerlerde, nur inen o beldelerde, Allah’ımızdan bunu dileyin... Ne zaman ki müslümanlar, çalışmayı bir ibadet bilir; kendi işini kendi becerir; o zaman esaret zincirlerini kırar...

“Allah mü’minleri koruyor. Yoksa...”

Cenâb-ı Hakk’ın nâmütenâhi kudretine, mü’minlere olan inayetine hayranım. Şöyle ki:

Lisede okuttuğum talebelerimden bazılarını görüyorum; orduya girmiş, subay olmuşlar. Kendileriyle görüşmemiz sırasında şunu dediler:

“Ordu birkaç defa inkılâp, darbe yapmak istedi. Fakat ‘müslümanlar, sağcılar, karşı durur, bizi ezerler, perişan oluruz’ korkusu onlara mâni oldu...”

Yâhu müslümanın, sağcının ne varlığı, ne gücü, ne benliği ve plânı var!? Fakat kudretine hayran olduğum yüce Allah’ım, bu perişan kitleyi, rakiplerine, canlı gösteriyor, büyük gösteriyor...

Allah bizlere dinimizin şuurunu versin de, ne yapmamız lâzım, onu bilelim. Çalışmayı angarya değil, ibadet bilelim. Allah’tan bunu dileyelim.

Tanıdığım Hattatlar ve Hat San’atı

Çocukluğumdan beri güzel san’atlara ait ruhumun derinliklerinden bir sevginin, aşk haline gelmiş bir meylin varlığını duyardım. Hatta gördüğüm maddî manevî güzellikler için şairin şu mısraını daima söylerim:

Hüsn olur kim, seyrederken ihtiyâr elden gider...

Evet, hayatta öyle güzel sahneler, öyle güzel tablolar, öyle tatlı manzaralar oluyor ki, bunların seyr ü temâşâsında insan kendisinden geçiyor; ruhunun başka âlemlere uçtuğunu, yükseldiğini seziyor, duyuyor.

İzmirli Hattat Ömer Rüşdü Bey

Bunlardan birisi de hat san’atına olan meylim, aşkımdır. 1930’lardan itibaren Zekâi Hoca’dan aldığım hüsn-i hat dersleriyle başlayan, İslâm yazısına, hat san’atına olan aşkım!..

1935’te Afyon’un Bolvadin kazasına gittiğimde, orada hattatlıkla meşgul olan, levha yazan, aslen İzmirli Hattat Ömer Rüşdü Bey’den yazıya, hat san’atına, hattatlara ait birçok şeyler duymuş idim. O zat şöyle derdi:

Konya Sultan Selim Camii

“Evlâdım, Konya’daki Sultan Selim Camiinde, Neyzen Emin Dede’nin biraderi olan Ömer Vasfi Efendi’nin yazıları var. O yazılar, dünyanın en güzel yazılarındandır. O yazıların altında Ömer Vasfi imzası olmasaydı, insan: Acaba Sâmi Efendi’nin mi, acaba Şevki Efendi’nin mi, acaba Şefik Bey’in mi yazısı, diyebilir... Fakat Ömer Vasfi Efendi’nin imzasını görünce: Ömer Vasfi denen zat da demek büyük hattatlardan sayılırmış, der...

“Bir de o camide, Sultan Selim Camii’nde bir tezhip var, tezyin var, nakış

san’atı vardır. Sultan Selim Camii’ndeki o tezhibin güzelliği, renklerdeki cazibe, insicam, âhenk, İstanbul camilerinin birçoğunda yoktur.”

Konya’ya dönünce günlerce, aylarca Sultan Selim Camii’ne gider, o yazılara bakardım; Ömer Rüşdü Bey’in söylediği tezyin, tezhip san’atını hayranlıkla temâşâ ederdim.

Elâ bi-zikrillâh...

Mısır’a gittiğimde, Mustafa Sabri Efendi’nin misafir kabul ettiği odaya girince, karşıda kırka seksen yâhut kırka yetmiş ebadında, ta’lik yazısıyla yazılmış, merhum damadı Muhammed Ali Bey’in yazdığı, açık mavi üzerine altınla yazılmış, ta’lik yazıyla *“Elâ bi zikrillâhi tetmainnel kulûb”* yazısını gördüm.

O yazının güzelliği beni hayretler içinde bıraktı.

Sabri Efendi’ye, “Efendim, bu âyet-i kerîmenin sizin tarafınızdan şerh ve izahını isterim” deyince şöyle buyurdulardı:

“Hiçbir şeyle değil, ancak Allah’ı zikirle, kalblerde itmînân hâsıl olur.

“Güzellik vardır, insanın hissine hitap eder; güzellik vardır, aklına hitap eder; güzellik vardır, hayaline hitap eder. Güzellik de vardır, insânî melekelerimizin merkezi olan ruhumuza hitap eder ki, bu güzellikleri, ilâhî güzellikleri seyir ve temâşâda, başka âlemlere yükseldiğimizi duyarız. Bu esnada ruhumuz, ilâhî âlemi olan kendi dünyasına uçmuş oluyor sanki.”

Sabri Efendi merhum şöyle de buyurdular:

Osmanlı hattındaki gönül âlemi

“Hakīkaten İslâm san’atı, İslâm Hat san’atı, Osmanlı dehâsıyla bu mehâbetli güzelliğe ermiş; Osmanlı san’atkârları, hattatları levha olarak âyet-i kerîmeler, hadis-i şerifler, hikmet dolu vecizeler yazmışlar. Bir mü’minin âyet-i kerîmenin meâlinden, ruhundan, sırrından duyduğu lâtif mânalar ile şöyle düşünmüşler:

“Âyet-i kerîme, Allahu Teâlâ’nın kelâmıdır. Gerek zâtı gerek sıfâtı

itibârıyle, hiçbir şeye, hiçbir kimseye benzemeyen Allahu Zülcelâl'in kelâmı da öyledir."

"Böyle diyerek, yazıda mâna âlemlerinin, ruh âlemlerinin, gönül ikliminin sırlarını dile getirir olmuşlar. Bu sebeple, yazıya meraklı kimseler, bu sâyede büyük zevke büyük anlayışa ererler."

İsmail Hakkı Altunbezer ve Kâmil Akdik Mısır'da

Sonra Mısır'da prens veliaht Muhammed Ali Paşa'nın, Mısır'ın Menyel denen mahallesinde bir kasrı, sarayı vardı. O saray, bir nevi güzel yazılar, hat san'atı sergisi idi.

Prens Muhammed Ali Paşa, yazıya olan merakı sebebiyle, her İstanbul'a gittikçe, bulduğu levhaları getirmiş; hatta İsmail Hakkı Altunbezer ve Kâmil Akdik gibi hattatları Kahire'de misafir etmişti.

Kâmil Akdik bilhassa son zamanlarda, Kral Ahmed Fuad'a, Kral Faruk'un babası Ahmed Fuad'a bir Kur'ân-ı Kerîm yazmak için Mısır'a gelmiş; Medresetü Tahsîni'l-Hutût'u açmış, orada senelerce müderris olmuş ve hattatlar yetiştirmiştir. Azîz er-Rıfâî'nin orada cidden şaheser tabloları vardır.

Boşnak Hattat Vehbi Bey

Mısır'da da bazı hattatlarla görüştüm. Bilhassa Türkiye'de Hulûsi Efendi'den ta'lik, Kâmil Efendi'den, İsmail Hakkı Altunbezer'den, hatta bir ara Hasan Rıza Efendi'den nesih tâlim etmiş olan, meşk etmiş olan Boşnak Hattat Vehbi Bey'le, hatt'a dair çok şeyler görüşür idik. Kendisi şöyle derdi:

"İnkılâplar, Müslüman-Türk'ün sînesinde derin yaralar meydana getirdi. Her yara, şahıslara göre tesirini değiştiriyor. Evet, yazı değişti, tarih değişti, takvim değişti; birçok şeyler değişti. Fakat yazı, hem değişti, hem de yasak edildi. Değişir de, yasak edilmez idi. Yazının yasak edilmesi, bende en derin yarayı bıraktı. 1938'de hocam Hulûsi Efendi'yi ziyaret ettiğimde,

"Hocam elhamdülillâh, sizi bâri buldum" dediğimde, şu hicran dolu,

mâtem dolu sözü söylemişti bana:

“Evlat hepsi gittiler de, ben geberemedim. Maalesef bu günleri gördüm...”

Oğlum, ağlatmaya mı geldin!..

Hatta Neyzen Emin Bey’e gittim. Kapıyı çaldım, tanıyamadı beni: Hocam ben filânım, dedim.

“Oğlum, ağlatmaya mı geldin beni? Şair Âkif’in şu beyti vird-i zebânım oldu” dedi:

Gitme ey yolcu berâber oturup ağlaşalım,
Elemim bir yüreğin kârı değil paylaşalım;
Şu mezarlar ki uzanmış gidiyor, ey yolcu,
Nereden başladı, yükselmeye, bak nerde ucu.”

Hattat Vehbi Bey, hatt’a ait birçok şeyler bilirdi. Medine-i Münevvere’ye gelemediğinden, Medine-i Münevvere’deki Hattat Abdullah Zühdü Bey’in Harem-i Nebevî’deki yazılarını göremediğinden bahseder, üzülür idi.

Sultan Abdülhamid’in seçtiği hattat

Abdullah Zühdü Bey’den bahsederken, Hattat Vehbi Bey şunu söyler idi:

Mescid-i Nebevî bina edildiğinde, yeni yapılan kıble duvarlara ve kubbelere, bazı icab eden yerlere yazı yazacak bir hattat aranmış.

Sultan Abdülhamid merhum, o günkü hattatlar arasında bir imtihan açılmasını emretmiş. İmtihana giren hattatların yazılarını birer birer görmüş. Abdullah Zühdü Bey’in hattını görünce,

“Bu hattat kimdir?” diye sormuş.

“Efendim, bu hattat, yirmi beş yaşında bir genç; henüz talebe sayılır” demişler.

“Bu gencin yazısında bir câzibe görüyorum ben. İlâhî bir câzibe var, ruha tesir eden ilâhî bir câzibe var. Bunu gönderelim” demiş.

Abdullah Zühdü Bey için:

“Efendim, kendisi Ashab-ı Kirâm’dan Temîmü’d-Dârî sülâlesinden imiş; aslen Medineli oluyor” denilince,

“Demek bu zata nasip olacak bu yazıları yazmak; bu şerefe bu bahtiyar genç nâil olacak” demiş.

Hattat Vehbi Bey’den, Medine-i Münevvere’deki Abdullah Zühdü Bey’in hatlarına aşkım var idi. Gelince hayran oldum.

“Yazılara dalıyorum, namaz bitmiyor...”

Hatta bizim birader Ahmed Ziya, bazı kimseler tarafından kendine sorulmuş:

“Yâhu sen niye ön saflarda namaz kılmazsın?”

“Namaz fâsid oluyor; yazılara dalıyorum; imam selâm veriyor; ben hâlâ ettahiyâttü’yü okuyorum” demiş.

Yazı merakı, tarife sığmayan bir meraktır. “*Hat San’atımız*” diye yazdığım şiirlerle, bu âhengi, bu vecdi, bu cezbeyi, bu sevgiyi dile getirmek istedim.

Taklidi buysa, aslı nasıl!..

İbnülemin Mahmud Kemal Bey’in çıkarmış olduğu “*Son Hattatlar”*da, hattat Hâmid’in Mustafa Râkım’ın bir Fâtiha’sını taklidini gördüm. “Râkım’ın Fâtiha’sını taklîden yazdım” diyor.

“Allah’ım, taklidi böyle olan bir yazının, aslı nasıl acaba” diye ruhumda Râkım’a olan bir aşk başladı. Sonra Râkım’a ait bazı yazılar gördüm. O günlerde Râkım’a ait aşkımı, hayranlığımı, şu kıt’ayla beyan etmiş idim:

Hattatlar içinde beni mest eyledi Râkım
Üslûbunu ilk gördüğüm an vecd ile doldum
Esrarlı güzelliklere arttıkça merâkım
Hat san’atının ben kara sevdâlısı oldum.

Bir dervişin hat aşkı ve tarifi

1980’de Almanya’da idik. Köln şehrinde bir sohbette, bir dostun evinde, Almanya’nın hatta Avrupa’nın birçok yerlerinden gelen dostlar vardı. Fakir, gönlümü mest eden büyük hattatlardan bahsederken, Râkım’dan başladım.

Kazasker Şefik Bey, Şevki, Sâmi, Kâmil Akdik, Hasan Rıza, Neyzen Emin Bey, Ömer Vasfi, Hâmid, Halim deyince; orada köşede oturan yaşlı başlı bir derviş ki sonradan Muhibbullah Efendi olduğu anlaşıldı, bir şey söyledi.

Öyle ki, hat tarihinde, hat âşıkları arasında, hatt’a ait böyle derin bir mâna ifade eden bir tarif bilmem var mıdır? Dedi ki:

Efendim, eğer Cenâb-ı Hak buyursaydı ki:

“Kullarım, bana ibâdette serbestsiniz. Bana ibâdette serbestsiniz; yalnız beni tefekkür edeceksiniz: Kâinattaki benim kudretimi, güzel sahnelerimi, kudretime delâlet eden acayipleri, seyir ve temâşâ edip; beni gözünüzle, sözünüzle, özünüzle zikredeceksiniz, tefekkür edeceksiniz, gâfil olmayacaksınız...

“Eğer Rabbim bana böyle bir hürriyet verseydi, dedi. Ömrümü Üniversitenin kapısındaki, Hattat Şefik Bey’in eseri olan, *‘Dâire-i Umûr-i Askeriyye’*ye bakmakla geçirirdim...”

Güya ben hat san’atı hakkında konuşma yapıyorum: Şefik Bey budur, Şevki Bey budur diyordum. Ömrümde duymadığım, hiçbir kitapta okumadığım bu sözü işitince, vecd içinde kaldım.

“Hatlarda ilâhî âlemler seyrolunur.”

Sabri Efendi’den işittiğime göre:

Osmanlı hattatlar âyet ve hadisler yazmışlar. Âyet ve hadisin ilâhî vahiy olduğunu, Allah’ın kelâmı olduğunu bilip inandıklarından, sanki yazdıkları âyet-i kerîmeler, âyet-i kerîmelerden doğan levhalar, onlar için lâhût âlemini temâşâ eden birer pencere olmuş... O pencerelerden lâhût âlemlerini, Cenâb-ı Hakk’ın cemâl, kemâl ve celâl sıfatlarını görmüşler, kendilerinden geçmişler...

İslâm’da resim, heykel, canlıların resmi haram olduğu için estetik hislerini, gönül âlemlerinde çağıldayan heyecanları, güzel tablolara, güzellere ait olan his ve duygularını, âyet-i kerîmeleri, hadisi şerifleri yazmakla ifâde etmişler.

Bununla başka âlemleri temâşâ etmişler ve onları seyredenlere, hat san’atından anlayan kimselere de o lâhût âlemlerine, o mâna âlemlerine nur, cemâl, kemâl ve celâl âlemlerine kanatlanma fırsatı vermişler.

Allah hepsine rahmet eylesin...

Tanıdığım hattatlar

Osmanlı devrinin son âlimlerini, son şeyhlerini, son şairlerini gördüm de, hattatlarından pek azını görmek nasip oldu. Hâmid Bey’i gördüm; Kemal Batanay’ı gördüm; tabii başta Necmeddin Okyay Hoca Allah rahmet eylesin ve Uğur Derman ile Hasan Çelebi Beyleri gördüm. Bir de tevâzudaki ifratı yüzünden kendisini gizleyen birâderim Ahmed Ziyâeddin... Ki kendisinden ayrıca bahsedeceğim...

Bu hattatlar, son devirde yaşamış ve yaşayan hattatlarımızdır.

Anadan doğma hattat

Bunların içinde, en çok Hattat Hâmid, cidden hat san’atının imamı denecek bir zattır. Kendisi hakkında yazdığım şiirler var. Fakire yazdığı kartı var.

Hâmid’de müstesna bir kābiliyet vardı. Bilhassa sülüste, celîde... Meselâ, Hattat Râkım’ın Fâtiha’sını taklidi… Eğer altında “Hâmid, Merhum Râkım’ın Fâtihasını taklit etmiştir” diye bir yazı olmasa, Râkım’ın diye kabul edilebilir.

Bazı kimselere “şair-i mâderzâd” yani “anadan doğma şair” denildiği gibi, hattât-ı maderzâd da oluyor. Sanki “anadan doğma hattat” Hâmid Bey’in Nazif Efendi’den başka hattatlardan ders aldığı görülmüyor.

Hattat Halim Bey

Halim de böyleydi. Allah rahmet eylesin, kendisiyle ancak hacca geldiği zamanda görüşmüş idim.

Ömer Kirazoğlu, ruhu şâd olsun öyle demişti:

“Halim Bey’le görüşmüştük. Görür görmez bana dedi ki: Ömer Bey, tebrik et beni, emekliye sevk edildim, emekli oldum. Artık gönlümde öyle istifler var ki, öyle âyet-i kerîmeler, öyle hadis-i şerifler, öyle kelâm-ı kibarlar var ki, inşâallah ruhumda yaşayan bu hasreti levhalar halinde âbideleştireceğim...”

On gün geçmedi, Halim Bey’in şehid olduğunu işittim. Yoksa Halim Bey hakikaten büyük kabiliyet, büyük istidâd idi...

Halim Bey’in Hâmid Bey’den ayrıldığı bir taraf vardı ki, bilenler rivayet ederler: Yazıyı sür’atli yazması; sür’atli yazdığı yazılarda bile güzellik bulunması...

Hâmid’in meziyeti ise, emek mahsûlü... Aynen Hâmid’in yazıları, Yahya Kemâl’in şiirleri gibi, emek, san’at, dikkat, himmet, alın teri, göz nuru... Allah cümlesine rahmet eylesin.

Hattat Uğur Derman Bey

Uğur Derman Bey, ta’lik yazan, yazıyı çok güzel anlayan, hezarfen denecek bir kardeşimizdir. Topkapı’daki nefis arşivlerden, bilhassa Necmeddin Hoca’dan çok istifade etmiş, çok şeyler öğrenmiş; Süheyl Bey’den çok şeyler öğrenmiştir.

Gençlerin, bilhassa hatta tezyîn ve tezhîbe meraklı olan gençlerin, kendisinden cidden istifade edecekleri bir kabiliyettir.

Hattat Hasan Çelebi Bey

Hattat Hasan Çelebi’ye gelince, sülüste celîde, mâşallah günümüzün en güzel hattatı sayılır. Hem Halim’e yetişti, hem Necmeddin Hoca’ya yetişti.

Bilhassa Hâmid Bey’den, o büyük zattan ders aldı, icâzetnâme aldı. Oğlu Mustafa’yı da müzehhib olarak yetiştirdi. Kendilerine büyük istikballer dilemek, boynumuzun borcudur.

Hasan Çelebi, Kuba Mescidi’nin yazılarını yazdı. Kıbleteyn Mescidi’nin yazılarını yazdı. Cidde’de Riyad’da bazı camilerde yazılar yazdı. Artık Türkiye dışında da yeni yapılan cami ve mescidlere yazı yazmak üzere gidiyor. Kurân-ı Kerîm de yazıyor, işittim. İnşâallah muvaffak olmasını Cenâb-ı Hak’tan dileriz, inşâallah...

Hattat Ahmed Ziyâeddin Bey

Biraderim Ahmed Ziyâeddin, İhsan Efendi hocamın tâbiriyle “fenâ fil-hat” denecek derecede hatta meraklı ve aynı zamanda bugün, mübâlağa olarak söylemiyorum, İslâm yazısının dokuz çeşidini de en güzel şekilde yazan bir hattattır.

Vaktiyle Mısır’daki Azîz er-Rıfâî merhum tarafından açılan Güzel San’atlara bağlı “Tahsînu’l-Hutût” güzel yazı öğretme mektebinde talebe iken, hocaları olan büyük hattatlar, Hüsnü, Seyyid İbrahim Mekkâvî, Necib Huvânî, bunlar biraderin yazısına öyle derlermiş:

“Ahmed Ziyâ, senin yazılarına biz tashih etmek için bakmayız. Mâşallah, bârekâllah, ellerin dert görmesin demek için bakarız” derlermiş.

Niçin eser vermiyor?

Kardeşim Ahmed Ziya, bu kudrette bir hattat olmasıyla birlikte, İslâm hat san’atının sülüs, celî, nesih, rik’a, ta’lik, dîvânî, icâze, reyhânî, kûfî, bütün bunları en güzel şekilde yazdığı halde, niçin eser vermiyor?

“Acaba kaç eseri vardır?” diye sorulduğunda ki haklı olarak herkes bu suali soracaktır; birader Ahmed Ziya son derecede mütevazı bir insandır, şöyle cevap verir:

“Asrımızda Hâmid Beyler, Halim Beyleri gördük. Bilhassa eserleriyle dünyayı hat san’atına gark etmiş olan, hattın imamı sayılan Râkım’lar, Şefik’ler, Kazasker’ler, Şevki’ler, Sâmi’ler, Hâmid’ler, Halim’ler, Hasan Rıza’lar var iken, onların yazılarının yanında, benim de yazım var, diye yazı yazmayı, kendime yakıştıramıyorum.”

Ben de şöyle mi desem!..

Ziyâ, işte böyle der... O halde ben de şöyle mi demeliyim:

“Âkif Bey gibi, Nâmık Kemâl gibi, Hâmid gibi, Fikret gibi, Yahya Kemâl gibi, Fâruk Nâfiz gibi, Hâşim gibi ne bileyim, şairler varken, ben nasıl şiir yazarım!.. İnsan bu şairleri gördükten sonra, şairim demekten de utanıyor!”

Böyle desem; şiir yazamam... Ama yazarım ve onlar birinci sınıf şair olur, ben ikinci, üçüncü, dördüncü sınıf şair olurum...

Ziya Aydın Bey’in takdiri

Bütün gönüldaşlarla beraber, gönül ister ki, birader Ziya bir Kur’ân-ı Kerîm yazsın.

Yazıdan çok iyi anlayan, çok kıymetli hat eserleri de toplamış olan Ziya Aydın Bey, Topbaş Musa Bey’in yeğeni olan Ziya Aydın Bey. Kendisi hem hattan anlar, güzel de yazar. Birçok kıymetli levhalar, kitâbeler, meşkler toplamıştır. O şöyle söyler:

“Üstadım!.. Eğer biraderiniz Ziya Bey’in hüneri bende olsaydı, dünyayı yazıya gark ederdim. Geçenlerde bir nesih yazdı, Rabbim şâhiddir, Hasan Rıza desem câiz... O kadar güzel bir divânî yazdı, Sâmi desem câiz... Halim kadar süratli kalemi var. Fakat bu tevazu, kendisini böyle eser veremez bir hale getiriyor.”

Akşama kadar yazar; sonra yakar!..

Acınacak bir haldir. Rik’ası, bugün biraderin yazdığı rik’ayı yazacak kimse yok. Yani yaşayan hattatları ben bilirim, görüyorum. Rabbimden ben de niyâz ederim ki birader Ahmed Ziya’ya bir Kur’ân-ı Kerîm yazmak nasip olsun inşâallah.

Dostlar sorarlar:

“Şimdiye kadar ne yazmıştır hocam, levha olarak. Yani kaç tane, elli tane, meselâ yüz tane mi yazdı? Ve hangi vesileyle yazdı?..” cevap veririm:

“Birader, kırk beş senedir akşama kadar yazar; akşam onları yakar...”

“Eyvah!..”

“Ya! Asıl üzülecek taraf da budur... Söylesem, kimse inanmaz. Şu anda bende, evimde, biraderin yazdığı tek bir levha bile yoktur!..

Ketebehu Hâfız Ahmed

Konyalı merhum Hâfız Ahmed Kağnıcı vardı, onun güzel okuyuşu sohbetlerimizde geçti; yazıya meraklı bir kimse idi. Biraderden yazı rica etmiş:

“Ziya Ağabey lütfen bana bir levha yaz” demiş.

Birader bir âyet-i kerîme mi, hadis-i şerif mi, bir şey yazmış. Hem nesih yazmış, hem sülüs yazmış, hem celî yazmış. Altına da *“Ketebehû Hâfız Ahmed Kağnıcı”* diye, imza atmış. Hâfız Ahmed:

“Ağabey olmadı bu. Ben nasıl asarım bunu?” deyince de:

“Zaten asma diye yazdım. Kendinde kalsın kâfidir. Ben büyük hattatları gördükten sonra, Hâfız Ahmed, kendime hattat diyemiyorum” cevabını vermiş.

Yâhu anladık! Sen nasıl yazarsın, be Allah’ın kulu?..

Birader de benim gibi Râkım âşıkıdır. Râkım’dan sonra gelen Şefik Bey, Kazasker, bilhassa Şevki ve bilhassa Hacı Ârif, Aziz Rıfai’nin hocası Bakkal Arif derler, Filibeli Bakkal Ârif Efendi, Allah rahmet eylesin.

Bence ikinci Râkım sayılan Sâmi’nin yazılarına da bakar, hayran olur:

“Filân hattatın şivesi böyledir, vav’ı böyle yazar, kaf’ı böyle yazar...”

“Yâhu yazar anladık, sen nasıl yazarsın be Allah’ın kulu” dediğimizde,

“Canım maksat güzel yazı görmek değil mi? İşte bakın onların yazılarına, kâfidir” der.

Gönül ister ki birader Ziya bir Kur’ân-ı Kerîm yazsın, inşâallah...

İstanbul’da talebe yetiştirse

Halbuki herkesin talebi şudur: Birader Ziya, altı ayını Medine-i Münevvere'de altı ayını İstanbul'da geçirse; yazı kabiliyeti olan genç nesil var; yazıya âşık, yetişmiş kabiliyetler var; onlara yazı meşk etse...

Burada gerçi birader, bazı talebeler yetiştiriyor. Merhum Mustafa Necâtüddin Efendi'nin küçük oğlu Abdülaziz'i yetiştirdi. Fevkalâde nesih yazıyor. Şimdi sülüs celîye de başladı elhamdülillah... Fakat tabii bunlar az.

Burada Hasan Şükrü diye bir hattat da yetişti. Türk Muhammed Ali Bey var. Ahmed Ramazan Bey'in damadı, geçenlerde öyle dedi:

"Sür'atinden tashihlerini takip edemiyorum."

"Hocam, biraderiniz Ziya Hoca, yazı gösterirken, bazı harfleri tashih ediyor; mâşallah, bârekâllah, elindeki kalemin kıvraklığına hayran oluyorum... Hatta: Hocam anlayamadım, çok acele yaptınız, bu harfin başı nasıl alınacak, ortadan nasıl yazılacak, sonu nasıl çekilecek?" Gösteriyor:

"İşte babam, yavrum, şöyle çekilir, böyle çekilir" diyor.

"O kadar acele ki, Halim Bey'i süratli yazar derlerdi; kardeşiniz Ziya Hoca da aynen Halim Bey gibi acele yazan bir hattattır. Tashihlerinde kavrayamıyorum; o kadar acele, o kadar eli yatkın, o kadar kolaylıkla yapıyor ki... Bu kadar güzel nesih yazan insanın, bir Delâil yazması, bir Kurân-ı Kerîm yazması, hayran olurum..."

Birader öyle ta'lik Farisî yazar ki, ancak onun kadrini Uğur Derman Bey bilir. Ta'lik yazıda yed-i tûlâ sahibi olan, her yazıyı anladığı gibi, bilhassa ta'lıkı herkesten fazla anlayan Uğur Bey'e sormalı:

"Ahmed Ziya Bey'in ta'lıkı nasıldır?" diye...

Birkaç şiirimi yazsaydı, ne iyi olurdu...

Birader, Mısır'da hem Hüsn-i Hat Mektebi'nden mezundur; birincilikle şehâdetnâme almıştır; hem de Tezhib... Onu da anlar, onu da anlar... İslâm Hat San'atı'nın ilminde, fenninde bu kadar derinleşmiş olan, hat'ta fânî olmuş olan, dokuz yazının hepsini de en güzel şekilde yazmış olan

biraderimden bir eser gösterememek, hakikaten kederle, üzüntüyle bahsedilecek bir haldir... Bir tuhaf tevazu ile:

“O hattatların yanında, ben kendime hattat mı diyebilirim?” diyor. Benim de,

“Âkif Bey’den sonra, Yahya Kemâl’den sonra nasıl şiir yazarım? Yazamam!” demem mi lâzım..

Meselâ *Gümüş Tül ve Alevler*’deki şiirlerimden hiç olmazsa birkaçını, rik’a, ta’lik, nesih, sülüs yazsa da kitaba koysak ne iyi olurdu!

Efendim son derece güzel yazar; kardeşim diye söylemiyorum, yazdığı neshi, ta’likı, divânîyî, rik’ayı, reyhânîyi, icâzeyi, Allah şahid, bugün yazacak bir hattat yok, gök kubbenin altında, desem, câiz; bazı hattat kardeşler darılmasınlar...

Cenâb-ı Hak hepsinin ömrünü, feyzini, amel ve hatlarının hüsn ü cemâlini ziyade eylesin. İntikāl etmiş olanlarına rahmetler buyursun.

Bir Hizmetin Değeri, Zamanına Göre Ölçülmeli

Meşhur Fransız muharrir ve münekkıdi Anatole France'ın, hemen her dile çevrilmiş güzel bir sözü vardır:

"Herhangi bir hadisenin değerlendirilmesi, onun gerçekleştiği zaman ve şartlar içinde yapılmalıdır..."

Bu tarif, İslâm'ın insaf ve adalet anlayışına, ruhuna son derece uygundur.

Ali Fuad Başgil Bey

Meselâ Ali Fuad Başgil Bey'i alalım:

Bugün, evet onun gördüğü işleri yapan, söylediklerini söyleyen, yazdıklarını yazanlar çoğaldı.

Fakat bundan elli sene evvel, kimselerin yapamadığı, söyleyip yazamadığı şeyleri, *Esas Teşkilat Hukuku* kitabını yazan, üniversitede Anayasa Hukuku hocası ve ordinaryüs profesör olan bir zatın şu söyledikleri çok önemli, çok hayatî ve çok kıymetli idi:

"Din ve Laiklik" kitabı

"İslâm'da reform lâzım mıdır?" sualine verdiği cevap:

"Evlâdım, reform, deform karşılığıdır. Bir şey eskir, pörsür, harap olur, dejenere olur da ıslah edersiniz; tâmir eder, onarırsınız... İslâm'ın tâmir edilecek nesi var?.. İmanın şartları mı, İslâm'ın şartları mı; hangisi?..

"Hiç birisinde bir eskime, pörsüme, yıkılma yok ki, tâmir edesiniz!.. Bunlar değişmez ölçüler!.."

Bu sözler, o günler için, çok büyük, çok değerli, muazzam sözlerdi...

Okumuşlarından ağzı yanmış olan garip milletimize, adeta teselli ve hayat bahşetmişti. *“Din ve Lâiklik”* kitabında, o zamana kadar yazılmamış çok ciddi teklifler vardır.

27 Mayıs darbesine karşı

27 Mayıs darbesi fâciasından sonra, darbecilere karşı çıkması, demokrasiyi müdafaa eden makaleleri de çok kıymetli idi. Herkes susmuş konuşmazken, o makaleleri yazabildi ve neşredebildi.

İlk seçimde, Senato’ya seçildi ve Cumhurbaşkanı seçileceği de muhakkaktı. Darbeciler silahla ve halka katliam yapacakları tehdidiyle “namzetlikten” çekil dediler... Tamamen senatörlükten de istifa ederek, kahramanlığını gösterdi ve sonra bu olanları yazdı... Darbecilere ses çıkarmasaydı, onların baş tâcı ve Cumhurbaşkanı olurdu...

Necip Fâzıl Kısakürek Bey

Necip Fâzıl Kısakürek Bey’in hizmetlerine, o zamanın ölçüsüyle bakalım:

Fransa’da tahsil etmiş. Dinî tahsil ve terbiye görmemiş. Önceleri dinsizlerin de kabul edip övdüğü, onlarla arkadaş olan meşhur bir şair...

Allahu Teâlâ, onun karşısına, onu ikna edecek, gönlüne girecek, bir şeyh efendi çıkarıyor. Abdülhakîm Arvâsî Efendi, onun elinden tutuyor, İslâm’a kazandırıyor... Böylece Necip Fâzıl Bey, eski şöhretini, dostlarını, dünya makam ve şöhretini bırakıp, Müslümanlık için yazıp çalışmanın çilesine talip oluyor; büyük hizmetlerde bulunuyor...

Eğer Necip Fâzıl Bey’in kalemi İslâm’a karşı olan cephede bulunsaydı; o zekâsı, cesareti ve heyecanıyle üzerimize yürüseydi, büyük tahribat yapardı... Allah onu da, bizi de korudu...

Nureddin Topçu Bey

Meselâ Nureddin Topçu Bey:

Fransa’da felsefe doktorası yapan ilk Türk... Türkiye’ye geliyor;

Abdülaziz Bekkine Efendi gibi bir zatı seviyor...

Sırrı Bey diye kumaşçı bir kardeşimiz vardı; Nureddin Topçu Bey'in yakın arkadaşı idi. Topçunun Aziz Efendi'yle olan bir görüşmesinden şöyle bahsetmişti:

Aziz Efendi'ye gittik. Nureddin,

"Efendim, bazı müşkillerim var; sorsam acaba sû-i edeb mi olur?" dedi. Efendi:

"Oğlum, daha derdini açmadın, söylemedin... Hele bir söyle de, bakalım sû-i edeb mi, hüsn-i edeb mi olur görelim" diye cesaret verdi, teşvik etti...

Tekrar gitsek ayıp olur mu?

O gece Nureddin pek çok müşkilini sordu; cevabını aldı... Saat ikiye kadar konuşuldu...

Efendi'nin elini öpüp, müsaade alıp hanesinden çıktık, evlerimize gidiyoruz...

Nureddin az sonra, durdu, sordu:

"Sırrı ben doyamadım yâhu! Dönsek de tekrar kapıyı çalsak, ayıp olur mu?.."

Mâhir İz Bey

Meselâ Mâhir İz Hoca'nın senelerce yaptığı hizmeti gördüm. Âhirete intikal etmiş büyük insanların, bir Âkif Bey'in, bir Ahmed Naim Bey'in, aziz bir temsilcisi idi.

Elhamdülillah, şiirle, edebiyatla, bilgiyle, görgüyle, hâtıralarla, gençleri doyurup sohbetine bağladı. Ruhlarını terbiye etti. Onları yalancı yerlere kapılmaktan, haylazlıktan kurtardı. Dine, millete faydalı unsurlar olarak yetiştirdi...

Yaptığı hizmeti, bir cami imamı, bir müftü göremezdi; o çocukları doyuramazdı...

Ali Nihad Tarlan Bey

Ali Nihad Tarlan Hoca da kemaliyle, edebiyle, bu hizmeti görenlerden idi. O da Başgil Hoca gibi, üniversitelerimizdeki son “ordinaryüs profesör” ünvanlı bir üstad idi. İstanbul Edebiyat Fakültesinde “Divan Edebiyatı”mızın son mütehassısı, “Hocaların Hocası” hizmet ehli bir zat idi.

1938’de Fakülte salonunda Mehmed Âkif için yapılan ilk anma toplantısını o tertiplemiş ve muazzam bir konuşma yaparak, “Âkif Sevgisi”nin fitilini ateşlemişti.

Bu insanlar, milletimizin mânen en yoksul, yoksun ve muhtaç olduğu; o susuz, kuru, çorak zamanlarda, öne çıkmış; bugün gelişmekte olan manevî dünyamızın köklerini canlandırmışlardır...

Bunun gibi muhterem zevâtı, daima minnetle anar, ruhlarına her an rahmetler gönderirim...

İsmail Özcan Bey

Bu fedakâr hizmet ehli kardeşimizi, yirmi senedir, 80'li yılların başından beri tanırım. Hemen her gün görüşürüz. Medine-i Münevvere'de bu yıllar içinde fakire en fazla yakın olan ve en çok, en samimiyetle ve devamlı yardımı dokunan İsmail Özcan Bey olmuştur. Kendisine olan muhabbet ve teşekkürüm ölçülemez derecededir…

"Pehlivan, ne var, ne yok..."

Daima ve her zaman gönüllü olarak din hizmetine koşan akıllı, şuurlu bir mü'mindir. Türkiye ve İslâm dünyasıyla ilgisi her dem tazedir. En son haberleri ondan alırım.

Ayrıca bir hizmet vesilesiyle görüşmemiş isek, kendisine telefon ederek,

"Pehlivan, ne var ne yok memlekette" diye sormayı itiyat edinmişimdir.

Türkiye'den hac veya umre vesilesiyle gelip de fakiri görmeyi arzu eden dostlarla, benim yerime muhatap olarak, yorulmamı önlemeye çalışır. Çünkü yaşlılık ve rahatsızlıklarıma rağmen isteyenleri reddedemediğimi bilir…

Arayanlara, o sıradaki ahvalimi bildiği için uygun cevaplar verir ve görüşmelerimiz için müsait olduğum zamanı bildirir. Gelenlere ve sayılarına göre, onları, fakirhane müsait ise bize veya bir başka yerde toplantıya çağırır. Vakti gelince minübüsüyle beni alıp götürür ve evime geri getirir.

Gönüldaşım Ertuğrul Bey'in Medine-i Münevvere'de kalıp hâtıralarımı kayda aldığı iki ay zarfında, onun da hizmetinde bulunarak, ayrıca dualarımızı aldı.

Necati Öztürk Bey

Mekke-i Mükerreme'deki ikameti herhalde yirmi yılı geçmiş olan aziz dostumuz Necati Öztürk Bey'i de bu vesileyle zikredelim. Kendisi mübarek beldelere her gelişinde Ertuğrul Bey'i hanesinde misafir eder. Bu sefer de aynı mihman-perverliği gösterdi.

Necati Bey, Ramazan Bayramı sonrası Düzdağ ailesini, küçük oğulları Âsım'la birlikte Medine-i Münevvere'ye kadar getirme nezaketinde bulundu. On beş günde bir umre için gittiklerinde de aynı şekilde onları misafir etti. Misafirimi misafir ederek, fakiri de kendisine müteşekkir kıldı… Kendisi Mekke-i Mükerreme'de Türkiye'den gelen kardeşlerimizin daima hizmetindedir. Sıhhat ve selâmetine duacıyım.

"Fırtına"

İsmail kardeşimizin samimiyeti, yardımseverliği, fedâkârlığı da tasvir olunamaz derecededir.

Çok çalışkan, çok da tez canlı olduğu için kendisine *"Fırtına"* lakabı pek uygun düşmüştür.

"Seyyidina Ebu Bekir Caddesi"ndeki "Şehrâzat Pastahanesi"ni çalıştırıyor.

Kendisine ve ailesine daima hayır dualar ediyorum.

Hüseyin Avni Güngören Bey

Medine-i Münevvere'deki büyük hizmet eri, fedakâr, vefakâr, çalışkan dostumuz, Oradaki gençlerimizin ağabeysi Hüseyin Avni Güngören Bey, hac ve umre vesilesiyle Türkiye'den buraya gelenlere elinden gelen yardımı ve hizmeti yapan bir kardeşimizdir.

Karabaş Vakfı'nın başında

1977 yılından beri buradadır. Kendisiyle geldiği yıl tanıştık. O sırada bir Osmanlı vakfı olan "Karabaş Medresesi"ni idare edecek bir Türk arıyorduk. Güler yüzlü, efendi, kibar, mütevazı ve çalışkan bir arkadaşımız olarak, tam o işin ehli idi.

Teklifimi tereddütle karşıladı, hatta bir zaman yanıma uğramadı. Fakat iş mühim idi. Kendisini birgün, emr-i vaki yaparak ve,

"Sen yapmazsan, medresenin başına bir Yemenli koyarlar, ecdat vakfı elimizden çıkar" diyerek, Vakıflara bakan Seyyid Habib'in ofisine götürdüm. Böylece, Suud vatandaşı olmadığı için, vekâleten de olsa, vakfın başına tayin olundu.

Hüseyin Avni Bey halen Medine-i Münevvere'de ve aynı hizmette bulunuyor. Bu zaman zarfında burada okudu; yüksek tahsilini ikmâl etti. Çocuklarını büyüttü. Yazları, o da fakir gibi Türkiye'ye gelir bir müddet kalır.

Hac ve Umre için gelenlere elinden gelen yardımı esirgemez. Onların arasında bulunan fakirin tanıdık veya gıyâbî dostlarımıza kalabalık heyetler halinde ziyafetler verir. Bu davetler esnasında kardeşlerimizle görüşüp sohbet etmemize zemin hazırlar…

Kendisi Medine-i Münevvere'de resmen açılan *"Türk Okulu"* ile de burada kurulmasına vesile olduğu *"Türk Konseyi"* vasıtasıyla meşgul olur. Konsey, ağniyâdan Ebu Üzeyr el-Ubeydî'nin Hârre-i Şarkıyye'deki villasını ucuzca kiralayarak mektebi oraya taşımıştı. Burasının öğretmenleriyle de sohbet etmiştik. Sohbetlerimize Hac Sağlık ekibinden de çok gelenler olur…

Fakir, Medine-i Münevvere'ye hacca umreye gelen dostlarla, elimden geldiği, dilimin döndüğü kadar, bilhassa son yıllarda, sohbetler etmekteyim. Bu sohbetler aziz kardeşlerim, gönüldaşlarım İsmail Özcan ve Hüseyin Avni Güngören Beylerin himmetleriyle daha bir intizama da girdi.

Sohbetlerimde kardeşlerime,

"Sizler benim kabul edilmiş dualarım, gerçekleşmiş rüyalarımsınız. Sizin için elli senedir, Ravza-i Tâhire'de dua ediyorum" diye başlarım. Sohbetin ertesi günü Avni Bey, muhakkak fakiri arar, kendisine,

"Avni Hoca, ağabeyler sıkılmadılar inşâallah, değil mi?" diye sorarım.

"Efendim misafir ağabeyler çok memnun kaldılar; istifade ettiklerini, teşekkürlerini bildirdiler" diye cevap verir.

1987-90 yıllarında "*Zaman* gazetesi"ne her hafta yolladığım ve *"Nurlu Belde Medine'den"* umumi başlığı ile çıkan, daha sonra Ertuğrul Bey'in himmetiyle *"Gecelerin Gündüzü"* adıyla 1990'da kitap olarak basılan ve *"Millî Gazete"de* de tefrika edilen makalelerimin kâtipliğini de, elim rahatsız olduğu için yazamadığımdan, Avni Bey kardeşim yapıvermişti. Yazıları faks ile gazeteye gönderirdi.

Kendisine ve ailesi efradının feyzine duacıyım…

Avrupa Yollarındaki Osmanlı

Avrupa cihetine iki seferim var. 1978 ve 1980 yıllarında... Seyahat sırasında Almanya’dan İsviçre’ye, İsviçre’den Avusturya’ya, sonra Avusturya dağlarında seyahat ederken, ovalarından geçerken, asfalt yolda yüz otuz kilometre sür’atle gidiyoruz... Viyana bir türlü gelmiyor, uzayıp gidiyor.

Biz gezerken bitmiyor; onlar savaşa gittiler

Bu esnada gâyet tabii olarak, içimizde, dilimizde şu sual beliriyor:

“Yâhu, biz asfalt yollarda, arabayla, bu sür’atle gittiğimiz halde, Viyana gelmiyor da, ecdat bu mesafeleri, o günün ârızalı, dar, dağ bayır dolaşan yollarında nasıl geldi?..

“Biz gezmeye gidiyoruz, bitiremiyoruz; o cenge, cihâda, savaşa gidiyor... O kalabalıkla, o ağırlıklarla o dağlar nasıl aşılır; bu dağlar nasıl geçilir?..”

O günlerde ruhumun hayranlığını, dalga dalga heyecanını, şu mısralarda ifadeye çalışmışımdır:

Ceddimiz kaç asır evvel aşıyorken Tuna’yı,
Sezdi şimşekli ufuktan kopacak fırtınayı,
Taktı al sancağının göğsüne yıldızla ayı.
Biz o ecdâdın asırlar boyu akmış kanıyız,
Onların düşmanı her zihniyetin düşmanıyız.

Müslümanlardı asırlar boyu deryalar aşan,
Kükremiş sel gibi aktıkça ve coştukça taşan,

O ufuklarda bugün fırtınalardır konuşan.
Biz o ecdâdın asırlar boyu akmış kanıyız,
Müslüman düşmanı her zihniyetin düşmanıyız.

Bizi dünyalara hâkim kılan ne idi;
Akdeniz havzası bir Türk gölü halinde idi;
O büyük ruhtan uzak kaldığımızdan beri biz,
Dalgasız fırtınasız bir göle dönmüş deniziz.

Şanlı mâzîleri andıkça gözüm yaşla dolar,
Ağlayan gözleri andırmada sâhilde sular...

Almanya’da Şairler

Damadım Doktor Hayreddin Bey, Almanya’da Hannover şehri kazalarından Hildisheime’da çalışıyordu. Hanımım rahatsız olunca tedavi için oraya gönderdik. Ben Medine-i Münevvere’de idim. Ameliyat olması icap etmiş.

“Ameliyat olacak, sen de gelsen çok iyi olur” diye telefon geldi. Uçakla gittim.

Hanım, damadın çalıştığı hastahanenin sekizinci katında bir odada kalıyordu. Aynı odada, bir Alman kadını ameliyat olmuş, o da yatıyordu.

Refikamı ziyarete gittim. Hafif yağmur çiseliyordu. Odanın fevkalâde geniş bir balkonu vardı. Yağmuru seyretmek için balkona çıktım.

Peygamber Efendimiz, yağmur altında...

Çölden giden insana, yağmurlu hava çok tatlı gelir. Çünkü çölde 360 gün bulut göremezsiniz. Semâvat bütün güneşlidir. Çölde yaşayan kimselere bulutlu, yağmurlu hava çok tatlı gelir, çok güzel gelir.

Yağmur, damlalar halinde düşmeye başladı. Peygamber Efendimiz’in yağmur yağmaya başladığında başlarını açtıkları aklıma geldi. Sahabe-i Kirâm, Peygamber-i Zîşân’a soruyorlar:

“Ya Resûlallah, yağmur yağarken, mübarek başınızı açıyorsunuz. Bunun sebebi nedir?” Cevap şöyle:

“Yağmur taneleri, günâhsız âlemlerden yeni inip geliyorlar; yerlerden evvel başıma damlasın...”

“Babanız mistik bir insana benziyor.”

Ben böyle yağmurun altında durup, dalgın halde Efendimiz’i hatırlayıp, hem de salâvatlar getirirken, meğer Alman kadın beni süzüyormuş.

Kerîmeme demiş ki:

“Babanız mistik bir insana benziyor. Yağmurun altında duruyor. Babanın mesleği nedir?” Kızım,

“Babam şairdir” deyince, Alman kadınının bana bakışı değişmiş...

Almanlarda şair anlayışı bizden farklı imiş... Şaire:

“İlâhi tarafı olan; manevî hali, maddî tavırlarına üstün gelen; metafizik varlık, ilâhî insan” tarzında bir hüsnü zanla bakarlarmış...

Yağmur fazlalaşınca, tabii ben de içeri girdim.

Alman Kadının Kızı

Almanya’da ameliyat olan refikamı ziyaret için odasında bulunuyordum. Aynı odada yatmakta olan ameliyatlı Alman kadının kocası da onu ziyarete geldi. Bastonlu bir zat, altmış beş yaşlarında...

“Niye ağlıyorsun?...”

Alman hanım, kocasını görünce ağlamaya başladı. Ameliyat olmuş zevcesinin hıçkıra hıçkıra ağladığını gören adam üzüldü; telâşla sordu:

“Ne oldu; sancıların mı fazlalaştı?”

“Hayır, sancıdan ağlamıyorum.”

“O zaman derdin ne, niye ağlıyorsun?”

Konuşmalarını kızım bana tercüme ediyordu. Aralarında şu konuşma geçti. Kadın, kızımı göstererek demiş ki:

“Annesine günde üç kere geliyor...”

“Şu kız, annesi hastahane yemeklerini yiyemediğinden dolayı, günde üç defa bu hastahaneye geliyor. Sabah kahvaltı getiriyor; öğlen üzeri öğle yemeği getiriyor; gece akşam yemeği getiriyor.

“Senin ve benim kızımız, ben altı haftadır bu hastahanede yatıyorum; aynı şehirde oturuyorken, bir defa ziyaretime gelmedi. Ben ağlamayayım da kimler ağlasın!?”

Kadının bu yakınmasına karşılık, kocasının verdiği şu cevap, yerleri de gökleri de ağlatır.

İnsan bu gibi sahneler görmekle, hayattaki büyük hadiselerin, içtimaî inkılâpların, mâhiyet ve hakikatini daha iyi anlıyor.

“Bizim kızımız gelmez, çünkü...”

Adamcağız, irkilmeden, şaşırmadan, kemâl-i sükûnet ile şu cevabı verdi:

“Hanım, bu kızı buraya getiren, imandır. İman, kızı evinde oturtmaz. İnsanı insan eden, imandır. Kız, annesinin hastahanede olduğunu düşünüyor... Hasta, garip, lisan ayrılığı var, yemek yiyemez... Vicdanı, dini, imanı, onu evde oturtmaz. Onu buraya getiren inancıdır, maneviyâtıdır...

“Senin kızın niye gelsin?.. Bizim kızımız materyalisttir. Maddeci bir insan, insan değildir, hayvandır... Onun insanlıkla alâkası yoktur. Onun sevgisi maddîdir. Yesin, içsin, oynasın, gülsün, gezsin... Onun ruhu perdelenmiştir, manevî bir ciheti yoktur.

“Kızımız, seni veya beni ziyarete geldiğinde, kaybedeceği vakti, harcayacağı benzini; dişçidir, kaçıracağı müşteriyi düşünür... Arkadaşlarıyla tenis oynayacak, bilardo oynayacak, daha başka neler oynayacak!.. Randevuları var gelemez! Bu kızı getiren imandır... Sen ve ben, gençliğimizde, Hitler zamanında böyle mi idik?”

“Çok üzücü, çok ibret verici...”

Bu konuşmaları dinleyince, insanlık adına çok müteessir oldum... Benim için büyük bir ibret dersi oldu. Kendi kendime,

“Benim gördüğüm, denizden bir damla... Eğer Alman gençliğinin çoğu böyle olduysa; dünyanın geleceği, insanlığın geleceği nasıl olacak?

“Anneymiş, babaymış, hastaymış, yaşlıymış, bana ne...” diyor; “Hastahane var, huzurevi var, belediye cenaze teşkilâtı var... Huzur evleri bakar, sigorta hastahaneleri tedavi eder, cenaze evleri de kaldırır.”

Çok üzücü ve çok ibret verici...

Avrupa’da: 4

Almanya’da ve Bizde Hastabakıcı

Bir tarihte damadım Doktor Hayreddin Bey, çalıştığı Almanya’dan bir gelişinde Konya’ya uğramış. Orada bir davette, doktor kardeşlerimiz de varmış. Allah selâmet versin Doktor Ali Kemal Belviranlı demiş ki:

“Aynı hastahane bizde olmaz mı?...”

“Hayreddin Bey, çalıştığınız hastahane hakkında biraz malumat verseniz...”

Hayreddin, nasıl çalışırlar, kaç doktor var, kaç hemşire var, tedavi usulleri, tıbbî cihazlar vesaire hakkında, tabiplerin anlayacağı dilde, lâzım geleni anlatmış; konuşup anlaşmışlar...

Ali Kemal Bey sormuş:

“Aynı o hastahane gibi Türkiye’de de bir tane yapılamaz mı?..” Hayreddin şu cevabı vermiş:

“Hastabakıcı yok... Hastahane kolay!..”

“Daha da iyisi yapılır, ağabey!.. O hastahane on beş, yirmi sene önce yapılmış... Daha yenisi, daha sağlamı, daha tekâmül etmişi yapılır. Daha yeni cihazlar getirilir, daha güzel tefriş olunur; doktor da bulunur... Yalnız bir dert var. Asıl bulunması güç olan bir noksan var. Ne yazık ki milletimiz bunun giderilmesi için bir şey de yapmıyor!

“Hastabakıcımız yok! Darılıp gücenmesinler, bizimkiler hastabakıcı değil, gardiyan... Gardiyanla hastabakıcı arasında büyük fark var...

Almanya’da hastabakıcılar

“Alman, bu işi halletmiş... Hastabakıcı, hemşire, işini sanki ibadet biliyor. Çalışma şartları, prensipleri öyle konulmuş, öyle dikkatle takip ediliyor ki, hastabakıcıların bir ihmal, bir yanlış yapmaları mümkün değildir. Derhal işlerini kaybederler. Ve bu hal zamanla tabii olmuş; dediğim gibi sanki bir ibadet titizliğiyle yerine getiriliyor. Hastaya sanki kendisiymiş gibi, sanki kızıymış gibi bakıyor...

“Hastabakıcının, hastaya tuttuğu nöbetle, saatinizin dakikasını ayar edin... Tâlimat vermeye, almaya ihtiyaç yok: Hastanın ilacı var, abdesti var, teri silinecek, çarşafı değişecek, battaniyesi hafifletilecek, ne bileyim, şu olacak, bu olacak... Ezberlemiş, vazife edinmiş... Zaten Almanları ayakta tutan, bu nizam aşkı, çalışma aşkıdır... Çalışma, vazife delisi bir millet!”

Bizden bir örnek...

Hayreddin bunları söyleyince, orada bulunan bir zat, başından geçen bir hadiseyi anlatmış:

Ankara’da, kalbimden rahatsız idim. Bir ahbabımın kalb mütehassısı oğlunun başhekimi olduğu, paralı, hususî bir hastahaneye yattım. Doktor tenbih etti:

“Amca kalbiniz çok hassas, çok yorgunsunuz, yataktan çıkmayın, hatta hiç kıpırdamayın, kalb dinlensin... Ben ilaç verdim. Siz inşâallah sakinleştikten sonra bakacağız, tedaviye geçeceğiz. Şimdi sâkin sâkin yatın... Zili çalın, hastabakıcı ne isterseniz verir...”

Gece ağrılarım geldi, rahatsızlık duydum. Zili defalarca çaldım; gelen giden yok... Kalkıp, hastabakıcının odasına gitmek zorunda kaldım.

Bana bağırdı: “Ne yapayım, bu saatte!..”

“Oğlum, kalbim fazlalaştı. Doktor, ne zaman rahatsız olursan zili çal, çocuk gelir, dedi. Zili çalıyorum, gelmiyorsun...” Hastabakıcı oğlan bana bağırdı:

“Ne yapayım, şimdi bu saatte!..”

“Oğlum, doktor, arkadaşımın oğludur, evlâdım gibidir; sen çekinme, merak etme, çağır doktoru... Kendisi böyle söyledi: Sen hastabakıcı çocuğa söyle; o bana haber verir, dedi. Hadi git, amca rahatsızmış, deyiver...” Oğlan,

“Ben bu saatte doktoru kaldıramam” dedi.

Doktorun odasına kadar gittim

Doktorun odasına kadar gitmeye mecbur kaldım. Kapısını çaldım. Doktor şaşırdı:

“Amca sen ne yapıyorsun?..”

“Yâhu doktor, bana ne yapıyorsun deme, bana çıkışma; hastahanenize, ne yapıyorsun, daha doğrusu ne yapmıyorsun de... Zili çalarım kimse uyanmaz, gelmez. Yanına giderim, azar işitirim...”

Zilin fişini çekmiş!..

Doktor pijamasıyla gelse ki: Oğlan zilin fişini çalmasın diye çekmiş; battaniyesini de kafasına çekmiş, uyuyor...”

Hadiseyi anlatan zat devam ile sözünü bağlamış:

Doktor Hayreddin Bey’in sözü tam isabet doğrudur ve bir yaranın açıklamasıdır.

Hani, ev almadan komşu al, derler ya... Hastahane açmadan da hastabakıcı, hemşire bulmalı, yetiştirmelidir.”

Hasta, bakıcısının elindedir

Hastahanede, doktor, hastasıyla beş on dakika, bilemedin yarım saat meşgul olur. Kalan yirmi üç buçuk saat hasta, hastabakıcının elindedir. Hastabakıcı gardiyan olursa, paralı hastahanede bile zilin telini keserse, bir de parasız hastahanelerin halini düşünelim...

Bunları duyunca gel de, rahmet okuyarak, merhum Âkif’i hatırlama:

Ne irfandır veren ahlâka yükseklik, ne vicdandır;
Fazîlet hissi insanlarda, Allah korkusundandır...

Avrupa’da: 5

Yıkılan Memleket; Millet Değil!

Almanya’da tabii hem merak, hem de hayret uyandıran şeylerden birisi de, İkinci Cihan Harbi’nde yıkılan, mağlup olan Almanya’nın yeniden imarı, yapılması...

O günlerde okuduğum bir bakanımızın hâtıralarında şu satırları görmüştüm:

“Bana harap olmuş şehirleri göster.”

Tedavi için Almanya’ya gitmiştim, yıl 1958... Beni gezdiren tercümana dedim ki:

“Yâhu hep mâmur yerleri gezdirdin. Bir de Cihan Harbi’nden çıkan harap şehirleri gezip, görsek...”

“Hangi harap şehirler?”

“Canım, işte beş altı sene Almanya, dünya ile harp etti. Ruslar bir taraftan, Amerikalılar, İngilizler, Fransızlar bir taraftan, on binlerce tayyare, senelerce bu memleketi bombalamadı mı?”

“Evet!..”

“İşte o harabeleri göstersene !..”

“O harabeler, işte şu gördüğünüz yerlerdi. Hepsi yeniden yapıldı...”

“Millet yıkılmamıştı...”

Tercümanın bu sözü tuhafıma gitti.

“Canım, on sene içinde koca bir memleket nasıl imar edildi?” dedim.

Tercümanın şu cevabı, bir vecîze, bir düstûr halinde gönlüme nakşedildi. Dedi ki:

“Evet efendim, biz zannederdik ki, Alman milleti yıkıldı!.. Meğer yıkılan Almanya imiş, Alman milleti değilmiş... Eğer yıkılan millet olsaydı, bu Almanya yeniden yapılamazdı... Binalar kolayca yapıldı. Asıl mühim olanı da, eskimiş, demode olmuş fabrikalar da yenilendi, otomatik oldu. Faraza yüzelli kişiyle çalışan eski hantal fabrikaların yerini, on beş kişiyle çalışan fabrikalar aldı.”

Tercümanın sözlerindeki asıl mühim nokta, meselenin can damarı şu sözlerdi:

“Herkes Alman milleti yıkıldı, sanırdı. Yıkılan Alman milleti değilmiş, Almanya imiş...”

Beyrut’ta bir toplantı

Okuduğum bu hâtıra, bana Mehmed Hasan Beşer Bey’in vaktiyle bir kurs, bir çalışma için Beyazıt’ta katıldığı konferanslarda işitip de bize naklettiği bir hadiseyi hatırlattı.

Hasan Beşer Bey şunları söylemişti:

Beyrut’ta konferanslara katılıyoruz. Milletlerin geliri, gideri, millî hâsılası, kazancı, zamanı, hammaddesi, imalâtı vesaire konuşuyoruz; dinliyoruz, öğreniyoruz.

İthal malı, ihraç malı, imalatının hammaddesinin kendi vatanında olup olmadığı, ne kadarını dışarıdan aldığı filân...

Sıra Japonya’ya geldi. İhracatı şu kadardır. Hammaddesi yoktur. Her şey hariçten gelir ve Japonya dışarıdan aldığı hammaddeleri işleyip dışarı ihraç eder. İhracatıyla da dünya ile rekabet eder. Avrupa’yı çoktan geçtiği gibi, Amerikan mallarıyla da boy ölçüşür ve zor duruma sokmuştur; halen de meydan okumaktadır.

“Japonya’nın kendine has nesi var ki...”

Konferans esnasında, herkesin zihninde bir sual oluştu: Peki, her şeyi dışarıdan alan bu Japonya'nın kendine has nesi var ki, bu kadar muvaffak olabiliyor?

Japon ruhu var, çalışma azmi var, planlı çalışması var; Allah'ın verdiği aklı daima ve yerinde kullanması var...

Japonlarda: "Anamız babamız nasıl yaptıysa, biz de öyle yapar gideriz." yok!..

Tecrübe ilminden istifade eder. Her şeyi tecrübe eder. Böyle yapsam nasıl olur, şöyle yapsam nasıl olur diye diye, en güzel, en verimli, en faydalı ve kazançlı şekli bulur...

Japonların en büyük derdi: Emekliye ayrıldığında, ne yapacağı, nasıl vakit geçireceğidir... Bizimkilerin aksine, kat'iyyen emekli olmak istemezler...

Yanlış Düşünceler

Almanya’da iken, kendi sahnelerimizden acıklı bir sahneye, acıklı bir konuşmaya da şahit oldum ki, hatırladıkça hâlâ gönlüm daralır; geleceğe olan bakışım bulanır… Sanki canımın, kalbimin yandığını hissederim.

Fen adamlarına kültür eğitimi

Damadım Doktor Hayreddin Bey, Almanya’da bulunduğu çalıştığı on sene zarfında, Avrupa’da doktora yapan Türk gençleriyle yakından meşgul oluyordu.

Sahaları daha çok fen ve teknik olan bu gençlere, dinî ve tarihî eserler okutarak, onların millî dinî şuurlarını uyandırmak, canlı tutmak ve millî kültürümüzle alâkalı kılmak istiyordu.

Gençlerin her birine, o sahalardan bir kitap vererek, kitabın hacmine göre, onlardan bir ile üç ay zarfında, eserin on ile yirmi sayfa arasında bir özetini çıkarıp, arkadaşlarına sunmalarını istiyordu...

Gençler, bu eser nedir, neden bahsediyor, hülâsası nedir, bu eserden ne anlamalıyız... Gibi suallere cevap hazırlıyordu. Böylece hem o mevzuu anlayıp, anlatıyor; hem de bir eser nasıl tedkik ve tenkid edilir öğreniyorlardı.

“İslâm Tarihi”

Almanya’da bulunduğum sırada, Aachen şehrindeki camide böyle bir sohbette ben de hazır bulundum. Bir genç, Mustafa Âsım Köksal’ın *İslâm Tarihi* adlı eserinin bir cildini incelemiş; on iki sayfalık bir hülâsasını

çıkarıp yazmıştı. Yazısını okuyor, bazı yerlerini açıklıyor, sual sorulursa cevap veriyordu... Çok hoşuma gitmiş, iftihar etmiştim. Zevkle dinliyordum...

O sırada, o günlerin politikacılarından, şimdi rahmetli olan bir kardeşimiz, kulağıma eğilerek şunları söyledi:

“Bize katıl... Devletini kur... Kurtul!..”

“Hocam, damadınız çok koşuyor, yoruluyor; bu gençlerle ilgileniyor, alâkadar oluyor... Ama boşuna emek sarf ediyor... Ben kendisine diyorum ki: Gel, bize, partimize katıl... Devletini kur... Meselelerin kendiliğinden hallolsun... Ama kafası buna bir türlü yatmıyor...”

Bu politikacı kardeşimiz, söylediği, akıl dışı, hayat dışı, zaman dışı, insan tabiatına zıd, İslâm’ın tebliğ metoduna aykırı o sözlere, o yanlış düşünceye çok üzüldüm; fakat öyle inanmıştı ki, kendisine cevap bile veremedim...

Biraz düşünse, Müslümanlık için parti kurduklarını, politika yoluyla devleti ele geçireceklerini söyleyen kendisi ve arkadaşlarını, geçen nesilden olup, Hayreddin gibi çalışan büyüklerin yetiştirdiğini idrâk edebilirdi.

Bilgisiz kadrolar, ne kurar, ne de yaşatabilir!..

Bugün ilim, irfan, bilgi, kültür yoluyla müslüman gençleri yetiştirmeye çalışanlar, aslında kendisinin hayal ettiği devletin kadrolarını, yani kendisine destekçi, yardımcı olacak insanları yetiştirmekte idiler...

Bilgili, şuurlu kadroları olmayan bir devletin, ne kurulabileceği, ne de yaşayabileceği, bu kardeşimiz ile arkadaşlarının farkında olmadıkları, bir hayat gerçeği idi.

Daha bu basit hakikati anlayamayan, anlamadıkları gibi, çalışan fedakâr insanların kıymetini dahi takdirden âciz olan bu gibi arkadaşların, hayallerine hiçbir zaman ulaşamayacakları; üstelik daha başarılı olabilecek faaliyetlere de engel olacakları, işte daha o zaman, o konuşmadan, maalesef anlaşılmıştı...

Müslümanları temsil edemezler...

Bir İslâm Tarihi'ni okuyup, arkadaşlarına anlatan ve Avrupa'da doktora talebesi olan bir gencin değerini, gelecekte yapacağı hizmeti takdir edemeyen insanlar, siyasette nasıl başarılı olabilir? Kültürü, iman ve İslâmî şuuru, mantık seviyesi, dünya görüş zaviyesi bu kadar dar ve basit kimseler, nasıl ve ne hakla müslümanları temsil iddiasına kalkışabilirdi?..

İşte üzüldüğüm ve daima esef ettiğim yanlışlarımızdan birisi de bu halimizdir...

Süvarisini Bekleyen At

Almanya’ya gittiğim senelerin birinde, Avrupa’da yüksek tahsil, mastır, doktora yapan müslüman Türk ve İslâm gençleri, birgün Aachen Camiinde toplanmışlardı. Âlem-i İslâm’dan bahsediyor; müslümanların işlerini, dertlerini görüşüyorlardı.

İçlerinden yeni doktora çalışması yapacaklar için de mevzular düşünüyor, not ediyorlardı. Böyle bir liste yaparlarken, içlerinden, o günlerde fizik tahsil etmekte olan Rüşdü adında bir genç, bir teklifte bulundu.

“Nerede hata ettik, ediyoruz?..”

O teklif, senelerden beri benim gönlümde, aklımda, zihnimde yaşayan; bir şüphe, bir sual, bir istifham ve bir dert idi.

Delikanlı şöyle diyordu:

“Kardeşler! Niçin içinizden biriniz kalkıp da: yâhu, ne sebepten dolayı İslâm âlemindeki İslâmî hareketler muvaffak olamıyor? Bu güne kadar çeşitli hareketler oldu. Hiçbirisi de beklenilen zaferle neticelenmedi... Sona ermeden, gelişemeden beşiğinde boğuldu... Nerede hata edildi? Bu hale ne sebep oldu? Niçin birimiz de kalkıp bu mevzuu doktora olarak alıp da çalışmayız!..”

İşte hakikaten cevap bekleyen bir husus; işte süvarisini bekleyen bir binek...

Herkes rivayet eder; yakınır, ağlar, dövünür, sızlanır...

Fakat henüz bu ata bir süvari çıkmadı...

Beş Atom Bombasından Zararlı

Almanya’daki aile sahnelerinden birini, zevcemin hasta yattığı odada kalan hasta Alman kadını ile kocasından dinlediklerimle nakletmiştim:

Kadın, günde üç kere annesine yemek getiren ve ziyaret eden kızımı, kocasına göstererek ağlamış ve aynı şehirde kalan diş tabibi kendi kızının, üç haftadır burada yattığı halde, kendisine hiç gelmediğini söylemişti. Kocası da ona kızlarının materyalist olduğunu, ana baba bilmediğini izah etmişti...

“Hayır... Fakat köpeğim var...”

Almanya’daki aile tablolarından bir diğerini de damadım Doktor Hayreddin’in, evli bir Alman hemşire ile olan şu konuşması göstermişti:

“Hemşire siz evlisiniz değil mi?”

“Evliyim.”

“Çocuğunuz var mı?”

“Hayır... Fakat köpeğim var ya...”

Bu cevabı alan Hayreddin, bir annenin, çocuk ihtiyacı hissinden, sevgi ve şefkatinden bu kadar mahrum oluşundan, çocuk yerine köpek sevmesinden dehşete düşmüş. Diyor ki:

“Ya çocuk!?”

“Bana bu cevap çok dokundu. Sanki bir acaip oldum...”

Bunun üzerine sormuş:

“E hemşire, köpek çocuğun yerini tutabilir mi?..”

“Doktor, annem babam benden ne gördü de, ben çocuğumdan onu göreceğim?.. Sonum huzur evlerinde geçecek olduktan sonra, çocuğun kahrını niye çekeyim?.. Köpeğimi yaşarsa severim, ölürse ağlar gömerim...”

Bu perişanlığa kimler sebep oldu?

Bu acıklı sahneyi işittiğim günlerde Köln şehrinde idim. Daha önce Müslümanlık hikâyesini anlattığım, Alman karısı ve kayınvalidesi müslüman olan diş Doktoru Ayhan Bey, bana şehri gezdiriyordu.

Bir parkta hem gezer, hem konuşurken, çocuk yerine köpek besleyen Alman hemşireyi ve hasta Alman kadını ile kızının hikâyesini, kendisine üzülerek anlattım.

Bana şu ibrete şayan, çok önemli bilgilerini nakletti:

Hocam, bu haller, insanlığın kanına, canına, dinine girme, kastetme canavarlığını gösteren Yahudilerin işidir. Bunlar insanlığın, insanlık hasletlerine, güzelliklerine düşman bir kavimdir. Fâtiha sûresinde “mağdûbi aleyhim” diye geçen “Allah’ın gazabına uğramış” kavim bunlardır...

Beş Yahudi’nin yaptığı

Bütün insanlık düşmanları, insanlık âlemine beş atom bombası, beş hidrojen bombası atsalardı, beş Yahudi’nin yaptığı tahribatı yapamazlardı. Darwin, Durkheim, Freud, Auguste Comte, Karl Marx...

Bunların hepsi Yahudi... Bunların hepsi inkârcı: Maneviyat münkiri, ruh münkiri, Allah münkiri...

İnsanı hayvan olarak gören, insanı hayvanlaştıran, hayvan tanıtan, insanı bu derekelere düşüren hep bunlar...

İşte o hemşire filân, gördüğümüz, duyduğumuz kimseler, bunların ekolünde yetişmiş, yetiştirilmiş kimseler... Bu kimseler, daha yuvadan, ilkokuldan beri hep bu fikirlerin, cereyanların içinde yetiştikleri düşündükleri için, başlarına gelenin, ne hale getirildiklerinin farkında bile

olmayan zavallılar...

“Dedem maymundur!”

Darwin’e uyup, “dedem maymundur” diyen bir insanda, hangi ulvî hisler, hangi bedîî zevkler; onun ruhunda hangi yüksek gâye ve ideallere yer bulunabilir?..

Durkheim, imanı, Allah fikrini reddeder... Ona göre, Allah fikrini, cemiyet ilham ve icad eder. Varlığına inanırsanız, var olur; yokluğuna inanırsanız, yok olur!.. Onun Allah anlayışı budur.

Freud’a göre “insanda hâkim olan, cinsî meyillerdir” o masum yavru bile annesini emerken, şehvetle emermiş... O masum yavru, dili yok, ateşle suyu fark edemez, ateşe güle dokunur gibi elini uzatan o masum bebecik, meğer öyle yaparmış!..

İşte tahribat!..

Sonra bunlar okullarda, fikir kitabı, inanç kitabı, ilim kitabı gibi, neredeyse bir asırdır okutuluyor... Bunlarla yetişen nesiller, ne hale gelir?..

Auguste Comte’a göre de “gözle görülmeyen, elle tutulmayan, beş duyu ile varlığına şahit olunmayan şeylere, gaybe, mugayyebâta inanılmaz.” Allah ve peygamberler, kitaplar, ve âhiret de bunların başında gelir...

Doktor Ayhan Bey konuşmasını şöyle bitirdi:

“İlk sözümü tekrar ediyorum: Eğer insanlığın düşmanı olan bu grup, insanlık âlemine beş tane atom bombası atsalardı, bu tahribatı yapamazlardı.”

Kılavuzu Freud Olanın…

Doktor Ali Kemal Bey, dahiliye mütehassısı olarak, ihtisas yapmak için İngiltere’de beş sene kaldı. Oradan döndükten sonra kendisine, gördükleri hakkında hayli şeyler sordum. Şunları söyledi:

İlerlerken gerilemek

Hakikaten tecrübe ilimleri sahasında Avrupalılar çok ilerlemişler. Her gün gerek fizik, gerek biyoloji, gerekse teşrih ve bilhassa feza ilminde durmadan ilerleme kaydediyorlar.

Yalnız bu ilerlemenin yanında, ruh ve maneviyat sahasında müdhiş, korkunç bir gerileme var. Bu gerileme, Batı dünyasını çok büyük felâketlere sürükleyecek gibi görünüyor. Ancak bu sürükleniş yalnız Batılılarla sınırlı kalmayacak... Herşeysini taklide yeltendiğimiz için, bizlere de aynı felâketler çökecek gibi görünüyor.

Her derdin tek sebebi…

İngiltere’de 70 yaşında bir profesörün yanında çalıştım. Sahasında şöhret bulmuş, hakikaten otorite olan bir dahiliye mütehassısı idi.

Profesörün tuhafıma giden bir hali vardı. Kendisine genç hastalar geliyordu. Daha şikâyetini dinlemeden, muayene etmeden soruyordu:

“Kız arkadaşın var mı?’”

Genç “yok” diyorsa, “hastalığın, şikâyetin işte ondan” diyor; kız gelirse ona da aynı şeyi soruyor:

“Erkek arkadaşın var mı?” Yok ise, tamam, ondan...

Bu vaziyet, ilâhî ahlâkın, vicdanın, inzibâtın, hülâsa dinin, inancın olmadığı yerde, insanın, hayvandan aşağı hallere düşmesinin alâmeti oluyordu.

Freud'un peşinden

İnsanın "imamı" Freud olur da insanın her hal ve tavrını, meyil ve hissini hayvanca cinsî duygulara, şehvete bağlarsa, elbette netice bu olur. Ecdat:

"Kılavuzu karga olanın, burnu b..tan kurtulmaz" demişler…

Böyle bir bâtıl, sapık nazariyeyi, bir milletin maarifi, okullarda, milletin çocuklarına yüzde yüz isbat edilmiş kesin bilgi olarak, nesiller boyu okutulursa, o gençliğin geleceğinden ne beklenebilir?..

Avrupa genci ve yaşlısıyla bugün düştüğü sapık halleri, bir de bu pencereden bakarak ele almalı…

"Aşkın çocuğu!?"

Yine Doktor Ali Kemal Bey'in İngiltere intibalarından:

Orada şahit olduğum diğer bir acıklı sahne de anası babası veya babası belli olmayan, sokaklara, hastahane yâhut kilise önlerine bırakılan çocuklar idi... Bunlara takılan isim çok tuhafıma gitmişti. "Aşkın çocuğu" diyorlardı...

Gayrimeşru münasebetten doğmuş, babası ve bazen anası babası belli olmayan o talihsiz zavallılar "aşkın çocuğu" olunca, mazbut, nikâhlı, ailelerde doğan, analı babalı yavrular acaba "kinin, nefretin çocuğu" mu oluyorlardı!?

Bütün bunlar, vahyin, dinin nuruyla aydınlanmamış cemiyetlerde görülen ve ne yazık ki görülecek olan felâketli hallerdir.

Amerika’da:

Amerikalı Bilâl Nasıl “İnsan” Oldu?..

Büyük oğlum İbrahim, Amerika’nın güneyindeki New Orleans şehrinde doktora yapıyordu. 1983 yılında bir rahatsızlığımın tedavisi için yanına gittim...

Bir daire alıp, mescid yapmışlar

Oradaki müslüman gençler, Suudlu, Kuveytli ve diğer yerlerden gelen talebeler, aralarında para toplayarak bir daire satın almışlar. Sonra belediyenin izniyle, dairenin duvarlarını açarak, orayı genişçe bir mescide çevirmişler.

Namazlarını orada kılıyorlar. Cuma namazlarında doluyor. Eskiler, yeni gelenler, müslüman kardeşler orada buluşup tanışıyor, yardımlaşıyorlar...

Bir Ramazan günü Cuma namazını orada kıldık. Otuzbeş kırk yaşlarında siyahî bir kardeş, Amerikan yerlisi, zenci, adı Abdürrahim Bilâl imiş; elektrik yüksek mühendisi... Kendisiyle tanışıp görüştüğümüzde, İbrahim’in tercümanlığıyla, dedi ki:

“Oğlunuzdan şikâyetçiyim...”

“Hocam, oğlunuzdan ve diğer talebelerden şikâyetçiyim. Size onları şikâyet ediyorum!..”

Şaşırdım, üzüldüm...

“Hayır, inşâallah; şikâyetiniz nedir?”

“Kaç defa, gerek mahdûmunuza ve gerekse arkadaşlara teklif ettim: Gidelim, parklarda, sinemalarda, meydanlarda konferans verelim, İslâm’ı

anlatalım, dedim. Çekiniyorlar:

“Acaba olur mu ki?.. Mümkün mü ki?.. Dinleyen bulunur mu; kime sözümüz tesir eder, şeklinde bir tereddüt halindeler... Ezikler, cesur değiller, bana katılmıyorlar, beni yalnız bırakıyorlar... Şikâyetçiyim...”

Cesur Müslüman kardeşi çok sevdim

Tabii bu şekilde, cesur bir ifadeyle konuşan Abdürrahim Bilâl kardeşi, çok sevdim, çok beğendim, takdir ettim.

Kendisine sordum:

“Bilâl Bey, Amerikalı vatandaşlarınız size: Ey Abdürrahim, sen müslüman oldun da ne kazandın?.. Ne kazandın ki, bizi de o dine çağırıyorsun!? derlerse; onlara ne cevap vereceksin?..”

Aslan müslüman, hiç tereddüt etmeden dedi ki:

“Hocam, ben de zaten bu suali sorsunlar diye konferans tertipleyeceğim ya!..”

Bilâl’in Amerikalı vatandaşlarına anlatacakları

İşte Abdürrahim’in anlattığı, çok alâka çekici, çok ibretli, çok muhteşem hayat hikâyesi; daha doğrusu, hayatının değişip müslümanlaşmasının, kendi ağzından hikâyesi:

Bugün Amerikalının derdi, paradır. Cebinde para varsa, bankada doları varsa, Amerikalı memnun bahtiyardır; yoksa perişandır...

Ben iki sene önce, şeref-i İslâm ile müşerref olmadan, İslâm’ı kabul etmeden önce, her halimle, maddi manevî perişan bir halde idim.

“İslâm’dan önce nasıldım?”

Elbise alırım taksitle, buzdolabı, süpürge alırım taksitle... Her ne alırsam taksitle alırdım. Devamlı taksit öderdim; Sıkıntıdan hiç kurtulamazdım.

“Ne yazık ki; içki içer, kumar oynardım. Nefsim, canım ne isterse alırdım... Eh, bunlar masraflı işler... Bunlara para yetmez... Kıtı kıtına taksit

öder, yüksek mühendis maaşıma rağmen, devamlı sıkıntı çekerdim... Para arttırmam mümkün bile değildi.

Müslüman olunca...

“Müslüman olduktan sonra, içkiyi bıraktım. Müslüman’ca yaşamaya başladım.

“Evimde bereket arttı, kazancım arttı, param birikti...

“Kur’ân-ı Kerîm’de, müslüman kardeşlerine faizsiz borç verenlere, buna karz-ı hasen deniyormuş, Allahu Teâlâ karşılığını kat kat verecek deniyor...

“Hocam, hamd olsun ben bu nimete de erdim. Siyâhi kardeşlerimize faizsiz borç veriyorum. Bunu kafaları bir türlü almıyor: Bilâl bize faizsiz, karşılıksız borç veriyor; karşılığını Allah’tan alacakmış, diyorlar...

Fas’ta Bilâl oldum

“Geçen sene firmamız Fas’ta bir elektrik tesisi kurmuştu. Kontrol mühendisi olarak beni gönderdiler. Oraya da, “Size bir müslüman mühendis gönderiyoruz” demişler...

“Beni Fas’ta karşıladılar. Bana,

“Hazret-i Bilâlzâde, Hazret-i Bilâlzâde!.. Âl-i Bilâl” diyorlardı. Her gören, “Yâ Abdürrahim kardeş!” diye kucaklıyordu.

“Allah beni onlara sevdirdi. Otuz gün kaldım. Yemek için bir kuruş harcamadım. Kahvaltıyı bile kardeşler hazırlardı...

“Sirke, tirit ne güzel taamdır...”

“Fas’taki kardeşler, bana, İslâmiyet’i anlatan İngilizce broşürler verdiler, okudum.

Bir tanesinde hadis-i şerifler vardı. Resûlullah Efendimiz:

“Zeytinyağıyla karışmış sirke, ne güzel taamdır” ve “Tirit ne güzel taamdır” buyuruyordu.

Kardeşlere sordum:

“Zeytinyağı ile sirke malum da, tirit nedir?..” Dediler ki:

“Kuru ekmeği doğrar, parçalarsın, üzerine et suyu dökersin, bir de yoğurt koyarsın, tirit olur...”

Peygamber Taamı

Amerika’ya geldiğimde hanıma dedim ki:

“Hanım bundan sonra kuru ekmekleri atmak yok. Peygamber taamı, yemeği yapacağız...’”

Hanım da kafa dengi, bana uydu; elhamdulillâh bu işlerde, beni de geçti... İşe giderken bazen,

“Çarşıdan bir şey lâzım mı?” diye sorarım;

“Bugün Peygamber Taamı var, bir şey alma, yalnız yoğurt getir” der.

O kuru ekmek üzerine et suyu ile yoğurttan aldığım zevki, hiçbir yemekle değişmem.

“Ey arkadaş, vatandaş, hemşehriler!.. İnsan olun...”

İşte tertip edeceğimiz konferanslarda, bana “İslâmiyet’te ne buldun, hayatında ne değişti?” diye soracak olan, İslâm mahrumu olan, doymak bilmez ihtiraslarının, hırslarının esiri olan zavallı milletime bunları anlatmak isterim.

Milletime demek isterim ki:

“Ey arkadaşlar, vatandaşlar, hemşehriler!.. İnsan nefsine uyarsa hayvan olur. Ancak ruhuna uyanlar insandır. Ben müslüman olduğum günden beri, hamd olsun, nefsimin esiri değil, ruhumun arkadaşıyım...

“Sizlerin de müslüman olarak, içkiden, kumardan, zinadan, israftan, aile içi huzursuzluk ve kavgalardan kurtulmanızı istiyorum... Müslüman olun, insan olun, kurtulun!..’

“Konferanslara başlayacağız.”

İşte oğlunuz İbrahim Bey ve diğer arkadaşlarımız, bunun için,

“Bu para delisi olmuş, şehvetinin esiri olmuş Amerikalılar, bizi dinler mi?..” diye tereddüt ediyorlar. Ama inşâallah onları da ikna edeceğim ve konferanslara başlayacağız inşâallah...

Amerikalı zenci müslüman, yüksek elektrik mühendisi Abdürrahim kardeş, ayrıca Fas’ta bulunduğu sırada kendisine Hazret-i Bilâlzâde, Âl-i Bilâl... diye yakınlık ve sevgi gösterilmesi üzerine Hazret-i Bilâl-i Habeşî’nin hayatını da merak edip öğrenmiş ve ismine Bilâl’i de eklemişti.

“Dünkü köle, benim gibi zenci...”

Başka bir sohbetimizde bu hususta da şunları söyledi:

Fas’a gittiğimde, kardeşlerimin bana,

“Ya Bilâlzâde, ya Âl-i Bilâl” diye sevgi göstermeleri merakımı çekti. Resûlullah’ın müezzini Hazret-i Bilâl’i öğrenmiştim ama hakkında çok şey bilmiyordum.

Hazret-i Bilâl’in İslâm tarihindeki yerini, Resûl-i Ekrem Efendimizin ve sahabesinin Hazret-i Bilâl’e dair sözlerini araştırdım.

Bilâl’in Hazret-i Peygamber-i Zîşân tarafından gördüğü itibarı; Hazret-i Ömer’in ona “Seyyid Bilâl Efendimiz” dediğini öğrenince hayret ettim.

“Allah Allah, dedim; yâhu Bilâl dünkü köle, satın alınmış bir köle olan, benim gibi bir siyahî zenci olan Bilâl, Resûl-i Ekrem’in müezzini oluyor; müslüman dünyasının en mübarek binası olan Kâbe’nin üzerine çıkıp, Mekke’nin fethi gününde ezan okuyor.

“Siyahlar giremez!”

Bir, Peygamber-i Zîşân ve sahabeleri tarafından o kadar sevilen zenci Bilâl’i bir de koca, azametli, ihtişamlı bugünkü Amerika’da, kendi halimi düşündüm...

Amerikalıyım, yüksek tahsil yaptım, askerliğimi yaptım, vergimi veriyorum; ama demokrasi, eşitlik, adalet pazarlayan koca Amerika’da ben hâlâ, bir zenci olarak, hâlâ bazı otel, lokanta, gazino, mesire yerleri, kahve

ve çayhanelere beyazlarla beraber giremiyorum. Hepsinin kapılarında,

“Siyahlar giremez!” yazıyor.

İşte size “özgürlük ülkesi” Amerika’nın iç yüzü...

Peygamber-i Zîşân’ın Kucağı

Erzurum’a bir konuşma için gitmiştim. Yıl 1993... 13.30’da hava alanına indik. Ahmed Kara Bey karşıladı. Müftü İbrahim Bey ile bazı kardeşlerimiz de gelmişlerdi.

“Efendim, konuşma 14.00’te başlayacak. Fakat karnınız da açtır, ne yapalım?”

“Açlığımı bırakın da ben namazı kılmadım. Vakit daralıyor. Önce borcumuzu bir eda edelim.”

Ümit verici bir uyanış

Namazı kıldım, tam zamanında salona girdik. Salon seçkin dinleyicilerle dolmuştu. Vali Ankara’ya gitmiş. Vali muavinleri, üniversite hocaları, talebeler, imanlı Erzurumlu kardeşler... Büyük kalabalık...

En mühimi de yüzde doksan beşi genç insanlar... Çok memnuniyet ve ümit verici bir imanî uyanış...

Bir zamanlar yine böyle toplantılar olduğunda, sohbete hep yaşlı insanlar gelirdi. Medine’den birisi gelmiş, görelim derlerdi. Sohbet esnasında bir kısmı da uyurdu.

Erzurum’da o genç mü’minlerin heyecan ve alâkaları, bununla birlikte edep ve nezaketleri, fakirin binlerce defa hamdime sebep olmuştur.

“Mehmed Âkif, neden na’at yazmadı?”

Konuşma sırasında önemli bir bahis geçti. Burada onu arz etmek istiyorum. Dedim ki:

Geçenlerde bir mevlidhan şunları söyledi,

“Hocam, Mehmed Âkif bu kadar kuvvetli bir İslâm şairi iken, niçin bir na’at yazmadı ki, mevlidlerde okusaydık?...

Cevabım şöyle oldu:

Eğer na’at, Peygamber-i Zîşân’ı medih ise, sıfatlarını beyan etmek ise, Âkif Bey Çanakkale Şehidleri şiirinde görülmemiş, duyulmamış, fevkalâde bir na’at ile Resûl-i Ekrem sallâllâhu aleyhi ve sellemi medhetmiştir.

Şiire bir göz atalım:

Çanakkale şehidleri için Âkif Bey şâhâne bir tasvir yapar. “Yaptığın hizmete karşılık, sana bir kabir, bir türbe yapmak isterim” der. “Şunu yapsam, şunu yapsam, şunu yapsam” diye mısralarıyla, yapacağı türbeyi tarif ve tasvir eder; süsler, ziynetler, güzelleştirir; tatmin olmaz...

Resûl-i Zîşân’ın mukaddes kucağı

“Yapılan hizmete karşılık, bu naaşa, bu türbe olmaz, karşılık değil” der.

Sana dar gelmeyecek makberi kimler kazsın;
Gömelim gel seni târîhe desem sığmazsın...

dedikten sonra, ona lâyık olan yeri gösterir:

Ey şehîd oğlu şehîd, isteme benden makber,
Sana âgûşunu açmış duruyor Peygamber...

Peygamber-i Zîşân’ın kucağı o kadar mukaddes, o kadar ulvîdir ki, bütün kemâli, cemâli ve iclâliyle yapılacak türbelerin hepsi onun yanında hiç kalıyor...

Şehîd oğlu şehîd!

Şiirdeki bir incelik de şudur:

Şair, “şehîd oğlu şehîd’”diyor. “Şehid olan sade sen değilsin; senin baban da bu dâva adına, imanının yoluna, Allah ve Resûlullah uğruna, milletinin ırz ve namusunu korumak için şehid olmuştur.

Şimdi dul bıraktığın haremin, ailen de, yetim kalan yavruyu beşiğinde sallarken, “İnşâallah benim yavrum da, dedesi ve babası gibi şehid olacak“

diye sallıyor...

“Teyze neden ağlamıyorsun!?..”

Türk annesi oğlunu askere gönderirken ağlamaz; tarih boyu bu böyledir.

“Teyze Mehmed’i askere gönderdin, ama ağlamıyorsun?“ denince, şu cevabı verir:

“Evlâdım, ben onu Peygamber ocağına gönderiyorum. Peygamber ocağına gönderilen oğula ağlanır mı?”

Türk annesi, orduyu “Peygamber Ocağı” biliyor. İnşâallah bu ocak kıyâmete kadar, imanıyla, tertemiz bir Peygamber ocağı olarak kalacaktır. En büyük dua ve temennimiz budur.

Bu duaya cümleten diyelim, âmin.”

Bedr’in Arslanları

Mehmed Âkif Bey’in Çanakkale’de savaşan gâziler, şehidler için kaleme aldığı şâhâne şiirindeki mısralardan birinde, onları Bedir Savaşı gâzi ve şehidlerine benzetmesi, son yıllarda birtakım kîl ü kâle sebep oldu.

Merkez-i Hilâfet olan İstanbul

Bu savaş, o gün, müslümanların liderinin bulunduğu ve İslâm dünyasının Halifesi, başı, dayanağı ve tek ümidi olan, hem de istiklâline sahip tek İslâm devleti bulunan Osmanlı Devleti’nin merkezine girmek isteyen düşmanlara karşı yapılmıştı.

Düşman İstanbul’u işgal etmek için Çanakkale’ye donanmalarıyla savlet ettiği zaman, bütün dünya müslümanları dehşete düşmüş, büyük nümayişlerle bu hücumu tel’in etmişlerdi.

Bedir Savaşı’nda İslâm ordusunun mağlup olması halinde İslâmiyet’in yaşayıp yayılması tehlikeye düşecekti. Onun gibi düşmanın Çanakkale’yi geçip Merkez-i Hilâfet olan İstanbul’a girmesi de artık müslümanların tamamen esir ve mahkûm olmalarına sebep olacaktı.

Hilâfet gitti, perişanlık geldi

Düşmanlarımızın Çanakkale’den üç sene sonra İstanbul’u işgal etmelerinin, bir Millî Mücâdele verilerek istiklâlimizin tekrar alınmış olmasına rağmen, Hilâfet’in yok olması ve müslüman dünyasının halen devam eden büyük perişanlığa düşmesine nasıl sebep olduğunu düşünürsek, o savaşın ne kadar mühim olduğu anlaşılır.

Öyle veya böyle, o günlerde ahvâlin gidişi ve görünüşü bu idi.

O zamanın heyecanlarını, bugün hissedemeyiz. Âkif Bey'in gerek *"Berlin Hâtıraları"*nın sonunda Çanakkale gâzilerine hitap ettiği şiirde ve gerek bahsimiz olan şiirde, o şehidleri neden Bedir gâzilerine benzettiğini anlatan ifadeler vardır. Bu şiirde, şu mısralar:

Ne büyüksün ki kanın kurtarıyor Tevhîd'i…
Sen ki, son Ehl-i Salîb'in kırarak savletini…
Sen ki, İslâm'ı kuşatmış boğuyorken hüsran…
O demir çenberi göğsünde kırıp parçaladın…

Çanakkale savaşının önemi

Ve *"Berlin Hâtıraları"*nın sonunda, tam da savaşın cereyan ettiği günlerin heyecanı içinde, Çanakkale mücâhidlerine hitâben *"Aman dayanın!"* yakarışıyla yazılıp neşrolunmuş olan ve o gâzilerin, *"Cehennem olsa gelen, göğsümüzde söndürürüz"* diye kükreyerek muhteşem bir cevap verdiği şiirdeki şu mısralar, o savaşın ifade ettiği mânayı bize gösteriyor:

Halîfe yurdunu tehdîd eden deniz yolunu,
Cihâna karşı asırlarca bağladın durdun;
Açık değil ya henüz rehgüzâr-ı mesdûdun;
Yerinde kaldı ya kıblem, harîm-i îmânım?
Hudâ rızâsı için söyle, pek perîşânım!
Uzakta olmama rağmen civâr-ı zârından,
Civârım inliyor âvâz-ı ihtizârından!
Şu anda cepheni görmekteyim: Ateş yağıyor;
Bulutların biri binlerce yıldırım sağıyor!
Nigâhı bin bu kadar mil mesâfeden kavuran,
Alevleriyle beraber, o seyle karşı duran,
Karaltılar nedir, asker mi, taş mı, gölge midir?
Hudâ rızâsı için, seçmiyor gözüm, bildir.
Ne taş, ne gölge, ne asker... Serâb, korkuyorum,
Yığınla kül kesilen sırtlarında manzûrum!

Taş olsa, çünkü, erir; gölge olsa parçalanır;
Taşar gelir de bu tûfan, önünde sed mi tanır!
Durun!.. Kımıldanıyor gördüğüm hayâletler...
Bakın: İlerledi... Asker! Hudâ bilir, asker!
Evet, gözüm seçiyor şimdi bir bir efrâdı:
Halîfe ordusunun en muazzam evlâdı,
Ki pâk alınları İslâm için son istihkâm.
Hudâ rızâsı için ey mücâhidîn-i kirâm!
Sebâtı kesmeyiniz, çünkü, sâde sizde ümîd;
Dönerseniz ebediyyen söner gider Tevhîd,
Harîm-i hak yıkılır savletiyle evhâmın.
O elde tuttuğunuz yer hayât-ı İslâm'ın
Yegâne ukdesidir. Yâd ayak basarsa eğer,
Olur me'âlimi dînin bir anda zîr ü zeber!
Ümîdi sizde kalan üç yüz elli milyon can
-Ki hasta göğsünü yıkmakta şimdiden helecan-
Kopup damarları şîrâzesiz kitâba döner;
Kalır sahâifi yerlerde rast gelen çiğner!
Minâreler sökülür sînesinden âfâkın;
Fezâya söylemez artık lisânı Hallâk'ın!
On üç, on üç buçuk asrın ne varsa kalbinde,
Hayât-ı mâziyemizden, şu ân için, zinde;
Boğar da hepsini bir bir tutup tutup nisyan,
Bütün mefâhirimiz bir serâb olur o zaman!
Göçer hazîre-i târîhe Beyt'i Mevlâ'nın;
Çürür gider ayak altında göğsü Kur'ân'ın!
Bilirsiniz ki, hemen, yüz, yüz elli yıldır, biz,
Ne varsa elde verip muttasıl çekilmedeyiz!
Ömer'lerin, Yavuz'un biz vefâsız evlâdı,
Sıyânet eylemedik yâdigâr-ı ecdâdı.

Ne yâr-ı candı o, lâkin biz olmadık ona yar;
Sonunda parçalanıp yurdumuz, diyar diyar,
Küçüldü öyle ki: Yoktur yaşatmak imkânı,
Dönüp de arkaya nâmûsu, dîni, vicdânı!
Evet, bu hisler için bir mezâr olur ancak,
Kalırsa elde nihâyet beş on karış toprak!
Enîn içinde vatan... Kıymayın şu mazlûma,
Hudâ rızâsı için ric'at etmeyin!..
– Korkma!
Cehennem olsa gelen, göğsümüzde söndürürüz;
Bu yol ki Hak yoludur, dönme bilmeyiz, yürürüz!
Düşer mi tek taşı, sandın, harîm-i nâmûsun?
Meğer ki harbe giren son nefer şehîd olsun.
Şu karşımızdaki mahşer kudursa, çıldırsa;
Denizler ordu, bulutlar donanma yağdırsa;
Bu altımızdaki yerden bütün yanardağlar,
Taşıp da kaplasa âfâkı bir kızıl sarsar;
Değil mi cephemizin sînesinde îman bir;
Sevinme bir, acı bir, gâye aynı, vicdan bir;
Değil mi cenge koşan Çerkes'in, Lâz'ın, Türk'ün,
Arap'la, Kürt ile bâkîdir ittihâdı bugün;
Değil mi sînede birdir vuran yürek... Yılmaz!
Cihan yıkılsa, emîn ol, bu cephe sarsılmaz.
(Berlin: 18 Mart 1915)

O zamanın âlimleri

Ayrıca bugün isimlerini hürmetle andığımız, eserlerinden milletçe istifade ettiğimiz büyük âlimlerin hepsi o sırada hayatta idiler. Ufak bir İslâm hârici ifadeye tahammülleri olmayan bu zatlardan bir tanesinin bile, bu benzetmeye itiraz ettiğini kimse duymadı.

Bir ara bazı arkadaşlar,

“Hocam bunu değiştirsek, itirazsız bir hale getirsek” demişlerdi. Fakir de “Eğer bunda bir mahzur olsa idi, Âkif Bey bunu çok iyi yapardı” demiş ve sadece o kelimeleri değiştirip yeni bir şekil söylemiştim, ama tabii aynı kuvvette olmamıştı.

Ne kadar hamdetsek yeridir: Çok şükür ki, bir Mehmed Âkif’imiz var. Onu daima okuyup anlamaya ve istifade etmeye bakalım. Bizim nesillerimizin o muhterem ihlâslı çileli insanlara dil uzatması, edebe mugâyir bir haldir…

Safahat’ta Resûl-i Zîşân’dan Bahisler

Hâtıralarımın kaydı sırasında bahsimiz buraya gelince, aziz kardeşim, gönüldaşım Ertuğrul Bey’e, Mehmed Âkif Bey’in Safahat’ta Efendimiz aleyhissalâtu vesselâm hakkında başka neler yazdığını sordum. Şu cevabı verdi:

“Efendim, merhumun tefsir yazıları, makaleleri ve tercümelerinde de yüzlerce binlerce defa Resûl-i Ekrem Efendimizin bahsi geçmektedir. Esasen başka türlü de olamaz…

“Safahat’ta ise Resûlullah Efendimiz, kırk yerde ve yüz defadan fazla isim ve sıfatlarıyla: *Muhammed,Ahmed, Mahmud, Mustafa, Nebi, Peygamber, Resûl, Resûlullah* ve *Cânan, Cedd-i Hüseyn, Mihribân-ı Ezel,Semâ-yı Rahmet, Büyük Ceddin* (Şerif Muhiddin Bey’e hitâben) gibi ifadelerle geçmiştir.

Safahat’taki na’atler

“Ayrıca Safahat’ta şiirlere başlık veya dipnot olarak metni aynen alınmış hadis-i şerifler vardır. Birçok hadisin meâlleri de metinler arasında manzum tercümeleriyle aynen veya işâreten zikrolunur.

“Yine Safahat’ta mesela Balkan Harbi’nin acıları içinde, Hazret-i Peygamber’e hitaben kaleme alınmış *‘Pek Hazin Bir Mevlid Gecesi’’* ile Âkif Bey’in Kahire’deki hüzünlü günlerinde yazdığı, Resûlullah’ın doğduğu zamanı ve onun dünyaya getireceği güzellikleri sayan *‘Bir Gece’* şiiri -ki Efendimiz burada *‘Bir Öksüz’* diye anılmıştır- fevkalâde birer *‘na’at’*tir…

“Hele *‘Necid Çöllerinden Medîne’ye’* şâheserinin bitişinde, Âkif Bey’in,

Resûlullâh'ın kabri karşısındaki hitabesinin sonunda ruhunu teslim eden bir Sudanlının ağzından, Peygamber'ine olan ilân-ı aşkı, inanılmaz ve aşılamaz bir na'attir."

Ertuğrul Bey'in bu izahatı üzerine, saydığı şiirlerden birkaçını buraya almayı münasip gördüm:

PEK HAZİN BİR MEVLİD GECESİ

12 Rebîülevvel 1331
Yıllar geçiyor ki, yâ Muhammed,
Aylar bize hep Muharrem oldu!
Akşam ne güneşli bir geceydi...
Eyvâh, o da leyl-i mâtem oldu!
Âlem bugün üç yüz elli milyon
Mazlûma yaman bir âlem oldu:
Çiğnendi harîm-i pâki Şer'in;
Nâmûsa yabancı mahrem oldu!
Beyninde öten çanın sesinden
Binlerce minâre ebkem oldu.
Allâh için, ey Nebiyy-i ma'sûm,
İslâm'ı bırakma böyle bîkes,
İslâm'ı bırakma böyle mazlûm.

BİR GECE

On dört asır evvel, yine bir böyle geceydi,
Kumdan, ayın ondördü, bir öksüz çıkıverdi!
Lâkin, o ne hüsrandı ki: Hissetmedi gözler;
Kaç bin senedir, halbuki, bekleşmedelerdi!
Nerden görecekler? Göremezlerdi tabî'î:
Bir kerre, zuhûr ettiği çöl en sapa yerdi;
Bir kerre de, ma'mûre-i dünyâ, o zamanlar,
Buhranlar içindeydi, bugünden de beterdi.

Sırtlanları geçmişti beşer yırtıcılıkta;
Dişsiz mi bir insan, onu kardeşleri yerdi!
Fevzâ bütün âfâkına sarmıştı zemînin,
Salgındı, bugün Şark'ı yıkan, tefrika derdi.
Derken, büyümüş, kırkına gelmişti ki öksüz,
Başlarda gezen kanlı ayaklar suya erdi!
Bir nefhada insanlığı kurtardı o ma'sûm,
Bir hamlede kayserleri, kisrâları serdi!
Aczin ki, ezilmekti bütün hakkı, dirildi;
Zulmün ki, zevâl aklına gelmezdi, geberdi!
Âlemlere, rahmetti, evet, Şer'-i mübîni,
Şehbâlini adl isteyenin yurduna gerdi.
Dünyâ neye sâhipse, onun vergisidir hep;
Medyûn ona cem'iyyeti, medyûn ona ferdi.
Medyûndur o ma'sûma bütün bir beşeriyyet...
Yâ Rab, bizi mahşerde bu ikrâr ile haşret.

"YÂ NEBÎ ŞU HÂLİME BAK!.."

Henüz duâ ediyordum ki, "Yâ Resûlallah!"
Nidâsı kükreyerek, bir kanadlı tayf-i siyâh,
Basıp eşikleri tutmuş yığınla gölgelere,
Süzüldü uçtaki «Babü's-Selâm» önünde yere.
Mehîb sayhası hâlâ fezâda çınlardı,
Ki yükselip yeniden, yardı geçti eb'âdı.
Düşünce Ravza-i Peygamber'in ayaklarına;
Sarıldı göğsüne çarpan demir kuşaklarına.
Dikildi cebhe-i dîdâr önünde, müstağrak.
Diyordu inleyerek:
– Yâ Nebî, şu hâlime bak!
Nasıl ki bağrı yanar, gün kızınca, sahrânın;
Benim de rûhumu yaktıkça yaktı hicrânın!

Harîm-i pâkine can atmak istedim durdum;
Gerildi karşıma yıllarca âilem, yurdum.
«Tahammül et!» dediler... Hangi bir zamâna kadar?
Ne bitmez olsa tahammül, onun da bir sonu var!
Gözümde tüttü bu andıkça yandığım toprak;
Önümde durmadı artık, ne hânümân, ne ocak...
Yıkıldı hepsi... Ben aştım diyâr-ı Sûdân'ı,
Üç ay «Tihâme!» deyip çiğnedim beyâbânı.
Kemiklerim bile yanmıştı belki sahrâda;
Yetişmeseydin eğer, yâ Muhammed, imdâda:
Eserdi kumda yüzerken serin serin nefesin;
Akarsular gibi çağlardı her tarafta sesin!
İrâdem olduğu gündür senin irâdene râm,
Bir ân için bana yollarda durmak oldu harâm.
Bütün heyâkil-i hilkatle hasbihâl ettim;
Leyâle derdimi döktüm, cibâli söylettim!
Yanıp tutuşmadan aylarca yummadım gözümü...
Nücûma sor ki bu kirpikler uyku görmüş mü?
Azâb-ı hecrine katlandım elli üç senedir...
Sonunda alnıma çarpan bu zâlim örtü nedir?
Beş altı sîneyi hicrân içinde inleterek,
Çıkan yüreklere hüsran mı, merhamet mi gerek?
Demir nikàbını kaldır mezâr-ı pâkinden;
Bu hasta rûhumu artık ayırma hâkinden!
Nedir o meş'ale? Nûrun mu? Yâ Resûlallah!...
.....
Sükûn içinde bir an geçti, sonra bir kısa «ah!»...
Ne gördüm, oh! Serilmiş zemîne Sûdanlı...
Başında, ağlayarak bir zavallı Seylânlı,
Öpüp öpüp kapıyor elleriyle gözlerini.

Bitince hârice nakliyle gasli, tekfîni,
«Bakî'»a gitti şehîdin vücûd-i fânîsi;
«Harem»de kaldı, fakat, rûh-i câvidânîsi.

MEVLİD-İ NEBÎ

Ne lâhûtî geceymişsin ki teksin sermediyyette;
Meşîmenden doğan ferdâya hayrânım, ne ferdâdır!
Işık nâmıyle vicdanlarda ondan başka bir şey yok;
O bir sönsün, hayât artık müebbed leyl-i yeldâdır.
Perîşan sözlerimden bıkma, hoş gör, yâ Resûlâllah,
Kulun şeydâdır amma, açtığın vâdîde şeydâdır!

Resûl-i Ekrem Efendimiz’in Saçları

Aleyhissalâtu vesselâm efendimiz saçlarını yağmura açardı...

Saçları nasıldı?

Sîret’lerde gördüğümüze, okuyup öğrendiğimize göre, uzun saçlı olduğu zamanlar, kısa saçlı günlerinden fazlaydı. Bildiğimiz kadarıyla saçlarını tamamen kazıtması ise Vedâ Haccı sırasında olmuştu. Hatta o saçları ashab-ı kirâm kapışmış ve hâtıra olarak saklamışlardı.

Bununla ilgili tarihî bir fıkra da vardır:

Hâlid bin Velid’in “basit” külâhı

Büyük kumandan Hâlid bin Velid, önemli bir savaşta, mâlum süvari olarak savaşırken, başındaki sarığı düşmüş. Tülbenti üzerine sardığı külahı, savaştan sonra harp meydanında arattırmış...

Epey zahmet çekip uzunca bir araştırmadan sonra bulabilmişler. Bakmışlar ki basit bir külah... Bunun üzerine yanındaki sahabi dostlarından biri demiş ki:

“Yâ Seyfullah! Bu basit bir külah imiş. O kadar araştırmaya, zahmete değer miydi?”

Allah’ın kılıcı Hâlid cevap vermiş.

“Önemli olan külahın kendisi değil. Bunun içinde Resûl-i Zîşân’ın birkaç saçı vardır. Vedâ Haccı’nda alıp sakladığım birkaç tel saçını bu külahın içinde daima başımın üzerinde taşırım. Onun için arattırdım. Manevî değerinden dolayı...”

Hadis-i Şerif’teki Soğuk Su

Konyalı dostlar, Doktor Ali Kemal, Doktor Nuri Yılmazgil, tüccarlardan Halil İbrahim Sayar, Veysel Öksüz, bizim birader Ahmed Ziya ve Fevzi Özçimi Beylerle 1962 senesinde, birlikte bir hac yapmıştık. Allah cümlesinden razı olsun...

Yürüyerek ineceğiz...

Mina’dayız, üçüncü gün...

“Mekke’ye inmeyelim, dördüncü günü de burada kalalım” demiştik. Öğle yemeğini yedik. Yarına kalacağız diye, çadırda rahat rahat sohbet ediyoruz. Konya delili geldi:

“İsterseniz bugün inin, arabalar hazır, inenler var” dedi. Arkadaşlar bana sordular. Dedim ki:

“Mâdem ki ineceğiz; güneş batmadan Mina’yı terk etmezsek, sabaha kalmamız ve sabah yine yedişer taş atmamız lâzım. 21 taşı alıp Mekke-i Mükerreme’ye öyle inmemiz lâzım...”

Susuzluktan yandık...

“O yemek üzeri, öğleyle ikindi arası güneş altında şeytanlara gittik, taşladık, Mekke’ye yürüyerek ineceğiz.

Dönerken, nasıl olduysa, yollarda ne su bulabildik, ne de herhangi bir meşrubat, limonata, gazoz ... İçecek hiçbir şey yok!

Susadık, âdeta yandık. Tabii ihramlıyız, başımız da açık, güneş vuruyor...

Konyalı bir saatçi Hacı Mehmed Kolat derler, Erenköy’de oturur; bir kardeşimiz de bizimle beraberdi. O düşünmüş,

“Bunlar susadılar, sağa sola çırpındılar, içecek bulamadılar” diye bizden önce koşmuş, varmış... Bizi bir suyla karşıladı:

Konya’da kullanılan kalaylı bir tencereye su koymuş, suyun üzerinde de buz var. Bize buzlu bir su verdi.

“Hadis’teki sırrı şimdi anladım.”

Birer birer içtik... İçtikten sonra Doktor Ali Kemal Bey şöyle dedi:

Ağabey, bugüne kadar ben Resûlullah salâllâhu aleyhi ve sellem efendimizin şu hadis-i şeriflerindeki sırrı, hikmeti anlamamış idim. Zira ömrü hayatımda böyle susamamıştım.

Resûl-i Zîşân Efendimiz, bir dualarında buyururlar ki:

“Allahümme’c’al hubbeke ehabbe ileyye min nefsî ve ehlî ve mâlî ve minel mâ’i’l bârid.”

“Allahım, sevgini, bana canımdan, çoluk çocuğumdan, malımdan ve soğuk sudan fazla sevdir... Seni ben malımdan canımdan, çoluğumdan çocuğumdan, hatta soğuk sudan daha fazla seveyim.”

Elbette ki, sözün en güzelini, en hikmetli, en mânâlısını Resûl-i Ekrem Efendimiz söylüyorlar. Su elbette, hayata muâdildir. Âyet-i kerîmede “Bütün canlıları sudan yarattım” diye boşuna zikredilmiyor.

Ağabey, bu susuzluk, iki saat daha, beş saat daha devam etseydi ne olurduk?

O halde iken, biri karşıma çıksa, sana bir tencere buzlu su vereceğim, dese; muâyenehaneyi olduğu gibi ona bırakmaz mıyım?

Şu kısa perişanlık, bana Efendimiz’in duasında “soğuk su”yu zikretmesinin hikmetini anlattı...”

Üç ahlâk örneği: 1

Hâlid bin Velid’in Teslimiyeti

Dinimizin getirdiği esaslar, her sahada insanlığa örnek şahsiyetler yetiştirmiştir. Sâmimi bir inançla birlikte, ferâgat sahibi ve dâvası için her şeyini feda etmeye hazır olan bu şahsiyetler, insanda hayranlık uyandırır.

Üç fedâkârlık sahnesi

İslâm tarihinde böyle yüksek ahlâklı fedakâr ferdlerin verdikleri örneklerden gönlümde dalgalanan birçok sahne vardır.

Bu sahnelerden, bilhassa üçünü her zaman hatırlar; hatırladıkça birer tabloya bakar gibi hayâlimde canlandırır, hayretler içinde, gözlerim yaşararak onlara dalar giderim.

Bunlardan birisi Hazret-i Hâlid’in ordu kumandanlığından azledilmesi; diğeri Hazret-i Hasan’ın hilâfet hakkından vazgeçmesi; üçüncüsü ise halife Ömer bin Abdülaziz’in halleridir... Allah onlardan razı olsun.

Kumandanlıktan erliğe...

Hazret-i Ömer, Hazret-i Ebubekir’den sonra hilâfet makamına seçilince, daha önce birçok kumandanlıklarda bulunmuş, çok savaşlar kazanmış ve son olarak Şam ordusu seraskeri, başkumandanı bulunan Hazret-i Hâlid bin Velid’i azledip, yerine Ebû Ubeyde bin Cerrah hazretlerini tayin etmişti.

Hâlid bin Velid, Resûl-i Ekrem’in zamanında kumandan tayin olunmuş ve bizzat onun lisanıyla Seyfullah, Allah’ın kılıcı sıfatı verilmişti.

Buna rağmen Hazret-i Hâlid, Halife Ömer’in emri kendisine tebliğ olunur olunmaz, kumandanlığı hiç tereddüt etmeden Ebu Ubeyde hazretlerine

bıraktı. Sıradan bir asker olarak, ordudaki yerini aldı.

“Ben Allah için cihâd ediyorum, Ömer için değil...”

Yeni kumandan, elbette onu yine bir kısım askere kumandan olarak kullanacaktı. Buna şüphe yoktu. Ama kullanmayabilirdi de...

Kendisine, böyle hiç duraksamadan, üzülüp keder duymadan kumandanlığı teslim etmesi sorulunca, şöyle cevap vermişti:

“Ben Ömer beni beğensin diye cihâd etmiyorum. Benim cihâda iştirâkim, orduya katılmam, onun da, benim de, bütün kâinâtın da Allah’ı olan Rabbime karşı olan borcumdan dolayıdır.

“Ben bu uğurda, değil Ebu Ubeyde gibi, cennetle müjdelendirilmiş bir zâtın emri altında çalışmak, eğer bana gelen fermanda, bir kadının kumandası altında çalışacağım emri olsaydı; yine ona tâbi olurdum... Zira benim itaatim, müslümanların zaferini ve itaatsizliğim hezimetini netice verir...”

Üç ahlâk örneği: 2

Hazret-i Hasan’ın Ferâgati

Hakiki mü’minlere İslâm ahlâkının verdiği fedakârlık ahlâkı örnekleri olarak Hazret-i Hâlid’in büyük zaferler kazanmış bir kumandan iken, kumandanlığın elinden alınmasında gösterdiği olgunluk gibi Hazret-i Hasan’ın ümmetin selâmeti adına hilâfet hakkından vaz geçmesini de büyük bir hayranlıkla hatırlarım...

Peygamber-i Zîşân Efendimizin “Ali, ben sendenim; sen bendensin; sen benden bir parçasın” dediği Hazret-i Ali, damadı, amcazâdesi, yeğeni, evinde ve elinde büyüttüğü büyük insan şehid edilmiş... Büyük oğlu Hazret-i Hasan’a bîat edilmiş. Halife o olmuş...

“Benim bu oğlum...”

Herkes emrine hazır. Gönüller yaralı. Fakat ancak altı ay o makamda duruyor. Bakıyor ki, ümmetin içine fitne düşmüş. Onun yatışması için birilerinin fedâkârlık yapması lâzım...

Büyük insan diyor ki:

Senelerdir babamla Muâviye arasında cereyan eden acıklı sahneleri gördüm. Binaenaleyh ben bu haktan ferâgat ediyorum. Kulağımda ve ruhumda, yıllardan beri, dedem aleyhissalâtu vesselâmın şu hadis-i şerifi akisler halinde devam etmektedir:

“Benim bu oğlum, seyyiddir. Cenâb-ı Hak bunun sebebiyle, müslümanlar arasındaki bir fitneyi kaldıracak.”

Yıllardır devam eden bu “hilâfet fitnesi” benim bu ferâgatimle, inşâallah sönecektir. Bu yüzden, halifelikten ferâgati, kendi ihtiyâr ve irâdemle tercih

ediyorum...

Allah ondan razı olsun.

Üç ahlâk örneği: 3

Ömer Bin Abdülaziz’in Tevâzuu

Halife olmadan önce Medine-i Münevvere valisi olarak idarecilik yapan Ömer bin Abdülaziz, tabii o devrede ikbal ve ihtişamlar içinde yaşamıştı. Halife olmaya istekli değildi, ancak halife olan amcasının vefatı üzerine halife oldu.

Hilâfet makamına oturunca, herkes, acaba nasıl bir hayat sürecek diye merak ediyordu. O büyük insan, halife olur olmaz, hayatında öyle bir inkılâp yaptı ki, insan ve tarih, o ihtişamlı sahneyi hayret ve dehşet içinde seyreder.

Kıymetli neyi varsa sattırdı, Beytülmâl’e gönderdi

Eskiden kullandığı kıymetli eşyaları, muhteşem elbise ve diğer hususî değerli ne varsa, hepsini sattırdı ve gelirini devletin, yani milletin hazinesi olan Beytülmâl’e gönderdi.

Vezirine, “kendisine kumaş aldırmasını” ve “ondan kendisine elbiseler yaptıracağını” söyler; gelen yine çok kıymetli bir kumaş olur; “Canım ben bu kumaştan giyinecek olsaydım, eski elbiselerimi giyerdim” diye onu geri gönderir...

Bu sefer de çok adi bir kumaş gelir. Onu da “Bir halifeye bu kadar aşağı derecede giyinmek de yakışık olmaz” diye geri çevirir; nihayet orta karar bir top kumaş alınır ve orta seviyede halktan birinin giyindiği gibi elbiseler diktirir.

“Yâ Fâtıma! Cennet’te de birlikte olalım mı?..”

Zevcesi olan Fâtıma Hanım Sultan da eski halifenin kızıdır, muhteşem, gösterişli elbiseler ve takılarla yaşamaya alışmıştır. Ona da der ki:

“Fâtıma, Allah’ın ihsânı, lütf u keremiyle yarın âhirette ehl-i cennetten olmak bahtiyarlığına erersek, orada da benim hanımım olmak ister misin?”

“Tabii isterim, nasıl istemem?”

“O halde senden bir ricam var.”

“Estağfirullah bir halife rica etmez emreder...”

“Hayır, bu bir emir değil; gönlümden geçen bir arzu... Devlet emri değil, şahsımın dileği...”

“Hayır inşâallah?”

“Gördün ya, ben pahalı, gösterişli elbiselerimi, süslü eşya vesaireyi sattırıp, bedelini hazineye yatırdım. Sen de şu ziynetlerini Beytülmâl’e versen de, seni dünya ziynetleriyle değil, yalnız ahlâk ve fazilet ziynetleriyle donanmış, süslenmiş olarak görsem... Gönlüm öyle istiyor.”

Bunun üzerine, artık kendisine Fâtıma anamız diyelim, Fâtıma Sultan hanım bir sükûttan sonra, “pekâlâ” diyerek bütün ziynet eşyasını müslümanların hazinesi olan Beytülmâl’e teslim eder.

Beşinci büyük halife ve şehid

Ömer ibni Abdülaziz rahmetullahi aleyh, anne tarafından Hazret-i Ömer’in torunudur. Çok kısa süren hilâfetinde, hutbelerde siyaset adına müslümanların aleyhine olan cümleleri çıkartır, mü’minlerin gönüllerini hoşnut eder.

Zâlim idarecileri makamlarından alır, âdil ve âlim kimseleri iş başına getirir. İsrafı önler, halkı ezdirmez, kötülere fırsat vermez.

Bu sebeple İslâm tarihinde ilk dört halifeden sonra “büyük ve âdil” olarak beşinci halife diye tanınır ve sevilir.

Ancak ne yazık ki onun idaresinde istedikleri israf ve saltanata nâil olamayacaklarını anlayan kendi akrabaları tarafından zehirlenerek şehid

edildi. Sadece 2 yıl 6 ay başta kalabilmişti.

“Ey şair! Yalancılık yapamam, sana para veremem!..”

Ömer ibni Abdülaziz, halife olup başa geçince, o zamanın bir âdeti olarak, günün şairleri kendisini tebrik eden ve öven kasideler takdim etmişlerdi. Karşılığında, tabii olarak, eski günlerde aldıkları “câize” para ve hediyeler alacaklarını umuyorlardı.

Bunlardan zamanın en büyük şairi sayılan birisi, kasidesini halifenin huzurunda okumuş, onu dinleyen Ömer bin Abdülaziz, şiir sona erince şu sözlerle ona hitap etmişti:

“Şairim, kasideni dikkatle dinledim. Hakkımda:

“Bugün emîrül mü’minîn olan zat, şu şu şu fazilet ve meziyetlerdedir, dedin. Bende birtakım üstün sıfatların olduğunu beyan ettin. Halbuki ben daha henüz genç bir adamım ve bu makama yeni oturdum. Ne yapabileceğim ve ne yapacağım belli değil. Bu söylediklerini kabul edersem, evet deyip de bunun için size mükâfat verirsem, yalancı şahitlik yapmış olurum. Beni mazur gör, ben yalancılığı kabul edemem...”

Bunları söyler ve şaire bir kuruş vermez. Adam dışarı çıkınca, onu “Bakalım ne câizeler aldı?” diye merakla bekleyen öteki şairlere,

“Aman adam pinti mi, pinti, derviş mi derviş...” diyerek, olan biteni anlattı.

“Ey şair! Beni bir kocakarı yaptın...”

Bunun üzerine ikinci bir şair,

“Ben işi anladım. Durun hele, ben şimdi onun mizacına uygun bir şiir yazıp, bakın nasıl mükâfat alacağım” diyerek, kasidesini tertip eder, gider halifenin huzurunda okur.

Şiirde, “Allahım bize öyle bir halife verdin ki, bugüne kadar misli görülmedik takva sahibi bir zattır. Seccadeden kalkmaz, gündüzleri sâim, geceleri kâim, filân filân...”

Büyük insan, bu kasideyi de dinler, şu cevabı verir:

“Şairim, senden evvel kaside okuyan şair filân zat, benim hakkımda birtakım meziyet ve faziletlerden bahsetti. Ben daha hiçbir iş yapmamış, makama yeni oturmuş iken, sıfatlarımı ortaya koyacak bir icraatım, amelim yok iken, o sözlerini kabul edip, ona mükâfat vermek, yalancı şahitlik olacaktı. Dinimiz bunu yasaklıyor...

“Şimdi ise sen bu kasidenle beni o hale getirmişsin ki, sanki bir kocakarı... Ayol gece gündüz seccadeden kalkmayan bir insandan ne beklenir! Seccadeden kalkmayan değil, yaptığı hayırlı işlerle, hep secdede imiş gibi güzel ameller, icraatlar yapan insan olmak önemlidir...

“Evvelki şair ifrat etmişti, sen de tefrite düşmüşsün. Ben ne onun, ne de senin dediğin gibi olmak isterim... Ancak gelecek günlerde, dinimizin emri üzere icraatlar yapınca, bunları Allah’a, Resûlü’ne ve ümmetin huzurlarına sununca, o zaman hal ve evsâfımızın ne olduğu görülecektir...”

“Dedeni unutma!..”

İkinci şair de bir şey alamaz. Bunları gören üçüncü bir şair, hale uygun bir kaside yazdığı iddiâsıyla ortaya çıkar, halifenin önünde şiirini okur. Der ki:

“Ey halife, her şeyden önce kimin torunu olduğunu unutma. Sen Ömer İbnül Hattâb’ın torunusun... Senin deden, o günden bu güne, adâletin şecâatin, şehâmetin, bütün insanî ve İslâmî faziletlerin âbidesi olmuştur. Damarlarındaki kan, onun kanıdır. İkinci Ömer olmaya çalış. Senden onun ve onun gibi büyüklerin, bütün halifelerin, âdil meliklerin, peygamberlerin, emiri, imamı olan Muhammed Mustafa sâllâllâhu aleyhi ve sellemin yolu ve izi beklenir...”

“Para azdır, ama kendi param...”

Bu sözleri dinleyen Ömer bin Abdülaziz, şaire, çıkarır bir miktar para verir ve der ki:

“Söylediklerini dua ve tavsiye, nasihat, yol gösterme olarak kabul ettim.

Şu hediyeyi de sana takdim ediyorum. Ancak daha önce bu işlerde hep büyük miktarlara alışık olduğunuz için size az görünecektir. Fakat bu para hazineden değildir. Sattığım eşyalarımdan ayırdığım bir miktardan verilmektedir, Beytülmâl'den değildir..."

İşte Ömer bin Abdülaziz'i bugün de hayırla yâd ettiren özellikler bunlar idi.

Hâtırat ve menkıbe kitapları okurken, asıl bu asil güzelliklere gıpta etmek, o vasıflarla vasıflanmak lâzımdır. Buna, şu teneffüs ettiğimiz havadan daha çok muhtacız...

Kendine Gel!.. Haddini Bil!..

Efendim bir milletin tarihinden, tecrübelerinden derlenip gelen çok özlü sözler, ölçüler vardır. Bizim atasözlerimiz, deyim ve deyişlerimiz de öyledir.

Meselâ: “Haddini bil!”, “Kendine gel!”... Bunlar büyük sözler, asırlar boyu bir ahlâk düsturu olarak yaşamış önemli ölçüler.

“Atalar sözü” demek, bu milletin âlimlerinin, âriflerinin, tecrübeli zatların, ediplerin, şairlerin, mütefekkirlerin bilgi ve tecrübelerinin mahsûlü, hülâsası sözler demektir.

Haddini bilmek nasıl olmalı?

Yalnız bu “haddini bilme”de tefrite düşme de hoş olmuyor. Bazı kimseler için “kendini haddinden fazla değersiz, aşağı görmek” de nefsine zulüm oluyor. Ayrıca o kişiyi yapacağı faydalı hizmetlerden de mahrum ediyor. İnsan kendi bilgi, beceri ve kabiliyetini, gücünü, vasıflarını bilmeli, yapabileceği hizmeti yapmalı...

Bunun aksi ki, daha çok görülen de ne yazık ki bu hal oluyor: Menem dîger-nîst; benden başkası yok! Zamanın tek âlimi, ârifi, yazarı, şairi, hattatı... Artık her nesiyse o’su benim, demek, pek ayıp oluyor!

Şair Eşref’ten bir züppeye

Bunu da dememeli, “Ben kim oluyorum, bu işler bana mı kaldı... Böyle” deyip meydanı da boş bırakmamalı...

Şair Eşref’ten bir kıt’a rivayet ederler.

Fransa’da tahsil edip dönen bir züppe, şairlikten dem vurup: Benim

yazdığım şiirler şiirlerin en güzelidir. Daha önce hiç söylenmemiş, “bikr-i mazmunlar” söylerim, filân, der dururmuş. Bunu duyan Şair Eşref, kendine has olan üslubuyle şu kıt’ayı yazmış:

“Şair-i âteş-zeban ibni filânım ben” deyu,
Bir yeni zırtlak zuhûr etmiş gezer pek lâf-zen…
Bikr-i mazmundan da dem vurmuş bakın dîvâneye,
Bikr-i mazmun nerde, sen nerde, be hey eşşek güden...

“Koca bir ömr-i heder!..”

Allah rahmet eylesin, tevâzu bahsine gelince, Mehmed Âkif Bey’i hatırlamadan, ondan bahsetmeden geçilemiyor. Yedi kitaptan tekevvün ve teşekkül etmiş olan Safahat’ıyla asrımızın Mesnevî’sini yazmış olan bu büyük insanın birçok şiirinde tevâzu göstermesi, tabii olarak ahlâkının, mahviyetkârlığının, faziletinin şaheser örnekleridir. Meselâ:

Safahât’ımda, evet, şi’r arayan hiç bulamaz;
Yalınız, bir yeri hakkında “hazîn işte bu!” der.
Küfe? Yok. Kahve? Hayır. Hasta? Değil. Hangisi ya?
Üç buçuk nazma gömülmüş koca bir ömr-i heder!

Gönen Semâlarında

1992 yılındaki üçüncü gidişimde, Kurban Bayramı'nı Gönen kaplıcalarında geçirmek mukaddermiş. Bayram namazını Gönen'in Ulu Camii'nde kılmaya niyet ettim. Sıcak bir yaz gecesi balkonda oturuyorum. Seher vakti, Ulu Camiin minaresinden, alevler gibi bir feryat yükseldi:

Alevden bir ses

"Es-salâtu ve's-selâmu aleyke yâ Resûlallah!.."

Alevden bir ses, semânın perdelerini yırtan bir feryat, bütün ufukları yakıp yıkan bir ses, salât u selâm veriyor... Kendimden geçtim.

Şu âyet-i kerîme, gözümde, gönlümde canlandı:

"Ve refa'na leke zikrek..."

"Habîbim, senin nâmını, şânını biz yücelttik!.."

Rabbülalemîn, nâmütenâhî güç ve kuvvet sahibi Allahu zülcelâl, Habîb-i Edîbine ferman buyuruyor:

Sana şöyle diyenler var: "Muhammed Mustafa'nın oğlan evlâdı yaşamıyor. Erkek çocukları hep küçük yaşta ölüyor..."

Asıl ebter onlar!..

O nasipsizler bilmiyorlar ki: Peygamberin evlâdı da peygamber olacak... Halbuki sen son peygambersin, senden sonra peygamber yok!.. Bunu bilmedikleri için şöyle diyorlar:

"Oğlan evlâdı yaşamadığına göre, soyu tükenecek, onu anıp hatırlayacak, hatırlatacak kimse kalmayacak..."

Ben, Rabbülâlemîn olan Azîmüşşân, şunu bir ferman olarak ezel ve ebede ilân ediyorum ki: *“İnne şânieke hüve’l- ebter...”*

“Sana bunu söyleyenlerin, düşmanlarının kökü kesilecek, zürriyeti kalmayacak, asıl ebter, nesilsiz, güdük kimseler, adı anılmayacak kimseler, onlardır!..”

Senin adın en yüksek yerlerde...

“Ve refa’nâ leke zikrek..”

“Biz senin nâmını, şânını yücelttik...

Köylerin, kasabaların, şehirlerin en yüksek yerlerinde, minarelerinde, benim ism-i celâlimle birlikte,

“Eşhedü en lâilâhe illâllah, der demez, müezzinler,

“Ve eşhedü enne Muhammede’r-resûlullah, diyecekler...”

“Allah’ın varlığına, birliğine, bütün mevcudiyetimle şehâdet ederken, onun peygamberi Muhammed Mustafa’nın hak peygamber olduğuna da şehâdet ederim, diyecekler...”

Bu ezanların şahitliğini, yerler gökler, bütün zerreler duyuyorlar, diye düşündüm. Dedim ki:

Kâinatta anılıyor

Allah Allah, dün Hazret-i Ömer’in müslüman olduğu güne kadar namazlarını Darülerkam’da, Erkam’ın evinde gizli kılan Muhammed Mustafa’nın mübarek adı, bugün kâinatta anılıyor... Gecenin şu sessiz ânında, müezzin efendi, alevler içinde rûh-i Muhammed’e feryat ediyor:

“Ey yüce Peygamber; ey benim Peygamberim, ey kâinata rahmet olarak gönderilen Habîb-i Edîb, Allah’ımın sevgilisi, ümmetinin şefaatçisi Muhammed Mustafa, Allah’ın salât ve selâmı senin olsun...”

Gözyaşlarımla, namaza gittim.

Namazdan sonra müezzini sordum. Meğer Marmara İlâhiyat

Fakültesinden bir talebe imiş. Babasıyla birlikte kaplıcaya gelmişler.

Her namazdan sonra on beş dakika

O salâtü selâmı dinlerken düşündüklerimi o gün kaplıcada birkaç dosta anlatmıştım.

“Hocam, dediler; mâdem sizin böyle konuşma kabiliyetiniz var; kaplıcanın yanındaki o camide beş vakit namaz kılınıyor, orada sohbetler yapsanız olmaz mı?”

İmam efendiyle görüştüler. Sohbetlere başladık. Her namazdan sonra on onbeş dakika... Gönen kaplıca camii, aynı zamanda artık sohbet-hane oldu...

Hiç unutmam, birgün, namazdan önce çarşıdan bir şey alıp gelmek icap etti. Otelden çarşıya giderken, yol üzerinde, halk için yapılmış bir bahçeden, parktan geçiliyordu. Bahçede bir de açık çayhâne var. Havuzlu ağaçlık bir yer... Şehrin emeklileri, kaplıcaya gelmiş yaşlılar, hastalar oturuyorlar.

Bu yoldan beklenen, dönmez mi?..

Parktan geçiyorum. Gamlı bir akşamüstü, hava bulutlu, arada bir de hafif çiseliyor... Çayhâne sahibi teybine kaset koymuş, bir şarkı çalıyor:

Gün batar, kuşlar döner;
Dönmez bu yoldan beklenen...

Orada oturup, bu şarkıyı dinleyenler, zaten dertli insanlar, bir de bu şarkı...

Kendi kendime dedim ki:

Yâhu gün batar, kuşlar döner... İyi güzel de bu yoldan beklenenler hiç mi dönmez!.. Ya bu dünyada dönmezse, öteki dünyada, âhiret hayatında, ebedî hayatta da dönmez mi?

Allah yolunda, iman yolunda, beklenenler döner yâhu!

İman, mü’min olan insan, bu dünyada kavuşamadıklarına âhirette kavuşur. Öyle bedbinlik, karamsarlık, ümitsizlik mü’mine yaraşmaz da,

yakışmaz da...

Gül yaprakları gibi simâlar

Kur’ân-ı Kerîm’de Cenâb-ı Hak, hadisleriyle Hazret-i Resûl-i Ekrem, ehl-i iman için ne müjdeler veriyor!.. Allah’a kul Habîbi’ne ümmet olan bahtiyarlar için Cennet’te öyle mükâfatlar, nimetler, devletler, servetler hazırlamıştır ki, onları ne gözler görmüş, ne kulaklar duymuş, ne de o nimetler kimsenin hatır ve hayalinden geçmiştir!..

Cenâb-ı Hak, Kıyâme sûresinde buyuruyor ki:

Habibim, öyle birgün var ki, insanlığın ömrü boyunca gördüğü ve göreceği, en parlak, en mümtaz, en feyyâz, en misli bulunmayan o günde, o muhteşem, o münevver, o tatlı, o feyizler, renkler saçan o günde:

Yüzler, simalar parıl parıl parlayacak; parlak sular gibi, billurlar gibi olacak; o gün simalar, gül yaprakları gibi ter ü taze olacak; niçin? Çünkü Cenâb-ı Hakk’ın cemâlini görüyorlar!..

Tarif edilemez sürûrlar

Nasıl ki bu dünyadaki manevî sohbetler, ilâhî neş’eler, nurlu simalar, bağlar, bahçeler, güller, gülşenler, bülbüller, sünbüller, manzaralar, hayal ve hâtıralara zînet veren, tarifi tavsîfi ifadelere sığmaz güzellikleri gördüğümüzde, kendimizde neş’eler, sevinçler, sürûrlar görürüz de bunların tarifinden âciz kalırız!..

Binaenaleyh, ehl-i imanın, Cennet ehlinin, Cenâb-ı Hakk’ın cemâlini müşâhede ettikleri ve edecekleri o günde, içlerinin sürûru, feyzi, neş’esi yüzlerine vuracak; yüzleri gül yaprakları gibi ter ü taze olacak...

Mü’minin beklediği döner

Hülâsa: Gün de batsa, kuşlar da dönmese; mü’min, müslüman için, Allah’a, Kur’ân’a inanan kimseler için, bu yolda beklenen döner!..

Hepimiz o günü bekliyoruz. O günü, bütün o yola gitmiş olan

sevdiklerimize, Peygamberimiz Efendimiz’e, sahabeleriyle, ehlullahla beraber, hak âşıklarıyla, şehidleriyle beraber kavuşacağımız o günü bekliyoruz. Onu beklemekle bahtiyârız. İnşâallah...

Evlilik - Bekârlık

Medine-i Münevvere’de Tapu Dairesi’nde vazifeli olduğum günlerde idi. Evkâf’a ait bir medreseyi keşfe giden heyete beni de dâhil etmişlerdi. Mühendislerle birlikte yürüyerek gidiyoruz.

Harem-i Şerif’in civarından, Babü’l-Mecîdî mahallesinden geçiyorduk. Saat on onbir arası... Sam esiyor, Medine-i Münevvere’nin en sıcak günlerinden bir yaz günü...

Baktım: Mersinli Yusuf Efendi isminde, sevdiğimiz, âbid, zâhid, dervişliğin her sıfatı kendisinde bulunan, herkes tarafından sevilen bir zat...

Şemsiye yerine, kalın bir seccadesi var, onu başına koymuş, gölgelik ederek gidiyor. Ancak önünü görerek, elinde tesbihi okuyarak, Mescid-i Nebevi’ye doğru yürüyor.

“Bekârlığın saltanatı!..”

O Mescid’e, biz keşfe gidiyoruz. Selâm verdik.

Bizi görünce durakladı... Kendisine dedim ki:

“Ey bahtiyar kuş! Bekârlığın saltanatını sür bakalım... Şu anda, şu kadar ehl-i Medine’den kaç kişi Mescid-i Şerif’e gidebiliyor. İş güç, maişet, çoluk çocuk derdi... Bak sen bekâr olduğun için Ravza’ya gidiyorsun, bense mühendislerle keşfe çıkıyorum. Sen âhirete gidiyorsun, ben dünyada kalıyorum... Ey bahtiyar kuş! Bekârlığın saltanatını sür bakalım!...”

Ben böyle deyince, Yusuf Efendi durdu, seccadeyi yüzünün önünden kaldırdı. O günden beri hiç unutmadığım, şu çok önemli, çok isabetli, çok hikmetli sözleri söyledi:

“Bekârlık hoş bir şey olsaydı...”

“Bak, kulağından pamuğu çıkar; söyleyeceğim sözleri dikkatle dinle!...”

Peygamber-i Zîşân Efendimiz’in Yeşil Kubbe’sini göstererek devam etti:

“Eğer bekârlık hoş bir şey olsaydı, sâhib-i hâzel makâm, bu makâmın sahibi, şu yeşil kubbenin altında bulunan insanlığın rehberi, peygamberlerin lideri Muhammed Mustafa, bekâr yaşardı...

“Sizi ayakta fazla tutmayayım, sonra arkadaşlar beni döverler” diyerek sözüne devam etti:

“Bekârın aklından çıkmaz; evlinin hatırına gelmez!..”

“Şunları da söyleyeyim de, sen sözlerimi yolda onlara Arapça anlatırsın, dinle: Fitne var, bekârın aklından, zihninden çıkmaz. Fakat evli kimsenin hatırına, hayaline bile gelmez!..

“Anladın mı? Hadi Allah’a emanet ol! Haline razı ol! Ha, dur, bir dakika daha, şunu da söyleyeyim: Bunu sen benden daha iyi bilirsin ya... Sâhib-i Hâze’ı-makâm buyuruyor ki:

“Öyle *günâhlar vardır ki, onları ne namaz, ne niyaz, ne oruç, ne de hac affettirir; onları ancak çoluk çocuğunun nafakası peşinde koşmalar affettirir...’*

“Haline razı ol! Eğer bekârlık mühim bir şey, iyi bir şey olsaydı, Muhammed Mustafa bekâr yaşardı...”

Mersinli Yusuf Efendi’nin bu sözlerine hayran kalmışımdır... Hele şu tesbiti, şu hikmetli ifadesi, ne kadar önemlidir.

“Fitne var, bekârın aklından çıkmaz; fakat evlinin hatırına bile gelmez.”

Hayata Dönmeliyiz

Doktor Ali Kemal Bey gâyet zeki, fırsatları değerlendiren bir arkadaştır; en küçük teferruat bile, mâşallah, gözünden kaçmaz... Beraberce Bursa'da olduğumuz günlerden birinde, Yeşil Cami'de Cuma namazı kalmaya gittik. Müezzin mahfiline çıktık, oturduk, vaazı dinliyoruz.

Yeşil Cami'deki genç vâiz

Genç bir vâiz kürsüde konuşuyor. Yirmi beş yaşlarında sevimli, vakur bir sima... Vaazı gâyet heyecanlandırıcı... Cemiyetle, ahlâkla, ilgili konuşuyor; İslâmî olmayan gelenek ve göreneklerden, Ümmet-ı Muhammedi, milletimizi, vatanımızı tehlikeye atan, fertlerimizi, ailelerimizi berbat perişan eden, felâketlere sürükleyen din dışı âdetlerden ve bunların muhakkak terk olunması icap ettiğinden bahsediyordu. Diyordu ki:

Günâhla kurulan yuvalar!..

Müslümanlar, düğünler yapıyorlar. Düğünden maksat izdivaçtır, mesut bir yuva kurmaktır. Evlenmek, nikâh dinî, şer'î mukaddes bir iştir.

Fakat düğünlerde yapılan din dışı işlere ne demeli:

Gündüz Mevlid okunur, gece içki içilir veya gündüz içki, gece Mevlid...

Öyle günâhla kurulan yuvadan ne hayır gelir!

İçkili "sünnet" olur mu?

Şimdi bir bid'at daha çıktı: Artık sünnetler de düğünler gibi çalgılı, içkili, kadın erkek karışık yapılmaya başladı.

Adı "sünnet" güzel, Peygamberimizin de sünneti... Aynı zamanda bir

ibadet...

Peki, sünnette içkinin ne yeri var? Kimin rızası için bu sünneti yaptırıyorsun! Niyetin Allah'ın gazabını üzerine çekmek midir?..

İçkilere, davulculara, zurnacılara, şarkıcıya, çengiye vereceğin parayla, bir yetimin sünnetini düğününü yaptırsan, yemeğini verdirsen, ne mübarek, ne hayır olur! Yâhut kitabı olmayan bir talebeye yardım etsen, ne kadar rızaya uygun olur...

"Hayata dönen" vâiz

Ya sigara! Çoluk çocuğun rızkından veya hakkı olan fakir kardeşinin hakkından kes, o zehire ver, kendini de öldür! Müslümanlar! İçine sürüklendiğimiz felâketler, maddî yoksulluktan değil, şuur eksiliğindendir...

Ali Kemal Bey, vâizi dinlerken bana döndü:

"Ağabey! Hani sizin *Gümüş Tül ve Alevler*'de "Hayata Dönmeliyiz" diyen bir şiiriniz var ya, işte bu vâiz de hayata dönmüş... Bu mevzuları eskiden vâizler işlemez, işleyemezlerdi. Çok şükür yeni nesil artık hayata dönüp, müslümanları îkâza başladı..."

“Mâdem ki Âdem-Zâdedir...”

Kahire’de iken birgün Ali Yakup Bey, Şeyhülislâm Mustafa Sabri Efendi’ye bir risâle vererek,

“Efendim, Ziya Paşa’nın Terkîb ve Tercî-i Bend’leri, sahaflarda buldum” dedi.

Şeyhülislâm, ezberinden bir beyit okudu. Okurken, başladı ağlamaya... Koskoca Şeyhülislâm’ın gözünden yağmur gibi yaşlar akıyor... Kendi kendine okuyor:

Düştü cüdâ dâr-ı safâdan Ebu’l-Beşer…

Öz vatanımızdan ayrıyız…

Beşerin babası olan Âdem aleyhisselâm, tarife sığmayan, bugün bize yabancı gelen öz vatanımızdan, Cennet’ten ayrı düştü. Biz de o babanın evlatları değil miyiz?.. Onunla beraber bizler de öz vatanımızdan ayrı düştük...

Bunu okurken, Hoca ağlamaya başladı.

Bu gözyaşları, bu ağlayış nedir; neyin alâmetidir?..

İşte o âlemlere, ruhta gönülde beslenen hasret hislerinin ifadesidir...

Mesnevî’de Mevlânâ,

Bişnev ez-ney çün hikâyet mî-koned
Ez cüdâyî-hâ şikâyet mî-koned
Dinle neyden, çün hikâyet etmede
Ayrılıklardan şikâyet etmede

diyor.

Ney nereden ayrıldığına şikâyet ediyor: Kamışlıktan... “Vatanımdan ayırdılar beni” diyor, dertleniyor. Biz de mâna âlemlerindeki vatanımızdan ayrı düştüğümüz için dertliyiz...

Âdem’in oğulları da onun gibi dertlidir

Konya’da 1930’dan 1932’ye kadar Zekâi Hoca, bize hem yazı, hat, hem de ilâhî meşk etmişti. Hoca’nın yazısı çok güzeldi. Peder hem yazı, hem ilâhî öğreneyim diye haftada iki gün Hoca’ya gönderirdi.

Hoca bize, bir sayfanın başına, kendi güzel yazısıyla bir beyit, meşk olarak yazar; biz onun altını, benzetmeye çalışarak doldururduk.

Yazdığı beyitlerden birisini unutmam:

Âfet-i gamdan aceb dünyâda kim âzâdedir;
Herkesin bir derdi var, mâdem ki Âdem-zâdedir.

Evet, dünyada dertsiz kimse yoktur. Herkesin bir derdi vardır. Mâdem ki Hazret-i Âdem aleyhisselâmın oğludur, torunudur, derdi vardır...

Âdem’in gözyaşları

Hazret-i Peygamber’in lisân-ı pâkiyle sâbittir ki:

“Âdem aleyhisselâmın, o mâna âlemlerinden, cennetlerinden, safâ diyarlarından yeryüzüne düştüğü andan itibaren döktüğü gözyaşı, terazinin bir gözüne, kefesine konsa; insanoğullarının döktüğü ve dökeceği gözyaşı da bir gözüne konsa; Âdem aleyhisselâmın gözyaşı ağır gelir.”

Ortada bir hasret var. İçimizde bir yanma var; özleyiş var. Bir ayrılık, bir gurbet var... Bu neyin gurbeti?..

Ölüm, kavuşmadır...

Mevlâna’nın en sevdiğim taraflarından biri: Vefat gecesine “Şeb-i Arûs” diyor; “Gerdek Gecesi” kavuşma, vuslat gecesi...

Niçin?.. Ruh ebedî âlemine, asıl vatanına dönüyor; Rabbi’ne kavuşuyor: *İrci’î ilâ Rabbik...*

“Ey, nefs-i mutmaine!.. Allah’ın kazâ ve kaderine teslim olmuş; hakīkī teslimiyetin sırrına, özüne, ruhuna ermiş insanın ruhu!.. Rabb’ine dön artık... Vuslata eren kulların zümresine katıl; cennetime gir, ki Cemâl de oradadır...”

Hani bazı kimseler: “Ben Cennet istemem; Cemâl isterim” derler. Doğru değildir. Cemâl de Cennet’te verilecek zaten... Ayrı bir yerde değil.

Rabbimiz Teâlâ, Cennet ve Cemâl’iyle müşerref kılsın, inşâallah.

İstanbul’un Müslüman Güzellikleri

Kahire’de çıkan el-Musavver gazetesinde, 1945 yılı idi, bir makale görmüştüm. Başlığı *“Allah’ı Hatırlatan Şehir”* idi. Yazarı Fikri Abaza Paşa, zamanın büyük kalemlerindendi. Başmakaleler yazar ve yazıları okunurdu. Çerkes asıllı bir sivil paşa idi.

Paşa İstanbul’a gitmiş... Makalesinde İstanbul’u anlatıyor ve şöyle diyordu:

İslâm’la damgalı şehir

“İstanbul, her semti, her sokağı, her köşesiyle bana Allah’ı hatırlatan bir şehirdir... Bu şehir kadar, camii, mescidi, mabedi, medresesi, tarihî eserleri bulunan bir şehir görmedim. Bu şehir, İslâm’ın damgasını her semtine, her caddesine, her sokağına vurmuş...

“Osmanlı padişahları, paşaları, Osmanlı büyük adamları, İstanbul’un güzel yerlerine, en yüksek, görünür, tatlı, ihtişamlı, heybetli tepelerine, zirvelerine cami yapmışlar...

“Binaenaleyh göze çarpan güzelliklerin içinde daima, insana Allah’ı hatırlatan, bir cami, bir mescid, bir medrese görüyorsunuz...”

İki “Ze” İle de Zeki Olan Genç

1992 Sonbahar’ında bir Cuma günü saat 10.30 sularında Kadıköy iskelesinde, bilet alıp vapura binmek üzereyken, bir genç koştu geldi. Selâm verdi, selâmını aldım. Simasına baktım bir nur parçası...

“Adın ne yavrum?” diye sordum.

“Zeki efendim” dedi.

Hukuk’ta son imtihan

Hemen koştu, biletlerimizi aldı. Vapura bindik. Eminönü’ne gidiyoruz. Sohbetimiz başladı:

“Zeki Bey, nerede okuyorsunuz?”

“Hocam Hukuk Fakültesinde okuyorum. Cuma namazından sonra fakültede son imtihanım var. Duanızı istirham ediyorum.”

“Beni nereden tanıyorsunuz?”

“Hocam sizi tanımayan var mı? Ebedî Risâlet Sempozyumu’nda karşınızdaydım.”

Sen acaba hangi “zeki”sin?

“Adınız Zeki imiş, pek güzel. Fakat acaba hangi, zeki? Zel ile yazılan zeki mi, ze ile yazılan zeki mi? Birisi: Akıllı, basiretli; idrâk, anlayış, derinlik, hassâsiyet sahibi, derin insan mânâsına; diğeri de: Temiz, nezîh, afîf, pâk, pek berrak, billur gibi...

“Sen bunların hangisisin?” diye sorup lâtife ettim...

Ciddi ve geniş bilgisine işaret eden bir cevap verdi:

“Hocam sizin buyurduğunuz o geniş mânâ, Osmanlıca harflerimizle çıkar. Eskiden dört ayrı harfle yazılan sesi, şimdi latin harfleriyle, bir tane zet harfiyle yazıyoruz...”

“Anlaşıldı Zeki Bey yavrum, siz bu idrâk, anlayış ve edeb ile her iki ze ile yazılan sıfatlara sahipsiniz. Hem idrâk ve anlayış sahibi, hem temiz ve nezîh bir müslüman gençsiniz... İmtihanınız ne zamandı?”

“Hemen Cuma namazından sonra hocam; aman duanızı istirham ederim...”

İmtihanda nasıl davranmalı...

“Peki, Zeki Bey, dua edeyim. Yalnız bir de tavsiyem olacak: Allah’ın izniyle, imtihan salonunda, sanki imtihanı eden hocalar talebeymiş de, sen hocaymışsın gibi, onlara ders anlatır, konferans verir gibi, metni şerh eder gibi konuşacaksın... Hiç çekinme, korkma. Çünkü sana bir senede okuttukları, senin de bildiğin bahisleri, maddeleri soracaklar. Hiç heyecanlanma, korkma, irkilme...”

Cuma’yı Yeni Cami’de kıldık; Zeki Bey gitti. Fakat Zeki Bey’in yüzündeki nur, gönlümde parlamaya devam ediyordu.

Akşamki davette

O akşam Osman Keleş isminde bir kardeşte davetliydik. Onlara olanları anlattım:

“Bugün Cuma namazından evvel Kadıköy’de böyle bir manzarayla karşılaştım. Zeki kelimesi üzerine şöyle bir konuşma oldu...” deyince meğer hane sahibinin oğlu Zeki Bey’i tanırmış; telefon etmiş:

“Yâhu sen bugün imtihandan evvel birisini gördün mü?”

“Evet, filân hocayı gördüm; dua etti; bana hocalara karşı şöyle şöyle davran, dedi. Öyle yaptım, aynen dediği gibi oldu. Daha imtihan bitmeden, hocalar beni tebrik edip, başarılar dilediler...”

“Yâhu, o hoca, bu gece burada!

Adedleri çok olsun

Yarım saat sonra, baktık bizim Zeki Bey karşıma geldi. Görüştük, dualar ettik.

Sonra kendisinden Medine-i Münevvere'de bir mektup aldım. Adeta bir alev bestesi... Der ki, Zeki Bey:

"Hocam aylarca evvel vapurda yaptığımız sohbetin alevi hâlâ kalbimi yakıyor; dualarınızı her zaman gönlümde, ruhumda, hatırlıyorum..."

Allah bu Zeki Beylerin adedini çok eylesin, inşâallah.

Bizim Mallar, Ülker ve “Türk Sözü”

Âkif Bey merhumun levha, tablo yapılacak pek çok beyiti vardır. Kanaatim şudur ki: Âkif Bey, asrımızın Mesnevî’sini yazan insandır... Levha yapılacak beyitlerinden birisi de şudur:

Ne irfandır veren ahlâka yükseklik, ne vicdandır;
Fazîlet hissi insanlarda, Allah korkusundandır.

Nitekim hadis-i şerifde *“Re’sül-hikmeti mehâfetullah”* buyurulmuştur: *“Hikmetin, ilmin, irfanın, her hünerin, her zafer ve muvaffakıyyetin başı, sebebi Allah korkusudur.”*

Türkiye’den gelen mallar tutunamadı

Allah korkusu, ifadeye sığmayan bir kuvvet ve kudsiyeti hâizdir... Bu hali, müsbet ve menfi tecellisiyle, son günlerde Medine-i Münevvere’deki hayatımda gördüm.

Türkiye’den birçok kimseler buraya çeşitli mallar getirdiler. Gerek meyve gerek Türkiye’de imal edilmiş muhtelif maddeler... Ülker bisküvileri müstesna, maalesef hiç birisi tutunamadı...

Ülker sebat etti, malın kalitesini bozmadı. Yabancılarla rekābet etti. Onlardan daha iyisini yaptı ve Ülker bisküvileri tuttu, tutundu. Büyük rekābetlere rağmen aranır oldu.

Diğerleri maalesef bir defaya mahsus mal getirdiler ve ticaretleri orada bitti!.. Neden?

Burası bir dünya pazarı

Çünkü buraya Türkiye’den mal getirenler, burasını hâlâ elli sene önceki Arabistan zannediyorlardı...

“Arap ömründe ne mal, ne meyve görmüş!.. Şimdi benim götürdüğüm elmayı, armudu, portakalı görecek!..” gibi bir zihniyet vardı.

Burayı hâlâ, petrolden önceki halinde tasavvur etmekteydiler. Halbuki burası, parası olduğu için artık bütün dünyanın malına açık pazar olmuştu.

Burada iş yapmak için Japonla, Amerikalıyla, İngilizle rekabet edeceksiniz!.. Malınız onlardan daha iyi olmalı ki, tutunabilip, devamlı satış yapabilesiniz...

Önce ambalaj, ağırlık

Bizimkilerin ilk hatası, ambalajdan başlıyordu. Önceleri hiç yoktu. Sonra biraz biraz başlandı. Ama bu sefer de hayata uygun olamadı.

Otuz kırk kiloluk elma sandıkları geldi...

Eyy! Bu sandığı bir insan kaldıramaz, arabasına koyamaz, arabada da yer bulamaz...

Hangi aile otuz kilo elma alır. Manav açsa, ertesi gün pörsür kalır!..

Halbuki Amerikalıların, İspanyolların sandığı on kilo... En büyüğü on iki, on beş kiloyu geçmiyor.

İlk sıra: Nar; altı: Ceviz...

İkinci ve asıl mühim hata: Meyvenin üst sıraları çok güzel!.. Mâşallah, nar büyüklüğünde elmalar birinci sırada... İkinci sıra normal büyüklükte... Alt sıradakiler iniyor, iniyor, iniyor: Ceviz kadar!

Resûl-i Zîşân Efendimizin buğday çuvalının alt kısmına ıslak buğdayları saklayan satıcıya ne buyurdukları herkesçe mâlum: *Bizi aldatan bizden değildir... Müslüman kardeşini aldatan, bizden değildir...*

Marangoz işleri geldi. Mobilya olsun, dolap olsun, pencere olsun... Islak tahtadan yapıldıkları için Arabistan sıcağını görünce kuruyup açıldılar,

kusurları ortaya çıktı.

Bunların hepsi “Allah korkusu” ve dolayısıyla ahlâk ve vicdan yokluğundan ileri geldi.

Peynir tenekeleri

Hiç unutmam; bir vatandaş peynir getirmişti. Yardımcı olayım diye, aldım, tanıdık bir peynirci vardı götürdüm. Komşumuz ve ahbabımız idi. Selâmdan sonra:

“Mal getirdik size” dedim.

“Hayır inşâallah?”

“Peynir getirdik.”

“Ne malı?”

“Türk malı...”

“Özür dilerim, alamam, mâzur görün...”

“Neden?”

“Bulgaristan, bilhassa Macarlar, paslanmaz bir teneke keşfettiler. Peynir tenekeleri paslanmıyor. Türk tenekeleri paslanıyor. Aldığımız peyniri depoya koyuyoruz. Türk tenekeleri depoda da küfleniyor... Bunu, hatırınız için alayım. Ancak hemen açıp, paslanmaz tenekeye boşaltacağım... Siz de görün...”

“Türk Sözü”

Hakikaten açtı, baktık, küflenme başlamış... “Niye bizim malımızı almıyorlar” diye sızlanmayı bırakıp, dünya ticareti ile rekabetin çaresini bulmalıyız. Bu noksanlıklarımız yüzünden çok kaybımız oldu.

Kahire’de iken 1940’lı yıllarda, oradaki Yugoslavyalı talebeler,

“Avrupa’da birine söz verirken, Türk sözü mü? diye sorarlar” diye naklederlerdi.

Osmanlı dedelerimiz mertlikleri ve doğru sözleriyle, Allah korkusundan

doğan ahlâkları ile yabancılara böyle iyi intibalar bırakmışlardı. Maalesef bu hal gitti, kayboldu...

Öncü hizmetin değeri

Daha önceki bir konuşmamızda: “*Bir hizmetin değeri zamanına göre ölçülmeli”* demiştik. Ülker’lerin de bu zor ve yokluk zamanlarımızda yüzümüzü ağartıp, arkadan inşâallah gelecek olan dürüst sanayicilere öncülük ettikleri de unutulmamalıdır.

Duamız, ümidimiz şudur ki, inşâallah gelecek günlerde Türk’ün sözü, yine “Türk sözü” gibi olur...

Urfa’dan Edirne’ye On Yedi Konuşma

Suad Yıldırım Bey 1992’de İstanbul Erenköy’deki dairemize geldi:

“Efendim, hem ziyarete geldim; hem de bir teklifim ve istirhâmım var.”

“Hayır inşâallah?..”

“Urfa’ya gideceğiz. Ebedî Risâlet Sempozyumu var. Ona katıldıktan sonra Ankara’ya geçeceğiz...”

“Suad Hoca, Urfa’yı ben bu zamana kadar görmedim. Urfa kaç kilometrelik yol yâhu?..”

“Efendim, tayyareyle gideceğiz...”

“Siz varsınız diye gelecekler...”

Doğrusu gözümde büyüdü; tereddüt ettim.

“Efendim, bazı profesör arkadaşları da, ağabeyleri de davet ettik. Hepsi, kimler var diye sordular. Sizin olduğunuzu söyleyince, başta Hayreddin Karaman Hoca olmak üzere: Ağabey varsa, ben de gelirim, dediler. Siz varsınız diye hepsi gelecekler...”

“Peki öyleyse...”

Oradan başladık...

Urfa’yı hiç görmemiştim. Hakikaten cana yakın bir memleket. Koskoca konferans salonunu gençler doldurmuşlardı.

On binlerce genç

Suad Hoca, böylece, on yedi vilâyette konferans vermeme, on binlerce genci tanımama, tanışmama vesile olan bir kardeşimizdir.

Çocukluk, gençlik yıllarımızda, Konya’da üç lise talebesinin camie, namaza devam etmesi, camide mukābele dinlemesi, bir fetih olarak görülürken, bugün yüz binlerce gencin konferanslara geldiğini görüyorum.

Zaman gazetesinden Mehdi Bey kardeşimiz,

“Hocam, Edirne’deki gençler de sizi davet ediyorlar” deyince, hayret etmiş de şöyle demiştim:

Edirne’de beni kim dinleyecek?

“Yâhu, Edirne’de yetmiş yaşını geçmiş bir ihtiyarı dinleyecek gençlik var mı?.. Edirne halkı, 93 Harbi’ydi, Balkan Harbi’ydi derken, kâfir istilâsına uğraya uğraya; ırz, namus endişesiyle yurdunu yuvasını terk edip kaçtı gitti.

“Ondan sonra muhacirler geldi. Yetmiş senedir ihmal edildi; ruh cepheleri harap oldu... Memleketin iman cephesi, maddesinden daha harap hale geldi...

“Bu Edirne’de gençler beni mi dinleyecek?.. Ben onlara Peygamber sevgisini konuşacağım; onlar on ikiye çıkmış televizyon kanallarını bırakıp, beni dinlemeye mi gelecekler?... “

“Hocam gençler var, sizi istiyorlar, davet ediyorlar...”

Salonlar dolusu nurlu gençler

“Pekâlâ, Mehdi Bey, Resûlullah Efendimiz: Bir köle dahi sizi davet etse, gidin. Kardeşinizdir, insandır, gönlü var, gönlüne gidin, buyuruyorlar... Peki, Mehdi Bey gidelim.

“Bu gibi ilâhî ve dini konuşmalardan belki bir kıvılcım, bir gencin kalbini yakar; Allah’a dönmesine, Peygamber’i sevmesine sebep oluruz... Ben bu gibi davetlere yaya gelmek isterim...”

Edirne’ye gittik; salonlar dolusu, nur gibi gençlere konuştuk; onlarla tanıştık, sohbet ettik... Vesile olanlardan Allah razı olsun...

Suad Bey güzel dinler

Bazı insanlar yaradılış itibariyle sâkin, mûnis tabiatlı oluyorlar. Araplar “Tabiî huylar, sun’î huylara galip gelir” derler.

“Bir dağ yerinden oynamış derlerse inan da, bir insan huyundan vazgeçmiş derlerse, inanma” diye de bir söz vardır.

“Huy canın altındadır.” sözü de bunları andırır.

Mûnisliği, terbiyesi, hal ve harekâtından belli olan dostlardan birisi de, bu konferanslara sebep olan, Suad Yıldırım Bey’dir.

Kendisini birkaç sene evvel Medine-i Münevvere’de tanıdım. İki sene kadar Suudi mekteplerinde hocalık yaptı. Sohbetlerimiz olurdu.

Hüseyin Avni Güngören

Hoca, sohbetlerimizde, söyleyeceklerimi benden iyi bildiği halde, bir söz etmez, ancak dinlemeyi bilirdi. Lokman Hekim oğluna:

“Oğlum güzel konuşmayı öğrendiğin gibi, güzel dinlemeyi de öğren” dermiş.

Medine-i Münevvere’deki büyük hizmet eri, fedakâr, vefakâr, çalışkan dostumuz, oradaki gençlerimizin ağabeysi, kendisinden ayrıca bahsedeceğimiz Hüseyin Avni Güngören kardeşim derdi ki:

“Üstadım, Suad Bey, güzel konuşmayı da bilir; ancak sizin yaşınıza itibar ediyor...”

“Geçimin bize ait, ilim yolunda devam et!..”

Suad Bey, kerîmesini İsmail Öztürk Bey’in oğlu Abdullah’a nişanlamış. Bayramda birlikte ziyarete geldiklerinde, İsmail Bey’e sordum, dedim ki:

“Suad Hoca’nın size şartı var mı?”

“Hatırlamıyoruz” dediler.

“Bakın, Suad Hoca, efendi insandır; şart edemez... Kız benim olsaydı, size şu şartı ederdim:

“Abdullah şimdiye kadar ilim tahsilinde ve ilim yolunda bulundu. Ben de

kızımı Abdullah’a ilim yolunda devam edecek, âlim olacak, diye veriyorum... Sakın ola ki, onu ticarete almayınız.

“Dünya tüccar dolu, Peygamberlerin vârisi, tüccarlar değil, âlimlerdir. Dünya geçimi için Abdullah’a şöyle deyin: Oğlum, evelallah bizim kazancımız, sana da, senin çocuklarına, torunlarına da yeter... Senin geçimin bize ait; sen ilim yolunda devam et!..

“Suad Hoca’ya vekâleten, işte o şartı şimdi ben yapıyorum” dedim.

Allah, gayretlerini, himmetlerini, hayırlarını ziyâde eylesin, kabul etsin...

İşi Ehline Vermeli

Her işi ehline vermek, İslâm'ın terbiyelerinden, âdâbından, usulünden ve hayatın her safhasında da geçerli ve faydalı bir tedbirdir. Ziya Paşa şöyle der:

Mânend-i şecer, nâbit olur, sâbit olanlar;
Herhangi işin ehli isen, onda devâm et.

Her işin ehli olduğu gibi, bir işte ehil olan insan da o işte sâbit yani devamlı olmalıdır. Ancak bu sûretledir ki nâbit, yani meyveli, verimli olabilir. Tıpkı ağaçlar gibi...

Zeytinci Kemal Ağabey

Birgün bir kardeş bizi, Florya'da bir kahvaltıya çağırdı. Oraya Kemal Ağabey de geldi. Kendisine Zeytinci Kemal Ağabey derler... Otuz beş yıldır, hac yollarında, Mekke'de Medine'de tanıdığım dine hizmet yolunda fedakâr çalışkan tatlı bir arkadaş... Allah emsâlini çok eylesin.

Kahvaltıyı ettik, çayları içtik, görüştük, tanıştık, hane sahibine dua ettik... Dedim ki:

"Her birinizin işi var. Ben de yolcuyum. Bana da yol verin. Buyur gidelim Kemal Bey" deyince; Kemal Bey:

"Siz buyurun Hocam; av var, ben biraz daha kalacağım" demişti.

"Av var!"

Bu "av var"dan maksadın ne olduğunu sonra kendisinden öğrendim. Meğer "av"dan maksat, hane sahibi imiş... Kendisine:

“Medine-i Münevvere’den bir hoca geliyor, davet edelim de sohbetinde bulun; bak hoşuna gidecek.” filân demişler.

O zat ile tanıştık sohbet ettik, ahbap olduk; Medine-i Münevvere’ye davet ettik. İnşâallah görüşürüz, filân dedik...

Kemal Bey “av”dan maksadını şöyle anlattı:

“Hocam, dâvaya, hizmete para topluyorum. Talebe yurtları, kurslar, hepsi bu gibi hayır ve bağışlarla yürütülüyor... Bunlar varlıklı ve dindar kimseler. Fakat gençlere nasıl yardım yapılır, bilmiyorlar; hatta düşünmemişler bile... Kendileriyle ahbap olup, itimat telkin edip, hizmetler tanıtılınca yardım ediyorlar...”

Kemal Bey, dünya malı ile âhiret azığına dair kendince bir mantık da kurmuş:

Zenginin çocukları

“Zengin vefatında çok mal bırakırsa, verese arasında anlaşmazlık çıkıyor; dargınlıklar oluyor. Fakirlerin mirasçıları arasında bir kırgınlık olmuyor; kardeşlik devam ediyor. Ben de zenginlere diyorum ki: Yâhu, yapacağınız iyiliği kendiniz yapın da cennette yeriniz olsun. Vereseye bırakıp da dargınlıklara sebep olmayın...”

Kemal Ağabey’in hayır için böyle çalışması, bana amcamın Adana’da İmam Hatip Okulu binası yaptırmak için yardım toplamaya sevk ettiği Mustafa Dedeoğlu’nu hatırlattı. Onun hikâyesini daha önce amcamın bahsinde anlatmıştım.

Kemal Bey de Mustafa Dedeoğlu gibi bu işin ehli bir zat idi.

Allah hayırlarını kabul etsin.

Bursa’da Yeşil Cami’de

1990 senesinde Bursa’da Yeşil Cami’deyim. İkindiyle akşam arası camideyim. Bir grup turist geldi. Tercüman onlara cami hakkında izahat veriyor, tafsilat veriyor. Herkes, turistler elleri arkasında, tercümanın izahını dinliyorlar. Baktım ki turistlere Almanca izahat veriyor.

Tercümanın yanına gittim,

“İsminiz ne beyefendi?”

“İbrahim” dedi.

Elli yaşında filan bir tercüman. Dedim ki:

“İbrahim Bey, camiin binası, tarihi, kubbesi hakkında izahat verdiniz. Eğer dinlerlerse, sen de müsait görürsen, camideki levhalar hakkında bir iki söz söyleyeyim. Sor bakalım dinlerler mi?”

“Verin hocam, memnûniyetle, dinletirim ben” dedi. Sordu evvelâ “Kimsiniz?” diye. “Medine-i Münevvereliyim” deyince, sevindi, turistlere dedi ki:

“Duvardaki yazılar...”

“Program dâhilinde ben sizlere, bana verilen malumatı bildiririm. Bina, taşı, tuğlası, kubbesi; hangi tarihte yapılmış, kim yaptırmış ve yaptıran hakkında izahat veririm. Bu Hoca, Müslüman Peygamberi’nin Medine’sindenmiş, oralıymış. Bana bir şey hatırlattı; ben de size soruyorum: Eğer dinlerseniz; duvarlardaki yazılar hakkında izahat verecek...” Almanlar,

“Elbette dinleriz” dediler. Almanca ja ja ja, evet evet evet dediler. Camiin

duvarına, yapılırken, çiniyle işlenmiş olan yazılar var. Birinin mânası:

“Malın en hayırlısı, Allah yolunda sarf edilen maldır.” İkinci yazı:

“Sizden biriniz, kendisi için sevdiği bir şeyi, mü’min kardeşi için de sevmedikçe, müslüman olamaz; mü’min sayılamaz.” Bir diğeri:

“Nefsini tezkiye eden, manevî kirlerden temizleyen; günâhlardan gafletlerden, manevî kirlerden ruhunu temizleyen kimse, temizdir, kurtulmuştur; saadete ermiştir. Fakat ruhunu kirli bırakan, temizlemeyen, tevbe etmeyen, günâhkâr olarak Cenâb-ı Hakk’ın huzûruna varan kimse, perîşan olmuştur, hüsrâna düşmüştür.

Kalem kağıtlar çıktı...

Bu âyet ve hadislerin mânalarını söyledim. O elleri arkasında, tercüman İbrahim Bey’in sözlerini dinleyen Almanların hepsi, çantalarından ceplerinden kâğıt çıkardılar ve o âyet ve hadislerin mânalarını yazdılar. Bana da teşekkür ettiler.

Tercüman öyle dedi:

“Hocam bak, dikkat ettiniz, on beş dakika konuştum; cami hakkında mâlûmat verdim... Hiç birisi bir kâğıt, bir defter çıkarıp da, benim verdiğim izahatı yazmadı. Fakat sizin bu sözlerinizi hepsi merakla kaydettiler. Ben bunu inşâallah Turizm Bakanlığı’na söyleyeceğim:

“Yâhu niçin camiin taşını tuğlasını söylettiriyorsunuz bana da, içindeki levhaları söyletmiyorsunuz?..”

İşte böyle bir hâtıra geçmişti...

Osmanlı gerek camilerini, gerek medreselerini, gerek evlerini, saraylarını bu gibi âyet ve hadislerle, hikmetli sözlerle süslemiş, birer hikmet yuvası kılmışlardır.

Bütün dâva temizlenmek, rûhen, aklen, vicdânen pâk olmaktır. İslâm zaten *“Allah’a teslim olma”* mânasına gelir; müslüman, *“içi dışı Allah’ın nuruyla yıkanan”* kimse demektir.

İlk Şiirim Nasıl Yazıldı?

1951 yılı Nisan ayında Mareşal Fevzi Çakmak vefat etti. Gazeteler Medine'ye gelince, cenaze merasiminde olanları biz de öğrendik.

Mareşal Fevzi Çakmak'ın cenazesi

Cenazeyi teşyi sırasında, memlekette o güne kadar görülmemiş bir cûş ü hurûş, bir taşma, bir coşma olmuş... Sokaklara sığmaz, caddeler almaz bir kalabalık...

Radyo, milletin o mâtem gününde şarkı, türkü, dans havaları çalmaya devam etmiş. Aralarında, Hukuk Fakültesi talebelerinin ekseriyeti teşkil ettiği, milliyetçi bir gençlik topluluğu, Radyoevi'ne gitmişler. Söyledikleri şu:

"Allah'tan korkun, milletten utanın!... Türkiye'nin bir tek mareşali vardı. O da vefat etti. Bu kadar kayıtsız kalmanız akla sığar şey değildir... Ey zâlimler! Hadi Kur'ân okumuyorsunuz; bari marş çalın!... Milletin sevdiklerine düşman mısınız?.."

O gencin bakışı, şiirimi yazdırdı

Gazetedeki fotoğrafta, Radyoevi'ne yürüyenlerin başında gözlüklü bir genç var. Hukuk Fakültesi gençlerinden biri... Polis ve jandarma bunları alıp tevkifhâneye götürürken, gazeteciler, bu gencin çok yakından fotoğrafını çekmişler. *Vatan* gazetesinde çıkan fotoğrafında, o gencin fotoğrafçıya bir bakışı var...

İşte o bakış, benim gönlümü fethetti; hayatımda yazdığım ilk şiirimin meydana çıkmasına vesile oldu.

Yıllardan beri, hidâyetine, uyanıp dinine imanına sahip çıkmasına dua ettiğim memleket gençliğine sembol olan o genç hukuk talebesi, sanki bana Yavuz Selim'in atını gösterdi...

Sanki Yavuz Selim'in atı şahlanıyor; üzerinde Yavuz Selim var; ülkeler fethine gidiyorlar.

Heyecanlandım. Yıllardan beri ruhumda bir deniz gibi dalgalanan hisler, fikirler, heyecanlar coştu. *Türk Gençliğine* adını verdiğim ilk şiirimi kaleme aldım.

Muallim Cevdet Bey

"Doğan Güneş" dergisini çıkaran Muallim Cevdet Bey o sırada Medine'de mücâvir bulunuyordu. Cevdet Bey'in o günlerde tasavvufun son merhalelerini yaşıyor gibi bir hali vardı. Fikir, zikir, vecd içindeydi. Geceleri uyumuyor, sabahlara kadar zikrediyor, ibadet ediyordu. Tefekkür halindeydi.

O zaman İrfâniye medresesinde kalıyordu. Burası Osmanlılar zamanında, bir hayırsever zat tarafından yaptırılmıştı. Kuzeyde, Harem'in yakınında, Cebelî tarafındaydı. Bir yatsıdan sonra odasına gittim. Kendisine,

"Efendim" dedim; "Geçen gün, beraberce gazetelerde gördüğümüz haberler beni heyecanlandırdı. Radyoevi'ne giden gençlerin aşkı, imanı beni fethetti. O gençlere âşık oldum. Aşkımı, heyecanımı bir şiirle ifade ettim. Bu mısralar benim ilk manzumelerimdir" dedim.

Nasıl tashih edelim!

O vecd içindeki insan, Cevdet Bey dedi ki:

"Ali Ulvi Bey, şimdi sana: Âferin yâhu, şair olmuşsun, bravo diyerek sırtını mı sıvazlayalım; yoksa bir hocanın, ihlâs ve samimiyetiyle, yetiştirmek maksadıyla, talebesinin şiirini yâhut inşâsını tashih ettiği gibi mi yapalım?.."

"Efendim, ikincisini yapın; onu size tashih için getirdim. *Doğan Güneş*'te

gördüğüm şiirleriniz, bana şiir hakkında yepyeni fikirler verdi... Kahire'de hocam İbrahim Sabri Bey bana şiiri sevdirmişti. Ancak şimdiye kadar hiç yazmamıştım..."

"Ömür boşa geçti. O yüzden..."

Ben böyle cevap verince, hoca rahatladı, dedi ki:

"Evladım, azizim, kardeşim, dikkat et benim vakitlerim çok kıymetli... Ömrüm heder olduğu için, bâki kalan vaktimi biraz zikirle, fikirle, ibadetle geçirmek istiyorum..."

Muallim Cevdet Bey, Bağdat'ta doğmuş, babası orada zâbitmiş, Dağıstan'dan gönüllü olarak gelip orduya katılmış imiş... Cevdet Bey 17 yaşına kadar Bağdat'ta okumuş. Arapçası, Farsçası, Fransızcası fevkalâde idi. Sözüne devam etti:

"Evlâdım Ali Ulvi Bey, sen hâfızsın, sûre-i İbrahim'deki âyet-i kerîmeyi iyi bilirsin. Meâli: *Biz her peygamberi, vazifesini yapsın diye, kendi diliyle gönderdik.* Vazifesini yapsın, kavmine hakkıyla dâvasını, ilâhî mesajı tebliğ ve telkin edebilsin diye, kavminin diliyle gönderdik… Beyan etsin, açıklasın, dâvayı anlatsın; onlara gönüllerinin, ruhlarının, derinliklerine nüfuz edecek şekilde, en beliğ ifadede bulunsunlar, diye gönderdik...

Yeni nesile, yeni dil, yeni şiir

"Bu âyet-i kerîmenin hükmü, kıyâmete kadar mer'îdir, cârîdir, geçerlidir. İbrahim Sabri Bey sana şiiri sevdirmiş, olabilir; fakat artık onun tarzı eskimiştir, bugünkü neslin dili değildir.

"Eğer hakikaten bir dâva şairi olacak isen, gönlünde coşan hisleri, fikirleri milletin ruhuna tebliğ ve telkin edeceksen; eğer gâyen bu ise, Âkif'le devam eden, Yahya Kemal, Ahmed Hâşim ve Faruk Nâfiz ile Midhat Cemal ile bugüne kadar gelişerek gelen şiir dilini kullanman elzemdir... Onları çok iyi okumalısın.

"Evvelâ seni, bir kere tebrik ederim. Bu ilk defa yazdığın şiiri aruzla, hem

de imâle ve zihafsız olarak kaleme almışsın. Bu çok zordur. Tebrik ederim...”

Cevdet Bey sözlerini şöyle bitirdi:

“Eğer dikkat edersen, dilerim bu tashihim senin için ilk ve son olur. Şimdi bana bir kağıt ile kırmızı bir kalem getir. Çünkü burada benim, ne kâğıdım, ne de kalemim var...”

Şiirimi talan etmişti

Hemen gittim, evden kırmızı kalemle koskoca bir kağıt getirdim... Ertesi gün aynı saatte kendisine gittim... Sabaha kadar şiirimi allak bullak etmiş, şiiri sanki talan etmiş; her mısra her kelime üzerinde durmuş...

Şimdi dünyadan elini çekmiş bir derviş iken, geçmişte şiir ve edebiyatla ne kadar uğraştığını anlamalı ki;

“Bu beyitte Âkif var, bunda Nâmık Kemal var, şunda Hâşim, bunda Hâmid var... Bunlar hep taklitlerdir. Sana tavsiyem, kendini ve şiirini görenler: Hâfız Ali Ulvi Kurucu’nun şiiridir desinler. Taklit devam etmez, sırıtır; bundan kurtul...”

Bazı mısralara da işaret koymuştu:

“Bunları anlamak zordur. Kolay şiir okumaya alışan nesiller, bunları çözmek için gayret göstermez. Emeklerin boşa gider...”

Onun tavsiyelerine uyarak, şiiri tekrar yazdım, götürdüm.

“Eh” dedi; “Yavaş yavaş şahsiyetin tebellür etmeye, belirmeye başladı.”

“Bu Âkif’in...”

Onun üzerine, bu ilk şiirimi Ali Kemal Bey’in çıkaracağı dergiye gönderdim. İlk nüshada çıktı. Mustafa Runyun merhum, şiir dergide çıkınca, almış, Tâhirül Mevlevi Bey’e götürmüş:

“Efendim elime bir şiir geçti” demiş; “Eski günlerde yazılmışa benzer, bugün böyle şiirler pek yazılmıyor...”

Okumuş... Tâhirül Mevlevi merhum,

“Bu, Âkif’in” demiş. O zaman Runyun açıklamış:

“Efendim bunu yazan, benim Ezher’de tahsil arkadaşımdır. Onun o zaman şiirle edebiyatla çok meşgul olmasını Şeyhülislâm Mustafa Sabri Efendi’ye şikâyet etmiştim de, merhum: Bir haylazlığı mı var? diye sormuştu da ben: Aman efendim estağfirullah, deyince; hazret: Bırak yâhu, belki bu da dâvaya şiirle hizmet edecektir... Bakın Âkif Bey, hiç kimsenin yapamayacağı işleri yaptı, ağladı, ağlattı demişti...”

İkinci ve üçüncü şiirler

Ali Kemal Bey’den de bir mektup geldi:

“Ağabey, siz Mina’da yaptığımız anlaşmaya, sözleşmeye sâdık çıktınız. Mina’da ağlayarak, gözyaşlarıyla, bir muâhede yapmıştık: İnşâallah sen mecmuanı çıkarmaya başla, ben de yazar, yardım ederim demiştiniz. Şiiriniz çok tutuldu. Artık her sayıya bir şiir bekleriz” diyordu.

İkinci sayıya *“İslâm’ın Nuru’nu Tebrik”* şiirini gönderdim. Üçüncü olarak *“Mücâhid”* diye bir şiir yazdım. Göndermeden önce Cevdet Bey merhuma gösterdim:

Bir azm eğer îman dolu bir kalbe girerse,
İnsan da o îmandaki son sırra ererse,
En azgın ölümler ona zincir vuramazlar,
Volkan gibi coşkun akıyor, durduramazlar...
Kartal aşacaktır uçurumlar dolu yardan,
Yalçın kayalardan örülen şâhikalardan...

Şiiri okudu:

“Eh! dedi; artık şahsiyetin tebellür ediyor sayılır. Bunları görünce, filânın filânın denmez. Yepyeni bir şairin doğuşudur bu, tebrik ederim. İmanın sesini duyurarak, milletin ruhuna, vicdanına, hissine tercüman olmak için durmadan oku ve durmadan yaz” dedi.

Fakat maalesef ben bu yolda gereği gibi devam edemedim...

Cevdet Bey’in tavsiyeleri

Rahmetli Cevdet Bey’in şiir hakkındaki tavsiyeleri sayılamayacak kadar çok idi. Ezcümle, şu tavsiyeleri hiç aklımdan çıkmaz:

İnsan aşk ve heyecan duymazsa şiir yazamaz. Şiir, şairin aşk ile yanışıdır. Şiirin yarınlara, gelecek yıllara, hatta asırlara nesillere hitab edebilmesi, hâkim olabilmesi için, o günlerde de yaşayabilmesi için, şairin şiirine çok emek vermesi lâzımdır.

Şair, şiirin heyecanı üzerinden geçtikten sonra, eserini kendi kendine tenkid etmelidir. Veznin ve kafiyenin zarûreti size birçok şeyler söyletmiş olabilir. Veya onlar tamamdır da, heyecan geçtikten sonra bir yabancı gözüyle şiire baktığımızda eksikler, fazlalar, görürsünüz, güzellikler görürsünüz.

Gönlünüz, eksikleri gidermek, güzellikleri daha da güzelleştirmek ister. İyiliklerinin daha iyi, hayallerinin daha parlak, fikirlerinin daha ulvî ve ilâhî olmasını ister. Bunlar hep ruhun doymak bilmeyen ihtiyacıdır, ruhun susuzluğudur.

Yahya Kemâl’in güzellik hasreti

Herkesin mâlumudur ki, Yahya Kemal, şiirlerini bir kitap halinde göremeden gitti. Önce elden ele, dilden dile yayılıyordu. Sonra dergi ve gazetelerde çıktılar... Fakat adamın öyle bir güzellik hasreti varmış ki, kendisine,

“Üstadım, eserlerinizi bir divan halinde bastıralım” denildikçe,

“Dostlarım, gönlüme göre olmadı. İşliyorum. Daha güzel, daha âhenkli bir hâle geldikten sonra basılmasını isterim” dermiş.

Bu da gösteriyor ki, şiir ne kadar işlenirse, o kadar güzelleşir.

Uhud dağının eteklerinde

İslâm’ın Nuru’na olan va’adim, Allahın izniyle, her sayıda tahakkuk ediyordu. Dergi aylık olduğu için her sayıya bir şiir ulaştırabiliyordum. İkinci şiirim olan *“İslâm’ın Nuru’nu Tebrik”* şöyle başlıyordu:

Rûhumla uçup nûrunu ben görmeye geldim,
Güller gibi şi’rimle çelenk örmeye geldim.

Bu ikinci şiiri, bu vezinle yazdığımda, Uhud dağının eteklerinde bir hurma bahçesinde idik. Akşamı yatsıyı o bahçede kıldık. Mehtaplı bir geceydi. Bahçeden Medine-i Münevvere’ye yalnız inmek istedim. Arkadaşlardan izin aldım... Mehtaplı gecede, bu beyit kendi kendine doğdu. Ondan sonra manzumeye devam ettim.

Bazı şiirlerimi yazarken, böyle haller başımdan geçti. Bilhassa Âkif Bey için yazdığım şiirlerde, bu hallere şahit oldum.

Nereye gidiyorum!

Hiç unutmam, akşam namazına çıkmak için evde abdest alıyordum. Ruhumda bir beyit doğmaya başladı. Abdest halindeyim, elime kalem alıp yazamıyorum.

Hep nûr olan âlemlere yükseldiğin anlar,
Kur’an’la dolan rûhuna ma’beddi cihanlar.

Abdest bitti, beyiti yazdım. Mânâ ve muhtevâ, beyân, tasvir ve ifâde etmek istediğim mânâ o kadar büyüktü ki; ruhumda bir şeyler duyuyordum da ifadeye sığmıyordu: Anlar, cihanlar... Bir ruhun Kur’an’la dolması... Kur’an’la dolan ruha, kâinatın ibâdethâne olması...

Bu mâna beni sarstı. Vecd içinde kaldım. Evden çıktım. Kıble tarafına Mescid-i Nebevî’ye gidiyorum diye, tam aksine poyraz tarafına, Uhud dağına doğru yürümüşüm...

Bir yere geldim, akşam ezanı okunmaya başladı... Uhud yolunda, Moritanyalılar Mescidi derler, bir mescid, onun altına gelmişim; orada ezan okunuyor. Ben hâlâ kendimde değilim, Harem-i Şerif’e gidiyorum

zannediyorum.

Baktım, Moritanyalı yaşlı bir hoca ezan okuyor. Durdum, ezanı dinledim, hocayı selâmladım, mescide girdim. Ancak mescidde kendime geldim.

Takdir ve teşvikler

İlham beni sarsmıştı... Süleyman Nazıf, Âkif Bey merhum için, *"Çanakkale Şehidleri"* şiiri hakkında:

"Bu şiiri yazarken, bu adamın âsâbı nasıl dayanmış, bu ilhamlara nasıl kalbi tahammül etmiş; bu tasvirleri nasıl yapabilmiş!" der.

Şiire devam etmemi, Ali Kemal Bey'in samimi takdir ve teşviklerine borçluyum. "Ağabey, aruz ölmüştür, ancak Osmanlıca ile yazılabilir, bugünkü lisanla aruz yazılamaz diyenleri, sen tekzip ettin. Âkif'le, Yahya Kemâl'le bugünlere gelen güzel aruz âhengi, seninle devam ediyor" diye beni teşvik ederdi.

Bu hususta Ali Kemal Bey'e minnettarım. *İslâm'ın Nuru*'na her sayı bir şiir yetiştirmeme de onun teşvikleri sebep olmuştur.

Güneşin seccadesi zaman…

Güneş, kâinatın sonunun fânîliğini görüyor. İlâhi dehşetin vecdiyle secdelere kapanıyor. Tabii her secde edenin, secde etmesi için yere serilmiş bir seccâdesi olur. Güneşin, secde eden güneşin secdegâhındaki seccâde de zaman oluyor. Zaman seccadesine, güneş secde ediyor.

Bu manzara insana, bir mâbed, bir ibâdethane, bir ulu cami halini hatırlatıyor... Fakir:

"Şu anda, kâinatın teabbüd ânıdır. Güneş, bu gök kubbede secde eden bir sâciddir. Kâinat kubbesinde, gök kubbede secde ediyor. Güneşin secdegâhı olan mâbede serilen seccâde, zaman oluyor..." deyince, Ahmed Bey'le vecd içinde, güneşin gurûbunu seyrettik. Civardaki bir camie, Ükâşe mescidine, akşam namazını kılmaya gittik.

Akosman Bey'le dostluğumuz, Cidde sahilinde, güneşin gurûbunu

seyrederken, bu ilâhî manzarayla teşekkül eden bir dostluktur.

Şiirlerim Kitap Olurken

24 sayı çıkan *İslâm'ın Nuru* dergisinin birkaçı hariç, hemen her sayısına şiir gönderdim. Arada bir tercümeyle bir de nesir yazı yollamıştım.

Ertuğrul Düzdağ Bey kardeşim, sohbetimizin bu faslında, bendeki *İslâm'ın Nuru* sayılarını alarak gözden geçirdi. Gönderdiğim yazıları tesbit etti. Dergiye 17 sayıda çıkan 15 manzume, 2 sayısına bir tercüme ve yine 2 sayısına da bir nesir yazı göndermişim. Şiirlerin mısra sayısı binden fazla imiş...

Kitaptaki şiirler çok farklı

Ancak yine Ertuğrul Bey'in tesbitine göre, dergide çıkan şiirlerin hemen hepsinden üçte bir kadar sayıda mısra, şiirler kitap olarak yayınlanırken çıkarılmış... Bazı beyitler de şiirler arasında yer değiştirmiş; hatta birkaç şiirden alınan derleme beyitlerle yeni şiirler ortaya çıkmış... Bazı şiirlerin de adı değiştirilmiş...

Ertuğrul Bey'i hayrete düşüren bu tesbiti üzerine, bu bahse dair de birkaç söz söyleme zarûreti ortaya çıktı:

Aziz kardeşim Ali Kemal Bey, yukarıda beyan ettiğim gibi, şiire başlamamı ve devam etmemi teşci ve teşvik etmişti. O günkü şartlar içinde çıkarılabilen en güzel dergi olan *İslâm'ın Nuru*'nda manzumelerimi yayınlamış, beni mektuplarıyla da teşvik ve tergib etmişti.

Ali Kemal Bey, aruzdan şiirden çok iyi anlardı. Aruz'a dair bir kitap da telif etmiştir. Mûsikîşinâs idi, besteleri vardır.

"Yâhu doktor, ne yapıyorsun!"

Şiirlerimin dergideki ilk neşirlerine dokunmamış, hemen aynen yayınlamıştı. Fakat sonra bunları ve başka yerlerde çıkmış diğer şiirlerimi kitap haline getirirken, çok müdahalede bulundu.

Birgün dizgiye vermek için şiirleri daktilo ediyordu. Baktım, bazı beyitleri kırmızı kalemle çizmiş:

“Yâhu doktor ne yapıyorsun?”

“Ağabey yukarıdaki beyit çok kuvvetli, aşağıdaki beyit onun kuvvetini azaltacak, kıyamıyorum, az olsun da öz olsun...”

Tabii olarak insan yazdığı şiire böyle müdahale olunmasından hoşlanmıyor, ama onun samimiyeti ve üzerimdeki hakları beni susmaya mecbur ediyordu.

Bu yüzden, birkaç şiir dışında bütün şiirler az çok doktorun müdahalesiyle kısalmış, değişmiş ve farklılaşmıştır. Beyitler benim, ama tertip doktor kardeşimin olmuştur.

Ertuğrul Bey’den rica ettim: “Bu hâtırat birgün yayınlanabilirse, belki en sona, bütün şiirler, ilk halleri ile alınsa pek güzel olacaktır” dedim.

Şiirlerim üzerinde tekrar çalışamadım

Yahya Kemal’in vefatına kadar şiirleri üzerinde çalışması bahsi geçtiği sırada Ertuğrul Bey, dikkatini çeken bir hususu sordu:

“Hocam, şiirlerinizin yazıldığı tarihlere bakıyorum, çoğunun kırk senelik mâzisi var. O zamandan beri onların üzerinde, çalışma ve tashih imkânı ve fırsatı bulabildiniz mi?”

Bunu daha önce kimse sormamıştı!..

“Hayır, ne yazık ki böyle bir fırsatım olmadı. Doğrusu aklıma da gelmedi ve sizden önce bunu bana hatırlatan da olmadı...”

“Efendim, kabul buyurursunuz ki, 20, 30, 40 yıl önceki Ali Ulvi Bey ile, sonraki ve bugünlerdeki zâtınızın arasında, herkes gibi, elbette bir tekâmül, bir ustalık, bir ilim, irfan ve kemal farkı vardır... Buna göre, birkaç senede

bir, şiirlerinizi gözden ve elden geçirse idiniz, acaba daha iyi bir netice alınamaz mıydı?”

Önce canım sıkıldı

Ertuğrul Bey, anlaşılan bu hususu uzun boylu düşünmüştü. Şair hassâsiyetini bildiği için çok teenni ve nezaketle bana bir şeyler anlatmaya çalışıyordu. Doğrusu önce biraz canım sıkıldı, alındım; fakat kendisinin Âkif-vâri doğruculuğunu ve samimiyetini, bilhassa beraber geçirdiğimiz haftalarda iyice anladığım için, sordum:

“Ertuğrul Bey, sizin bu hususta bir hazırlığınız, bir teklifiniz olduğu anlaşılıyor, lütfen söyleyiniz...”

“Efendim, bir kere şiirlerinizi, ilk halleri ile baştan ele alıp, geliştirmeli idiniz. O olamadıysa, hiç olmazsa, *Gümüş Tül ve Alevler’*deki şiirleri tashih etmeliydiniz....”

Ne yapmalıydım?

“Meselâ?..”

“Meselâ, pek tabii olarak, aruz vezni zarûreti ile ve bir ayda bir şiir yazmaya gayret ettiğiniz için, bazı haşiv denilen fazlalıklar var: Hep, da, dahi, bu, o, gibi, bak, işte, ey, artık, en, eğer, onu, bunu, ne... gibi... Bunları diğer kelimelere yedirmek lâzım. Ayrıca aceleye gelmiş sıradan ve basit bazı kafiyeler var...”

“Dost acı söyler” derler... Fakat bu gerçeğin bana söylenmesi biraz geçe kalmıştı...

Ricam üzerine Ertuğrul Bey, Medine-i Münevvere’de bu sohbeti kayda geçirdiğimiz günlerde, bir haftada gözden geçirip, bahsi geçen yerleri işaretleyerek kitabı bana bıraktı. Fakat ne yazık ki, bunların üzerinde çalışacak vakit bulamadım. Sonra Türkiye’deki birkaç sohbetimde bu hadiseyi, gençlere ibret olsun diye de anlattım.

İlk şiir hangisi?

Ertuğrul Bey, eserleriyle değerini isbat etmiş, çok dikkatli ve titiz bir yazar ve araştırmacı... Şiirlerin dergiden kitaba geçerken değiştirilmiş olmasına, galiba benden fazla rahatsız oldu ve tamamını karşılaştırarak farkları tesbit etti. Onun bir tesbiti:

“Efendim, burada hikâyesini anlattığınız, sizin ilk şiiriniz, *Türk Gençliğine*, bakınız ne hal almış: Bu şiirin aslı dergide 72 mısra, kitapta 42 mısra... Bu 42’nin 30’u *Türk Genci*’nden alınmış; 12’si ise başka şiirden kesilip ona eklenmiş... Demek şiirin aslından 42 mısra çıkarılmış... Peki bunlar ne olmuş?.. Başka şiirlere dağılmış, hatta oradan alınan 16 mısra ile *Nurlu Kardeşim* adıyla yeni bir şiir ibdâ olunmuş!... Ama bu arada pek nâhoş bir yanlışlık yapılmış,

Sana ilk şi’rimi yazdım bu mübârek gecede,
Sanki, cennetlere uçmuş gibi geldim vecde.

beyiti, *Türk Gençliğine* şiirinin son beyiti iken, oradan alınıp, bu şiirin sonuna konulmuş... Yani sizin ilk şiirinizle ilgili anlattıklarınız ile bu yeni tertip birbirini nakzeder duruma düşmüş ve ilk şiiriniz, buna göre, hiç yazmadığınız *Nurlu Kardeşim* olmuş...”

Türkiye’deki Gelişmeler ve Şiirlerim

Türkiye’de yepyeni bir bahar halinde canlanmış olan dinî duygu, dinî tefekkür, dinî neşve, hatta dinî heyecan benim varlığımda, benliğimde de yepyeni bir hayatın başlamasına sebep olmuştu. 1947 senesinde gelen ilk hacılar, bu inkişafın başlangıç noktası oldular.

Bursalı Emin Amca

Hiç unutmam, Bursalı, Çekirge’de oturan, gönül dostumuz, Servinaz Otel’inin müste’ciri bulunan Emin Peynirci Amca, o sene hacca gelmişti. Ravza-i Mutahhara’da görüşürken Türkiye’deki gelişmeleri şöyle hülâsa etmişti:

Memlekette bugünlerde, geçen sene başlayan bir aşk heyecan, bir hareket var. Hamdullah Suphi Tanrıöver, Muhiddin Baha Pars ve daha buna benzer siyasiler, “dinin bir memleket için zarûret olduğunu” söylüyorlar, “dinsiz bir milletin ve memleketin yaşayamayacağını” belirtiyorlar.

Sebilürreşad ve Büyük Doğu

Sebilürreşad yeniden çıkıyor. Hatta bugünlerde Necip Fâzıl isminde bir zat çıktı. *Büyük Doğu* diye bir gazete çıkarıyor. Bu genç, Fransa’da okumuş; edipmiş, şairmiş...

Gençler söylüyorlar: Alevler gibi bir adammış. Yazıları çok müessirmiş. Batı kültürünü bildiğinden dolayı, Batı dünyasını çok iyi anlayıp; hatta çıkardığı gazetenin ismini de *Büyük Doğu* koymuş.

Doğu ki, batmış bitmiş sönmüş yanmış kül olmuş bir ülke... Bu genç, *Büyük Doğu* diyor. Yani hâlâ Doğu’nun büyük bir kitle, büyük bir ülke,

büyük gâye ve dâvaların menbaı olacağını iddia ediyormuş. Gençler tarafından bu zatın sevildiğini gördüm gazetelerini de getirdiler ve okudular.”

Emin Amca’nın bu sözlerinden sonraki aylarda, *Büyük Doğu*’lar Medine’ye de gelir oldu. Hakikaten Necip Fazıl Bey, heyecanlı, aşklı, şevkli bir yazardı. Kalemi kuvvetli, fikri geniş, hayali derin, üslub ve ifadesi âteşîn idi. O günlerde *Sebilürreşad* da yeniden çıkmaya başlamıştı.

Türk gençliğini bir “Leylâ” gibi sevdim

Ruhumda, kalbimde coşan, gönlümde galeyân eden his ve fikirlerimin, dile gelmesini, coşmasını istiyordum. Ruhumda böyle bir meyil vardır. Fakat fırsat bulup da bu gönül duygularımı beyan edemedim, taşıramadım.

Ancak defalarca söylediğim gibi, Mareşal Fevzi Çakmak’ın vefatıyla, Türk gençliğini, adeta bir Leyla’yı sever gibi sevdim. Gençlikten büyük şeyler bekler oldum.

Dünkü mukaddesat bilmeyen, şehvetine esir, toy, taşkın, çılgın, mânen sefil bir gençlik idi. Bu yeni gençliğe, bugün yepyeni bir dâvanın müdâfii olmuş bu gençliğe âşık oldum. Bu aşk ile ilk şiirlerimi yazarken, sanki vatanıma, memleketime, dinime, imanıma ezelden beri taahhüt ettiğim bir borcu ödüyor gibi oldum; gönlümde bir rahatlık buldum.

Ravza’da ve mendil yaparken

Kahire’den Medine-i Münevvere’ye geldiğim ilk yıllarda, geçinebilmek için mendillerin üzerine boya ile *“Hac Hatırası”* ve *“Medine Hatırası”* yazıp Hac mevsiminde bunları sattığımı daha önce arz etmiştim. Mendil yaptığım masamın üzerinde kalem kâğıt vardı. Gönlümde doğan hisleri, fikirleri, kaydediyordum.

Evde yalnızım, mendil yaparım; tabii içime fikirler, hisler doğar, kaydederim. Geceleri Ravza’ya giderim. Orada daha çok hisler, fikirler doğar not alırım. Bilhassa *Türk Gençliğine* olan şiirdeki şu beyitler

ruhumda büyük galeyanlar, coşmalar, heyecanlar doğurur idi:

Bir asîl at gibi şahlan vurulan gemleri kır,
Nerde hakkım diye bir kerrecik olsun haykır
Silkin artık sona ersin şu asırlık uyku,
Âkif'in marşını şimşek gibi bir sesle oku.
Genç adam sen saracaksın kanayan her yarayı,
Boğacaksın seni iğfâl edecek yaygarayı…

Vecd içinde idim

Bu beyitler, bana bir ibâdet hissini veriyor; ruhum için, hislerim için, fikirlerim için, vicdan ve hayalim için semâlara bir mîrac oluyordu. Vecd içinde Ravza-yı Mutahhara'ya gittiğim anlarda, secdelerim arş-ı a'zama, mîrac oluyor idi.

Bu şiiri 1949'da *İslâm'ın Nuru* adında çıkaracağı dergiye, yazı yazmayı va'dettiğim Doktor Ali Kemal Bey'e göndermiştim. *İslâm'ın Nuru*'nun ilk sayısında şiirimin çıktığını görünce, çok sevindim. Hatta o zaman, İhsan Efendi Hocam bir mektubunda:

Takdir ve teşvik ihtiyacı

"Zaten senin duaların vardı. Gençlikte olan o dua kabul olmuş demek ki... Âkif'i sana benim sevdirdiğimi söylüyorsun; Türk Gençliğine: *Âkif olsaydı da görseydi bu parlak gününü*, diyorsun. Gönül isterdi ki, Âkif de bir talebesinin yetiştiğini görseydi... Âkif'in ruhu da benim memnun ve mütehassis olduğum gibi, gittiği âlemlerde memnun ve mütehassis oluyor. Canım kardeşim, durmadan yaz, bıkmadan usanmadan oku, daima yaz" demişti.

Darb-ı mesellerimizde, atasözlerimizde, çok mânidâr beyitler, mısralar, cümleler, vecizeler geçer. Meselâ:

Ma'rifet, iltifâta tâbi'dir,
Müşterisiz metâ', zâyi'dir.

beyti, çok derin mânalar ihtiva eden bir darb-ı meselemizdir. İlk şiirim olarak yazdığım *Türk Gençliğine* manzumesi, yıllar yılı fertler üzerinde, cemiyetler üzerinde akisler yapan bir manzume oldu.

Âtıf Ural

Meselâ beni *Risâle-i Nur Külliyatı*'na eğilmeye, tedkik, inceleme ve araştırma yapmaya sevk eden; daha doğrusu bu büyük hamleyi, büyük aşkı, büyük vecdi, büyük fütühâtı tanımaya sevk eden, mecbur eden, daha önce de uzunca arz ettiğim gibi, Hukuk talebelerinden Âtıf Ural ismindeki bir genç oldu... Âtıf henüz talebeyken bana şöyle yazıyordu:

"Hocam, çocukluğumdan beri *Türk Gençliğine* ünvanlı şiirinizi okurum. O şiirdeki mısraları, ruhuma hitâb eden bir ses, bir nefes, bir nasihat ve vasiyet olarak, bir büyük nasihatı, vasiyeti olarak kabul eder idim. Nihayet Rabbimden:

Âtıf'ın duası

"Allah'ım hocamın istediği bir genç olayım; hocam bu beyitlerde bu mısralarda benim şöyle bir genç olmamı istiyor; Âkif Bey'in Âsım'ı talep ettiği gibi, hocam da Rabbimden böyle bir gençlik istiyor. Allah'ım beni böyle bir genç kıl; hocamın istediği gençlerden kıl, diyor idim."

Evet, samimî, gönüllerden gelen teklifler, takdirler, iltifatlar ruhumda büyük iz ve tesirler bırakıyor.

Hasan Basri Çantay Hoca'nın teşvikleri

Yeri gelmişken söyleyeyim: 1952 yılında, *İslâm'ın Nuru* neşrine son verdikten sonra, şiir yazmayı bıraktım. 1955'te Türkiye'ye gidince, şiirlerimin sorulmakta olduğunu gördüm. Bir kitap halinde bastırdın mı, bastıracak mısın? şeklinde sualler oldu.

O sene merhum Hasan Basri Çantay Hoca'yı ziyaretimde, Hoca, yaşına ilmine, faziletine, san'at ve şiir anlayışına rağmen, fakirin şiirleri hakkında

büyük bir iltifat gösterdi.

“Bende şiir yazmak hevesinden fazla, şiiri sevme aşkı galiptir” dedi ve yazdığı şiirleri, gerek aruz, gerek hece ile yazmış olduğu şiirleri de bir defter halinde fakire yazıp verdi. O defter henüz bendedir.

Çantay Hoca’nın büyük iltifatı

Benim şiirlerime, Hoca merhum büyük ilgi ve alâka gösterdi.

“Artık rahatlıkla, sana günümüzün Âkif’i diyebiliriz” diye de büyük bir iltifatta bulundular.

Merhum, ziyaretlerimden birinde, şöyle demişlerdi:

“Edebine, nezâketine, zekâsına hayran olduğum gençlerden Mehmed Şevket Eygi adında bir genç, *İslâm* mecmuasını çıkaracak yâhut çıkarıyor. *İslâm’ın Nuru*’na yazdığın gibi, bu dergiye de şiirler yazsan...”

Şiirim kabul edilmedi

Medine-i Münevvere’ye dönünce, ruhumun ufuklarında bir mehtap gibi parıldayan İstanbul’a ait bir şiir yazdım. Şiir şöyle başlıyor idi:

Şâhâne yaratmış, güzel İstanbul’u Yezdan,
Fâtih geçiyor sanki donanmayla Boğaz’dan;
Dağlar dile gelmekte celâdetli sesinden,
Volkan gibi coşkun atının kişnemesinden.

Bu şiiri Medine-i Münevvere’den, o günlerde Ankara’da çıkmakta olan *İslâm* dergisine gönderdim. Şiir, günlerce, aylarca bekledimse de dergide çıkmadı. En nihayet dergide bir ilân gördüm: “Meşrebimize, mesleğimize uymayan şiirleri alamıyoruz. Bu gibi şiirleri neşredemediğimizden dolayı, okuyucularımızdan özür dileriz.”

Bu ilânı görünce,

“Benim şiirlerim, kendi dergimiz olan *İslâm*’da bile çıkamayacağına göre, demek ki: Varak-ı mihr ü vefâyı, kim okur kim dinler” diyerek, kalemi

attım...

Yıllarca, belki on sene şiiri bıraktım… Demek ki dost sözü daha müessir olur imiş.

Said Şâmil Bey'in takdirleri

Daha sonra ancak Ali Kemal Bey'in ısrarları üzerine tekrar bazı şiirler yazmaya başladım. Merhum Said Şâmil Bey, komünizme ve onun zulmüne mahkûm esir milletlere ait yazdığım şiirler hakkında, çok takdirkâr ifadeler kullanırdı:

"Niçin şiir zevki gençlikte dumûra uğradı? Mahkûm milletlere ait yazdığınız şu mısralar, gençlerin el kitabı olacak, gönüllerini tezyin edecek, heyecana getirecek, istiklâl, hürriyet, din, iman, ahlâk, vicdan ve irfan heyecanını, o mukaddes deryaları dalgalandıracak nefesler olmalıdır. Gençliğin bu gibi şiirleri anlayamamasına hayret ediyorum" derdi...

Çantay Hoca'nın yazısı

Hasan Basri Bey, *İslâm* mecmuasında şiirlerimin çıkmadığını görünce, fakire, "Neden *İslâm* mecmuasına yazmadığımı" sormuştu. Kendisine sebebini izah ettim:

"Efendim *İslâm* mecmuasında şiir hakkında derginin almış olduğu prensip kararını: Bize şiir göndermeyin, gönderdiğiniz şiirleri neşretmekte mâzûruz, şeklindeki ilânı gördükten sonra, artık şiir yazma hevesi bende öldü! *İslâm* dergisinde de şiirlerim çıkmayacak olduktan sonra, kimlere yazayım" dedim.

Hoca merhum bunun üzerine *İslâm'da Şiir* adıyla *İslâm* dergisinde çıkan meşhur makalesini yazdı idi.

Kocatepe Camii

1980’li yıllardaydı, damat Dr. Hayreddin’le birlikte mâ-aile İstanbul’dan Ankara’ya geldik. Ankara’dan Konya’ya doğru yola çıktık.

Selîmiye Camii, Ankara’da!..

Yolda arabanın camından bir an için gözüme dört minareli muazzam bir cami, tepe üzerinde, muhteşem kubbeli bir cami göründü. Şaşırdım; hayretler içinde damada sordum:

“Doktor, biz Edirne’de miyiz, Ankara’da mıyız?”

“Ankara’dayız efendim.”

“Ayol, Ankara’dayız da, bu Selîmiye Camii’nin burada ne işi var !..”

Allah şahidimdir. Hayretler içinde kaldım. Ankara’da bu kadar şa’şaalı, bu kadar ihtişam çerçevesi içinde billurlaşan bir tabloyu göreceğimi zannetmiyordum. Damat:

“Efendim, işte bu Kocatepe Camii’dir” deyince;

“Yâhu, yıllardan beri yapılmakta olduğunu duyduğumuz Kocatepe Camii bu mu?”

“Evet efendim.”

Dayanamadım, coşmuşum:

Konya kaçacak değil!..

“Evlâdım, Konya yerinde duruyor. Kaçacak değil, alan çalan da yok... Birkaç saat geç gidelim. Arabayı sür, şu mübarek camii ziyaret edelim. Henüz açılmamış olsa da inşaatın içinde bir şükür secdesine kapanalım.

Bize, milletimize, bu parlak, bu nurlu günleri gösteren Allahımıza şükredelim” dedim.

Camiye doğru giderken, gözyaşlarımı tutamadım. Doktor da heyecanlandı:

“Efendim, niçin bu kadar heyecanlandınız, dedi; bunca zamandır, bu camiin yapıldığını işitmişsinizdir...”

“İşittim de, bu ihtişamda bir âbide olduğunu tasavvur edemiyordum” dedim ve heyecanımın asıl sebebini de anlattım:

“Mâbedsiz Şehir” mi?.. Bak bakalım!..”

Bu hayret ve hayranlığımın sebebi var: 1930’lu yıllarda, babam merhum İbrahim Efendi, Falih Rıfkı Atay’ın bir makalesini okumuş, hayret içinde kalmış, gözleri yaşarmış, bize anlattı:

Falih Rıfkı, yeni Ankara’yı ve bilhassa Çankaya’yı işaret ederek, “Tarihte ilk defa mâbedsiz, ibâdethânesiz bir şehir kuruyoruz” diye övünüyormuş.

Merhum babam: “Mâbedin bir millet, bir memleket için büyük mânasını, faydasını biliyoruz. Mâbedsiz bir şehirde neler meydanı kaplar, ahlâksızlık alır yürür... Ezansız, ezandaki Allahu Ekber’siz, kelime-i şehâdetsiz bir şehir ne hale gelir!” diye üzülmüştü ve demişti ki:

İstiklâl Marşı’ndaki şu mısralar daima okunmalı, hiç unutulmamalıdır:

Rûhumun senden İlâhî şudur ancak emeli:
Değmesin ma’bedimin göğsüne nâ-mahrem eli,
Bu ezanlar-ki şehâdetleri dînin temeli-
Ebedî, yurdumun üstünde benim inlemeli.

O günleri ve babamın söylediklerini, Falih Rıfkı’nın yazısını hatırladım... Onun “Tarihte ilk defa mâbedsiz bir şehir kurmuşuz” diye böbürlenen din düşmanlığı gururuna karşı, Rabbim buraya mâbedlerin en büyüğünü kurduruyor.

Çimento torbalarına secde

Kocatepe’yi duyardım, ama bu tepenin hakikaten Ankara’ya en hâkim tepe olduğunu, en gözde yeri olduğunu bilmiyordum.

O günlerin heyecanıyla o günlerde *“Kocatepe Camii”* şiirimi yazmıştım. Şu mısralar o şiirdendir:

Rabbim ne yakışmış bu eser böyle bu şehre,
Nakşetmede İslâmiyet’in şânını dehre,
Bir âbidedir heybeti her sâhaya hâkim;
Hakk’ın bu tecellîsine mâni’ olacak, kim?
Bir âbidedir yükseliyor halkın eliyle,
Çökmez, granitten daha sağlam temeliyle.

Camie girdik; muhteşem!.. Çimento torbalarından birini silktik, secdelere kapandık…

Yeşil bir can...

Cenâb-ı Hak murad edince, geceler gündüz oluyor. Zaten Hakk’ın tecellîsi, ilâhî nur olan İslâm Güneşi yeniden doğuyor, doğuşu tazeleniyor, tekrarlanıyor.

İnsan bu tecellîleri gördükçe, hayatta, yenilenme kanununun ilâhî bir düstur olduğunu anlıyor. Sonbaharlar geliyor, kışlar hüküm sürüyor, karla kefenlenmiş olan topraktan yepyeni bir hayat, Âkif Bey’in ifadesiyle, “yeşil bir kan, yeşil bir can” fışkırıyor...

Kemikten külçe haline gelmiş dallarda, yapraklar, çiçekler çıkıyor, kuşlar ötüyor. Her şey yepyeni bir hayatla çağıldıyor çağlıyor...

Dün mâbedsiz şehir adı verilen Ankara’da Kocatepe Camii gibi bir âbide yükseliyor...

Son günlerde hayret ve hayranlıkla okuduğum bir haber beni şükranlara gark etti: “Ankara’daki cami sayısı, İstanbul’u geçti.” yazıyordu.

Düzce’nin camileri

Birgün Düzce’den geçiyorum. Allah rahmet eylesin, kabri cennet olsun, Medine-i Münevvere mücavirlerinden Hâfız Memduh Bey’le birlikteyiz... Düzce’deki camileri görünce, şaşırdım. Durduk, halka sordum:

“Yâhu, bu camileri kim yaptı?”

“Halk yaptı, hocam!”

Allah Allah, vaktiyle camileri sultanlar, paşalar, beyler yaptırırdı. Sultanlar, vâlide sultanlar...

Memlekette cami yaptıracak sultan, vâlide sultan, bey, paşa kalmadı... Sahipsiz kalan bu mübarek sahayı, halkın imanı doldurdu. Halkın imanı hepsinin yerini tuttu.

Bütün bunlar, Cenâb-ı Hakk’ın, Nebiyy-i Zîşân efendimize olan va’dinin tecellî ve tahakkuku oluyor.

“Biz indirdik, biz koruruz!..”

Resûl-i Ekrem Efendimiz, Kur’ân-ı Kerîm’in yeni nâzil olduğu günlerde, Hazret-i Cibril, Efendimiz’in kalbine âyetleri vahy ederken, o da, Cibril ile beraber okur, tekrar edermiş...

Âyet-i kerîme iniyor: *“Habibim, ne oluyor? Dudaklarını hareket halinde görüyoruz. Hazret-i Cibril’le beraber sen de okuyorsun... Merak etme, Kur’ân’ı indiren biziz, onun devamı, bekâsı, muhâfazası da bize aittir.”* buyuruluyor.

Binaenaleyh, Türkiye’de bilhassa 1924’de çıkan “Tevhîd-i Tedrisât” kanunundan beri din dersleri okutulmayan, hatta Müslümanlığın ve Allahu Teâlâ’nın adının bile anılmadığı okullardan, aynı va’d-i ilâhî icabı işte binlerce dindar genç yetişiyor...

Emekli Hâkimler

Hac mevsimi dışında, 1980'li yıllardaydı; on emekli hâkim geldi. Hepsi emekli olmuşlar, umre ve Peygamber-i Zîşân'ı ziyâret için, birlikte karar verip yola çıkmışlardı.

"Bizi en çok dinî dâvalar üzdü..."

Kütüphane'ye geldiler, oturduk, konuşuyoruz. Kendilerinin emekli hâkimler olduklarını söyledikleri zaman, gayr-i ihtiyârî olarak sormaktan kendimi alamadım:

"Hâkim beyler, sizin hayatınız sahnelerle doludur. Her biriniz 30-35, belki daha fazla yıl bu vazifede bulundunuz. Sizin hâfızalarınızda, kim bilir ne canlı hâtıralar vardır?"

"Gâyet tabii, evet öyledir..." dediler.

İçlerinden birisi,

"Arkadaşlara vekâleten sözü ben alayım" dedikten sonra, şunları söyledi:

Bizim gibi düşünen, inançlı hâkimleri en çok üzen dâvalar, dinî dâvalardı. Bilhassa "Arap harfleri okuttu" diye, Kurân-ı Kerîm okutup öğretenlerin veya "Âyin yaptı" diye, Allah'ı zikreden müslümanların ihbar üzerine, basılıp suçlu gibi mahkemelere sevk olunmaları, bizi en çok üzen dâvalar olurdu.

"Âyin yapanları yakaladım!.."

Hiç unutmam, Urfa'nın bir kazasında hâkim idim. Soğuk bir kış gününde, polis mahkemeye bir grup vatandaş getirdi.

"Hayır inşâallah evlâdım, kim bunlar?" diye sordum.

“Efendim bunları cürm-i meşhud hâlinde yakaladım getirdim.”

“Ne yapıyorlardı?”

“Âyin yapıyorlardı!”

“Nasıl yapıyorlardı?”

“Allah, Allah, Allah diyorlardı.”

“Allah mı diyorlardı?”

“Evet efendim...”

“Oğlum sen Allah demez misin?”

Bunun üzerine polise sordum:

“Oğlum sen Allah demez misin?” Biraz düşündü,

“Derim” dedi.

“E ben de derim... Demek cürüm müşterek oluyor. Biz de mi suça iştirak ettik...”

“Ama efendim, bunlar yalnız Allah demekle kalmıyor, bir de ellerinde def gibi bir şey vardı, onu çalıyorlardı... Defle beraber Allah Allah deyip âyin yapıyorlardı.”

Polise sordum:

“Evlâdım sizin evinizde radyo yok mu?”

“Var...”

“E sen radyoda, yurttan sesler, fasıl heyeti, ince saz gibi programları dinlemiyor musun?”

“Dinlerim efendim...”

“E bende de var, ben de dinlerim... Şimdi kanunda Allah demenin suç olduğuna dair bir madde de yok...”

Masumların gözyaşları...

Fakat biz bu konuşmayı güzel güzel yaparken, bizi dinleyen, o yakalanıp getirilmiş masumların gözlerinden yaşlar damlamaktaydı...

O yaşlar sanki ağlama değil, vatandaşın yaralı kalbinden gelen birer feryadın gözyaşları idi...

Boyunlarını bükmüşler, hâkimden bir imdat, bir anlayış, bir beraat kararı bekliyorlardı...

Polisi de usûlünce, sukünetle iknâ ve tatmin etmek lâzımdı.

Kendisine sordum:

“Oğlum, polis bey, bunlar karakolu filân bastılar mı?”

“Hayır efendim.”

“Peki, yanlarında devlet hükümet aleyhine bir broşür, yazı filân var mıydı?”

“Hayır efendim...”

O kara günler!..

“Bak yavrum, bu vatandaşların anaları, hanımları, belki yavruları kim bilir ne heyecan, korku içinde bekleşirler... Sen de Allah diyorsun, ben de... Radyoda def çalınır, sen de dinliyorsun ben de...”

Diyerek, masum müslümanları bırakabilmiştim.

Cenâb-ı Hak, o kara günlerde ve her yer ve her zamanda mü’minleri koruyan bu gibi kardeşlerimize sağlık ve iman selâmetliği lütuf buyursun...

“Türk’ün Tanrısı!..”

Bir Cuma sabahı idi. “Türk Silahlı Kuvvetleri şöyle yapmış, böyle yapmış” diye, kalın, kaba bir sesle irkildim.

“Son ulu peygamber!..”

O 27 Mayıs 1960 gecesi, bir kız, şu manzumeyi okudu:

And içtik Atam gitmeye gösterdiğin izden,
Rûhun tutacaktır bizi her gün elimizden,
Çiğnenmeyecek göklere yükselttiğin ülkü,
Ta arşa çıkardın yere düşmüş ölü Türk’ü.
Türk ırkının en son ulu peygamberi oldun
İnsan ölmez kalbde olmuşsa semâvî
Tutsak seni lâyık yüce Tanrı’yla müsâvî
Birgün olacaktır anıtın Türklüğe Kâbe
Ölmez bize cennetlerin ufkundan inen ses
İnsanlar ölür Türklüğe Allah olan ölmez.

Anaç kâfir

Şairin adını herhalde söylemedi veya ben duyamadım. Manzume aruzla yazılmıştı. Sanki bildik birinin üslubunu andırıyordu. İbrahim Sabri Bey de ona benzetti. Ama ikimiz de,

“İnşâallah onun değildir” diye dua ettik. İbrahim Sabri Bey,

“Yâhu bunu yazan büyük kâfirdir; kuvvetli, anaç bir kâfirdir, yâhu” dedi.

Ben manzumeyi ezberledim. İbret olsun diye sırası geldikçe okudum. Birgün Mustafa Sabri Efendi merhum şöyle dedi:

“Evlat okuma, ürperiyorum...”

“Evlat okuma şunu yâhu! Duydukça ürperiyorum yâhu! Allah Allah, ben seksen beş senedir Kur’ân-ı Kerîm’i okurum. Şirk âyetleri gelince, kendi kendime şaşarım da şöyle bir sual gelir aklıma: Allah Allah, demek insanlığın başından böyle akıl dışı, idrâk almaz, acaip şeyler de geçmiş?..

“Böyle putlara, heykellere tapmak; taşın, toprağın, tahtanın önünde eğilmek, secde etmek; onlara saygı göstermek, tapınmak; böyle felâketler, dalâletler, şekāvetler de geçirmiş insanoğlu, der şaşardım. Yâhu bu zamanda da mı varmış böyle şeyler!?

Çürüyüp gitmiş bir insan…

“Bu ne cehâlet! Aynı şey bugün milletimizin başına da mı geldi? Şu şiire bak yâhu! Bu şiir yazılır mı? Allah demek yasak; ama ölmüş, çürümüş gitmiş bir insana Allah demek serbest... Şairi de belki câizeler, mükâfatlar almıştır!..”

Bu gibi dalâletler için, fakirin son yazdığım kıt’alardan birini de buraya kaydedelim:

Allâh’a gönül vermiş olan milleti tut da,
Vicdanını küfrün kara kâbûsuna râm et.
Evlâdını en sahte masallarla avut da,
Allah demenin şevkini dipçikle harâm et...

Görüyoruz ki, yakın tarih, mektep kitaplarında, resmi neşriyatta baştanbaşa yalan ve masal...

Bunlar unutulmaz!..

Menemen vaka’sı hadiselerini, çocuk yaşta, Konya’da takip ederken, peder merhum öyle derdi:

“Allah’ım, nedir bu günler?.. Müslümanların bir araya gelip de senin adını, ism-i celâlini anması, âyin oluyor, kanuna aykırı oluyor... Fakat

Sulukahve’de, Sultan Selim Camii’nin dibinde, çengi kızlar sabaha kadar çalgı sesleriyle oynarlar; müezzin Hâfız İsmail Efendi’nin bülbüller gibi okuduğu ezanın sesi, naralar, çalgı çengi sesleri arasında kaybolur, duyulmaz olur...

“Ezan okunurken bile o insafsız, iz’ansız terbiyesizler susmazlar... Bir de utanmadan: Hâkimiyet kayıtsız şartsız milletindir, derler... Yaranın asıl kanayan tarafı, işte bu yalan!.. Bu ülkeye, millet değil, esâret, esirlik hâkimdir...”

İşte bunlar, bu milletin gözünün önünde sahnelenen, kanlı tablolardır.

Bunlar unutulmaz...

İnönü’nün Lozan’daki Perişanlığı

Fuad Şemsi Bey, kendisini Emirgândaki evinde ziyaretimizdeki konuşmasında, dış işlerinden, dünya siyasetinden habersiz İsmet İnönü’nün, Lozan Anlaşmasına baş temsilci olarak gönderilmesinden doğan ağır millî, tarihî zararlara da misal olarak kısaca işaret etmişti:

Dr. Rıza Nur, Lozan’daki murahhaslardan biri idi. Dermiş ki:

“İsmet Paşa, müzakereler sırasında, kulağı iyi duymadığı ve Fransızcası da zayıf olduğu için, durmadan:

“Ne diyor? Ne diyor? Yâhu ne diyorlar? diye, durmadan sorar; ben de konuşmaları kendisine naklederdim...”

Kurtlara karşı, bir acemi

Bir memleketin kaderi, geleceği konuşuluyor... Karşındakiler, hayatları hariciyede geçmiş, düşmanların en usta, en kurt politikacıları; buna karşılık, bizden giden, ömrü askerlikte geçmiş, kulağı duymaz, lisan bilmez bir acemi!..

Yakın tarihimizin gerçeklerini milletimiz, bilhassa gençler bilmiyor. Ancak aileden, dededen babadan duymalarla, yarısı doğru yarısı masal bir şeyler biliyorlar...

Tarihimizin doğru olarak yazılması lâzım...

Şerrinize Engel Olmak İçin…

Selâmet Partisi’nin CHP ile koalisyon yaptığı ve koalisyonun çözüldüğü günlerde Korkut Özal Bey hacca gelmişti.

O yıllarda Necmeddin Erbakan Hoca başta olmak üzere, hep fakirhaneye misafir olurlardı. Fehmi Bey, Recai Bey, Temel Bey bakan idiler; Osman Çataklı Bey de Vakıflar Genel Müdürü idi.

“Hükümette ne yapıyorsunuz?..”

Korkut Bey’e sordum:

“Korkut Bey, ne yapıyorsunuz? Hükümete, devlete girdiniz, bakan oldunuz...”

Gülümseyerek şu cevabı vermişti:

Muhterem ağabeyimiz, biz duman içindeyiz; bizleri sis bürümüş; biz kendimizi göremiyoruz. Ne yaptığımızı, sizler geriden daha iyi görüyorsunuz... Ortağımız koalisyonu bozdu. Buna rağmen hacca gelirken, onlara da bir Allahaısmarladık diyelim, dedik... Gün oluyor, bir işin gördürülmesi için alâkanın devamı iyi oluyor.

Hem bozar, hem suçlar!..

Görüşürken, içlerinden bazıları:

“Ne güzel çalışıp duruyorduk, kalktınız ortaklığı bozdunuz” demez mi! Buna şöyle cevap verdim:

“Yâhu Anadolu’da bir tâbir var. Ne güzel bir sözmüş: Kork Allah’tan korkmayandan” derler.

“Yâhu biz Allah’tan korkmaz mıyız? Bu nasıl söz böyle” dediler. Dedim ki:

“Biz sizinle koalisyon yapmakla yara aldık. Millet bize gücendi... Bütün bunlara rağmen, biz sizinle ortak olduk... Bunu yaparken Peygamber Efendimiz’in bir sözüne dayanarak, bir hadisin emrine uyarak hareket ettik...”

“Ey Halk Partililer!..”

Hadisi merak ettiler:

“Hadis nasıldı, ne diyor?” Anlattım:

Meâlini söylüyorum. Efendimiz buyurmuşlar ki:

“Bir kardeşine, zâlimse de mazlumsa da yardım et...” İnsandan, vatandaşından, kardeşinden yardımını kesme, zâlim de olsa, mazlum da olsa.

Bu kelâm-ı kudsî Peygamber-i Zîşân’ın mübarek ağzından çıkar çıkmaz, sahabe-i kiram haklı olarak, merak edip soruyorlar:

“Ya Resûlallah! Mazluma yardım edelim, anladık, mazlumdur. Fakat zâlime nasıl yardım edilir? Anlayamadık... Bunun sırrını, hikmetini, şeklini beyan buyurun...” Onlar böyle deyince, Peygamber-i Zîşân buyurmuşlar ki:

“Şerrine, kötülüğüne, zulmüne mâni olun...”

Ey Halk Partililer, biz sizinle ortak olurken, şerrinize, mâni olmak için ortak olduk. Yoksa memleketi yalnız başına size bıraksak, memleketi nadas edilmiş tarla yaparsınız... Sizinle, belki biraz tahribatınızı önleriz diye ortak olduk.

“Onunla görüşmeyin, sizi Selâmetçi yapar...”

Onun bu sözlerini Ecevit’e nakletmişler. Bülent Ecevit şöyle demiş:

“Ayol, onunla fazla görüşmeyin; sizi Selâmet Partili yapar... Kabinenin en kuvvetli bakanı Korkut Özal’dı. Herhangi bir meselede onun görüşleri daha

derin, daha realist olurdu...”

Korkut Bey, dindar bir münevver olarak, aydın olarak, Türkiye’de uzun yıllar, çok sancılı hatta karanlık devirlerden sonra, ilk defa hükümete ortak olmuş, bakan olmuş bir aydın olarak şu tesbitlerini de söylemişti:

Meğer “Bakan”lar ne imiş!..

“Muhterem ağabeyimiz, hükümete girmekle, bakan olmakla, şunu anladım:

“Bugüne kadar, bu garip memleketimizde, vatanımızda Anadolu çocuğuna, ancak bir manav gözüyle bakılmış. Anadolu çocuğu ne yapar? İşte manavdır, şofördür, tâmircidir, bakkaldır, çiftçidir...

“Ben bir Anadolu çocuğu olarak, bugüne kadar, üniversite öğretim üyesi oldum, umum müdür oldum... Bakan olmamış idim. Tabii bakanların emrinde çalıştım. Onların bakanlığa mahsus, kendilerine mahsus bir üstün tarafları, bilgileri, tecrübeleri var sanırdım. O gözle bakardım...

“Ama bakan olup da içlerine girince, bakan dediğimiz o adamların içinde, ne silik, ne şahsiyetsiz, ne bilgisiz insanlar varmış; neler varmış, neler varmış, görüp anlamış oldum.

“Bu tecrübe bana, bin kitap okumaktan, bin konferans dinlemekten daha tesirli, daha öğretici oldu...”

Dergideki Fotoğraf

Bir Amerikalı müslüman kardeşimiz 1980 yılında Medine-i Münevvere'ye geldi. Çalıştığı Amerikan dergisi için fotoğraflar çekti, bir yazı hazırladı.

Mahmudiye Kütüphanesi

Fakir o zaman, Harem-i Şerif'in içindeki, Hazret-i Ebubekir-i Sıddik efendimizin evinin bulunduğu yerdeki Mahmudiye Kütüphanesi'nin de idaresine bakıyordum. Buradaki eserler Umumi Kütüphane'ye nakledilmiş ve burası sırf Mushaflar Kütüphanesi yapılmıştı.

Amerikalı dostumuz burada da bazı levhaları ve câmekânlarda bulunan mushafların fotoğraflarını çekti. Bu sırada benim de fotoğrafımı almıştı. Dergideki yazısının içinde onu da yayınladı.

Mahalli kıyafetle, elimde bir yazma küçük boy mushaf nüshasıyla görüldüğüm fotoğrafın hikâyesi budur.

Develeri Çatlatan Hâdî

Medineli Saatçi Osman Efendi Hoca, vaktiyle derslerinin birinde şunu anlatmıştı:

“Hel etâke hadîsü’l-gâşiye” sûresinin tefsirinde *“efelâ yenzurûne ilel ibili keyfe hulikat...”* yani *“Habibim, Allah’ın varlığını, birliğini, kâinatın sahibinin kudret ve azametini, hikmetli esrârını teslim ve kabul etmeyenler, deveye bakmazlar mı, deve nasıl yaratılmıştır, görmezler mi?..”*

Çöl gemisi

Cenâb-ı Hak, deveyi sahra gemisi, çöl gemisi olarak yaratmıştır. Denizde, deryada, nehirlerde nasıl gemilerle seyrüsefer edilirse, sahra denen, çöl denen kum denizinde de ancak develerle dolaşılır, yolculuk edilir.

Deveye bakıldığı zaman görülüyor ki, deve suyu bulduğunda, kendine on gün yetecek kadar içiyor; karnında bir yerde depo ediyor. Bununla on gün idare ediyor, on günlük yolu hiç su içmeden gidebiliyor... On gün dolunca, muhakkak su içmesi, suya kavuşması gerekiyor...

Kesilen develerden çıkan su

Vaktiyle gerek Hazret-i Hâlid ve gerek Yavuz Sultan Selim’in orduları, sahraları geçerken, develere su içirirler, onları kesip orduya yedirirken, içlerinden çıkan suyu da içmeye kullanırlarmış...

Bunları Osman Efendi tefsir dersinde anlatmıştı.

Deve kervanları çölde giderken, develer kolay yürüsün, susuzluklarını da unutsunlar diye, uzun çöl yolculuklarında kervanlarda “hâdî” denilen okuyucular, güzel sesli hânendeler bulundurulurmuş.

Zincire vurulmuş bir adam

Bunların güzel sesleriyle okudukları uzun “ya leyl” ler, güzel sesten, âhenkten hoşlanan develeri kendilerinden geçirir, kolayca yürütürmüş. Medineli Osman Efendi Hocamız, hâdîlerle ilgili bir de vak’a hikâye etmişti:

Vaktiyle bir zat, çölde bir vahada, bir bahçeye uğrar. Suyu, kuyusu, havuzu bulunan ağaçlıklı bir yer... Kendisini ağırlarlar, ikramda bulunurlar.

O arada, bahçede hurma ağaçlarının altında zincirlere vurulmuş, bağlanmış bir adam görür, bahçe sahibine sorunca, şu cevabı alır:

“Sormayın efendim, o zâlim, insafsız bir köledir. Benim bir kervan dolusu hayvanımı öldürdü...”

“Canım, nasıl öldürdü?”

“Aman sussun, beni de öldürecek!..”

“Benim kervanım, filân yerden filân yere yük taşırdı. Tabii yolda develer yorgunluğunu, susuzluğunu unutsun diye, güzel sesli kimseler bulundururuz... Bunun sesi çok güzeldir. Sesiyle develeri oyalayıp, teshîr edip, üç dört günlük yolu, hiç dinlendirmeden, bir günde kat’ etmeye teşebbüs etmiş. Develer onu dinlerken yorgunluğu unutmuşlar, hepsi sonunda çatlayıp ölmüşler...”

Adam hayret etmiş,

“Bu nasıl sesmiş yâhu! bir de ben dinlesem” diye rica etmiş. Zincirlere bağlı köle kasidesini okumaya başlamış. Adamcağız az sonra,

“Allah aşkına susturun yâhu, bu beni de öldürecek” demeye mecbur kalmış.

Medineli Bostan Bekçisi

Medine-i Münevvere’de bulunduğumuz ilk yıllarda, buradan Balıkesir’e misafir giden bir hac delilinin hikâyesi anlatılmakta idi.

Birinci Cihan Harbi’nden önceki zamanda Balıkesir’den hacca gelen bir zat, burada hac delili olan Şıh Muhammed’in evinde kalmış. Rahat etmiş. Hasta olmuş bakılmış. Çok memnun olmuş. Şıh Muhammed’e demiş ki:

Balıkesir’e davet

“Ey Şıh Muhammed, Cenâb-ı Hak’tan niyâzım, inşâallah birgün olur, sen de Balıkesir’e gelirsin; beni evinde rahat ettirdiğin gibi, ben de seni rahat ettiririm...”

“İnşâallah, mâşallah...” demişler, ayrılmışlar.

Şıh Muhammed’in okuması yazması yok, bir san’atı da yok, işi hacılara delillik etmek.

Derken harp çıkmış, Medine müdâfii Fahreddin Paşa, savaştan ve açlıktan korumak, kurtarmak için, Medine halkını trenle Amman, Maan, Şam, Halep, Türkiye’ye göndermiş, dağıtmış... Bu harekete “tesfîr” yani “sefer ettirme” diyorlar.

Şıh Muhammed Balıkesir’de

Sefer ettirilen Medine halkının içinde bizim Şıh Muhammed, Balıkesir’e kadar gitmiş, Hacı Efendi’yi bulmuş.

Hacı Efendi pek memnun olmuş, sözünde durmuş, Şıh Muhammed’e evinde bir oda döşemiş, misafir etmiş, ağırlamış.

Şıh Muhammed evde rahat, camie gider gelir; komşular ziyaretine

gelirler, onlara gâyet güzel çay yapar, sohbet ederler... Böylece aylar geçmiş.

Bir yaz günü bizim Şıh, ev sahibi Hacı Bey'e der ki:

"Hacı Bey, Allah razı olsun, burada evimden daha rahatım... Yalnız ben böyle âtıl bâtıl kaldım; boş oturuyorum. Bana bir iş göster..."

"Şıh Muhammed, sen kendini bu evin ferdlerinden bir ferd say... Senden iş isteyen mi var. Otur, namazını kıl, sohbetini et, keyfine bak..."

"Bostan bekçiniz olayım!.."

Fakat Şıh ısrar eder. Boş durmaya razı olmaz:

"Mutlaka bana bir iş bul, boş durmayayım, çalışayım..."

"Ne iş yapabilirsin?"

"Köyde bostanınız var. Kavun karpuz ektiniz. Görüyorum ki, bostan için bir bostan bekçisi arıyorsunuz. Ben olayım..."

"Yâhu Şıh Muhammed ayıp olmaz mı?"

"Yâhu hem bana, kendini ailemin ferdlerinden bir ferd bil diyorsun, hem de ayıp olmaz mı diyorsun!.. Aileden biriysem, aile işini yapmam neden ayıp olsun. Asla ayıp olmaz..."

"Eh pekâlâ, ne diyelim..."

Şıh Muhammed'i bostana götürürler, çardak, çadır var. Yeri rahat... Bostanı bekler; kavunlar karpuzlar olgunlaşır.

Şıh'ın sohbetinden hoşlanan Balıkesir'li dostlar, sohbetine de çayına da âşık ahbaplar, bostana ziyaretine gitmeye başlarlar.

Selâm sözü, söz karpuzu çekince...

Şıh cömert, kerîm insan, sehâvetli insan, her gelene çay ikram ettiği gibi, arkasından da kavun karpuz kesip ikram eder... Sohbetler devam eder, Şıh Muhammed, kavun keser, karpuz keser; kavun keser, karpuz keser...

Birgün yine kalabalık bir cemaatle oturup sohbet edip yiyip içtikten sonra,

Şıh Muhammed, yanda birikmiş bostan kabuklarına bakıp şöyle der:

“Kardeşler, sevgili Balıkesirli dostlar! Yâhu selâm sözü çekiyor, söz karpuzu çekiyor... Biz burada kavunu karpuzu kesiyoruz. Bu adamcağız, bu bostanın sahibi Hacı Bey, beni buraya bostanı bekleyeyim diye bekçi koydu... Yâhu benimki nasıl bekçilik! Hangi hırsız benim kestiğim kadar kavun karpuz çalabilirdi ki? Ben nasıl bekçi oldum?.. Bundan sonra beni mâzur görün...”

Rizeli Hacılar

1970’li yıllarda idi. Şeyhülislâm Ârif Hikmet Bey Kütüphanesi’ndeyim. Sekiz tane Rizeli hacı geldiler... Bunlar, Medine-i Münevvere’den Mekke-i Mükerreme’ye gitmek istemişler. Ne yapacaklarını bilemediklerinden, elbiselerini çıkarıp ihramlarını giymişler, tam gidecekken, biri ikâz etmiş:

İhramlar çıksın mı, dursun mu?

“Yâhu hacılar, daha hacca on beş gün var. Siz böyle, sıcakta, kalabalıkta Mekke’de on beş gün ihramlı nasıl duracaksınız. Aceleniz ne, Mekke’de izdiham var. Burada Medine’de rahatsınız. Delilin evinde serin serin oturuyorsunuz. Daha durun; beş altı gün kala ihrama girip Mekke’ye gidersiniz...” bunlar,

“Eh pekâlâ!” deyip, ihramlarını çıkaracak olmuşlar; bu sefer başkası müdahale etmiş:

“Durun hele! İhramları nereye çıkarıyorsunuz. Bir kere ihrama girdiniz, çıkarırsanız kurban cezası vermeniz lâzım. Ceza kurbanı keseceksiniz!... Hem de ikişer tane...”

“Kütüphanedeki hocaya gidin...”

Bunu duyunca bizim Karadenizli hacılar ürpermişler:

“Ne kurbanı yâhu! Hac için keseceğimiz kurbanın üstüne bir de ceza mı keseceğiz?..”

Heyecanlanıp sağa sola soruşturmuşlar. Birisi,

“Kütüphanede bir hoca var, gidip ona sorun” diye akıl vermiş. Geldiler:

“Hocam, bir meselemiz var, onu sormaya geldik” dediler.

“Hayırdır inşâallah” dedim.

“He ula! Doğru der...”

Baktım, sekizi birden konuşuyor.

“Hacı efendiler, Cenâb-ı Hak adaletle emreder. Bakın siz sekiz kişisiniz, ben bir kişiyim. Sekiziniz birden konuşuyorsunuz, bir kişi sekiz kişiye nasıl cevap versin?”

“He ula! Doğru der... Sen konuş!” deyip, birisini vekil ettiler. O anlattı...Sordum:

“Hangi hacca niyet ettiniz?”

“Niyet falan etmedik.”

“Lebbeyk dediniz mi?”

“Demedik.”

“Namazını kıldınız mı?”

“Kılmadık. Yalnız elbiselerimizi çıkardık, bunları giydik.”

“Mâdem ki, niyet yok, lebbeyk yok, namaz yok... Bir şey düşmez ceza yok... Ne yaptığınızı bilmiyorsunuz. Kurban düşmez. Ne zaman Mekke-i Mükerreme’ye gitmeye niyet ederseniz, o zaman ne çeşit hac yapacağınıza da, sorup öğrenip karar verir, niyetlerinizi yapar, ihrama girersiniz.”

Buğday ekmeği, mısır ekmeği farkı

Hepsi sevindiler. Sonra dediler ki:

“Hocam, bak sen sakin sakin konuştun... Niye sen böyle sakinsin de, biz böyle heyecanlıyız?.. Biz sekizimiz birden konuştuk. Sen bizi susturdun: Sekiz kişiye ben nasıl cevap vereyim, içinizden biriniz konuşsun, ona cevap vereyim, dedin. Sen niye böyle sakinsin de, biz böyle heyecanlıyız da!?”

Onlar böyle sorunca, dedim ki:

“Ben Konyalıyım. Konyalılar buğday ekmeği yerler. Siz, mısır ekmeği yersiniz... Bir teneke buğdayı, ateşin üzerinde saca koyun. Ne olur? Pıs, pıs,

pıs, pıs... Kavur kavur, kimse bir ses duymaz. Bir teneke buğday... Ama gel bir avuç mısır tanesini saca koy! Çat, pat! Tavanı deler...”

Benden bu cevabı alınca, birbirlerine bakıp tasdik ettiler. İlmimi de medih bâbında, bir ağızdan,

“Buna derler hoca da!” dediler.

“Suda Bir Şey Yoktur İnşâallah!”

Yaşar Tunagür Hocaefendi, ibretli ve hoş bir hadise anlatmıştı. Şöyle demişti:

Bir Ramazan, Hollanda’dan uçağa bindik. Tayyare şirketine: “Biz oruçluyuz, bizim akşam yemeğimizi iftar vakti, güneş batınca getirmelisiniz” diye tenbih etmiştik; onlar da kabul etmişlerdi.

Tayyarede gelirken, güneşin battığını gördük; yemeklerimizi istedik; getirdiler...

“Hocam, etlerinde şüphe var!..”

Tam yemeğe başlayacağımız anda, yanımda bir Türk işçisi oturuyordu, müdahale etti; dedi ki:

“Hocam biz bunların yemeklerini yemiyoruz. Zira etlerinden şüphe ediyoruz...”

Yemek paketini daha açmamıştım. Baktım, vatandaş şüpheli, tedirgin, üzgün... Beni de korkuttu. Yesem bir de gücenecek, belki de kızacak...

“Eh hayırlısı Allah’tan... Öyleyse ekmekle iftar edip orucumuzu açalım” dedim.

“Hocam, ekmekleri de şüpheli...”

Bunun üzerine, Allah selâmet versin, bizim işçi vatandaş dedi ki:

Hocam, bunlar ekmeği de tavalarda pişirirler; tavayı fırına sürdükleri zaman da bir yağ sürerler... Acaba bu yağ helâl yağdan mıdır? Onda da şüphe var...”

Bizim evliya, ekmeği de bizden men etti...

Neyse, suya bir şey demedi...

Kapalı su şişeleri vardı. Dedim ki:

“Bu suların ağzı kapalı, inşâallah suya da yağ filân bir şey katmamışlardır? Bari suyla açalım orucumuzu...”

Artık ona bir şey demedi... Su ile iftar yaptık.

İstanbul’a geldik. Halbuki uçağımız Ankara idi. Neyse başka bir uçağa geçtik, Ankara’ya gittik...

“Aman hanım, bana ekmek!..”

Eve vardığımda sahurun sona ermesine, imsâke on beş dakika kalmıştı. Hanıma dedim ki:

“Evvelâ es-selâmu aleyküm; ikincisi, aman bana ekmek peynir mi, zeytin mi, reçel mi, her ne getireceksen çabuk yetiştir!..

“Hayırdır inşâallah?”

“Yâhu biz ta dünkü sahurdan beri açız! Aman bir şeyler getir!” dedik, öylece ertesi günkü orucumuzu tuttuk, elhamdülillah...

Medine’nin Keçileri

Medine-i Münevvere mücâvirlerinden İzmirli Abdullah Efendi anlatırdı. Bir hac mevsiminde bazı tanıdık hacıları evine davet etmiş; yemekten sonra namaz için Mescid-i Saadet’e giderlerken, yolda küçük bir keçi sürüsüne rastlamışlar. Birisi hayret ifade ederek,

Çimento kağıdı yiyen “aç” keçiler

“Abdullah efendi, yâhu şu keçilere bak! Bu nasıl iş?”

“Hayırdır ne var?”

“Ne olsun? Baksana keçiler, bir kenara atılmış boş çimento torbalarının kağıtlarını yiyorlar; ama göğüsleri süt dolu, yere değecek nerdeyse...”

“Bunun nesine şaştın ey hacı kardeş?”

“Ne olacak! Aç keçiler çimento kağıdı yiyorlar, ama süt dolu... Bu nasıl iş, nasıl bir tecelli?..”

Açlıktan değil, tokluktan

“Ha, bak hacı efendi; onlar o kağıtları açlıktan değil tokluktan yiyorlar...”

“Nasıl yâhu?”

“Efendim, biliyorsunuz ki, Medine-i Münevvere mâlumunuz İslâm ülkelerinin her tarafından gelmiş müslümanlarla doludur. Bunlar yemeklerinin artanlarını ziyan olmasın, israf olmasın diye keçilere verirler...

“Şu gördüğünüz keçiler, günde kaç çeşit pilâv yerler biliyor musunuz?.. Buhara pilavı, Özbek pilavı, Afgan pilavı, Hindistan, Pakistan pilavı, Mağrip pilavı...

Sade kahve yerine...

“Hani hocalar davetlerde yemeği yedikten sonra, kendilerine: Efendim kahveleriniz nasıl olsun? diye sorulduğunda, ne derler: Sade olsun evlâdım!... Neden? E hocamız, yağlı, mugaddî, âlâ yemekleri, tatlıları yedi; şimdi sade kahve ile içini bastıracak...

“İşte bu keçiler de o kadar yağlı ballı yemekleri, pilavları yedikten sonra, sade kahve niyetine bu çimento kağıtlarını yiyorlar... Açlıktan değil hacı efendi, nimetin bolluğundan... İşte Medine-i Münevvere böyle nimetlerle dolu mübarek yerdir...”

Market İşçilerinin Kıblesi

Suudi Arabistan'ın başşehri olan Riyad'da, "âmirin bil-ma'rûf" denilen bir teşkilât vardı. Bunun memurları, namaz vakitlerinde caddeleri dolaşarak, iş yeri sahip ve çalışanlarına "salah! salah! salah!" diyerek namazı hatırlatır, ihtar ve teşvik ederler.

Onlar da dükkânlarını kapatır, camie gider; gelir açarlar...

Orada, içinde Lübnanlıların çalıştığı büyük bir süper market varmış. Namaz vakti memurlar "salah! salah!" diye dolaşmaya başlayınca, bunlar, marketin önündeki kepenk yerine geçen büyük perdeleri kapatır içeride kalırlarmış...

Namazlar tamam, ama kıbleler farklı...

Böyle markette çalışan kalabalığın dışarı çıkmadıkları dikkati çekince,

"Yâhu bunlar namaza gitmezler mi, acaba içerde cemaatle mi kılarlar, yoksa ne yaparlar" diye, memurlarda şüphe uyanmış.

"Namaz vakti bir baskın yapsak da görsek bakalım" demişler. Perdeyi kaldırıp içeri girmişler.

İçerdekiler bunları görünce,

"Eyvah geldiler, polisler!.." diyerek, her biri hemen namaza durmuşlar.

Fakat öyle bir duruş ki, kimisi Şam'a, kimisi Mısır'a, kimisi Yemen'e, kimisi Taif'e, kimisi Bağdat'a Basra'ya doğru...

Memurlar bakarlar ki, evet hepsi namazda, fakat kıbleleri ayrı... Kimi güneye, kimi kuzeye, batıya, oraya buraya dönmüş, namaza durmuşlar...

"Ulan keratalar, çıkın namazdan, daha siz namazın ne tarafa

kılınacağından habersizsiniz, kıbleyi bilmiyorsunuz!..” diye azarlayınca, birisi özür dilemiş:

“Kusura bakmayın polis efendiler, çok aceleye geldi, beceremedik...” demiş.

DÖRDÜNCÜ CİLDİN
SONU